

The World Jewish Congress Collection

Series A: Central Files, 1919-1975

Subseries 1: Organizational History and Activities, 1919-1970

AMERICAN JEWISH
ARCHIVES

Box

File

A4

15

World Jewish Congress, Stein, Kalman,
The Congress Idea, (English, German,
Yiddish) 1941

The Jacob Rader Marcus Center of the
American Jewish Archives
www.AmericanJewishArchives.org

THE CONGRESS IDEA.

CHAPTER I.

Fundamentals of Jewish Statemanship. The Delegations Juives. Preliminary Conferences. The Congress Controversy. The First World Jewish Congress and its Significance.

One of our greatest weaknesses as a people has been that we lacked a consistent policy and a common national-political objective. The explanation of this lies in the peculiar situation of the Jews. It is hardly necessary to dwell on the innumerable difficulties which militated against the establishment of a definite Jewish policy in the Diaspora. But it is not enough to state the complexity of the problem: every clear thinking person will realize the need for concerted action to remedy the situation.

Zionism made an attempt to solve the problem of Jewish need and Jewish helplessness in all that pertains to a tremendously important aspect of our national life, centered on Palestine. The Zionist Organization and the Jewish Agency were founded to give expression to the will of the Jewish people to create a homeland for itself in its ancestral land. But in the vast Jewish Diaspora and in the fight for our rights in every land we were completely devoid of order or planning. Not only did we lack the instrument for conducting any Jewish political action, but we were far from being united on the question of our aims. Here again it was Zionism which first introduced clarity. As a natural corollary to the Zionist thesis that we form a national, cultural and religious community, came the realization that we must fight for the preservation of all these values. Once our aim was clear, it was merely a question of creating the instrument for attaining it.

As a matter of fact we were groping for a unified Jewish policy throughout the nineteenth century. At the beginning of the century, when emancipation had just been attained, this policy consisted of intervention with the world's governments by well-to-do Jews in free countries on behalf of their poorer and oppressed co-religionists. The intervention of Sir Moses Montefiore and Adolphe Crémieux

with the Turkish government over the "Damascus affair" in 1840 furnishes an outstanding example of this policy. It was the only policy feasible at the time.

Twenty years passed. It is interesting to note that during that period most marked by assimilationist tendencies in the heart of the most assimilated sections in European Jewry, an attempt was made to establish a world association of Jews, devoted to mutual assistance. It was no longer held that Jewish statesmanship was a matter for isolated individuals; the attempt was to create a general instrument for Jewish policy. Thus came into being the alliance Israelite Universelle, but this organization failed in its aims, deteriorating from the theoretical world organization into a restricted society of French Jews. Similarly, English Jews formed the Anglo-Jewish Association which later participated with the Board of Deputies of British Jews in the formation of the Joint Foreign Committee. In Vienna was organized the Israelitische Allianz, and, later in Germany the Centralverein der deutschen Burger juedischen Glaubens which, in 1901, established the Hilfsverein der deutschen Juden. Finally, in 1906, came the founding of the American Jewish Committee. All these organizations tried to follow the methods used by Sir Moses Montefiore in 1840. The idea of world action and the policy of united rather than individual action were abandoned. This was the inevitable result of the lack of a creative concept of Jewish destiny which in turn was due to a lack of contact with the Jewish people, whose future was at stake. There was no creative force to call forth struggle and sacrifice.

This creative force was brought forth once we understood and realized that we were a national community subject to a common fate.

The natural consequence of this new concept was/a second attempt that should be made to form an instrument for Jewish world policy. In 1919, at the Versailles Conference at which all the nations of the world were presenting their demands for freedom to live and self-determination, the Delegation des Comites Juives came into being. It consisted of representatives of the American Jewish Congress, in which all elements of American Jewry were united, and of the Jewish national councils which were at that time formed in every country of eastern

Europe. Thanks to the efforts of Brandeis, Mack, Wise and Marshall, who understood the gravity of the problem, American Jewry went on record as supporting a solution based on the principle of nationality. In 1919 we knew how to form a unified, and consequently an influential agency; we followed a clear-cut common political objective and, by and large, we put through our demands. The peace conference recognized our minority rights and we could claim the consequent right to protection.

This was an achievement of historic significance. True, the fate of the minority rights in the two decades after Versailles was the same as of the League of Nations idea with which it was bouned up. But the achievement of the Delegations Juives constitutes the first step towards the recognition of the principle and the creation of a new order. Today the world realizes with more clarity than ever how necessary it is to lay down just principles of international conduct. The securing of minority rights and the equality of all national groups will have to form an integral part of this new order. The achievements of 1919 are a precedent of tremendous importance. It was an unusual success due to our ability then to present a united front of organized Jewry.

Unfortunately, we made little progress in our organization beyond the stage of the Comite in 1919. Instead of further cementing the united front, we drifted away from each other. For nearly twenty years the Comite under Leon Motzkin carried on the hard struggle for our rights. It became more evident every ~~day~~ year, however, that the Comite had to be re-organized and that a democratic representative body had to be created to carry on the work. With the aggravation of the Jewish situation throughout the world the demand increased for establishment of a proper agency to conduct the political affairs of world Jewry. The need for it was all the more urgent that in the meantime a new world was emerging with new ideals.

It is imperative for us to grasp the significance of the twentieth century and to adapt ourselves to its new forms of collective living and collective

organization. A policy which was successful in 1840 can no longer be applied in 1941. In an era when every nation must strain its forces to assert itself, the Jewish people must adopt new forms for its political struggle. More than any other group we must mobilize all our collective forces and substitute national policy for old-time individual intercession. Only by organizing the whole Jewish people can we hope to maintain ourselves and to succeed in our fight for our rights. Thus was born the idea of a world Jewish congress. As one of the founders of the World Jewish Congress Nachum Goldmann said, the purpose of the Congress is "to make the Jewish community a force in the world and to create an organization for defending the right of the Jews to live".

In a word, the aim is to organize a Jewish collective body in a collective world.

The American Jewish Congress, as the representative of the largest and strongest Jewish community in the Diaspora gave this idea its fullest support and made its realization possible. For the second time in the history of the fight for our rights the American Jewish Congress and the leaders of American Jewry enabled the Jewish people to form an agency for the conduct of our national policies.

During the Zionist Congress at Basle in 1931 a small group first brought up the question of a world congress. The following year a world conference took place in Geneva to consider the situation of the Jews all over the world and to decide on the question of a world Jewish Congress.

On the latter question the Conference adopted the following resolutions:

I. The World Jewish Conference at Geneva expresses its deep conviction that in view of the critical condition of the Jewish people, of the peril to its civil and national rights in many countries, of the impoverishment of the Jewish masses, and of the need for adopting radical measures for improving the lot of the Jews, and, furthermore, in view of the task devolving

on the present generation of Jews to build up the Jewish National Homeland in Palestine, it is a matter of urgent necessity to organize the Jewish people and to convoke a World Jewish Congress. This Congress, based on the principle that the Jewish people constitute an organic national entity, should establish an agency authorized to deal with all questions affecting Jewish life and to represent the Jewish people in its struggle for civil and national rights.

II. The delegates to the World Congress should be elected by direct, secret and proportional voting in which every Jew and Jewess be entitled to take part.

The fulfilment of this plan, as of all great ideas, encountered many difficulties. Several years passed before it emerged from the preparatory stage.

In the year 1933 a second world conference was convened in Geneva. The decision of the previous conference that a World Jewish Congress be convened was upheld; the conviction was advanced that the unusual deterioration of the position of the Jews, and, especially, the catastrophe in Germany, made all the more urgent the presence of a legitimate representation of the Jewish people. The conference affirmed that the struggle for Jewish rights in the Diaspora was becoming daily more vital, and at the same time more difficult. German official anti-Semitism forced the Jewish people into a struggle for its existence. Since this was the case, disorganization among the Jews was doubly dangerous. Coordination in the political and economic activities of all elements conscious of the danger and ready for the struggle became the need of the hour.

The Comite des Delegations Juives in Paris was entrusted with the execution of all political measures and decisions.

Since convocation of a World Jewish Congress during 1934 was impossible, a third world conference met in Geneva in August of that year. The conference considered the Jewish situation, especially that of the German

Jews; the need for concerted defense against German anti-Semitism was emphasized and the anti-Nazi boycott solemnly supported. All efforts to secure minority rights and incorporate them into the code of civilized countries were welcomed. Finally, the decision was made to call a World Jewish Congress in 1935.

But the Congress did not meet until 1936.

The years preceding the convocation in 1936 were used to popularize the idea of the historic necessity for such a Congress, and a gigantic effort was made to organize the majority of the Jewish people around the World Jewish Congress.

In January, 1936, the National Executive Committee of the American Jewish Congress urged that the convocation of the World Congress be postponed no longer. At the same time they established the procedure for the election of American delegates. In February, a joint plenary session of the executive Committees of Le Comite des Delegations Juives and Le Comite pour le Congres Juif Mondial decided that the Congress convene in August of that year. Publicity and machinery for election were set up in almost every country. With the following two provisions excepted, the same election procedure as used for the convocation of the world conference was adopted:

- a) In those countries where the Jewish communities already have an authorized democratically elected representation, no election was necessary.
- b) In any country a different electoral procedure may be adopted with the consent of all parties.

An Electoral Convention met in Washington on June 13-14 to choose the American representation. The Convention was made up of more than a thousand democratically elected delegates representing ninety-nine communities in thirty-two states. Here, at what was probably the most representative gathering of American Jews ever called, fifty-two delegates and sixty-four proxies were named to the first World Jewish Congress. In other countries, electoral lists were compiled of all those who affiliated themselves with the Congress movement by paying nominal dues. In Poland alone, there were seven hundred thousand Jews

on this list. Everywhere mass meetings were held and the solidarity of the Jews behind the World Congress proclaimed. The project for creating a democratic tribune to conduct Jewish policies received wholehearted support.

On August 8, 1936, the Congress met in Geneva; 307 delegates represented millions of Jews in thirty-three countries. In simple, modest words, Dr. Stephen S. Wise, the outstanding proponent of the Congress idea, defined its purposes,

"(1) To bring Jews together of many different lands and many different views who do not meet together in any other way;

(2) To bring Jews together on a new plane -- not that of giving and receiving, but for an interchange of views touching every manner of Jewish problem with a view to their solution;

(3) That Jews of one land will face the problems of Jews of other lands, invite their counsel and invoke their experience."

The attainment of these aims meant a real revolution in Jewish life. It is hardly surprising, then, that difficulty and opposition hindered the realization of the Congress idea.

In the United States, the American Jewish Committee opposed the convocation of the Congress, and the Board of Deputies of British Jews in England and the Alliance Israelite Universelle in France declined to send delegates. The Agudath Israel, despite the fact that the orthodox masses, especially in Poland were heartily in favor of the idea, took no official part in the Congress. A certain section of labor could not be won because, even after Hitler's advent, there were Jewish labor leaders who failed to recognize the common Jewish front. But the majority of the Jewish people gave wholehearted support to the Congress. Instinctively they realized that a great work was in progress, one which would be of inestimable value in our national life.

Their support was not misplaced. An instrument was created which, while not representing all Jews, enjoyed the confidence of the majority and could speak in its name. The first Congress aroused the sympathy of the democratic

world for our cause and internally strengthened Jewry. We were enriched by a great and fruitful idea.

The principles governing the new approach to Jewish policy were laid down and executive bodies were set up to carry out the will of the organization. The following principles were enunciated:

a) (political) The World Jewish Congress affirms the unalterable right of the Jews of all countries consecrated by centuries of historical development to full equality of legal rights as individuals and as communities; World Jewry is determined to carry on the struggle on behalf of the many Jewish communities which are threatened and oppressed in a spirit of brotherly solidarity, and to make every effort to give economic and social assistance to the suffering Jewish masses. But it is also entitled to appeal to the other people of the World and to expect them to support the Jewish people in its struggle for equal rights and to help it to combat the evergrowing racial persecution and anti-Jewish propaganda among the peoples of the various countries of the world, which is not only threatening the existence of the Jews but is endangering the development of the civilization of the Twentieth Century.

b) (economic) German National Socialism has declared war on the whole Jewish people. The First World Jewish Congress declares that the Jewish people will take up the challenge which has been forced upon it, and proclaims its solidarity with the anti-Nazi Boycott movement as a spontaneous weapon in its defense.

The present Allied blockade of Germany was tried by the Jews, through the international political body, the World Jewish Congress, for several years before the outbreak of war. When we recall that those groups that opposed the Congress desisted from the boycott, we can see how history has already vindicated the Congress.

The boycott was also a political weapon in that the Congress sought to find new principles in economic defense. An attempt was to be undertaken to place relief on a more constructive basis. It was decided to set up a

system of economic defense. It was also declared that the vitally important immigration problem should be solved in accordance with intelligent, far-seeing planning. In this too, subsequent events have justified the Congress' point of view. The social and economic problems which we face today will be dealt with in Chapter III.

c) (Organizational) Efforts are to be made to expand further the Congress and to make it the representative body of the whole Jewish people. To make this possible, the Congress excluded all cultural and religious problems from the scope of its activities. But it was justly felt that all groups could collaborate in such problems as political defense of our individual and national rights, and the economic rehabilitation of ruined Jewish communities.

In 1936, the realization of the need for a World Jewish Congress had not yet penetrated to all groups. The position of the Jews in the world today should alter this situation.

The declaration on the situation of the Jews in the world contained in section a) made in 1936, has lost none of its actuality. The tragic years of the war have indeed rendered the condition of the Jews in Europe infinitely worse, but, on the other hand, the prospects for the victory of Justice and Liberty have risen in the same measure.

CHAPTER II. YEARS OF CRISIS.

(August 1936 - August 1939)

Executive Organs of the Congress. The General Political Situation and the Jewish Problem. Efforts to Organize the Jews. Political Struggle for our Rights. Refugees, Emigration and Relief.

The organs set up by the World Jewish Congress began their work in the midst of a grave crisis which culminated in the final collapse of the Treaty of Versailles and the League of Nations idea. The Jews were the first object of attack and the first sacrifices on the alters of the resurrected ideas of brute force. The example set by Germany had its effect on the rest of Central and Eastern Europe where our situation became all but unbearable. The struggle for the preservation of Jewish rights became infinitely more difficult.

During the period which elapsed between the First World Jewish Congress in August 1936 and the outbreak of the Second World War in August 1939, the two main bases of our legal equality in Europe were shattered. They were the principles of the French Revolution which proclaimed our emancipation, and the minority rights incorporated into the Treaty of Versailles. These are facts which we must bear in mind when discussing the work, the successes and the setbacks of the Congress. We must also realize how heavy was the burden which the men charged with the conduct of the Congress affairs had to bear.

Judge Julian W. Mack was elected as Honorary President of the Congress; Dr. Stephen S. Wise as Chairman of the Executive Committee; Dr. Nachum Goldmann as Chairman of the Administrative Committee, and Mr. Louis Lipsky as Chairman of the Central Council. The Executive was to consist of R. Pollack, M. Jahrblum, J. Jefroykin, Dr. L. Kubowitzki, I. Najdditch, Dr. M. Nurock, Dr. M.L. Perlzweig and B. Zuckermann. An Administrative Committee was elected consisting of fifty-four members.

The chief burden of the work rested on the shoulders of Dr. Stephen S. Wise and Dr. Nachum Goldmann who carried on the most vigorous fight for the

preservation of Jewish rights in Europe. M. Jahrblum in Paris and Dr. Perlzweig in London were in charge of political activity, and Baruch Zuckermann and Dr. Nurock in charge of organization.

The main office of the Congress was in Paris, but there were also offices in Geneva and in London, the latter in charge of the British Section. Political activity in America was conducted by the American Jewish Congress.

The organization of the Jews in every country where they lived in sufficiently large masses became one of the important functions of the Congress. The aim was to duplicate in each country the original pattern of the First Jewish Congress in America. In Poland all Jewish parties with the exception of a section of the Orthodox element and of the Bund, and nearly all Jewish economic organizations of any consequence, were won over to the Congress idea. In Rumania there was practically no ideological opposition to the Congress. Owing to the state of the inner political situation in these two countries the formal organization of a Jewish Congress was not feasible, but even the preliminary activities did not fail to show their effect on the morale and closer consolidation of the Jewries in those countries.

The Board of Jewish Deputies in England did not join the British Section of the World Jewish Congress. But a major part of British Jewry (e.g. the Zionist Federation, the Federation of Synagogues, the Trade Unions, etc.) endorsed the idea. The British Section is headed by the Marchioness of Reading, President; Professor Selig Brodetsky (who is President of the Board of Deputies and Member of the Executive of the Jewish Agency), and Mr. Philip Guedalla, as Vice-Presidents, and Rev. M.L. Perlzweig as Chairman of the Executive.

In France and in Belgium, the circle of adherents grew steadily in numbers. Dutch Jewry, which had not participated in the Congress, joined the movement in 1938 through its Federation of Synagogues. In Czechoslovakia the most influential Jewish party voiced its solidarity with the Congress. In Austria, besides the Zionists, several groups outside of the Zionists, centered around the Bnai Brith, were won over. The official associations of Jewish

communities in Switzerland, Yugoslavia, Bulgaria and Greece, took part in the work of the Congress. Italian Jewry through its official union of congregations was federated with the World Jewish Congress, until it was forced by the Italian Government to withdraw. Also the Jewish communities in the Baltic countries actively cooperated with the Congress. In other parts of the world the idea of the World Jewish Congress grew in popularity.

The role played by the American Jewish Congress in promoting the organization of world Jewry, cannot be evaluated within the limits of the present pamphlet. Nor is it the purpose of this work to deal with that subject.

Canadian Jewry is organized into the Canadian Jewish Congress which is an integral part of the World Jewish Congress. Similarly several South American communities joined the World Congress. Committees of the World Jewish Congress were also set up in Egypt and India and contact was established with South Africa. Altogether thirty-nine countries in all parts of the world, affiliated in the World Jewish Congress.

Parallel with the work of organizational upbuilding and expansion attempts were also made to induce influential Jewish bodies (such as the Board of Deputies, the Alliance Israelite) to co-operate with the Congress. These attempts were not crowned with success. Inspite of the progressive deterioration of the Jewish situation the motives operating in 1936 were still potent. Even efforts to effect a modus of common endeavour in several vital questions, such as calling a world conference on Jewish emigration, proved futile, although the Congress evinced its readiness for the most far-reaching concessions. However, these attempts were not altogether without results. The idea of the need for the consolidation of our forces gained in strength.

The main activity of the Congress naturally was of a political nature.

This becomes obvious once we appreciate the fact that the Jewish problem in Europe was fundamentally political. To be sure, there were countries where other factors (such as the economic) contributed, but the political factor was

everywhere the most outstanding one, and the Jewish situation was mostly dependent on the development of the country's political situation. In all cases in which an appeal to public opinion, pressure by the League of Nations or by the Western democracies could be of any significance, something could be done by the Congress. An energetic and aim-conscious action on its part could at least prevent the worst or postpone it for a time.

Naturally the fight against the anti-Jewish policy of Nazi Germany constituted one of the principal tasks of the Congress. It was not an easy task. Germany having left the League of Nations and having no treaty obligations with regard to minorities ~~in~~ except in Upper Silesia, we could only conduct a boycott and seek to influence world public opinion. In September 1936 the Congress presented a memorandum to every state protesting against the Nuremberg Laws and against identifying the Jews with Communism. In March 1937 an anti-Nazi demonstration was called in New York, in February and in June of 1938 the British Section called a special meeting to bring to the attention of British public opinion the terrible condition of the Jews in Germany. After the Anschluss of Austria/presented the Congress with the occasion for raising the question of Jewish persecution. This was done in Geneva and in all the capitals of Europe and America. Every other occasion was used by the American Jewish Congress and by the World Jewish Congress to point to the plight of the Jews in Germany. Finally the boycott movement received the active support of the World Jewish Congress. In America the American Jewish Congress, together with the Jewish Labor Committee formed the Joint Boycott Council (under the chairmanship of Dr. Joseph Tannenbaum) whose activity appreciably cut down the volume of German trade in the United States. The catastrophe was too big to be counteracted completely by measures of this sort, but even in this unequal struggle the Congress achieved a great deal. World conscience was aroused, the German economy was weakened, and German refugees (this question is dealt with separately) were assisted.

The most important political actions which occupied the World Jewish

Congress during the three years preceding the outbreak of war were Danzig, Rumania, Upper Silesia, Poland, Hungary, and, towards the end, also Czechoslovakia. Apart from these main problems, particular instances of Jewish discrimination were also dealt with. The center of political work was Geneva where difficult negotiations were conducted with the Secretariat of the League of Nations and the delegations of the great powers as well as those of the countries concerned. There also the representatives of the World Jewish Congress presented the various memoranda and petitions dealing with the protection of minorities. The matter of protection of the rights of minorities deserves a few words of exposition.

Any minority group or any organization could present a petition to the League of Nations. When a petition was recognized by the Secretariat as receivable, it was forwarded to the representatives of the interested state for comment. Later the petition was considered by the so-called Committee of Three, consisting of the chairman of the Council and two delegates to the Council.

The Danzig Problem: This was a matter of the Jewish population finding itself under a Nazi government. The constitution of the Free City was guaranteed by the League of Nations and its execution lay in the hands of a High Commissioner appointed by the League. This constitution assured equal rights to all citizens of Danzig. Even before the National Socialists came into power Le Comite des Delegations Juives had given its special attention to the position of the Jews of Danzig. The activities of the Comite were instrumental in the action taken by the Juridical Committee of the League, declaring several decrees of the Danzig government unconstitutional. The executive of the World Jewish Congress vigorously continued the fight for the rights of Danzig Jews. As one of the first steps in this campaign, a memorandum was presented to the members of the League enumerating the constitutional rights of the Danzig Jews and reporting to what extent they had been upheld and to what extent violated. The Congress urged the League of Nations immediately to take all possible steps to secure the rights of the Danzig Jews. An additional memorandum presented in January, 1937, resulted in personal intervention by the members of the Committee of Three,

consisting of the Foreign Ministers of Great Britain, France and Sweden. There was also the danger at the time that the League would not name a High Commissioner. When this blew over and Professor Burkhardt was appointed High Commissioner, he was contacted immediately by the Congress. In April, 1937, the Danzig government was ready to introduce the Nuremberg Laws into the Free City. Immediately, the World Jewish Congress took energetic steps to secure the intervention of the British, French, Polish and Swedish governments. As a result of this timely action, the Danzig government was forced, if not to abandon, at least to postpone anti-Jewish legislation. Following the expulsion of the Jews in October, 1937, the Congress undertook successful interventionary steps. After the Anschluss the danger rose again, and again steps were taken with the League and the Committee of Three. Once again, the worst was averted. Then came the Munich agreement and a wave of pogroms in Germany and the Senate of the Free City, encouraged by the rising might of the German Reich, introduced the Nuremberg Laws on November 21, 1938, and decreed the expulsion of most of the Jews. During the meeting of the League Council in January, 1939, the Committee of Three branded the actions of the Danzig Senate as unconstitutional, but the League had neither the power nor the inclination to combat Germany and German influence. The Congress could only voice sharp protest. Thus the struggle was lost in the long run, but several years had been gained during which thousands of Danzig Jews were given the opportunity to emigrate under conditions that were comparatively tolerable.

Rumania: The problem of Jewish rights in Rumania was acute from the first moment the country attained its independence in January 1861. Rumania considered the Jews as foreigners and the Berlin Congress in 1878 stipulated the equal rights of the Jews in Rumania. But Rumania never abided by her obligations. The Treaty of Minorities of December 9, 1919 assuring the equal rights of the Jews, again gave international guarantee to the civil equality of Rumania's Jews. For several years the problem of Jewish civil rights in Rumania disappeared from the agenda of Jewish politics. But latent Rumanian anti-Semitism became stronger under Nazi influence and the problem arose of the disfranchisement of Rumania's

Jews. In 1936 the Rumanian government proposed the introduction of a law which would deprive all Jews "illegally" naturalized of their citizenship. Those affected were naturally threatened with eventually being deprived of their work permits and all the consequences of denaturalization. The World Jewish Congress organized a press campaign in the United States, Great Britain, France and Switzerland; it presented memoranda to the League drawing attention to the illegality of the proposed measures; the same was done during negotiations with the Rumanian Foreign Minister in Geneva. On the basis of this act, the proposed law was withdrawn. When this frontal attack miscarried, the Rumanian government introduced a law "for the protection of national labor". This law could be so interpreted as to throw a large number of Rumanian Jews out of employment. The World Jewish Congress again turned to official circles in London, Washington, Geneva and Paris, and a number of prominent journalists were kept informed on the affair. The Rumanian Minister in Washington was constrained to assure the American Jewish Congress that the law would not be presented to the legislature, and at the next Assembly of League of Nations in April, 1937, the Rumanian delegates gave assurances that the law would not be put into force. The danger was never entirely removed, however, and for this reason the World Jewish Congress presented a new, detailed memorandum on the situation of the Jews in Rumania to the American and French governments in the fall of 1937, and attempts were made to influence Rumania through the kindly offices of the Czechoslovak government. Towards the end of the year 1937 the notorious Goga government took office in Rumania. The position of the Rumanian Jews became tragically worse, and a new disenfranchisement law was promulgated. The World Jewish Congress took every possible action. World opinion was appealed to; the attention of the governments in London, Washington and Paris was called to the breach of international obligations; and on January 14, 1938, Dr. Wise presented a petition to the League on behalf of the World Jewish Congress, pressing its urgency and demanding immediate action. The efforts of the Rumanian Foreign

Minister to postpone consideration of the petition were blocked, and the members of the Council of the League were informed regarding the situation. At the same time, there were demonstrations in the United States, England, France, Belgium, and other countries.

In January, 1938, President Roosevelt, in a written message to the National Conference of Christians and Jews, condemned all racial and religious intolerance. At the same time the ambassadors of America, England and France made representations to the Rumanian government.

In the House of Commons in London the question was debated in February, 1938. In that same month, the Goga government fell. The new government formed by Patriarch Miron Cristea was by no means friendly to the Jews, but the oppression was less brutal. Although the new constitution assured equal rights for minorities, still, in March of that year, a law was promulgated making provisions for mass disenfranchisements. This called for new remedial steps. The Committee of Three in Geneva was charged with the investigation of the whole matter. In the meantime, four hundred thousand Jews were threatened with the cancellation of their citizenship. Again attempts were made to avert the threatening catastrophe through the British and French governments, through the League of Nations, and through direct negotiations with the Rumanian government. In the beginning of 1939, a new memorandum was prepared and presented, the Rumanian Minister in Washington was waited on, and in June, Dr. Perlzweig went to Rumania as representative of the World Jewish Congress. These tireless, ceaseless and diverse activities made conditions in Rumania somewhat more tolerable for several years.

Poland: The Congress gave the greatest care and concern to the position of the Jews of Poland, since the future of some three and a half million Jews was involved. With regard to the situation in Poland we must always bear in mind that the "rights of minorities" provisions of the Treaty of Versailles were never invoked, even in the most difficult situation. The work of the World

Jewish Congress was carried on through attempts to exert direct influence on the Polish government, and to muster the public opinion of the world. It always hoped finally to attain a change in the anti-Jewish attitude of the Polish government.

There were three main problems to be considered: the tendency of the Polish government to force the Jews to evacuate the country, the question of political emancipation and political equality, and the economic situation of the Polish Jews. In October, 1936, these questions were all touched upon during conversations held in Geneva between Dr. Goldmann of the World Jewish Congress and Foreign Minister Joseph Beck of Poland. When the tendency to forced emigration grew to alarming proportions, the Congress solemnly declared, at its session of the twelfth of October, 1936, that the question of emigration of Jews from Poland could in no way affect the matter of equal political rights. As subsequent months saw a heightening of the acuteness of the Polish-Jewish situation, the Congress again took a public stand in the question. An emergency meeting of the American Jewish Congress held in March, 1937, petitioned the Polish Ambassador in Washington, and when the situation became steadily worse, it asked the American government to intervene. The same year brought a new problem, that of "ghetto benches" for Jewish students in Polish universities. Polish Jewry and student youth waged a bitter struggle to forestall this first attempt to introduce a ghetto into Poland. In support of their struggle, protest meetings were called in the United States, Great Britain, Canada, France, Belgium, Switzerland and Holland. A number of intellectuals and university professors in the United States and Britain addressed an urgent appeal to the Polish universities calling upon them to retract the anti-Jewish measures. On various occasions, leaders of the World Jewish Congress drew the attention of the Polish government to the fact that world Jewry was observing with increasing concern the progressive disenfranchisement of Polish Jews. Despite these efforts, the conditions grew steadily worse. A law was passed prohibiting shchitah, the law depriving Poles living abroad of citizenship rights was promulgated, affecting thousands of Jews, and, finally, a whole series of seemingly general laws which were actually aimed

at the Jews limited more and more the opportunity of the Jews to earn their livelihoods. Then came the Zbaszyn incident, when Polish Jews expelled from Germany were interned. Constant representations were made over each of these occurrences. The ensuing development in the situation largely depended on Poland's foreign policy. The deviation of the country from pro-German orientation in the second half of 1938 removed the menace of race laws in Poland. The British Section of the World Jewish Congress sought to make use of Beck's visit to London to obtain some alleviation in the condition of Polish Jewry.

Thus the Congress supported Polish Jewry in its bitter struggle for survival and in many cases saved it from a menace.

Upper Silesia: In May, 1937, the German-Polish Convention was due to expire, and with the Convention also the minority rights of the Jews of Upper Silesia. The fate of some ten thousand Jews was involved. In the fall of 1936, Dr. Goldmann conferred with representatives of the Polish government regarding an extension or renewal of the Convention. In spite of numerous representations, it transpired that that government was unalterably opposed to any extension of the terms of the Convention. Then the Congress tried to improve the lot of Silesian Jews by offering its own interpretation of "acquired rights". The expert opinion of two world-famous jurists, Professor Georges Scelle of Paris and Professor J.W.W. Verzijl of Utrecht, were offered to the incoming government in support of this thesis. Finally the World Jewish Congress tried to obtain transfer agreements such as applied in the Saar district. It involved obtaining of more favorable immigration provisions, postponing the introduction of the Nuremberg laws, and so forth.

Czechoslovakia: In the year 1939 the problem of Czechoslovakia became acute. The Jews of that country had enjoyed full political and civil equality. Up until the crisis of 1937, the Congress had had only one occasion to deal with Czechoslovakia, that was in the resolution of the executive of the World Jewish Congress expressing deep satisfaction at the official recognition afforded Hebrew schools in Carpatho-Russia, and the implementation of other demands of the

Jewish party in Czechoslovakia. During the Sudeten crisis the World Jewish Congress expressed the fullest sympathy of the Jewish people for the Czechoslovak people. At the same time representations were made in September 1938 in London as well as in Paris for the security of the Jewish minority in Czechoslovakia. After the Munich pact steps were taken in Geneva, London and Paris to alleviate the condition of the Jewish population, especially in regards to options, refugees, emigration and transfer.

Hungary. The stronger Nazi Germany grew the stronger grew its pressure on Hungary. In the spring of 1939 when the first reports arrived about the pending introduction of the Jewish legislation, the World Jewish Congress undertook diverse steps for the succor of Hungarian Jewry. The political situation, however, was such that there was no possibility of any change.

Bulgaria. In the spring of 1939 the situation in Bulgaria took a turn for the worse, especially as regards the foreign Jews. An intervention in Washington and in Paris and a presentation of a memorandum was successful insofar as it prevented the introduction of anti-Jewish legislation.

Italy. As recently as 1937 Foreign Minister Ciano assured Dr. Goldmann in Rome that Italy was not contemplating any anti-Jewish actions. A few months later, in September, 1938, the race legislation was introduced. This is an outstanding example of the influence of a country's foreign policy on its internal situation.

During the three years preceding the outbreak of war the Congress took all possible action against sporadic anti-Jewish measures throughout the world, and successfully intervened on behalf of the Jews in Iraq, Mexico and Uruguay. We may also point here to the efforts undertaken to induce the Soviet government to rescind its decrees against Zionists, and its persecution of Zionism and the Hebrew language.

The problem of refugees and emigration was closely bound up with the political activities of the Congress. It was one of the questions which occupied the attention of the League of Nations from the very beginning. At any rate, the refugee problem was but another facet of the unsolved political problems. In October, 1933, when the problem of German refugees first became acute, the League created the special office of High Commissioner of the League for Refugee Affairs as a means towards a solution. James G. McDonald was appointed to this post. Since Germany was still a member of the League of Nations at the time, an attempt was made to avoid antagonizing the German government by organizing this office outside the regular executive machinery of the League. Representatives of those states co-operating with the High Commissioner convened in Lausanne in December, 1933, and created a governing board. The representatives of Le Comite des Delegations Juives and the American Jewish Congress attending the sessions at Lausanne succeeded in convincing the delegates of the necessity of creating a consultative body made up of representatives of the world's great Jewish organizations. In 1936 Mr. McDonald resigned from the post and Sir Neill Malcolm was appointed as his successor. The new High Commissioner collaborated rather closely with the private organizations which only in the fall of 1936 formed a new advisory committee, the so-called Liaison Committee. The World Jewish Congress was also represented on this committee. Through the offices of this Liaison Committee, the World Jewish Congress succeeded in solving some of the refugee problems. In the early months of 1937 the High Commissioner made public a project for a conference to discuss the status of German refugees. The World Jewish Congress suggested several modifications to the plan, maintaining that all refugees, even those classified as "stateless", should be included in the scope of the discussions, that deportation of refugees to Germany should be explicitly prohibited, and that the conference should discuss ways and means of facilitating the procurement of work permits by refugees. When the plan appeared ** in its final form, all these considerations had been taken into account. The

Anschluss created new problems and, at the suggestion of the World Jewish Congress, the Austrian refugees were included within the scope of the discussions.

The initiative in summoning the projected conference at Evian, in France, was left with President Roosevelt. The executive of the World Jewish Congress attempted to bring about a common platform and common action among the major Jewish organizations. When this effort failed, the Congress sent its own delegation to Evian: Dr. Nahum Goldmann, chairman, M. Jahrblum, S. Mayer, and Baruch Zukerman, with Jacob Leashinsky as expert adviser. At the same time, a memorandum signed by Dr. Stephen S. Wise, presented the following demands to the conference at Evian:

- a) The Conference is to reaffirm the political equality of Jews in every country, and protest against the persecution of Jews in Germany,
- b) In the solution of the refugee problem, the refugees of all countries, not Germany alone, must be taken into account,
- c) The possibility of the settlement of Jews in agricultural colonies must be considered,
- d) The Conference is to realize that the solution of the problem of German Jewish refugees is impossible unless the German government allows them to emigrate with at least some part of their possessions,
- e) The Conference must consider the importance of Palestine.

Although the Evian Conference did not fulfil all the hopes set upon it, it did succeed in attracting attention to the problems of the refugees. During the subsequent months, the Czechoslovakian crisis made the refugee problem even more acute. At the instance of the Liaison Committee, the refugees from Czechoslovakia were included in the scope of the work of the office of the High Commissioner. Because of the current vogue of doing everything to placate Germany, the Administrative Committee of the World Jewish Congress felt itself forced to declare, in January 1939, "that no solution of the German refugee problem can be acceptable to the Jewish people if it rewards the Nazi regime with economic

advantages in return for a policy of expropriation and expulsion directed against the Jews."

Besides the refugee problem as such, the World Jewish Congress dealt with a wide variety of problems dealing with general Jewish immigration. Countries suitable for large-scale Jewish immigration from Europe had to be found, the exodus had to be guided and the immigrants prepared for their new life. In short, the problem was one of drafting a plan for emigration, while at the same time fighting for the protection of Jewish rights in the countries of Europe. This problem has already been discussed in connection with the situation in Poland. The Congress refused the offer of cooperation made by the Polish government in this respect precisely because the protection of Jewish rights did not accompany the plan for emigration.

The World Jewish Congress discussed with the French government the possibilities for large-scale Jewish migration to the French colonial possessions. It transpired that no more than several hundred families could be accommodated. On several occasions the possibility of migration to South American countries was considered. All these preliminary political activities proved that only a properly directed policy of emigration had any chance of success. Thus was formulated the plan for a general Jewish conference on immigration which had been urged by Dr. A. Tartakower since 1936. After months of trying effort, the World Jewish Congress succeeded, in the early months of 1938, in convening an unofficial meeting of representatives of the large Jewish organizations in Paris. A few months later, this conference was followed by a second. However, that unity was impossible. The representatives of L'Alliance Israélite Universelle and some of those from the Board of Deputies of British Jews were not to be won over to the idea of joint action.

In the sphere of economic action, the World Jewish Congress wanted to draw up plans for a large and ambitious program of assistance. Obviously, there was time only for preliminary steps. It was clear to the World Jewish Congress

that only a constructive program could be successfully executed. Every principle of constructive activity is the subject of investigation. The economic department of the executive of the World Jewish Congress devoted most of its attention to this problem. A whole series of scientific economic works was published on the basis of the data collected. Comprehensive preliminary activities were carried on with the aim of establishing a central bank for the financing of Jewish undertakings in the countries of Eastern Europe. Offices were to be established in Poland and Rumania to coordinate the Congress' work of economic reconstruction in those countries. The war postponed the realization of these plans.

The World Jewish Congress initiated the publication of the Semi-monthly Correspondence Juive, in May, 1938. This periodical was intended to help the Congress in its political fight in Geneva.

The second world war interrupted all these projects and activities. World Jewry and with it the World Jewish Congress is now confronted with a new situation.

CHAPTER III. THE WAR

(September 1939 - September 1941)

New Tasks. Relief. Organizing the Jews in America and in the British Empire. The Political Struggle -- Institute of Jewish Affairs.

The war presented the World Jewish Congress with new problems to be solved but, at the same time, opened new possibilities before it. It must be realized that changes brought about by the war will have their effect on the Jewish position as well.

Victory for the democracies will naturally lay the foundation for a constructive solution of the Jewish question but will not automatically solve it. The experience of the past few years has taught us how peculiar our position is and how difficult it is to create conditions to assure our rights. An infinitely difficult task now confronts the leaders of the World Jewish Congress. Our war aims must be clearly defined; the forces of Jewry must be mobilized; and, finally, the fight must be carried on. Besides this, the outbreak of the war made necessary the short-run immediate concentration on relief. Polish Jewry was subjected to a catastrophe which surpassed anything thought possible before then. On the one hand, millions were subjected to Nazi rule, and, on the other, many thousands sought refuge in neighboring countries. There was the problem of aiding Polish Jewry without running the British blockade, and the additional problem of helping thousands of Polish Jews in Rumania, Hungary and Lithuania. The calamity was of such magnitude that an immediate decision was imperative. The Congress, with committees and trusted representatives in each of these countries was in a position to be the first body organizing action for relief. In the beginning of September, 1939, the Congress organized a special Committee for the Relief of the War-Stricken Jewish population. On the Committee sat Dr. Nahum Goldmann, Professor Paul Guggenheim, head of the legal department of the World Jewish Congress, and

Dr. Abraham Silberschein, former member of the Polish Sejm, The Congress also organized relief committees in Rumania, Hungary, Slovakia, Lithuania, and Latvia. Anselm Reiss was sent as the special emissary of the Congress into Rumania, where the majority of the Polish refugees had fled. The committee and the special emissary went about obtaining for the refugees, permission to stay, organizing immediate relief, making possible further immigration, and, naturally, compiling lists of refugees.

One of the most terrible consequences of the Polish campaign was the dispersion of families. The Congress office in Geneva helped many locate their relatives, and was successful in some ten thousand cases. In this respect, much was also accomplished by compiling lists of refugees and publishing them in the Jewish press.

From the very outset, it was clear to the Congress that the refugees would not be allowed to stay where they were, and, therefore, it undertook to solve the problem by making arrangements for emigration. With the cooperation of the Jewish Agency, the Congress arranged for some migration to Palestine, transit visas were secured, and special attention was given to the youth. These steps were instrumental in saving thousands of people who migrated to Palestine and, later, to America.

Besides the problem of aiding refugees from Poland there was the much greater problem of rendering assistance to the Polish Jews who could not flee. There was no possibility of immediate relief in those sections occupied by Soviet Russia since the Soviet government does not allow relief organizations or the Red Cross to enter the country. Relief in the German-occupied section demanded arrangements to assure that the materials were being properly delivered and steps had to be taken that the blockades be not weakened. To this end extensive negotiations were carried on between representatives of the Congress and the International and American Red Cross. The latter were represented by Mr. James G. Nicholson, Mr. Malcolm Davis, Mr. Dard and Miss Odier. When the

proper guarantees were secured, shipments of food and medical supplies were sent. The medical supplies were sent in especially large quantity as a result of gifts by two Swiss pharmaceutical houses.

The importance of this action in a country recovering from war and in Warsaw after the terrible siege can hardly be over-emphasized. These activities were carried out with the assistance of funds placed at the disposal of the Congress by the Jewish communities of the Argentine and Holland. In subsequent months the relief work was extended with most of the necessary funds coming from South America.

Special measures were taken for the relief of those in concentration camps. Ceaseless efforts resulted in saving five hundred and thirty-one people from certain death by providing them with exit visas. This action was made possible by the creation of a so-called Relative Fund. A refugee relief committee was set up consisting of J. Gruenbaum, Dr. E. Schmorak, Dobkin and Shapiro. This committee operated on funds supplied by the World Jewish Congress.

In a few months Belgian and Dutch and French Jews were to suffer tragedies similar to those which visited the Jews in Poland. Thousands of Dutch and Belgian Jews escaped from the Germans to France and then, joined by thousands of French Jews fled to Unoccupied France, Northern Africa and some to Portugal. In addition, the lot of the German refugees shut up in concentration camps in France became serious. During the terrible weeks of June and July 1940 the World Jewish Congress organized the first - often the only - relief work. In Toulouse and Lyons committees were set up under the leadership of a member of the executive of the World Jewish Congress and the first assistance was organized for those who were in internment camps. After a time, a central relief bureau was established in Lyons. At the end of 1940 the relief committee of the Congress participated in the organization of a committee coordinating all relief work done in France. The head of the Congress Relief Committee was the first man in France to receive permission from the Army to visit the camps where

thousands of Jews were being held. When it learned of the deplorable conditions in the camps, the Congress asked the State Department to prevail on the Vichy government to remedy these conditions. The subsequent improvement of conditions in some of the camps can be traced to the political intervention of the Congress.

The relief work of the Congress in France was not limited to financial support and to the distribution of food, clothing and medical supplies, but also entailed some constructive projects. Here again special attention was given to the youth. Agricultural schools and farms were established at Viarose (near Toulouse), at Charry near Moissac and elsewhere. Youth was given the opportunity to change its occupations in order to be fitted for emigration and settlement in new countries. The agricultural schools are perhaps the only bright spots in the present tragic condition of the Jews in France.

Special assistance was also given to the refugees in Morocco and Lisbon.

Among the various other activities the following one may be pointed out: in Czechoslovakia a group of a hundred children whose parents had been expelled by the Germans to Lublin were supported for a considerable length of time; in Lithuania, besides more general activity, Congress representatives arranged for the emigration of thirty-five children who had fled from Zbaszyn to Vilna.

Since the summer of 1940 the Far East has supplied a haven for Jewish refugees from the war areas. The Jewish community of Kobe has set up a committee that is doing exemplary work. Out of about five thousand refugees who passed through Japan during the past year, approximately fifteen hundred have remained. Measures are being taken to have these refugees allowed entry into Australia and America. Dr. Moise Moiseff represents the World Jewish Congress in Japan. At first, relief activity in the Far East was limited to Japan. But in the past few months it was extended to Shanghai. The World Jewish Congress cooperated with the East Jewry Committee which it subsidizes.

A special aspect of relief work is aiding individuals in particular

cases. A special fund was created to make emigration possible. In this work the Congress has been cooperating with the HICEM and the Jewish Agency. This fund made possible the saving of thousands of people.

The prolongation of the war and its extension has made the work of the Relief Department of the World Jewish Congress all the more important. In the early months of 1941, following the pogroms in Rumania, a special relief fund was established for Rumanian Jews. During the second half of 1941 a relief action was undertaken for the Jews of Croatia who suffered terrible privation.

The proper development of relief activity and the establishment of a firm foundation for the political struggle necessitated a solid organization of the World Jewish Congress.

The task was not a simple one. After the Polish and French campaigns, all the Jews on the European continent came directly or indirectly under Nazi rule; for the duration of the war open political contact became impossible. At the outbreak of the war it was decided to set up an organization department in Geneva. The political work was carried on by the Paris bureau and by the British section. Dr. Jacob Hellmann was sent as special representative to the Argentine to supervise the work of organizing all of South American Jewry in the World Jewish Congress. With the collapse of France, the central office was moved to New York where it is now managed by the chairman of the executive committee, Dr. Stephen S. Wise, chairman of the administrative committee, Dr. Nahum Goldmann, the head of the political department, Dr. M.L. Perlzweig, and the general secretary, Dr. A. Tartakower. The executive committee was expanded, and the following American representatives were co-opted: Leo Gellmann, Herman Hofman, Louis Levine, Dr. S. Margoshes, Louis Segal, Hon. Carl Sherman, and Dr. Joseph Tennenbaum. A special relief committee was also organized in New York under the chairmanship of Dr. Goldmann. The British section, whose most active members are Sydney Silverman, Dr. Perlzweig, Dr. N. Baron, A.L. Masterman, and A. Nathan, has an important role to fill by acting as a sort of liaison committee with the Allied governments.

The relief department (Relico) was the only one left in Geneva where it still functions under the leadership of Dr. Adolf Silberstein and Dr. Gerhart Riegner.

In the early months of 1941 a bureau for Central America was opened in Mexico City under Mme. Kate Knoepfmacher who before the war had been head of the Paris bureau and during the first year of the war, head of the Geneva bureau.

At the same time a bureau of the World Jewish Congress was opened in Sydney, Australia, under Dr. Maurice Lazarson. The organizational efforts, which were quite successful, were concentrated in the United States and the British Empire.

Closer cooperation was established with the Canadian Jewish Congress. The latter, through its connections with the Canadian government, was able to bring into Canada a substantial number of refugees who were stranded in Japan.

Dr. Hellmann, in Argentina, succeeded in establishing close relations with the DATA (Delegaciones de Asociaciones Israelitae, Argentina). In January, 1940, the convention of the DATA decided to carry on a campaign for the relief of Polish Jewry, the funds to be placed at the disposal of the World Jewish Congress. The cooperation became stronger through the efforts of Dr. Nahum Goldmann who conducted this campaign during 1940 and 1941. The Argentine Jewish leaders, Dr. Cadoche, Enrico Dickman, Nathan Gesang, Dr. Moische Goldman, Julius Glassman, Regalsky, and Ezra Teubal, realized the needs of the moment and cooperated wholeheartedly in the organizational efforts.

The Brazilian law prohibiting affiliation with any international organization makes the work of the World Jewish Congress in that country more difficult. Nevertheless, in 1940, the Brazilian government permitted a campaign for funds for Palestine and overseas relief activities. This campaign was carried out by the Committee to Aid Jewish War Victims and the Reconstruction of Palestine, under the leadership of Eduardo Horowitz.

In Chile the idea of the World Jewish Congress struck strong roots, and there the Congress is in close contact with the Comite Representative de la

Collectividad de Chile which represents Chilean Jewry. In 1940 and in 1941 successful campaigns in support of Congress relief work were carried through by Dr. Luis Lemas.

The Jews of Uruguay have been in close contact with the World Jewish Congress since pre-war days. A Committee to Aid Jewish War Victims and Reconstruction of Palestine has been organized in the country and has carried out successful campaigns in 1940 and in 1940 under the leadership of Mr. Izaak Shapiro and Mr. Solomon Tanzer. The campaigns were undertaken in connection with Dr. Nachum Goldmann's trip to South America.

In Bolivia the Circulo Israelite in La Paz and the Comite pro Ayuda des los Judics de Europa joined the World Jewish Congress in May 1941. Under the leadership of Dr. D.S. Juris who toured several South American countries on behalf of the World Jewish Congress and the Keren Hayesod, a campaign was carried out in which the leaders of Bolivian Jewry, H. Bernardo Ziefein and others successfully cooperated.

The Jews of Colombia through the Centro Israelito de Bogota, headed by Dr. A. Benchettitt, affiliated themselves with the World Jewish Congress in February 1941 and conducted a successful campaign.

In Peru the Union Israelita joined the World Jewish Congress in 1940. There, too, Dr. S. Juris, with the assistance of the local Jewish leader, Mr. Max Heller, organized a campaign.

The Jewish community of Ecuador, headed by Jose Heinsburg and Oscar Rocca, joined the Congress in December 1940. Venezuela joined early in 1941. In the latter country a campaign was carried out under the leadership of Leon Tanzel, Jacob Pariente and Eduardo Sonnenschein.

In February 1941 the Centro Israelito Cultural under James Beigelman in Panama, and in June of the same year the Jewish community in Trinidad, and the Comite Central in Cuba under the chairmanship of Mr. L. Beller, joined the Congress.

During the first months of 1941 Victor Mitrani, a member of the Comite Central of Mexico, visited several countries in Central America and effected the affiliation of their Jewish communities with the World Jewish Congress.

Costa Rica, Guatemala and San Salvador affiliated in June 1941, and at the same time contact was established with the small Jewish community in Nicaragua.

In Mexico the Comite Central joined the World Jewish Congress on March 26, 1941 after having maintained close contact with it for a long time. The Comite Central under the leadership of Leon Behar, A. Wolfowitz, William Mayer, Filip Liskier and Glikowsky, is the representative body of all Mexican Jewry. In July and August of this year Mexico was visited by Dr. N. Goldmann and Abe Goldberg who conducted there a campaign.

Thus all of American Jewry was organized for the Congress.

A Pan-American Jewish Conference has been called for November in Baltimore. The aims of the Conference are:

- 1) to establish a closer contact among the Jewish communities of the Americas in the spirit of President Roosevelt's "good neighbor" policy,
- 2) to organize moral and material help for the Jews of Europe,
- 3) to organize the cooperation of the Jewries of the Americas for the Eretz Israel.

The work of building up the Congress organization was naturally not confined to the American continent. In Japan Dr. M. Moiseeff was elected as representative of the World Jewish Congress. The Jewish National Far Eastern Council in Charbin under D.A.J. Kaufman joined the Congress in May 1941. In India and in Egypt the work was renewed when committees were reorganized in Bombay under Joe Sargoe in May, 1941, and in Port Said under J. Lurie in June.

After Syria was liberated by the British and the Free French, the Jewish communities in Damascus (under Eli Mizrahi) and in Beirut (under

Joseph Dicky) joined the World Jewish Congress in August 1941.

A splendid piece of work was accomplished in Australia. A committee of the World Jewish Congress existed in Sydney even before the war. In the early months of 1941 a representative of the Congress, Dr. Maurice Laserson, launched an ambitious project for organizing an Australian Section. So far there have been established the New South Wales Committee, in Sydney, the Victorial Committee in Melbourne and the Queensland Committee in Brisbane. This includes all of Australian Jewry. Plans are under way for establishing a Committee of the World Jewish Congress in New Zealand as well. The Executive Committee of the Australian Section is situated in Sydney with Sir Samuel Cohen as President, who is one of the outstanding personalities in Australian Jewry. The most prominent representatives of all sections of the Jewish community in Australia are in among the leaders of the Australian Section.

Inspite of the difficult circumstances produced by the war, new elements have been won for the Congress which can now count on the support of all Jewish communities in the free countries. This means not only strengthening of the relief work but also increase in the political influence of the Congress.

We now pass to the most important activity of the Congress.

Our political work today seeks to restore the shattered foundations of our emancipation and to create a basis for the solution of the Jewish question.

The leaders of the World Jewish Congress, conscious of the fact that the straining of all powers was needed for the attainment of that object, repeated the attempts for reaching an understanding with all large organizations. But even the terrible tragedy of millions of Jews could not remove the discords which have existed until now. However, the Congress still hopes to effect some cooperation.

The outbreak of the war rendered the position of the German refugees

in France (and later also in England) rather difficult. They are treated as enemies and interned. In France this fate overtook some fifteen thousand people. Although the leading French-Jewish organizations refused to act, the World Jewish Congress took up the question with the French authorities and succeeded in obtaining certain improvements in the condition of the internees. Persons in possession of exit visas and those who had French children were released. The British Section in Britain and the Canadian Jewish Congress in Canada made proper representations to their respective governments obtaining alleviations in the lot of the internees.

The American Jewish Congress on October 17th presented a memorandum to the Intergovernmental Committee for Refugees which was then meeting at Washington, demanding the extension of the work to help the refugees.

As pointed out in the discussion on the relief activity of the Congress, a project was undertaken for exploring the possibilities for immigration in various countries. Naturally this was not merely a problem of relief, of paying for the passage of the immigrants, but also a matter of political significance, of securing the possibilities of immigration. Owing to the efforts of Dr. Stephen S. Wise, member of the President's Advisory Committee, and Dr. Goldmann, a considerable number of visas for the U.S.A. was obtained for political refugees and scientists from France, Lithuania, Japan, Portugal and North Africa. The Canadian Jewish Congress, the British Section and the Australian Section for their part managed to obtain visas for refugees into their respective countries and into some of the British possessions (such as Burma). A separate Department of Emigration was set up by the World Jewish Congress to deal with these matters.

The World Jewish Congress initiated discussions with the governments of England and France concerning the future disposition of the Jewish question. After the collapse of France the negotiations with the French government were

broken off, but contact was then established with the Free French movement.

As a result of the negotiations carried on by the British Section, the British War Cabinet on August 9, 1940 issued through the Rt. Hon. Arthur M. Greenwood its first declaration with respect to the outlook for Jews at the end of the war. This declaration negotiated by the British Section of the World Jewish Congress headed by Lady Reading as President and Dr. M. Perlzweig as Chairman took the form of a letter to Dr. Perlzweig:

"Your visit to the U.S.A. to consult with your colleagues of the Executive of the World Jewish Congress gives me the opportunity of sending them through you a message of encouragement and good wishes.

The tragic fate of the Jewish victims of Nazi tyranny has, as you know, filled us with a deep emotion. The speeches of responsible British statesmen in Parliament and at the League of Nations during the past seven years, has reflected the horror with which the people of this country have viewed the Nazi relapse into barbarism. The British Government sought again and again to secure some amelioration of the lot of persecuted Jewry both in Germany itself and in the countries which were infected by the Nazi doctrine of racial hatred.

Today the same sinister power which has trampled on its own defenseless minorities and by fraud and force has temporarily robbed many people of their independence, has challenged the last stronghold of Liberty in Europe. When we have achieved victory as assuredly we shall, the nations will have the opportunity of establishing a new order based on the ideals of justice and peace. In such a world it is our confident hope that the conscience of civilized humanity would demand that the wrongs suffered by the Jewish people in many countries should be righted.

In the rebuilding of civilized society after the war there should, and will be real opportunity for Jews everywhere to make a distinctive and constructive contribution; and all men of good will must assuredly hope that in the new Europe the Jewish people in whatever country they may live, will have freedom and full

equality before the law with every other citizen".

It must be noted, however, that beyond this declaration the British Government has failed to mention the Jewish question in any of its public pronouncements.

The Congress will have to direct its efforts to bring the Jewish question before the two great democracies and to demand a just solution for it. The American Jewish Congress on several occasions sought the support of the American Government and the State Department in the struggle of the Jewish people for full freedom and equality. The American people and its government often showed full understanding for our position.

The negotiations with the various governments-in-exile form a very important part of the activities carried on by the World Jewish Congress.

First, there is the Polish-Jewish Question.

On October 8, 1939, a few days after the new Polish government under Gen. Wladyslaw Sikorski was formed in France, Dr. Nachum Goldmann held a conversation with the Polish Foreign Minister, August Zaleski. The latter stated that he recognized the full equality of all citizens as a basis of all his activity, and that he would issue the necessary instructions to have the question of denaturalization solved in the spirit of justice.

When the German authorities set out to create a Jewish district in Lublin, the World Jewish Congress publicly protested and communicated its protest to the Polish government.

Early in December 1939 the Congress discussed the position of the Jews in the Polish army which was formed at the time, with the Polish authorities, and Mr. M. Jahrblum discussed the question of help to the Polish Jewish refugees with the Polish Minister of Public Welfare, Jan Stanczyk.

In January 1940 Dr. J. Schwartzbart was named as Jewish member of the Polish National Council. The Congress established close contact with Dr. Schwartzbart. At the same time the Congress supported the effort to create a

political representation of Polish Jewry. In March 1940 a Bureau was established by the World Jewish Congress to organize a representative body of Polish Jews, with Dr. Kalman Stein in charge of the Bureau. After the collapse of France a central body representing Polish Jewry was formed in Palestine with the support of the Congress.

With the removal of the Polish government-in-exile to London the British Section of the World Jewish Congress concerned itself more closely with the development of Polish-Jewish relations. The anti-Jewish attitude of some of the right-wing Polish representatives led to action by the British Section in the form of a memorandum in April 1941 to the British government as well as questions in the British Parliament.

In America a Joint Committee for the Polish Jewish Affairs under the chairmanship of Dr. S. Margoshes was set up by the American Jewish Congress and the World Jewish Congress. At the same time negotiations were initiated with the Poles in the U.S.A. regarding future Polish-Jewish relations in Poland. The negotiations were conducted by Polish Jewish leaders now in this country, Jacob Appenzlak and Dr. A. Tartakower.

In March 1941 Dr. Wise and Dr. Goldmann were received by the new Polish Ambassador. The visit in the U.S.A. of the Polish Premier-Minister, General Sikorski was utilized to raise again the whole question and all practical problems entitled in it. On April 17, 1941 Gen. Sikorski received a joint delegation of the American Jewish Congress and the World Jewish Congress consisting of Dr. Wise, Dr. Goldmann, Dr. Margoshes, Dr. Perlzweig, Hon. Baldwin M. Fertig and Dr. A. Tartakower. The delegation voiced the sympathy of the Jews for the Polish people in their struggle for liberty and expressed the hope that in the Poland of the future complete equality would be assured for all citizens in the exercise of civic, religious and national rights. Gen. Sikorski replied that his government condemned anti-Semitism and recognized full equality of rights for all citizens. In connection with this interview, Gen. Sikorski made the

following statement at the Polish National Council:

"In New York I received the delegation of the World Jewish Congress. I had a long conference with them and received their memorandum from them to which I shall now reply. Unfortunately, Poland has often been the victim of many circumstances. Poles were too hastily accused, among other things, of extreme anti-Semitism and of pogroms. The explanation of the Liberal principles, which are a guide for their government will follow sincerely democratic policy in accordance with which in future Poland the principles of equal obligations and equal rights will be applied towards all citizens of the republic irrespective of nationality, race or religion. That is the attitude of the Polish government. Any different attitude toward this difficult problem could never be understood by the American Community nor by the British who are waging with us the hard stubborn fight against Hitler's ideology. I have no doubt, that also in this local and after all so limited sphere the same principles will triumph at last. Whoever opposes these principles is working against the interests of his own nation."

This declaration was confirmed by the whole Polish cabinet. It and the statement made by Minister Jan Stanczyk on November 3, 1940, may be looked upon as the basis for new and improved Polish-Jewish relations.

When the German-Russian war broke out, followed by negotiations between Poland and Russia, the question of the hundreds of thousands of Polish Jews exiled to Siberia came to the fore. The World Jewish Congress conducted negotiations with the Russian as well as with the Polish authorities about the release of the internees, possibilities of emigration and work of relief. In all these matters, definite promises were received and negotiations still continue.

The position of the Zionists in Russia was often discussed with the Russian embassy in Washington.

The British Section took up the question of Jewish representation on the Czechoslovak National Council with the government of that country in London.

The question was discussed at conferences between President Benes and a delegation of the British Section in April and in July of 1941. The question has not been solved as yet, but it is to be hoped that the equality enjoyed by the Jews of Czechoslovakia until 1933 will be fully restored by the Czechoslovakia of the future.

Special representatives of the World Jewish Congress, Albert Cohen in London and Dr. Max Beer in New York, were appointed to maintain contact with the Free French movement headed by General de Gaulle. In a letter to the World Jewish Congress of August 22, 1940, General De Gaulle made the following declaration:

"On the day of the victory in which I firmly believe, liberated France will not fail to see to it that justice is reestablished for the collective victims who are suffering injustice at the hands of the Hitler regime and among others for the Jewish communities which at the moment are subjugated by Germany and are unhappily the most severely hit by intolerance and persecution."

After the anti-Jewish statute of the Vichy government was published on October 16, 1940, General De Gaulle on November 11, 1940 addressed to the World Jewish Congress the following declaration:

"Free Frenchmen everywhere will rejoice that enlightened American opinion refuses to recognize the betrayal of French independence by the men of Vichy and their consequent violation of the principles of liberty and equal justice upon which the French Republic was founded.

The consciousness that men of good will in the great democracies are with us will strengthen us to our determination to deliver France from ruthless and malignant tyranny. Because justice cannot be permanently suppressed, we know that we shall win.

Be assured that since we have repudiated everything that has falsely been done in the name of France after June 23rd, the cruel decrees directed against French Jews can and will have no validity in Free France. These

measures are not less a blow against the honor of France than they are an injustice against her Jewish citizens.

When we shall achieve victory, not only will the wrongs done in France itself be righted, but France will once again resume her traditional place as a protagonist of Freedom and Justice for all men, irrespective of race or religion, in a new Europe."

When the British and Free French occupied Syria, General De Gaulle informed the World Jewish Congress "that the anti-Semitic and racial laws promulgated by Vichy are considered null and void by the Free French in Syria and Lebanon. The Free French only apply those laws which have been created before June 1940 together with the new ordinances of the Chief of the Free French forces."

Thus General De Gaulle by his declarations as well as by his deeds demonstrated that the future France will not make any differentiation between her citizens and will remain as ever the land of liberty.

During the first months of the war, when Rumania and Bulgaria were still unoccupied by German troops, the Congress endeavored to effect an improvement in the conditions of the Jews in those countries. Some 225,000 Jews, that is more than a third of the whole Jewish population, in Rumania were deprived of their citizenship. The American Jewish Congress protested this action to the Rumanian Minister in Washington emphasizing its injustice and illegality. Steps were also taken to prevent the introduction of anti-Jewish legislation in Bulgaria by which 80% of the Jewish population of that country were to be deprived of their livelihood. The further development of the political situation naturally rendered these efforts futile.

Outside of negotiations concerning emigration and the general improvement of the Jewish situation, steps were also taken at Washington to bring about improved conditions for the Jews in some of the countries in South and Central America.

The anti-Jewish tendencies of some groups in Costa Rica caused not only alarm but brought about a law to nationalize trade which threatened to deprive alien

Jews of sources of livelihood. The Congress intervened in this matter, making several representations at Washington with the State Department and with the Mexican Ambassador.

Similar representations were made in behalf of the Jews (especially the refugees) in Ecuador and Guatemala. In July 1941 the Brazilian Ambassador at Washington was waited on.

In all these cases assurances were given to the World Jewish Congress representatives, Dr. Stephen S. Wise and Dr. Nachum Goldmann, that the full equality of the Jews would be respected.

In connection with the Inter-American Conference the Minister of Uruguay at Washington was visited several times. The U.S.A. government was also informed about the position of the Jews in Vichy France and the Portuguese Minister in Washington was waited on in connection with the position of the Jewish refugees in his country.

During his visit in South America, in the spring of 1940, Dr. N. Goldmann was received by the Foreign Minister of the Argentine, and by the President and the Foreign Minister in Uruguay. About the same time Dr. J. Hellmann visited the Foreign Ministers of Chile and Bolivia. Towards the end of 1940 and in the early months of 1941 Dr. A.S. Juris visited the Minister of Internal Affairs of Bolivia, the Foreign Minister and Minister of Internal Affairs of Peru, the Foreign Minister ~~and~~ of Colombia, and the Internal and Foreign Ministers of Ecuador. In July and August, during his second trip to South America, Dr. Goldmann was received by the President of Mexico and by Foreign Minister of the Argentine.

All these occasions were utilized to discuss Jewish emancipation in the post-war world, the upbuilding of Palestine as a Jewish national Homeland, and in some cases, the question of facilitating Jewish emigration to South America.

In this manner the representatives of the Congress sought to obtain support of our demands at the future Peace Conference.

So far the inestimable work of the American Jewish Congress which contributed to the work of the World Jewish Congress has hardly been touched upon. This pamphlet is devoted primarily to the discussion of the work done by the World Jewish Congress. We may mention, however, the Institute of Jewish Affairs established by the American Jewish Congress jointly with the World Jewish Congress, and headed by Dr. Jacob Robinson.

To quote from the program of the Institute:

"The Institute is not a political body, it is a group of scholars and represents an attempt to mobilize the intellectual resources of the Jewish people to attack the gigantic problem which confronts it. The Institute is an expression of the belief that a dispassionate and scientific inquiry into recent events and their background is the indispensable basis for any formulation of a Jewish policy.

The Institute will operate through four departments, viz:

- 1) Department of Political Science and Law,
- 2) Department of Statistics and Economics,
- 3) Department of Migration and Colonization,
- 4) Department of Post-War Reconstruction.

Thus the World Jewish Congress during the war is laying the foundations of a better future for the Jewish people in every field of organization, political activity and scientific preparation.

CHAPTER IV. CONCLUSION.

Having presented a picture of the struggle, successes and failures of the World Jewish Congress in its work through its growth and development from its inception, we may now draw some conclusions:

The fears entertained in certain quarters that the establishment of a World Jewish Congress would aggravate the Jewish situation and strengthen anti-Semitism, has proven to be without justification. The fate of the Jews is determined by totally different factors.

On the other hand, it becomes more and more obvious how necessary it is to have a political agency for taking up the question of Jewish rights in various countries, with the proper international agencies, with the respective governments, and which could appeal to the public opinion of the world.

No one can deny that a struggle for the rights of millions of Jews is imperative, and that the Jewish situation can be improved by mutual co-operation among many elements of the Jewish people.

These are facts which were important enough before the war. They are even more important now.

The World Jewish Congress began its activities under most unfavorable conditions. It was a time when weak minorities had nothing to expect. Events were being influenced not by justice but by brute force and superior strength. If even at a time like this so much evil has been averted and some positive achievements were made, it is clear proof that, with all our weaknesses, a consistent Jewish policy and a consolidation of all our forces can be of inestimable importance for the improvement of our position.

We are now faced with tasks of especial significance.

The coming Peace Conference is to organize a new world, a world of Peace and Liberty for all nations and all men. We must see to it that the Jewish ~~problem~~ problem should not be left out of account when the new order of the world is created.

How this question will be solved, depends a great deal on ourselves. If we finally succeed in establishing a common Jewish front, if we unite on our war aims and peace aims, if by mutual collaboration we make possible or facilitate the reconstruction of European Jewry, then the road is open for the rehabilitation of the Jewish people.

As we have repeatedly emphasized, the World Jewish Congress was always ready to form this large common Jewish front in order to insure successful political action. This way of co-ordination for all our forces and for applying all our energies to the solution of the Jewish problem forms an integral part of the program and ideology of the World Jewish Congress. It is the right way.

allan vest
Sept. 20, 1941

Appendix L.

DIE IDEE DES WELTKONGRESSES.

Die Grundlagen der jüdischen Politik.

Die Delegations-Dokumente.

Die Verhandlungen.

Der Kampf fuer und gegen den Kongress.

Der erste Weltkongress und seine Bedeutung.

Es war eine unserer grössten Schwächen, dass wir weder eine einheitliche Politik, noch ein gemeinsames national-politisches Ziel hatten. Man kann diesen Zustand mit der spezifischen Lage der Juden erklären. Es ist und es war niemals leicht eine jüdische Politik in der Diaspora zu fixieren. Wir brauchen in diesem Zusammenhang die unendlichen Schwierigkeiten nicht zu unterstreichen. Diese Feststellung der Kompliziertheit des Problems kann uns aber nicht befriedigen und es ist für einen jeden Klarenkund selbstverständlich, dass alles unterzubringen werden muss um diesem Ubel entgegenzu treten und es zu beseitigen.

In einem unendlich wichtigen Abschmitte unseres nationalen Lebens – dem palästinischen – hat der Zionismus dieser unserer Not und Hilflosigkeit entgegenzutreten versucht. Es wurde die zionistische Organisation und die Jewish Agency geschaffen die dem Willen des jüdischen Volkes, ein eigenes nationales Heim zu schaffen, der Welt gegenüber zum Ausdruck bringen sollte.

Auf dem weiten Gebiete der Diaspora und dem Kampfe um unsere Gleichberechtigung erreichte aber der vollste Chaos und Planlosigkeit. Nicht nur, dass wir kein Instrument hatten, welches die jüdische Politik führen sollte, aber wir waren uns bei weitem nicht einig, welches unser Ziel sei. Auch in dieser Hinsicht hat der Zionismus Klarheit gebracht. Aus der zionistischen Erkenntnis

heraus, dass wir eine nationale, kulturelle und religiöse Gemeinschaft bilden - ergab sich von selbst, dass wir um die Erhaltung aller dieser Werte kämpfen müssen. Wir hatten nun den Plan - es bedurfte eines Instrumentes, welches denselben realisieren sollte.

Wir haben eigentlich während des ganzen XIX Jahrhunderts nach einer jüdischen politischen Linie gesucht. Im Anfang des XX.Jahrhunderts, in der Zeit als wir im Westen Europas die Emancipation erkämpft haben, wird eine jüdische Politik betrieben, die darin besteht, dass freie, einflussreiche Juden für ihre armeren und unterdrückten Glaubensgenossen bei den Mächtigen der Welt intervenieren. Die individuelle Intervention von Moses Montefiore im Jahre 1840 zu Gunsten der hart bedrängten Juden in Damaskus bildet ein klassisches Beispiel dieser Art jüdischer Politik. Eine Politik die in dieser Zeitepoche des XX. Jahrhunderts erfolgreich sein konnte.

Es vergingen 30 Jahre, und es ist für den Handel der Zeit interessant festzustellen, dass in der Ära der stärksten Assimilation im Herzen des assimiliertesten Teiles des europäischen Judentums ein Versuch gemacht wurde einen Weltverband der Juden zur gegenseitigen Hilfeleistung ins Leben zu rufen. Man glaubte also, dass es nicht mehr ausreichend sein kann nur durch einzelne Persönlichkeiten jüdische Politik zu betreiben, dass es notwendig ist ein Instrument für die jüdische Politik zu schaffen. So entsteht die "Alliance Israélite Universelle". Dieser Versuch war aber ein Misserfolg. Aus dem Weltverband ist eine Organisation der französischen assimilierten Juden geworden. Die engländischen Mitglieder trennten sich von der französischen Zentrale. Sie bildete sich in 1871 in London die Anglo-Jewish Association die später gemeinsam mit dem Board of Deputies den Joint Foreign Committee organisierte. So entstand in Wien die Israelitische Allianz, später in Deutschland der Central-

seit ein Jahre 1901 der "Hilfsverein der Deutschen und
verein der deutschen Boerger juedischen Glaubens," undlich in 1906 das
American Jewish Committee. Alle diese Organisationen haben auf alter Weise
zu Gunsten der unterdrueckten Juden zu intervenieren versucht. Alle haben
zum Sir Moses Montefiores Politik kontinuirt. So ist man nach einem gross-
zügigen Versuch zu den politischen Methoden aus 1840 zurueckgekehrt. Warum?
Weil keine grosse und schoepferische Idee dahinterstand, es fehlte des Zusammen-
hang mit dem juedischen Volke um dessen Geschick und Zukunft es sich handelte,
es fehlte die schoepferische Kraft die zum Kampfe und zu Opfern antreiben sollte.

Diese schoepferische Kraft hat das moderne Judentum wiederum errun-
gen - als wir uns klar wurden, dass wir eine nationale Gemeinschaft, dass wir
alle einen und derselben Schicksals ausgeliefert sind.

So ist es verstaendlich, dass unter dem Drucke der treibenden
Idee dieser neuen nationalen Anschauungen im juedischen Leben der zweite Versuch
ein politisches Instrument des juedischen Weltpolitik zu schaffen, unternommen
wurde. Als in 1919 vor der Versailler Konferenz alle Völker der Welt ihre For-
derungen fuer Lebensfreiheit und Selbstbestimmungsrecht erhoben haben, wurde
das Comite des Delegations Juives zum Leben gerufen. Es war eine Representanz
des amerikanischen Judentums, welches ohne Unterschied der Parteien sich im
American Jewish Congress zusammengefunden hat, und der Vertreter der juedischen
Nationalräte, welche in dieser Zeit in allen Landern Mittel- und Ost-Europas
organisiert wurden. Damals, - dank Marshall, welcher die Not und Lage des Ju-
dentums so tief empfunden hat - hat sich das ganze amerikanische Judentum fuer
die nationale Loesung der Judenfrage in Europa eingesetzt. Wir haben es im
1919 verstanden eine einheitliche und dadurch einflussreiche Instanz zu schaffen -
wir haben ein klares gemeinsames politisches Ziel verfolgt und wir haben im gro-
ßen und ganzen unsere Forderungen durchgesetzt. Wir wurden auf der Friedens-

WIR IN DER VERSAAILLES-KONFERENZ

Die Versaailles-Konferenz ist eine der wichtigsten Konferenzen in der Geschichte des jüdischen Volkes gewesen. Es wurde eine volle Gleichberechtigung eingesprochen und wir erreichten denselben Minoritätenschutz wie alle anderen nationalen Minderheiten.

Es war eine Errungenschaft von historischer Bedeutung. Es kann die Größe des Erfolges nicht die Tatsache verringern, dass diese Rechte im Leben nicht durchgeführt wurden, dass so wie der ganze Völkerverbandgedanke, auch der mit ihm verbundene Gedanke des Minoritätenschutzes die Probe des Lebens nicht überstanden hat. Die Welt ringt heute nach besseren Formen des internationalen Zusammenlebens - es werden auch bessere und festere Fundamente für die Sicherung der Gleichberechtigung aller Gruppen und Nationen gefunden werden müssen. In 1919 wurde aber der erste Schritt dieser Neuordnung getan - dank dem Comité des Delegations Juives - auch auf dem Gebiete der jüdischen Gleichberechtigung. Es ist gut und richtig, dass wir uns daran erinnern, dass wir die unglaubliche Erfolge vom 1919 zu verdanken verstehen, - dass wir uns darüber Rechenschaft ablegen welchen Umständen wir diesen Erfolg zu verdanken haben. Und wir sind in unserer politischen Arbeit doch nicht ^{so} oft an Siege und Erfolge gewohnt.

Leider sind wir nach dem Jahre 1919 über die lose organisatorische Form eines "Comité" nicht hinausgekommen. Statt die schwer errungene gemeinsame Front auszubauen, sind wir, wenigstens teilweise, auseinandergezogen. Durch fast 2 Jahrzehnte hat das "Comité" an dessen Spitze Leon Notskin stand, auf Grund dieser unzureichenden organisatorischen Form den harten Kampf um unsere Rechte weitergeföhrt. Es war aber mit jedem Jahre offensichtlicher, dass es notwendig ist das "Comité" umzubauen. Es ist die Zeit gekommen, die zerstückelten Kräfte zu konzentrieren, es war notwendig eine politische demokratische Vertretung des jüdischen Volkes zu schaffen. Je schändiger und ärgerlich sich die Situation des jüdischen Volkes gestaltete, desto stürm-

scher war die Forderung, die Instanz der juedischen Weltpolitik zu schaffen. Die Notwendigkeit war umso dringender, da in der Zwischenzeit eine neue Welt und neue Ideale geboren wurden. Das XIX. Jahrhundert war das Jahrhundert der Individuen, das XX. steht im Zeichen der Gemeinschaft. Die Welt ringt um neue Lebensformen. Auch die siegreichen englisch-nordischen Demokratien werden die zukünftige Welt auf einer zwar freiheitlichen aber gleichzeitig politisch-gemeinschaftlichen Basis aufbauen müssen. Auch wir Juden müssen den Sinn des XX. Jahrhunderts verstehen, wir müssen uns den neuen gemeinschaftlichen Formen anpassen, natürlich auch auf dem Gebiete der politischen Tätigkeit und der politischen Organisation. Eine Politik die im Jahre 1840 erfolgreich war - kann nicht mehr ein Jahrhundert später angewandt werden. In eine Zeitepoche, wo alle Nationen ihre gemeinsamen Kräfte restlos aus�tobt - müssen um sich zu behaupten, muss auch das juedische Volk neue Formen in seinem politischen Kampfe annehmen. Noch mehr als alle anderen Völker müssen wir alle unsere gemeinschaftlichen Kräfte mobilisieren, die individuelle Politik muss der nationalen - den Platz räumen. Um ein Machtfaktor zu werden, müssen wir das ganze Volk organisieren. Nur unter dieser Bedingung können wir hoffen uns erhalten zu können - nur so kann unser Kampf von Erfolg begleitet sein. So ist der Gedanke eines juedischen Weltkongresses geboren.

Es handelt sich darum, um die Worte eines der Schöpfer des Jüdischen Weltkongresses Nachum Goldmann zu wiederholen, "die jüdische Gemeinschaft zu einem Machtfaktor werden zu lassen und die Organisation der jüdischen Gemeinschaft zur Verteidigung ihrer Lebensrechte zu schaffen". -

Mit einem Worte in der neuen Welt der "Gemeinschaften" eine jüdische Gemeinschaft zu organisieren.

Der American Jewish Congress, als die Repräsentanz der grössten und mächtigsten jüdischen Gemeinschaft in der Diaspora, hat diese Idee mit grös-

ter Kraft unterstützt und die Realisierung des Gedanken ermöglicht. Zum zweiten Male in der Geschichte des Kampfes um unsere Gleichberechtigung haben der American Jewish Congress und die Führer des amerikanischen Judentums es dem jüdischen Volke ermöglicht, eine Organisation zu schaffen, die die Führung unserer nationalen Politik übernehmen kann.

In Basell, im Jahre 1931, während des zionistischen Kongresses wurde in einem kleinen Kreise die Frage des Weltkongresses zum ersten Male aufgeworfen. Im Jahre 1932 tagte die erste Weltkongresskonferenz in Genf, deren Aufgaben zweierlei waren: einen Überblick über die Lage des jüdischen Volkes zu geben, und über die Frage eines jüdischen Weltkongresses zu beschließen.

In der Frage des Weltkongresses hat die Konferenz folgende Beschlüsse gefasst:

I. Die Genfer jüdische Weltkonferenz gibt ihrer tiefen Überzeugung Ausdruck, dass die kritische Lage des jüdischen Volkes, die Gefährdung seiner bürgerlichen und nationalen Rechte in vielen Ländern die Verelendung der jüdischen Massen und die Notwendigkeit durchgreifender Besserungsmaßnahmen und die der heutigen jüdischen Generation obliegenden Aufgabe des Aufbaus des jüdisch-nationalen Heims in Palästina, die Organisierung des jüdischen Volkes und die Errichtung eines jüdischen Weltkongresses zur zwingenden Notwendigkeit macht. Dieser Weltkongress, basierend auf dem Begriff des jüdischen Volkes als eines einheitlichen Volksorganismus, soll seine legitime Repräsentanz darstellen, berechtigt und verpflichtet, alle Fragen des jüdischen Lebens zu behandeln und das jüdische Volk im Kampfe für seine bürgerlichen und nationalen Rechte nach massen zu vertreten.

II. Die Delegaten ^{in allen} des Weltkongresses sollen hervorgehen aus direkten, geheimen und proportionalen Wahlen, an denen jeder Jude und jede Jüdin teilzunehmen berechtigt ist.

Die Realisierung des Gedankens , wie einer jeden grossen Tat, hat auf die verschiedensten Schwierigkeiten gestossen. Es dauerte mehrere Jahre bis man aus den Vorbereitungen heraus zum Weltkongress gelangte.

Die Jahre bis 1936 dienten der Propaganda der Idee und geschichtlichen Notwendigkeit des Weltkongresses, es wurde ein riesiger Versuch gemacht, die Mehrheit des juedischen Volkes um den Weltkongress zu organisieren.

Am 5. Januar 1936 hat der National Executive Committee of the American Jewish Congress beschlossen, dass die Zusammenberufung des World Jewish Congress nicht weiter vertagt werden kann. Gleichzeitig wurde der Wahlmodus der Delegierten in America festgesetzt. Im Februar 1936 hat die Plenarversammlung des Executiv-Comites , des Comite des Delegations Juives et Comite executif pour le Congres Juif Mondial, den endgultigen Termin des Weltkongresses fuer August 1936 bestimmt. Die Wahlpropaganda setzte in allen Landern der Welt ein. Der auf der ersten Konferenz in Genf angencommene Wahlmodus wurde beibehalten - wobei jedoch folgende zwei Ausnahmen vorgesehen wurden.

a.) Fuer diejenigen Laender in denen die juedische Gemeinschaften bereits eine legitime und demokratisch gewahlte Repräsentanz besitzen, wo keine Wahlen notwendig sind,

b.) Fuer den Fall, dass alle Parteien in einem Lande sich auf einen anderen Wahlmodus einigen.

Fuer den 13. und 14. Juni 1936 wurde die "Electoral Convention" fuer die Wahl der amerikanischer Delegation nach Washington zusammengeufen. Ober 1000 demokratisch gewahlte Repräsentanten die 99 Gemeinden (communities) aus 32 Staaten der Union nahmen an dieser Convention teil, welche ueber 2,280.000 amerikanischer Juden, also die Mehrheit des amerikanischen Judentums repräsentierten. Auf dieser Versammlung die wohl die reppresentativste in der Geschichte des amerikanischen Judentums war, wurden 82 Delegaten und 64 Stellvertreter fuer den ersten juedischen Weltkongress gewählt. In allen anderen

Landern der Welt wurden Wahllisten aus allen diesen Juden die den Weltkongress durch Ankauf einer Legitimation, beigetreten sind, zusammengestellt. In Polen selbst waren es ueber 700.000 Juden, die die Wahllegitimationen fuer den World Jewish Congress gekauft haben. Ueberall fanden Massenveranstaltungen statt auf welchen die Solidaritaet der juedischen Massen mit dem Weltkongress bekundet wurde. Die Mehrheit des Weltjudentums hat sich fuer den Weltkongress erkltaert, hat es verstanden, dass es sich um Tat handelt, unterstutzt sie die eine historische Idee, eine juedische "Akkade", eine demokratische Tribuna der juedischen Weltpolitik zu schaffen.

Am 8. August 1936 ist der Kongress in Genf zusammengekommen. Aus 33 Landern haben sich 307 Delegaten als Vertreter von Millionen von Juden versammelt um in dieser historisch so schweren und bitteren Stunde ein grosses Werk zu vollbringen, die eine politische Representanz des juedischen Volkes zu schaffen.

In einfachen, sehr bescheidenen Worten hat Dr. Stephen S. Wise, dessen Werk der Kongress war, die Bedeutung des Kongresses in seiner Eröffnungsrede umrissen:

"1.) - to bring Jews together of many different lands and many different views, who do not meet together in any other way;

2.) - to bring Jews together on a new plane not that of giving and receiving, but for an interchange of views touching every manner of Jewish problems with a view to their solution;

3.) - Jew of one land will face the problems of Jews of other lands invite their counsel and invoke their experience."

Aber dies zu erreichen, kostet es eine wahrhafte Umwaelzung im juedischen Leben herbeizufuhren. Kann man sich wundern, dass die verschieden-

schiedensten Schwierigkeiten und Gegnerhaften das Zustandekommen des Kongresses begleitet haben.

In den westeuropäischen Ländern und in den U.S.A. haben sich die assimiliativen Kreise den Gedanken des Weltkongresses entgegengestellt. Es war die alte gut bekannte Furcht. Am besten ist es, nichts zu unternehmen. Wenn man ruhig sitzt, kann angeblich kein Wirbel um die Judentragsfrage entstehen. Das Unglück ist aber, dass andere schon den Wirbel machen - und wir, wenn diese Politik befolgt werden sollte - ganz hoffnungslos und ausgeliefert wären. Aus natürlichen Gründen hat auch die Agudas Israel - obwohl die orthodoxen Karpen insbesondere in Polen für den Kongress waren - am Kongress offiziell nicht teilgenommen. Ein Teil der Arbeiterschaft war auch nicht zu gewinnen, weil es noch immer auch in der Hitler-Zeit jüdische Arbeiterführer gibt, die keine gemeinsame jüdische Front anerkennen.

Deswegen gescheht hat sich die Mehrheit des jüdischen Volkes für den Weltkongress ausgesprochen - das Volk hat es instinktiv verstanden, dass da ein Werk geschaffen wird, welches im Kampfe um unsere Gleichberechtigung von unendlicher Werte ist.

Und dieser Instinkt des jüdischen Volkes hat sich als richtig erwiesen. Es wurde ein Instrument geschaffen, das wohl nicht das ganze Judentum umfasste, das sich aber auf das Vertrauen der Majorität des leidenden und kämpfenden Volkes stützen konnte und im Namen der Mehrzahl der Juden auftreten darf. Der erste jüdische Weltkongress hat die Sympathien der demokratischen Welt für unsre Sache geweckt, er hat das Judentum gestärkt, - wir sind um eine grosse und fruchtbare Idee reicher geworden.

Es wurden die Grundlagen für neue Wege und Methoden der jüdischen Politik gelegt, der Kongress hat die Instanzen gewählt die die Arbeit durchzuführen sollte und ihnen folgende Grundlinien vorgezeichnet:

a.) politisch; indem

The World Jewish Congress affirms the unalterable right of the Jews of all countries consecrated by centuries of historical development to full equality of legal rights as individuals and as communities. World Jewry is determined to carry on the struggle on behalf of the many Jewish communities which are threatened and oppressed in a spirit of brotherly solidarity and to make every effort to give economic and social assistance to the suffering Jewish masses. But it is also entitled to appeal to the other peoples of the world and to expect them to support the Jewish people in its struggle for equal rights and to help it to combat the overgrowing racial persecution and anti-Jewish propaganda among the peoples of the various countries of the world, which is not only threatening the existence of the Jews but is endangering the development of the civilisation of the Twentieth Century.

Diese Erklärung zur Lage des Weltjudentums welche im Jahre 1936 abgegeben wurde, hat nicht von ihrer Aktivität verloren. Die tragischen Jahre des Krieges haben zwar die Lage des europäischen Judentums um Unendliche verschlimmert - die Aussichten für den Sieg der Gerechtigkeit und Freiheit sind aber gleichzeitig in derselben Masse gestiegen -

b.) ökonomisch:

Der Weltkongress hat sich auf dem ökonomischen Gebiete einen Kampf von besonderer Wichtigkeit durchzuführen wollen. Das Judentum hat einen Boykott des Nazi-Deutschlands proklamiert. Der Kongress stellte fest:

German national-socialism has declared war on the whole Jewish people. The First World Jewish Congress declares, that the Jewish people will take up the challenge which has been forced upon it, and proclaims its solidarity with the anti-Nazi Boycott movement as a spontaneous weapon in

its defense.

Die Blaekde die die Demokratien Deutschlands gegenüber erst mit dem Ausbruch des Krieges erlaubt haben - versuchten wir Juden - und von den juedischen politischen internationalen Instanzen - the First Jewish World Congress mit unseren schwachen Kreisen jahrelang frischer durchzuführen. -

Wenn wir uns daran erinnern, dass dieselben Kreise die gegen den Weltkongress waren auch in der Frage des Boykotts eine zurückhaltende Stellung eingenommen haben, dann werden wir verstehen, dass auch auf diesem Gebiete das Leben dem Weltkongress Rechtsgaben hat.

Der Boykott war auch eine Taffe im politischen Kampfe - der Kongress bemühte sich nach neuen Grundlagen zu finden. Es sollte der Versuch unternommen werden, die soziale Hilfe konstruktiv zu gestalten. Zu diesem Zwecke wurde die Schaffung eines Ressorts für ökonomische Verteidigung beschlossen. Außerdem sollte das Emigrationsproblem, das von solch unendlicher Wichtigkeit für das Judentum ist, auf einer planmässigen und weitsichtigen Emigrationspolitik gestützt werden. Auch auf diesem Gebiete haben die allermeisten Jahre dem Weltkongress Recht gegeben. Die Probleme ökonomischer und sozialer Natur, vor welchen wir heute stehen (wir behandeln sie näher im III. Kapitel dieser Schrift) - sprechen hier von mit grösster Deutlichkeit.

a.) organizationell.

Es sollte versucht werden den Weltkongress immer weiter auszubauen und aus dem Kongresse die repräsentantische Repräsentanz des ganzen juedischen Volkes zu machen. Um dies zu ermöglichen hat der Kongress aus seinem Tätigkeitsbereich alle kulturell und religiösen Probleme ausgeschaltet. Auf dem Gebiete der politischen Verteidigung unserer Rechte

als Menschen und Nation und in dem ethnomischen Aufbauwerk des zugrunde gerichteten Judentums - konnten sich alle jüdischen Gruppen zusammenfinden.

Im Jahre 1936 hat diese Erkenntnis noch nicht alle Kreise durchdrungen. Die heutige Lage des Judentums sollte diesen Zustand ändern.

AMERICAN JEWISH ARCHIVES

II. KAPITEL.

Die Zeit der Krise

(August 1936 - August 1939)

Inhalt:

Die Instanzen des Weltkongresses. - Die allgemeine politische Lage, und das juedische Problem. - Die Bemühungen, das Judentum im Weltkongress zu organisieren. - Der politische Kampf um unsere Rechte. - Die Fragen der Fluechtlings-, der Emigration und oekonomischen Hilfe.

Ber Weltkongress ist zusammengerufen worden und die durch ihn gewählten Instanzen haben ihre politische Arbeit begonnen in einer Zeit einer schweren allweltlichen Krise. In diesen 3 Jahren August 1936- August 1939 ist der Versailler Vertrag und die Idee des Voelkerbundes endgültig zusammengebrochen. Wir Juden waren die schwächsten, so sind die ersten Angriffe gegen uns gerichtet. Wir sind als erste Opfer der neu-auflebenden Ideen geworden. Das Beispiel Deutschlands hat gewirkt. Unsere Lage in fast allen Ländern Mittel- und Osteuropas ist fast unhaltbar geworden. Der Kampf um Erhaltung der juedischen Rechte ist unendlich schwierig geworden.

Wir konnten uns in unserem Kampfe auf zwei Prinzipien stützen - auf das Prinzip der Emancipation die uns die französische Revolution gebracht hat, und auf die Bestimmungen des Minderheitenschutzes der im Versailler Vertrag verankert war. Beide dieser Grundlagen waren erschüttert. Diese Tatsachen müssen wir uns vor Augen halten wenn wir über die politische Tätigkeit des Kongresses, die erzielten Erfolge und auch eventuelle Rückschläge Rechenschaft ablegen wollen.

In diesem Zusammenhang begreifen wir wohl, welche ungadlich schwere Last, den Leuten, denen die Fuehrung des Kongresses uebertragen, aufgeburdet wurde.

Zum Ehrenpräsidenten des Kongresses ist Judge Julian W. Mack, zum Vorsitzenden des Executivkomitees Dr. Stephen S. Wise, zum Vorsitzenden des Administrativkomitees Dr. Nachum Goldmann und des Zentralrates Louis Lipsky bestellt worden. Außerdem wurde ein Executivkomitee gewählt das aus R. Bellak, M. Jahrblum, J. Jeffreykin, Dr. L. Kubowitzky, I. Nejiditch, Dr. M. Nucock, Dr. M. L. Perlweig und Dr. Zuckermann bestand und ein 54 Mitglieder umfassendes Administrativkomitee.

Die Führung des Kongresses und die Hauptlast der Arbeit ruhte auf Dr. Stephen S. Wise und Dr. Nachum Goldmann, die sich auch die grossten Verdienste im Kampfe um die Erhaltung der Rechte der Juden in Europa erworben haben. In der politischen Arbeit haben M. Jahrblum in Paris und Dr. Perlweig in London, in der Organisationsarbeit Berach Zuckermann und Dr. Nucock am tätigsten mitgewirkt.

Das Hauptbüro des Kongresses wurde in Paris errichtet, außerdem war ein Bureau in Genf und in London (die Britische Section) tätig. Die politische Arbeit in Amerika wurde durch den American Jewish Congress geleitet.

Es war klar, dass die Organisierung der Juden in den Ländern der jüdischen Massenansiedlung eine wichtige organisationelle Aufgabe des Kongresses war. Das Ziel stand fest, man wollte dem jüdischen Kongress organisierte Kräfte geben auf den er sich stützen konnte. Die Kongresse in den verschiedenen Staaten sollten nach dem Muster des ersten jüdischen Kongresses in Amerika gebildet werden. In dieser Richtlinie wurde auch die gesamte organisatorische Arbeit geführt.

In Polen und Rumänien hat man mit den Vorarbeiten zwecks Schaffung eines polnischen resp. rumänischen Kongresses begonnen. In Polen wurden mit Ausnahme eines Teiles der Orthodoxie und des Bundes, fast alle jüdischen Parteien und maßgebenden Wirtschaftorganisationen für die Idee des Weltkongresses ge-

wurden. In Russland war in Wirklichkeit keine einzige Gruppe prinzipiell gegnerisch gestimmt. Wenn auch die formelle Organisierung des Kongresses in diesen beiden Ländern aufgrund der innerpolitischen Lage nicht stattgefunden ist, so haben doch diese Verarbeiten zu einem wirklichen Zusammenschluss der jüdischen Kräfte in diesen beiden Ländern geführt.

In England wurde an die Organisierung der British Section herangetreten. Der Board of Deputies ist dem Kongress nicht beigetreten. Ein grosser Teil des englischen Judentums hat sich aber für den Gedanken des Weltkongresses eingesetzt (u. zw. die Zionistische Federation, die Federation of Synagogues, The Trade Union u. s. w.) An der Spitze der British Section stehen als Präsidenten The Marchioness of Reading, als Vizepräsidenten Prof. Selig Bredetsky, der Präsident des Board of Deputies und Mitglied der Executive der Jewish Agency, und Mr. Philipp Gundalla, und als Chairman Rev. M. L. Perlweiz.

In Frankreich ist der Kreis der Anhänger immer weiter aus den verschiedenen Kreisen gewachsen. Dasselbe war in Belgien. Das hellasandische Judentum, welches am Kongress keinen Anteil genommen hat, ist im Jahre 1938 durch den Synagogenverband beigetreten. In der Tschechoslowakei hat sich die massgebende jüdische Partei für den Kongress ausgesprochen. In Oesterreich wurden außer den Zionisten auch verschiedene Gruppen, die sich um den Magen-Brith scharten gewonnen. In der Schweiz, wie auch in Jugoslawien, Bulgarien und Griechenland hat der offizielle Bund der jüdischen Gemeinden an den Arbeiten des Kongresses teilgenommen. - Das italienische Judentum war durch den offiziellen Gemeindebund an dem Weltkongresse beteiligt, bis zur Zeit als er auf Verlangen der italienischen Regierung gezwungen war sich von den Arbeiten des Kongresses zurückzuziehen. Auch das Judentum der baltischen Länder hat tätig mitgewirkt. In andern Weltteilen ist der Gedanke des Weltkongresses

auch immer populärer geworden.

Die Rolle und die Bedeutung des American Jewish Congress brauchen wir nicht zu unterschätzen. Es wäre unmöglich in diesem Rahmen die Arbeit des A.J.C. voll zu würdigen und es ist auch nicht Aufgabe dieser Zeilen über die Tätigkeit des American Jewish Congress zu berichten.

Das kanadische Judentum ist im Canadian Jewish Congress organisiert welches ein Bestandteil des Rücken Welt Jewish Congress ist. Auch einige südamerikanische Staaten haben sich dem Weltkongress angeschlossen. Es wurden auch Komitees des World Jewish Congress in Indien und Ägypten und auch Kontakte mit Südafrika geschaffen. Insgesamt waren es 39 Länder in allen Teilen, die im Weltkongress beteiligt waren.

Parallel mit der organisatorischen Aufbauarbeit und den Bemühungen, immer neue Kreise, Parteien und Gemeinden für den World Jewish Congress zu gewinnen, wurden auch Versuche unternommen einige einflussreiche jüdische Organisationen (z.B. den Board of Deputies, Alliance Israélite) zu einer Zusammenarbeit zu bewegen. Diese Versuche hatten keinen Erfolg gezeitigt. Dieselben Motive die im Jahre 1936 maßgebend waren haben auch weiterhin gewirkt trotzdem die Lage der Juden immer schlechter wurde. Der Kongress versuchte wenigstens in einigen Fragen, die von Lebensbedeutung für das jüdische Volk waren (die Frage einer Emigrationskonferenz) eine Zusammenarbeit zu erzielen. Auch diese Versuche - trotzdem der Kongress zu dem weitgehendsten Entgegenkommen bereit war - konnten von keinem Erfolg gekrönt werden. Aber trotz allem glauben wir, dass diese Bemühungen nicht ganz nutzlos waren. Der Gedanke einer Notwendigkeit der Zusammenschließung aller Kräfte ist doch stärker geworden.

Das Hauptgewicht der Arbeit des Kongresses lag natürlich auf dem politischen Gebiete.

Dies war selbstverständlich, wenn wir uns klar werden, dass das jüdische

Problem in Europa im Grunde genommen doch ein politisches war. Natürlich, es gab Länder wo auch andere Faktoren (z.B. ökonomische) mitbestimmend waren, aber immer war der politische Faktor ausschlaggebend. Die Lage der Juden war im grossen Massstabe von der Entwicklung der politischen Lage abhängig. Automatisch verschärfte sich die Lage in allen Ländern die unter dem politischen Einfluss des Deutschen Reiches gelangten. In allen diesen Fällen, wo ein Appel an die öffentliche Meinung, der Druck des Volkerbundes, der Einfluss der West-Demokratien eine Bedeutung hatten, konnte eine energische und zielbewusste Aktion des Weltkongresses von Erfurt gehroht sein - oder wenigstens das ~~Gesetz~~ verhindert oder für eine Zeit lang verschoben werden.

Es ist selbstverständlich, dass der Kampf gegen die antisemitische Politik des Nazi-Deutschlands eines der Hauptaufgaben des Kongresses ~~unfallhaft~~ war. Der Kampf war selbstverständlich kein leichter. Da Deutschland aus dem Volkerbund ausgetreten war und mit Ausnahme von Oberschlesien keine Minoritätenschutzverpflichtungen unterschrieben hat, konnten wir nur einen Boykott führen, die öffentliche Meinung der Welt zu beeinflussen ~~unmöglich~~ ⁴¹⁻ und protestieren. Noch im September 1936 hat der Kongress allen Staaten ein Protest-Memorandum gegen den Nürnberger Parteitag und gegen die Identifizierung des Judentums mit dem Kommunismus eingehandelt. Im März 1937 wurde in New York eine anti-nazi Demonstration zusammengerufen, in Februar und Juni 1938 hat die British Section auf speziellen Protest-meetingen die öffentliche Meinung Englands auf die furchtbare Lage der Juden in Deutschland aufmerksam gemacht. Der Anschluss Österreichs gab dem Kongress Gelegenheit wiederum sowohl in Genf, wie auch in allen Haupt-städten in Europa und Amerika, die Frage der Judenverfolgungen aufzurollen.

Es wurde durch den American Jewish Congress und den World Jewish Congress jede Gelegenheit ausgenutzt um auf das Problem der deutschen Juden hinzuweisen. Endlich wurde durch den World Jewish Congress die Boykottbewegung in allen Ländern aufs höchste unterstützt. In Amerika hat der , hat der American Jewish Congress zusammen mit dem Jewish Labour Committee den Joint Boycott Council (unter dem Vorsitz von Dr. Josef Tenenbaum) ins Leben gerufen und dem deutschen Außenhandel mit U.S.A. harte Schläge zugefügt. Natürlich die Katastrophe war so gross, dass die Möglichkeit, ihr entgegenzuwirken die Mittel einer politischen Aktion wesentlich überstiegen haben. Aber auch in diesem ungleichen Kampfe wurde manches erreicht - das öffentliche Gewissen wurde wachgerufen, der deutschen Wirtschaft Schaden zugefügt, den deutschen Flüchtlingen (diese Frage wird separat behandelt) in einem gewissen Massen geholfen.

Die wichtigsten politischen Aktionen, die den Weltkongress in den 3 Vorkriegsjahren beschäftigten, waren Danzig, Rumänien, Oberschlesien, in Polen, Ungarn und zur letzten Zeit auch die Tschechoslowakei. Außer diesen Hauptproblemen wurden alle aktuelle Fragen der jüdischen Diskriminierung behandelt. Das Zentrum der politischen Arbeit war Genf, da wurden die schweren Verhandlungen mit dem Volkerbundeskretariat und den Delegationen der Grossmächte wie auch der interessierten zwei Ländern geführt - hier wurden auch durch die Vertreter des World Jewish Congress die verschiedenen Konservanden und Petitionen, die im Zusammenhang mit dem Minderheitenschutz standen, eingereicht. In diesem Zusammenhang möchten wir in einigen Worten auf die Genfer Prozedur des Minderheitenschutzes hinweisen. Eine jede Minorität oder eine Organisation konnte dem Volkerbunde eine Petition einreichen. Nachdem eine Petition als annehmbar (receivable) durch das Sekretariat des Volker-

bundes anerkannt wurde, hat das Sekretariat dieselbe dem interessierten Staate zur Erteilung der Bemerkungen vugestellt. Nachdem wurde die Petition durch die sogenannten "Dreierkommittee" die aus dem Vorsitzenden des Rates und zwei Mitgliedern des Rates behandelt.

Das Danziger Problem: Im Sciele war die Lage der juedischen Bevoelkerung die sich unter einer Naziregierung befand. Die Konstitution der Freien Stadt war aber durch den Voelkerbund gesichert und die Durchfuehrung der Konstitution durch den Hohen Kommissar des Voelkerbundes beanfechtigt. In dieser Konstitution war die Gleichberechtigung aller Buerger der freien Stadt Danzig gesichert, schon das "Comite des Delegations Juives" hat seine spezielle Aufmerksamkeit der Lage der Danziger Juden gewidmet und dies sogar in der Zeit bevor die Nationalsozialisten zur Macht kamen. Es war nicht zuletzt den Bezeichnungen der Delegationsjuives zu verdanken, dass im Jahre 1935 das Juristenkommittee des Voelkerbundes eine Anzahl von Dekreten der Danziger Regierung als unkonstitutionell erklarte. Die Executive des World Jewish Congress hat mit allen Mifer den Kampf fuer die Danziger Juden weitergefuehrt. Als eines der ersten Schritte wurde am 9. Dezember 1936 an alle Voelkerbundmitglieder ein Memorandum in welchem alle die Rechte der Danziger Juden, wie auch in welchem Mass sie dieselben beeintraechtingt wurden, hingewiesen, ueberreicht. Der Kongress appellierte an den Voelkerbund unverzueglich alle Schritte zu unternehmen, damit die Rechte der Danziger Juden gewahrt werden. Im Januar 1937 wurde ein zusätzlichees Memorandum eingereicht und es wurden personliche Interventionen beim Dreierkommittee (die Aussenminister von England, Frankreich und Schweden) unternommen. Dabei drohte es, dass kein neuer Hoher Kommissar des Voelkerbundes nach Danzig delegiert wird. Als diese Gefahr beseitigt, und ein neuer Hoher Kommissar (Prof. Burkhardt) ernannt wurde, hat der World Jewish Congress sofort sich mit ihm in Verbindung gesetzt. Im April 1937 war die

Danziger Regierung bereit die Nuernberger Gesetze in Danzig einzuführen. Der World Jewish Congress hat sofort energische Interventionsschritte bei der englischen, französischen, polnischen und schwedischen Regierung unternommen. Durch die rechtzeitige Intervention war die Danziger Regierung gezwungen von der Einführung der anti-jüdischen Gesetze, wenigstens für einige Zeit Abstand zu nehmen. Auch nach den Judenausschreitungen im Oktober 1937 hat der Kongress eine erfolgreiche Intervention unternommen. Nach der Besetzung Österreichs ist die Gefahr wiederum gestiegen - es wurden Schritte beim Volkerbund und der Dreierkommission unternommen. Noch einmal ist es gelungen, das Aergste abzuwenden. Dann kam das ~~treue~~ Münchener Abkommen, die Pogrome in Deutschland, und der Senat der Freien Stadt, unter dem Einflusse der wachsenden Macht des Deutschen Staates hat am 21. November 1938 die Nuernberger Gesetze eingeführt und einige Wochen später, die Verlassung der Stadt durch die Mehrzahl der Juden erzwungen. Während der Volkerratssitzung im Januar 1939 hat zwar das Dreierkomitee diese Verfugungen des Senates in Danzig als antikonstitutionell bezeichnet, der Volkerbund hat aber keine Kraft aufgewiesen gegen Danzig resp. den III. Reichs moriterisch aufzutreten. Dem Kongresse, der das Recht verteidigte, blieb nichts anderes uebrig als scharf zu protestieren. Der Kampf war also verloren - aber einige Jahre sind gewonnen worden - und so in der Zwischenzeit tausenden von Danziger Juden die Möglichkeit geboten in halbwegs normalen Verhaeltnissen auszuwandern.

Rumänien. Das Problem der Gleichberechtigung der rumänischen Juden war vom ersten Augenblick, als Rumänien seine Selbstständigkeit im Jahre 1861 erworben hat, akut. Rumänien hat die Juden als Ausländer betrachtet, und so hat schon der Berliner Kongress vom 1873 die Gleichberechtigung der Juden Rumäniens stipuliert. Rumänien hat aber die angenommenen Verpflichtungen nicht eingehalten. In Kinderhitenverträge vom 9. Dezember 1919 wurde die

Gleichberechtigung der Juden und insbesondere die der Einbuergung der juedischen Bevoelkerung nochmals international garantiert. Fuer einige Zeit ist das Problem der Buergerrechte der rumänischen Juden aus der Tagesordnung der juedischen Politik verschwunden. Aber der latente rumänische Antisemitismus ist unter dem Naziinflusse immer starker geworden. So ist das Problem der Entbuergung der Juden wiederum entstanden. Die rumänische Regierung hat im Jahre 1936 einen Gesetzesvorschlag vorbereitet laut welchem alle Juden, die "gesetzwidrig" die Buergerchaft bekommen haben entbuergt werden konnen. Den Betroffenen drohte natuerlich der eventuelle Entzug der Arbeitserlaubnis mit allen Konsequenzen der Entbuergung. Der World Jewish Congress hat eine Presscampagne in Amerika, England und Frankreich und der Schweiz organisiert. Es wurde dem Voelkerbund und allen Staaten ein Memorandum vorgelegt und auf die Gesetzwidrigkeit der beabsichtigten Maßnahmen hingewiesen. Dasselbe wurde in den Verhandlungen mit dem rumänischen Ausserminister in Genf unterstrichen. Auf Grund aller dieser Interventionen wurde der Gesetzesentwurf zurückgezogen. Da dieser "frontaler" Angriff misslungen ist hat die rumänische Regierung im Maerz 1937 einen Gesetzesvorschlag fuer die "Protection of National Labour" vorbereitet. Dieses Gesetz konnte so behandelt werden, dass ein grosser Teil der rumänischen Juden arbeitslos gemacht werden konnte. Der A.D.C. hat wiederum in Genf, Washington, London und Paris interveniert. Eine Reihe von prominenten Journalisten wurden ueber den Stand der Dinge informiert. So hat sich der rumänische Gesandte in Washington gezwungen geschrieben zu seinem Jewish Congress zu versichern, dass das Gesetz dem Parlament nicht vorgelegt wird und bei der nächsten Voelkerbundratversammlung im April 1937, hat die rumänische Regierung wiederum versichert dass sie von der Durchfuhrung des Gesetzes Abstand nimmt. Die Gefahr war aber nicht vollständig beseitigt.

Aus diesem Punkte

So hat im Herbst 1937 der World Jewish Congress ein neues detailliertes Memorandum über die Lage der Juden in Rumänien der amerikanischen und französischen Regierung vorgelegt, es wurde sich versucht, durch die Vermittlung der Tschechoslowakei auf Rumänien einzuwirken.

Ende 1937 ist die berühmte Cogăregering zum Bruder gekommen. Die Lage der rumänischen Juden hat sich tragisch verschärft, ein neues Ausbürgerungsgesetz wurde eingeführt. Der W.J.C. hat alle möglichen Schritte unternommen. An die öffentliche Meinung der Welt wurde appelliert, bei den Regierungen in London, Washington und Paris auf den Bruch der internationalen Verpflichtungen hingewiesen und am 14. Januar 1938 hat Dr. Wise im Namen des W.J.C. dem Völkerbunde eine dokumentierte Petition vorgelegt und ihre Behandlung als "urgente" verlangt. Den Bemühungen des rumänischen Außenministers in Genf eine Verschärfung der Betrachtung der Petition vorgelegt wurde entgegangen und die Mitglieder des Völkerrates über den Stand der Sache informiert. Diese Aktion in Genf wurde durch gleichzeitige Demonstrationskundgebungen in den Vereinigten Staaten, England, Frankreich, Belgien u. s. w. unterstützt.

Anfang Januar 1938 hat Präsident Roosevelt in einem Schreiben, gerichtet an die National Conference of Jews and Christians jede Rassens Unterdrückung und religiöse Untoleranz verneint. Gleichzeitig haben die Gesandten Amerikas, Englands und Frankreichs bei der rumänischen Regierung Vorstellungen erhoben.

Im englischen Unterhause wurden aufangs Februar 1938 Interpellationen über die Lage der Juden in Rumänien eingebracht. Die Regierung Coga's ist im Februar 1938 gefallen. Zwar war die neue Regierung des Patriarchen Miron Cristea bei weitem nicht jüdenfreundlich, aber jedenfalls ist der Druck nicht mehr so stark gewesen. Trotzdem die neue Konstitution die Gleichberechtigung aller Minoritätsgruppen sicherte, wurde doch am 16. März 1938 ein Gesetz erlassen, welches eine Massenausburgerung ermöglichen sollte. Nun müssen neue Schritte unternommen werden.

Das Dreierkomitee in Genf wurde beauftragt die ganze Frage zu untersuchen. In der Zwischenzeit drohte es, dass etwa 400.000 Juden das Bürgerrecht verlieren werden. Hochmais wurde versucht sowohl durch die englische, durch wie auch französische Regierung, durch den Völkerbund und direkte Verhandlungen mit der rumänischen Regierung, die drohende Katastrophe zu verhindern. Anfangs 1939 wurde ein neues Memorandum vorbereitet und vorgelegt, in Washington beim rumänischen Gesandten wiederum interveniert, und im Juni 1939 ist Dr. Perlitzig als Delegierter des World Jewish Congress nach Rumänien gefahren. Diese unermüdliche vielseitige Tätigkeit hat Jahr lang die Lage der Juden in Rumänien etwas erträglicher gestaltet.

Polen: Die Lage des polnischen Judentums wurde durch den Kongress mit allergrößter Sorge verfolgt. Es handelte sich um die Zukunft von etwa 3½ Millionen Juden. Eine Feststellung sei vorausgeschickt. Der World Jewish Congress versuchte die Lage der polnischen Juden zu verbessern indem er auf die polnische Regierung einzuwirken und auch die öffentliche Meinung zu beeinflussen versuchte. In keiner einzigen Falle, auch in den schärfesten Momenten hat der Kongress von den Bestimmungen der Minoritätsentschließungsprozedur Gebrauch gemacht. Immer wieder hoffte man doch endlich durch eine direkte Einwirkung auf die polnische Regierung eine Änderung der anti-jüdischen Einstellung zu erreichen.

Drei Probleme standen auf der Tagesordnung. Die Evakuationsstendenz, die politische Gleichberechtigung, die ökonomische Lage. Alle diese Fragen wurden sofort mit Oktober 1936 in den Gesprächen zwischen Dr. Goldmann und Minister Beck in Genf angeschnitten. Da die Evakuationsstendenz der polnischen Regierung den Juden gegenüber immer akuter wurde, hat der Kongress am 12. Oktober 1936 feierlich erklärt, dass die Fragen der Emigration der

der Juden aus Polen in keinem Falle die volle Gleichberechtigung der Juden be-einträchtigen konnte. Als in den nächsten Monaten sich die politische und ökonomische Lage der polnischen Juden immer mehr verschärfte, hat der Kongress nochmals in einer öffentlichen Resolution zu diesen Fragen Stellung genommen.

Sitzung

Im März 1937 wurde in Amerika eine Emergency Committee des American Jewish Congress zusammengerufen - die Vertreter des American Jewish Congress haben beim polnischen Botschafter in Washington interveniert und als sich die Lage immer mehr verschärfte wurde die amerikanische Regierung auf die Entwicklung der Lage aufmerksam gemacht. Das Jahr 1937 brachte noch ein neues Problem der Ghettobesetze für die jüdischen Studenten auf den Universitäten. Das polnische Judentum und die akademische Jugend führte einen harten Kampf gegen diesen ersten Versuch in Polen ein Ghetto einzuführen. Um diesen Kampf zu unterstützen wurden Protestkundgebungen in U.S.A., England, Canada, Frankreich, Belgien, Schweiz und Holland zusammengerufen. In den U.S.A. und in England hat eine Anzahl von Intellektuellen und Universitätsprofessoren sich an die polnischen Universitäten mit dringenden Appell gewendet von den anti-jüdischen Schritten Abstand zu nehmen. Bei den verschiedensten Gelegenheiten haben die Führer des World Jewish Congress die polnische Regierung darauf aufmerksam gemacht, dass das Weltjudentum mit allergrößter Sorge die immer weitere Entzerrung des polnischen Judentums feststelle. Trotz allen diesen Versuchungen verschärfte sich die Lage immer mehr. Das Erste Verbot der Schechte wurde zum Gesetz erhoben, das Ausbürgerungsgesetz der im Ausland lebenden Bürgern wurde erlassen, wodurch tausende Juden betroffen wurden, endlich eine ganze Reihe von zwar allgemeinen Gesetzen, die aber hauptsächlich gegen die Juden angewendet wurden, hat die Lebensmöglichkeit der jüdischen Massen immer mehr beschränkt. Dazu kam noch das "Kapitel" "ZPASZYK", die Internierung der polnischen Juden, die aus Deutschland ausgesiedelt wurden. Gegen alle diese Maßnahmen wurden ständige Vorstellungen

unternommen. Die weitere Entwicklung der Lage war von der Aussenpolitik Polens in grossem Massse abhaengig. Das Abschwenken von der pro-deutschen Politik in der zweiten Haelfte 1933 hat die Gefahr der Einfuehrung der Rassengesetze abgewandt. Den Aufenthalt von Minister Beck in London (Maersz 1939) ^{sur} versuchte der Kongress durch die British section ~~zu~~ Linderung der Lage der polnischen Juden zu benutzen.

So hat der Kongress das polnische Jugendum in seinem Kampfe um die Selbsterhaltung gestuetzt und nicht in einem Falle vor verschiedenen drohenden Gefahren gerettet.

Ein weiteres Problem, welches in der ersten Zeit den Kongress sehr in Anspruch nahm war das in Oberschlesien. Im Mai 1937 sollte der deutsch-polnische Vertrag erloeschen und mit den Arloeschen der Konvention auch die Minoritaetsrechte die die Juden von Oberschlesien gegen die antisemitischen Gesetze schuetzten. Es handelte sich um das Los von etwa 10.000 Juden. Im Herbst 1936 hat Dr. Goldmann mit der polnischen Regierung wegen einer Verlaengerung resp. Erneuerung des Vertrages verhandelt. Trotz mehrmaligen Interventionen hat es sich erwiesen, dass die polnische Regierung absolut gegen einen Abschluss des neuen Vertrages sei. Da versuchte der Kongress durch eine juedische Interpretation der wahlerworbenen Rechte die Lage der Juden zu bessern. Es wurde auch den in Betracht kommenden Regierungen eine, diese These unterstuetzende Expertise von zwei beruehmten Juristen, Prof George Scelle aus Paris und Prof. W.H.W. Vermijl aus Utrecht, vorgelegt. Endlich versuchte der World Jewish Congress Uebergangsbestimmungen, saehlich wie sie fuer das Saargebiet angewendet wurden, zu erreichen. Es handelte sich um die Errreichung von Ausreiseerleichterungen, Verschiebung der Einfuehrung der Nurnberger Gesetze, u.s.w.

AMERICAN JEWISH COMMITTEE
REPORTS
TO THE WORLD JEWISH CONGRESS

Im Jahre 1938 ist das Problem der Tschechoslowakei akut geworden. In der Tschechoslowakei haben die Juden eine volleburgerliche und politische Gleichberechtigung genossen. Bis zur tschechoslowakischen Krise hat sich im Jahre 1937 der Kongress nur einmal mit der Tschechoslowakei beschäftigt als in einer Resolution die Executive des World Jewish Congress seine tiefe Befriedigung über die Verstaatlichung der hebräischen Schulen in Karpatherussland und der Erfüllung weiterer Forderungen der jüdischen Partei in der Tschechoslowakei Ausdruck gab. Während der Sudetenkrise hat der World Jewish Congress die volle Sympathie für das
der Juden ~~mindestens~~ tschechoslowakischen Volks ausgesprochen. Gleichzeitig wurde im September 1938 sowohl in London, wie auch Paris Verhandlungen unternommen um die Rechte der jüdischen Minorität im Sudetengebiet zu sichern. Auch nach dem Münchener Abkommen wurden sowohl in Genf wie auch in London und Paris Schritte unternommen, um die Lage der jüdischen Bevölkerung zu erleichtern, insbesondere in der Options-, Flüchtlings-, Emigrations- und Transferfragen.

Je stärker das Nazi-deutschland wurde desto stärker war der Druck, den es auf Ungarn ausübte. Im Frühling 1938, als die ersten Nachrichten über die zukünftige Einführung des Judengesetzes eintrafen, hat der World Jewish Congress allerlei Schritte unternommen zur Rettung des ungarischen Judentums. Die politische Lage war eine derartige, dass keine Möglichkeit bestand eine Änderung herbeizuführen.

Auch die Lage in Bulgarien, insbesondere der osmanisch-juden, verschärftete sich im Frühjahr 1939. Eine Intervention in Washington und Paris und das Einbringen eines Memorandums hat insofern Erfolg gehabt, dass es gelungen ist in dieser Zeit die bulgarischen Juden vor Einführung der antijüdischen Gesetze zu bewahren.

Italien bildete ein Kapitel für sich. Noch im Jahre 1937 versicherte Außenminister Ciano Dr. Goldmann in Rom, dass Italien nicht daran denke gegen

die Juden aufzutreten. Einige Monate später (September 1938) wurde die Rassengesetzgebung eingeführt. Ein klassisches Beispiel wie die ausgewogene politischen Erwägungen die innerpolitische Lage beeinflussten.

In der Zeit der drei Vorkriegsjahre hat der Kongress auch gegen alle sporadischen antijüdischen Massnahmen Stellung genommen und erfolgreich interveniert zu Gunsten der Juden in Iraq, Mexico oder Uruguay.

Beendigen wir diesen Teil der Berichterstattung über die politische Tätigkeit des Kongresses mit dem Hinweis auf die unternommenen Bemühungen die Sovjetregierung zu veranlassen ihre antisemitische Massnahmen (Verfolgung der Zionisten und der hebräischen Sprache) einzustellen.

Das Flüchtlings- und migrationsproblem war eng mit der politischen Tätigkeit des Kongresses verbunden. Dies war eine dieser Fragen mit welchen sich der Völkerbund von allem Anfang an beschäftigte. Die Flüchtlingsfrage war uebrigens ein Reflex der ungelösten politischen Probleme. Als im Oktober 1933 die Frage der Flüchtlinge aus Deutschland sehr akut wurde hat der Völkerbund ein spezielles Amt (High Commissioner of the League for Refugee Affairs) zwecks Lösung der Frage ins Leben gerufen. Zum High Commissioner wurde James G. Mac Donald bestellt. Da Deutschland damals noch dem Völkerbunde angehörte und man Deutschland nicht "reizen" wollte, wurde das neue Amt etwas separat vom Völkerbunde organisiert. Die Vertreter der europäischen Staaten die mit dem High-commissioner zusammenarbeiteten haben auf der Konferenz in Lausanne (Dezember 1933) einen Governing Board geschaffen. Die Vertreter des "Comité des Delegations Juives und des American Jewish Congress die damals in Lausanne waren haben es erreicht, dass außerdem ein Consultative Council aus allen grossen jüdischen Organisationen geschaffen wurde. Im Jahre 1936 resignierte J.G. Mac Donald und es

Mitte 1936 wurde Sir Neill Malcolm zum Highcommissioner bestellt. Der neue Highcommissioner arbeitete anfangs nur in losem Zusammenhang mit den privaten Organisationen welche erst im Herbst 1936 ein neues Advisory Committee gebildet haben, unter dem Namen The liaison Committee. In diesem Committee gehörte auch der World Jewish Congress. Durch Vermittlung dieses liaison Committee gelang es dem World Jewish Congress einige wichtige Fragen des Fluechtlingsproblems zu lösen. Anfangs 1937 wurde durch den Highcommissioner ein Projekt einer Konvention ueber den Status der deutschen Fluechtlinge veröffentlicht. Der W.J.C. hat zu diesem Projekt mehrere Verbesserungen vorgeschlagen - es handelte sich um Umfang aller, auch staatenlosen Fluechtlings unter dem Begriff "deutscher" Fluechtlings, um ein absolutes Verbot einer deportierung der Fluechtlinge nach Deutschland und endlich um Erleichterungen bei der Erlangung der Arbeitsbewilligungen. Alle diese Anträge wurden bei der endgültigen Formulierung der Konvention im grossen Kasse berücksichtigt. Der deutsche Einmarsch nach Oesterreich hat neue Probleme geschaffen und es wurde auf Grund der Anträge des World Jewish Congress die Hilfe auch auf die Fluechtlinge aus Oesterreich erweitert.

Eine Lösung der Fluechtlingsfrage sollte die Initiative des Präsidenten Roosevelt wegen der Zusammenrufung der internationalen Konferenz in Wien bringen. Die Executive des World Jewish Congress versuchte aus diesem Anlasse alle grossen jüdischen Organisationen zu einem gemeinsamen Handeln zu veranlassen. Nachdem dieser Versuch misslungen ist, hat der World Jewish Congress eine eigene Delegation die aus Dr. Nathan Goldmann als Vorsitzenden, W. Jahrblum, S. Mayer und Boruch Zuckerman als Mitgliedern und Jacob Leibsohnky als Experten bestand nach Wien geschickt. Gleichzeitig hat der World Jewish Congress ein durch Dr. Stephen S. Wise signiertes Memorandum der Konferenz vorgelegt und folgende Forderungen aufgestellt:

- a) Die Konferenz soll das Prinzip der Gleichberechtigung der Juden in allen Ländern nochmals feststellen und gegen die Judenverfolgungen in Deutschland protestieren.
- b) Bei der Lösung der Flüchtlingsfrage müssen Flüchtlinge aus allen Ländern - nicht nur aus Deutschland berücksichtigt werden.
- c) Die Möglichkeit einer landwirtschaftlichen Ansiedlung der Juden muss erwogen werden.
- d) Die Lösung der deutschen Emigration ist nur möglich wenn die deutsche Regierung geswungen wird, den deutschen Emigranten wenigstens einen Teil ihres Vermögens freizgibt.
- e) Die Konferenz wird auf die Bedeutung Palästinas aufmerksam gemacht.

Wenn auch die Konferenz die Hoffnungen die an sie geknüpft waren nicht erfüllte, so aktualisierte sie wenigstens das Flüchtlingsproblem.

Die nächsten Monate haben das Flüchtlingsproblem noch verschärft durch die Lage in der Tschechoslowakei. Die Flüchtlinge aus der Tschechoslowakei wurden auf Antrag des Liaison Committee in das Tätigkeitsbereich des Highcommissioner einbezogen. Da in dieser Zeit auch versucht wurde in allen Beziehungen Deutschland entgegenzukommen hat das Administrativ Committee des World Jewish Congress im Januar 1939 erklärt: - "that no solution of the German refugees problem can be acceptable to the Jewish people if it rewards the Nazi regime with economic advantages in return for a policy of expropriation and expulsion directed against the Jews."

Neben dem Flüchtlingsproblem als einem solchen hat sich der World Jewish Congress mit der ganzen Problematik der jüdischen Emigration beschäftigt. Es handelte sich darum, wie man Emigrationsmöglichkeiten für grosse Mengen von Juden aus den verschiedenen Ländern aus Europa finden kann, wie man die Emigrationswelle leiten soll, wie man die Juden zu einer Emigration vorbereitet,

mit einem Worte, es handelte sich darum, um einen entsprechenden Emigrationsplan zu entwerfen, gleichzeitig aber auch um die volle Wahrung der juedischen Rechte und der Gleichberechtigung der Juden zu kampfen. Wir haben dieses Problem bei der Behandlung der polnischen Judenfrage besprochen. Der Kongress hat die Mitarbeit mit der polnischen Regierung auf diesem Gebiete abgewiesen - eben weil das Prinzip der juedischen Gleichberechtigung nicht voll gewahrt war.

Um Emigrationstermine zu finden hat der World Jewish Congress mit der franzoesischen Regierung die eventuelle Moeglichkeit einer grossen Emigration in die franzoesischen Besitzungen besprochen. Es zeigte sich, dass es sich im besten Falle um paar Hundert Familien handeln konnte. Dann wurde bei den verschiedenen Gelegenheiten in Genf die Emigrationsmoeglichkeiten nach den ^{Brasilien} südamerikanischen Landern besprochen. All diese politischen Vorarbeiten haben gezeigt, dass nur eine entsprechend geleitete Emigrationspolitik der Juden eventuelle Erfolge zeitigen kann. Aus diesen Motiven ist der Plan einer allgemein juedischen Emigrationskonferenz geboren, die Dr. A. Tertkewer schon seit 1936 propagierte. Nach Monate langen Bemühungen ist es dem World Jewish Congress gelungen anfangs 1939 eine unoffizielle Beratung der verschiedenen grossen juedischen Organisationen nach Paris zusammenzurufen. Dieser Beratung ist nach einigen Monaten eine zweite gefolgt. Es hat sich aber erwiesen, dass es kaum zu einer Einigung gelangen kann. Die Vertreter der Alliance und teilweise des Board of Deputies waren auch fuer diesen Gedanken nicht zu gewinnen.

Noch einige Worte ueber die oekonomische Arbeit des World Jewish Congress. Der W.J.C. wollte Grundlagen fuer eine grossangelegte oekonomische Hilfestellung legen. Es ist selbstverständlich, dass in der kurzen Zeit die wir be-

gremien nur Vorbereitungsschritte unternommen werden konnten. Es war der Executive des W.J.C. klar, dass eine erfolgreiche oekonomische Hilfsarbeit nur dann durchgefuehrt werden kann wenn sie konstruktiv sein wird. Jede Grundlage einer konstruktiven Tastigkeit bildet die Forschungsarbeit. Dieser Forschungsarbeit hat das oekonomische Department der Executive des W.J.C. ihr Hauptaugenmerk geschenkt. Auf Grund der gesammelten Materialien wurde eine ganze Reihe von wirtschaftlich-wissenschaftlichen Arbeiten herausgegeben.

Sehr umfangreiche Vorbereitungsarbeiten wurden zwecks Schaffung einer Zentralbank, die den juedischen Unternehmungen in den verschiedenen Staaten Osteuropas mit Kredithilfe beistehen und den Export finanzieren sollte, durchgefuehrt.

Ausserdem sollten oekonomische Sektionen in Polen und Rumänien geschaffen werden zwecks Koordinierung der oekonomischen Sektionen zum Rahmen und Ressortengeschäftsfunk Aufbauarbeit des Kongresses in diesen Ländern. Der Krieg hat die Realisierung dieser Pläne vereitelt.

In Zusammenhang mit der Publikationsstaetigkeit des World Jewish Congress möchten wir noch hinzufuegen, dass im Mai 1938 mit einer Herausgabe einer Halbmonatsschrift der "Correspondance Juive" begonnen wurde. Die "Correspondance Juive" sollte dem Kongress in seinem politischen Kampf in Genf behilflich sein.

Mitten in allen diesen Arbeiten ist der zweite Weltkrieg ausgebrochen. Das Weltjudentum und auch der World Jewish Congress ist vor eine neue Situation und neuen Aufgaben gestellt worden. -

III. KAPITEL.

Der Krieg.

(September 1939 - September 1941)

Inhalt:

Neue Aufgaben. - Die Hilfsaktion. - Die Organisierung des Judentums in Amerika und im British Empire. - Der politische Kampf. - Institute of Jewish Affairs. -

Der Krieg hat den Weltkongress vor neue Aufgaben gestellt aber gleichzeitig auch neue Möglichkeiten eröffnet. Es ist selbstverständlich, dass die Aenderungen, die der Krieg mit sich bringt nicht ohne einen Einfluss auf die Gestaltung der Judenfrage bleiben werden.

Der Sieg der Demokratien wird natürlich eine Grundlage zu einer konstruktiven Lösung der Judenfrage schaffen - wir glauben aber nicht, dass durch diesen Sieg automatisch das Judenträgerproblem gelöst wird. Die Erfahrung der letzten Jahre hat uns doch gelehrt wie spezifisch unsere Lage ist und wie schwer es ist solche Bedingungen zu schaffen die eine Sicherstellung unserer Rechte bedeuten sollten. Diese unendlich schwierige Aufgabe steht vor den Führern des Weltkongresses - es heißt unsere Kriegsziele klar zu definieren - alle Kräfte des Judentums zu mobilisieren und endlich um Erreichung dieser Ziele zu kämpfen.

Das waren Aufgaben auf eine weite Sicht - der Ausbruch des Krieges hat aber die Notwendigkeit eines sofortigen Einschreitens auf dem Gebiete der Hilfsmaßnahmen. Das polnische Judentum war von einer Katastrophe überrascht, welche alles bisher ordentbare bisher übertroffen hat. Einerseits waren Millionen der Naziherrschaft ausgeliefert, andererseits haben Tausende in den Nachbarstaaten Polens als Flüchtlinge Rettung gesucht. So entstand nun die Frage,

wie kann man dem polnischen Judentum helfen, natürlich in einer Form und Weise die die gegen Deutschland verhängte Blockade nicht durchbrechen würde – und was kann fuer die Tausende polnischer Juden in Rumänien, Ungarn und Litauen getan werden. Das Unglück war so gross, dass die Antwort sofort gegeben werden musste. Der Kongress der in allen Ländern seine Kommittees und Vertragsmänner hatte, konnte als erster die notwendige Hilfsaktion organisieren. Anfang September 1939 wurde durch den Kongress ein spezielles Committee for Relief of the War stricken Jewish Population geschaffen, welches aus Dr. Nachum Goldmann, Prof. Paul Guggenheim (der Leiter des juridischen Departments des W.J.C.) und Dr. Abraham Silberschein (ehemaliger Abgeordneter des Polnischen Sejma) bestand. Es wurden auch sofort Hilfskommissionen des Kongresses in Rumänien, Ungarn, Slowakei, Litauen und Lettland ins Leben gerufen – und nach Rumänien, wo in der ersten Zeit sich die Mehrzahl der Flüchtlinge befand, wurde Ing. Anselm Reiss als spezieller Delegierter des World Jewish Congress gesandt. Die Aufgabe des speziellen Delegierten und des Kommittees bestand darin, Aufenthaltsbewilligungen fuer die Flüchtlinge zu erreichen, sofortige Hilfe zu organisieren, eine weitere Emigration zu ermöglichen und natürlich Listen der Flüchtlinge herzustellen.

Eine der furchtbarsten Begleiterscheinungen des polnischen Feldzuges war das Auseinanderreissen der Familien. Das Bureau des Kongresses in Genf hat die Auffindung der Adressen vermittelt – wobei es in etwa 10.000 Fällen gelungen ist, die Kontakte zwischen verschiedenen Personen herzustellen. Durch die Zusammenstellung der Flüchtlingslisten und die Veröffentlichung derselben in der jüdischen Presse wurde in dieser Hinsicht auch sehr viel geleistet.

Von allem Anfang an war sich der Kongress klar, dass die Flüchtlinge in den verschiedenen Ländern nicht bleiben können und daher wurde überall neben der

der sofortigen Hilfe auch alles unternommen um eine Loesung der Frage durch eine Emigration zu ermoeglichen. Zu diesem Zwecke hat der Kongress im Einverstaendnis und nahm Zusammenarbeit mit der Jewish Agency die Einreise nach Palastina ermoeglicht, es wurden Schritte unternommen um die noetigen Transitvissen zu besorgen und ein spezielles Augenmerk wurde der Jugend gewidmet. All diese Schritte haben tausenden von Menschen geholfen und tausende wurden gerettet, sei es - in der ersten Zeit - nach Palastina, und spater auch nach Amerika.

Aufler dieser Arbeit fuer die polnischen Fluechtlings, blieb das zweite - um wie viel grosseres Gebiet aufler der Hilfe fuer die Juden in Polen. Fuer die durch Sovjetrussland okkupierten Gebiete konnte keinerlei unmittelbare Hilfearbeit geleistet werden - da Sovjetrussland keinerlei Hilfstaetigkeit durch Organisationen oder das Rote Kreuz erlaubte. Um aber in dem durch Deutschland besetzten Gebiete eine Reliefarbeit aufzunehmen, mussten die Voraussetzungen geschaffen werden dass die Hilfe und die Sendungen durch die deutschen Behoerden der juedischen Bevoelkerung zugestellt werden und dass nichts geschehen soll, das die Blockade schwachen oder gar durchbrechen werde. Um diese Sicherheit zu erlangen wurden durch die Vertreter des Kongresses langjahrige Unterhandlungen mit den Vertretern des internationalen und amerikanischen Roten Kreuses (Mr. James G. Nicholson, Mr. Malcolm Davis, Mr. Bard und Miss Odier) gefuehrt. Nachdem die noetigen Voraussetzungen geschaffen wurden hat die Hilfsaktion in Polen selbst eingesetzt die in Form von Lebensmittel- und Medikamentensendungen bestand. Diese letzten konnten in verhaeltnismassig grossen Massstabu durchgefuehrt werden, dank einer speziellen Gabe zweier grosser schweizer pharmaceutischer Firmen.

Wir brauchen nicht zu betonen, wie wichtig diese Aktion war in einem Lande, welches eine Kriegskampagne durchgemacht hat und insbesondere in Vergleich nach der furchtbaren Belagerung der Stadt. Diese ganze umfangreiche Hilfsaktion fuer das polnische Judentum wurde durchgefuehrt mit Hilfe des Fonds die in der

ersten Zeit nach Ausbruch des Krieges den Kongresse durch das argentinische und teilweise holländische Judentum zur Verfügung gestellt wurde. Die Hilfsaktion ist in den nächsten Monaten immer mehr erweitert worden und die noetigen Fonds wurden durch die hauptsächlich in Sudamerika durchgefuehrten Aktionen gesammelt.

Eine spezielle Aktion wurde durchgefuehrt zur Rettung der Menschen, die in die Konzentrationslager verschickt wurden. Dank unendlichen Bemühungen ist es in 531 Fällen gelungen, Menschen, fuer die Ausreisemoeglichkeiten bestanden, aus den Lagern, also vor einem sicheren Tod zu retten. Diese Aktion wurde ermöglicht durch die Schaffung eines sogenannten "Relatif-Funds". -

In Palästina wurde fuer die juedischen Fluechtlinge aus Polen ein Reliefcommittee (bestehend aus J. Gruenbaum, Dr. E. Schmerak, Dobkin und Shapire) geschaffen. Der W.J.C. hat diesem Komitee bedeutende Mitteln zur Durchfuehrung der Hilfsaktion gestellt.

Das Kapitel des Leides, welches das polnische Judentum so hart betroffen hat sollte nach einigen ^{um} Monaten nur eine neue Tragödie, diesmal des holländischen, belgischen und französischen Judentums vergroessert werden. Tausende von holländischen und belgischen Juden sind nach Frankreich gefloichtet um dann zusammen mit den französischen Juden - im Süden Frankreichs oder in Nordafrika und zu einem kleinen Teil in Portugal, ^{vor dem Deutschen} ¹⁵⁷ Zuflucht zu suchen. Neben diesen Fluechtlingen, stellt sich wiederum das Problem der deutschen Fluechtlinge, die unter den fuerchterlichsten Bedingungen in verschiedenen Lagern in Frankreich eingesperrt wurden, ^{AUFGEWORPEN}. In den furchtbaren Juni- und Juliwochen 1940, war wiederum der Weltkongress die erste und eine Zeit lang einzige Organisation, die die Hilfsarbeit organisierte. In Toulouse und Lyon wurden unter Fuehrung eines Mitgliedes der Executive des Weltkongresses die Hilfskomitees organisiert und die erste Hilfe, haupt-

sachlich fuer die, sich in den Lagern befindenden organisiert. Nach einiger Zeit wurde in Lyon das Haupthilfbureau eingerichtet, welches die notwendige Hilfearbeit durchfuehrt. Als Ende 1940 ein Koordinationskomitee aller Hilfeorganisationen in Frankreich geschaffen wurde, ist das Relief Committee des Kongresses diesem Comitee auch beigetreten. Die Leiterin des Hilfbureaus war die erste in Frankreich, die von den Behoerden die Erlaubnis bekommen hat, die Lager in welchen Zehntausende von Juden eingesperrt waren, zu besuchen. Auf Grund der erhaltenen Berichte ueber die fuerchterliche Lage wurden auch durch den Kongress im States Department in Washington Schritte unternommen, um die Vichy Regierung zu bewegen, diese unmenschlichen Bedingungen zu andern. Wenn sich in einigen Lagern spater die Situation nicht besserte, so ist das diesen politischen Interventionen des Kongresses zu verdanken.

Die Hilfearbeit in Frankreich begnügte sich nicht mit der Erteilung der Geldunterstuetzungen, Verteilung von Lebensmitteln, Kleidungsstuecken und Medikamenten, sie hat sich aber auch zum Ziele gestellt eine konstruktive Hilfe zu organisieren. Wiederum wurde das Augenmerk der Jugend zugewendet und es wurden einige landwirtschaftliche Schulen, resp. Farms, u. s. in Viarose (bei Toulouse) und Charry bei Moissac, gegründet. So wird der Jugend die Moeglichkeit geboten, sich umzuschichten und auch Ausreisemoeglichkeiten zu gewinnen. Diese landwirtschaftliche Schulen sind vielleicht der einzige Lichtpunkt in der jetzt so traurigen Lage der Juden in Frankreich.

Auch fuer die Fluechtlinge in Marocco und Lissabon wurden spezielle Zuwendungen erteilt.

Von den verschiedenen Aktionen moechten wir noch auf folgende hinweisen: in der Tschechoslowakei wurde eine Gruppe von einigen Hundert Kindern eine Zeit lang erhalten, deren Eltern nach Polen (Lublin) durch die Deutschen verschleppt wurden. In Litauen wurde - neben der allgemeinen

Aktion - wurde die Emigration von 35 Kindern, die aus Zbonshyn (das Lager in Polen wo sich noch vor dem Kriege die aus Deutschland ausgewiesenen polnischen Juden befanden) nach Vilna entflohen sind, ermöglicht.

Seit Sommer 1940 ist Japan und der weite Orient zu einem Zufluchtsland für Flüchtlinge geworden. Durch die jüdische Gemeinde in Kobe wurde ein mustergültiges Hilfskomitee geschaffen. Von ca. 5000 Flüchtlingen die über Japan im letzten Jahre durchgefahrene sind, sind noch etwa 1500 Personen dort geblieben. Es werden verschiedene Bemühungen unternommen, um diesen Flüchtlingen die Einreise nach Amerika oder Australien zu ermöglichen. Der Vertreter des "World Jewish Congress" in Japan ist Dr. Moise Weisskopf. Vorerst hat der "World Jewish Congress" seine Hilfsarbeit nur auf Japan beschränkt. In den letzten Monaten jedoch wurde die Hilfsarbeit auch auf Shanghai erweitert. Der "World Jewish Congress" arbeitet zusammen mit dem "East Jewry Committee", welchem ein monatliches Subsidium zur Verfügung gestellt wird.

Einen speziellen Zweig der Hilfsarbeit bildete auch die Erteilung von individueller Hilfe in besonderen Fällen. Es wurde auch ein separater Hilfesfond zur Erreichung der Auswanderung gegründet. Diesbezüglich ^{Durch} hat der Kongress mit "Hicem" und der "Jewish Agency" zusammen gearbeitet. Dank diesen Geldmitteln ist es gelungen Tausende zu retten.

Je länger der Krieg dauert und je mehr Länder in den Krieg hineingezogen werden, um so schwieriger ist die Aufgabe des "Relief Department" des World Jewish Congress. So wurde in den ersten Monaten von 1941, nach den rumänischen Pogromen in Bukarest, ein spezieller Hilfesfond den rumänischen Juden zur Verfügung gestellt.

In der zweiten Hälfte von 1941 wurde eine Hilfsaktion auch für die kroatischen Juden unternommen, um die furchtbare Not des dortigen Judentums ^{zu lindern} zu gestalten.

Um die Hilfsarbeit entsprechend zu entwickeln und eine feste Grundlage fuer den politischen Kampf zu schaffen, musste alles unternommen werden um die organisatorischen ^{Grundlagen} Fertigkeiten des World Jewish Congress auszubauen.

Die Aufgabe war nicht einfach. Nach dem polnischen und franzoesischen Feldzug ist fast das ganze europaeische Judentum unter die mittelbare oder unmittelbare Herrschaft der Nazi geraten; dadurch ist fuer die Kriegsdauer ein offener politischer Kontakt unmoglich gemacht worden.

Um die organisatorische Arbeit entsprechend durchzufahren zu koennen, wurde beschlossen das Organisations-Department, beim Ausbruch des Krieges, nach Genf zu verlegen. Die politische Arbeit wurde aber weiter durch das Pariser Buero und die Britische Abteilung gefuehrt. Ein spezieller Ab-delegat geordnete wurde nach Argentinien gesandt (Dr. Jacob Hellmann), welcher die Organisation des World Jewish Congress und der Hilfsaktion in ganz Sudamerika uebernahm. Nach dem Zusammenbruch Frankreichs ist der Hauptsitz des Kongresses nach New York uebertragen worden, wo die Fuehrung der Agenten des Kongresses dem Vorsitzenden des Executiv-Committees, Dr. Stephen S. Wise, dem Vorsitzenden des Verwaltungskomitees, Dr. N. Goldmann, dem Leiter des politischen Departments, Dr. M.L. Perlweig, und dem Generalsekretær, Dr. A. Tartakower, obliegt. Das Executiv-Komitee wurde erweitert, indem einige Mitglieder aus Amerika (Leo Gellmann, Herman Hoffman, Louis Levine, Dr. S. Margoshes, Louis Segal, Hon. Carl Sherman und Dr. Joseph Fenneman) eingetreten sind. In New York wurde auch das spezielle Reliefskomitee unter dem Vorsitz von Dr. N. Goldmann geschaffen. Die British Section (deren taetigster Mitglieder Sydney Silverman, Dr. Perlweig, Dr. N. Barou, A.L. Easterman und A. Nathan sind) hat eine sehr bedeutende Rolle zu erfüllen, insbesondere als eine Art von Liaison Committee mit allen alliierten Regierungen.

In Genf ist nur die Relief-Abteilung (Reliso) unter der Leitung von Dr. Adolf Silberstein und Dr. Gerhart Riegnar geblieben.

Anfangs 1941 wurde in Mexico ein Büro für Zentral-Amerika unter der Leitung von Frau Kate Kneopfmüller (die vor dem Krieg das Pariser Büro und in den ersten Kriegsjahren das Genfer Büro leitete) eröffnet.

In Australien wurde auch in den ersten Monaten 1941 ein Büro des World Jewish Congress unter der Leitung von Dr. Maurice Lazarus in Sydney ins Leben gerufen.

Es ist selbstverständlich, dass das Hauptgewicht der organisatorischen Arbeit/in der Richtung der Vereinigung des Judentums in Amerika und im British Empire konzentrierte. Diese Bemühungen waren von Erfolg begleitet.

Die Zusammenarbeit mit dem Canadian Jewish Congress wurde enger gestaltet. Dank der Haftung, des Canadian Jewish Congress gegenüber der kanadischen Regierung, konnte eine grosse Anzahl von Flüchtlingen von Japan nach Canada kommen. (Den Delegierten des World Jewish Congress zum für Süd-Amerika, Dr. J. Heilmann, ist es gelungen eine harmonische Zusammenarbeit mit der D.A.I.A. (Delegación de Asociaciones Israelitas, Argentina) herzustellen. Die Convention der D.A.I.A. hat im Januar 1940 beschlossen eine grosse Hilfsaktion zu Gunsten der polnischen Juden durchzuführen, wobei die gesammelten Mitteln des World Jewish Congress zur Verfügung gestellt werden sind. Diese Mitarbeit vertiefte sich noch Dank der Bemühungen von Dr. H. Goldmann, der sowohl in 1940 als auch in 1941 die Hilfsaktionen ^{ausführte} ~~begann~~ geführt hat. Die Führer des argentinischen Judentums (Rabbi Gesang, Dr. Meischa Goldman, Dr. Gadoche, Enrique Dickman, Julius Glassman, Regalsky, Ezra Teitel, J. Kaplan) haben den Sinn der Sache erfasst und sich ~~vollständig~~ ^{zu Verfüzung gebracht} der Organisierung des jüdischen Volkes gewidmet.)

In Brasilien ist es statlich verboten, Mitglieder von internationalen Organisationen ^{anzutreten} ~~zu treten~~. Dieses Gesetz erschwert natürlich die Arbeit des

W.J.C. Doch hat die brasilianische Regierung die Durchfuehrung einer Campaign (im Jahre 1940) fuer Palaestina und Reliefzwecke erlaubt, und es wurde ein Committee to Aid Jewish War Victims and Reconstruction of Palestine geschaffen welche die Campaign unter der Fuehrung von Herrn Eduarde Morowitz und Mr. Salomon Guedraen durchgefuehrt hat.

In Chile hat sich der Gedanke des W.J.C. stark eingewurzelt. Der W.J.C. steht in innigem Kontakt mit dem Comite Representative de la Colectividad de Chile welcher die chileanischen Juden representiert und sowohl in 1940 wie auch in 1941 wurden erfolgreiche Aktionen (unter Leitung von Dr. Louis Lamas) fuer das Reliefwerk des Kongresses durchgefuehrt.

Uruguay gehoert zu diesen Sudamerikanischen Laendern die noch vom dam Kriege im Kontakt mit dem W.J.C. standen. Diese Zusammenarbeit wurde vertieft. Auch in Uruguay besteht ein Committee to Aid Jewish War Victims and Reconstruction of Palestine, und sowohl im Jahre 1940 wie auch 1941 wurden im Zusammenhang mit der sudamerikanischen Reise von Dr. Nahum Goldmann Relief-campaigns die durch die Herren Isaac Shapiro und Salomon Tenser durchgefuehrt wurden.

In Bolivien haben sich im Mai 1941 der Circulo Israelito in La Paz und das Comite pro Ayuda de los Judios de Europa dem W.J.C. angeschlossen und unter Leitung von Dr. D.S. Juris (der im Auftrage des W.J.C. und des Keren Hayesod eine Anzahl von sudamerikanischer Laender bereiste) eine Hilfsaktion durchgefuehrt, bei der die Fuehrer des bolivianischen Judentums, H. Bernardo Kiefein, u. a. erfolgreich mitarbeiteten.

Auch das Judentum in Columbien affilierte sich dem W.J.C. am 11. Februar 1941 (das Centro Israelita de Bogota unter Fuehrung von Dr. A. Benchettitt) und führte die Hilfsaktion durch.

In Peru hat die Union Israelita noch im November 1940 sich dem W.J.C. angeschlossen und auch dort hat Dr. S. Juris mit Hilfe eines der Führer der dortigen Juden, Herrn Max Heller eine Campaign durchgeführt.

Die jüdische Gemeinde in Ecuador (unter Führung von Jose Reinsburg und Oscar Rocca) hat sich im Dezember 1940, und Venezuela Anfangs 1941 dem Kongress angeschlossen. In diesen letzten Lande wurde auch eine Reliefcampaign durchgeführt (unter Führung von Leon J. Tanzel, Jacob Pariente, Eduardo Sonnenschein).

In Februar 1941 hat sich Panama (Das Centro Israelito Cultural unter Führung von James Beigelman) und im Juni d.J. die jüdische Gemeinde in Trinidad, wie auch das Comite Central in Cuba (unter Vorsitz von Herrn L. Heller) dem Weltkongress angeschlossen.

Eine Anzahl von Zentralamerikanischen Staaten wurde durch Victor Mitrani, Mitglied des Comite Central of Mexico, in den ersten Monaten 1941, besucht und die Affiliierung derselben an den W.J.C. erreicht.

So haben sich Costa Rica, Guatemala und San Salvador im Juni 1941 affiliert und in der selben Zeit wurde ein Kontakt mit der kleinen jüdischen Gemeinde in Nicaragua hergestellt.

In Mexico, wo nicht schon seit Jahren eine Zusammenarbeit bestand, hat sich am 26. März 1941 das Comite Central, welches das ganze mexikanische Judentum repräsentiert, unter Führung der Herren Leon Behar, A. Wolfowitz, William Mayer, Philip Laskier und Glikowicz an den Weltkongress angeschlossen. Im Juli und August dieses Jahres besuchte Dr. N. Goldmann und Abe Goldberg Mexico und leiteten eine Reliefcampaign für den W.J.C. ein.

So ist das ganze amerikanische Judentum um den W.J.C. organisiert worden.

11864467
Für den 26-29. Oktober 1941 wird in Baltimore die interamerikanische Konferenz zusammengerufen. Die Ziele dieser Konferenz sind folgende:

- 1.) einen eigenen Kontakt zwischen den juedischen Gemeinden in Amerika, im Sinne der "good-neighbor" Politik des Präsidenten Roosevelt zu schaffen.
- 2.) die moralische und materielle Hilfe fuer das europäische Judentum zu organisieren,
- 3.) eine Zusammenarbeit der amerikanischen Juden fuer Erez Israel zu organisieren.

Die organisatorische Aufbauerarbeit hat sich natuerlich nicht nur auf das amerikanische Kontinent begrenzt. In Japan ist Dr. M. Neisoff zum Vertreter des W.J.C. bestellt worden. Der Jewish National Fareastern Council in Charbin mit DR. A. J. Kaufman an der Spitze ist am 5. Mai 1941 dem Kongresse beigetreten. In Indien und Aegypten ist die Arbeit wiederum aufgenommen worden und im Mai, resp. Juni 1941 wurden die Committees in Bombay (Joe J. Sargee) und in Port Said unter der Fuehrung von J. Luria) reorganisiert.

Nachdem Syrien und Libanon durch England und den Freien Franzosen befreit wurden haben die juedischen Gemeinden in Damaskus (Präss. Eli Mikasjid) und in Beirut (Präss. Joseph Dichy) am 22 resp. 24. August 1941 ihren Anschluss an den W.J.C. angekündigt.

Ein gutes Stück Arbeit wurde in Australien vollbracht. Noch vor dem Kriege existierte ein Committee des W.J.C. in Sydney. Anfangs 1941 hat ein spezieller Delegierter des W.J.C., Dr. Maurice Lazarus eine grossangelegte organisatorische Arbeit zwecks Schaffung der Australian Section of the W.J.C., begonnen. So wurden bis jetzt the New South Wales Committee in Sydney, the Victorian Committee in Melbourne und The Queensland Committee in Brisbane ins Leben gerufen. Somit ist schon der grosse Teil des australischen Judentums erfasst. Auch in New-Zealand wird in der nächsten Zeit ein Committee des W.J.C. geschaffen werden. The Executive Council of the W.J.C. (Australian Section) hat seinen Sitz in Sidney und dessen Präsident ist Sir Samuel Cohen (eine der representativsten Persoenlich-

keiten des australischen Judentums) zur Leitung der Australian Section gehörten die prominentesten Vertreter aller Schichten der jüdischen Gesellschaft in Australien an.

Schliessen wir diesen Teil unserer Besprechung der Organisationsarbeit mit der Feststellung ab, dass trotz der schwierigsten Verhältnisse und der Umwälzung den der Krieg mit sich gebracht hat, neue Kräfte für die Idee des Kongresses gewonnen wurden, und dass der W.J.C. heute ^{auf} eine Unterstützung aller dieser freigebliebenen Teile des Judentums rechnen kann. Diese Tatsache bedeutet nicht nur eine Stärkung des Reliefwerkes, sondern auch in erster Linie den politischen Einfluss des Kongresses.

So gehen wir nun zur Besprechung der wichtigsten Tätigkeit des Kongresses, - der politischen - über.

Die politische Arbeit, die jetzt geführt wird, bewirkt, die zerstörten Grundlagen unserer Gleichberechtigung wieder aufzurichten und eine Grundlage zur Lösung der Judenfrage zu schaffen.

Die Führer des W.J.C. waren sich bewusst, dass die Ansammlung aller Kräfte notwendig ist, um dieses Ziel zu erreichen. Aus diesem Grunde wurden wiederum die Beziehungen zur Verständigung mit allen grossen Organisationen wieder aufgenommen. Aber sogar in Anbetracht der furchtbaren Tragödie von Millionen von Juden konnten die bisherigen Dissenzen nicht überbrückt werden. Der W.J.C. hat aber die Hoffnung nicht aufgegeben, dass eine Zusammenarbeit doch möglich sein wird.

Mit dem Ausbruch des Krieges ist in Frankreich (später auch in England) die politische Lage der deutschen Flüchtlinge akut geworden. Diejenigen, die aus Nazideutschland geflohen sind, wurden als Feinde behandelt und interniert. In Frankreich hat dieses Los etwa 15.000 Menschen ereilt. Trotzdem

die massgebenden französisch-jüdischen Organisationen sich ablehnend verhalten haben, hat der W.J.C. sofort diese Frage mit den massgebenden französischen Behörden verhandelt und es ist auch gelungen, die Lage der internierten Flüchtlinge in etw^rum Rücksicht zu bessern, dass Personen, die Ausreisemöglichkeiten hatten, ferner diejenigen die französische Kinder hatten, und für welche garantiert wurde, freigelassen wurden. Die British Section hat auch bei der englischen Regierung Vorstellungen zur Besserung der Lage der internierten deutschen Juden unternommen. Eine ähnliche Aktion wurde in Canada, durch den Canadian Jewish Congress durchgeführt.

Im Zusammenhang mit der Lage der Flüchtlinge hat der American Jewish Congress dem, fürg^r den 17. Oktober 1939 nach Washington zusammengezogenen Intergovernmental Committee for Refugees ein Memorandum vorgelegt, und die Ausbreitung der Hilfe für alle Flüchtlinge verlangt.

Wir haben schon mehrmals in der Besprechung der Reliefarbeit des Kongresses darauf hingewiesen, dass eine Aktion unternommen wurde um den Flüchtlingen in den verschiedenen Ländern eine Emigrationsmöglichkeit zu gewähren. Es war natürlich nicht nur ein Reliefproblem, das der Deckung der Reisekosten, aber auch ein politisches - die Schaffung von Emigrationsmöglichkeiten. Dank der Beziehungen von Dr. Stephen S. Wise (dem Mitglied des President's Advisory Committee) und Dr. Goldmann, konnte eine bedeutende Anzahl von über 100.000 Flüchtlingen und Wissenschaftler aus Frankreich, Litauen, Japan, Portugal und Nordafrika erreicht werden. Dank der Beziehungen des Canadian Jewish Congress, der British Section und der Australian Section - ist es gelungen, auch einer Anzahl von Flüchtlingen die Reise nach Canada, Australien und in andere Besitzungen des British Empire (z.B. Burma) zu ermöglichen. Beim Hauptbüro des W.J.C. wurde ein separates Emigrationsdepartement gebildet, welches sich mit der Erledigung aller dieser Fragen beschäftigte.

Der World Jewish Congress ist an die Regierungen Englands und Frankreichs herangetreten um ueber die kuenftige Regelung der Judenfrage zu verhandeln. Nach dem Zusammenbruch in Frankreich sind die Verhandlungen mit der franzoesischen Regierung gegenstandlos geworden. Es werden dann - woruber noch berichtet wird - Kontakte mit der Free French-Bewegung geschaffen.

In Resultat der Verhandlungen, die die British Section mit der englischen Regierung gefuehrt hat, hat am 9. August 1940 the British War Cabinet through the Rt. Hon. Arthur C. Greenwood issued to the British Section of the World Jewish Congress its first declaration with respect to the outlook for Jews at the end of the war. This declaration negotiated by the British Section of the World Jewish Congress headed by Lady Reading as President and Dr. M. Perlweig as Chairman took the form of a letter to Dr. Perlweig:

"Your visit to the U.S.A. to consult with your colleagues of the Exec. of the W.J.C. gives me the opportunity of sending them through you a message of encouragement and good wishes.

The tragic fate of the Jewish victims of Nazi tyranny has, as you know, filled us with a deep emotion. The speeches of responsible British Statesmen in Parliament and at the League of Nations during the past seven years, has infinite reflected the horror with which the people of this country have viewed the Nazi relapse into barbarism. The British Government sought again and again to secure some amelioration of the lot of persecuted Jewry both in Germany itself and in the countries which were infected by the Nazi doctrine of racial hatred.

Today the same minister power which has trampled on its own defenseless minorities and by fraud and force has temporarily rubbed many people of their independence, has challenged the last stronghold of liberty in Europe. When we have achieved victory as we assuredly shall, the nations will have the opportu-

nity of establishing a new world order based on the ideals of justice and peace. In such a world it is our confident hope that the conscience of civilised humanity would demand that the wrongs suffered by the Jewish people in so many countries should be righted.

In the rebuilding of civilized society after the war there should, and will be a real opportunity for Jews everywhere to make a distinctive and constructive contribution; and all men of good will must sincerely hope that in the new Europe the Jewish people in whatever country they may live, will have freedom and full equality before the law with every other citizen."

Wir müssen aber unterstreichen, dass außer dieser Declaration die englische Regierung in allen ihren öffentlichen Erklärungen, die Judenfrage verschweigt.

Die Bemühungen des A.J.C. müssen nun in der Richtung ausgerichtet werden, um die Aufmerksamkeit der beiden großen Konfessionen auf die Judenfrage, und auf die Notwendigkeit der gerechten Lösung derselben zu lenken. Der American Jewish Congress hat mehrmals die amerikanische Regierung und das State Department um die Unterstützung des jüdischen Volkes in seinem Kampfe um volle Freiheit und Gleichberechtigung ersucht. Das amerikanische Volk und die amerikanische Regierung haben sehr oft volles Verständnis für unsere Lage bewiesen.

Einen sehr wichtigen Teil der Tätigkeit des A.J.C. bildeten die Verhandlungen mit den verschiedenen Regierungen im Exil.

Sie beginnen mit der polnisch-jüdischen Frage.

Am 8. Oktober 1939, einige Tage nach der Gründung der neuen polnischen Regierung des Gen. Wladyslaw Sikorski in Frankreich, hat Dr. N. Goldmann eine Unterredung mit dem polnischen Außenminister August Zaleski gehabt. Der neue Außenminister stellte fest, dass er die volle Gleichberechtigung aller Bürger

als Grundlage seiner Tätigkeit anerkennen und dass er die nötigen Verordnungen erlassen werde um die Frage der Ausbaugewerung der polnischen Juden im Geiste der Gerechtigkeit zu lösen.

Als die deutschen Besatzungsbehörden an die Schaffung des Lubliner Judendistriktes schritten, hat der W.J.C. einen öffentlichen Protest erhoben und die polnische Regierung hiervon verständigt.

Die Lage der Juden in der sich bildenden polnischen Arme wurde mit den polnischen Behörden besprochen und anfangs Dezember 1939 hat Mr. M. Jarblum zusammen mit dem polnischen Schifffahrtsminister Jan Stanislaw die Frage der sozialen Hilfe für polnisch-jüdische Flüchtlings besprochen.

Im Januar 1940 wurde Dr. J. Schwarzbart zum jüdischen Mitglied des polnischen Nationalrates ernannt. Der Kongress hat einen engen Kontakt mit Dr. Schwarzbart hergestellt. Gleichzeitig hat der Kongress die Beziehungen unterstützt, eine politische Vertretung des polnischen Judentums zu schaffen. In diesem Zusammenhang wurde im März 1940 beim W.J.C. ein Organisationskonsulenten der Vertretung der polnischen Juden, unter Leitung von Dr. Kalman Stein ins Leben gerufen. Nach dem Zusammenbruch in Frankreich wurde im Oktober 1940 eine zentrale Vertretung der polnischen Juden in Palästina auch mit Unterstützung des Kongresses geschaffen.

Da die polnische Regierung nach London überfuehrt wurde, hat sich die British Section nacher mit der Entwicklung der polnisch-jüdischen Verhältnisse beschäftigt. Die anti-jüdische Hinstellung eines Teiles der rechtsorientierten polnischen Gesellschaft haben dazu geführt, dass die British Section im April 1941 wohl durch ein Memorandum wie auch durch Interpellationen im House of Commons die englische Regierung auf diese Erscheinungen aufmerksam machte.

In Amerika wurde durch den American Jewish Congress und den World Jewish Congress ein Joint Committee for the Polish Jewish Affairs, unter Vorsitz von

Dr. M. Margashes eingestellt. Gleichzeitig waren Ende 1940 durch die Vertreter der polnischen Juden in den Vereinigten Staaten (Jacob Appenzel und Dr. A. Tartakover) und den Polen in den Vereinigten Staaten Verhandlungen unternommen bezüglich der zukünftigen Gestaltung des polnisch-jüdischen Zusammenlebens in Polen.

In März 1941 wurden Dr. Wise und Dr. Goldmann von dem neuen polnischen Ambassadeur empfangen. Der Aufenthalt des polnischen Premier-Minister, General Sikorski in den Vereinigten Staaten wurde dann ausgenutzt um nochmals das ganze Problem und alle aktuellen Fragen aufzurollen. Am 17. April 1941 wurde durch Premierminister Gen. Sikorski in New York eine gemeinsame Delegation des American Jewish Congress und des World Jewish Congress (bestehend aus Dr. Wise, Dr. Goldmann, Dr. Margashes, Dr. M. Perlweiz, Ben. Malowin, M. Fertig, Dr. A. Tartakover) empfangen. Die Delegation hat die Sympathie des Weltjudentums für Polen und Polens Befreiungskampf festgestellt und der Hoffnung Ausdruck gegeben, dass die vollen staatlichen Bürgerlichen, religiösen und nationalen Gleichberechtigung der Juden im zukünftigen Polen sichergestellt werden wird. Gen. Sikorski erklärte, dass seine Regierung den Antisemitismus verdamme und die volle Gleichberechtigung aller Bürger anstrebe. In Zusammenhang mit diesem Empfang hat Gen. Sikorski im polnischen Nationalrat folgende Erklärung abgelegt:

"In New York I received the delegation of the W.J.C. Had long conference with them and accepted memorandums from them to which I will reply more objectively. Poland has unfortunately often been the scapegoat of many, very many factors. Poles were too hastily accused among other things of extreme anti-Semitism and pogroms. The explanation of the liberal principles, which are a guide for the government, the explanation of its sincerely democratic policy in accordance to which in future Poland the principle of equal obligations and equal rights will

be applied towards all citizens of the republic irrespective of nationality race or religion. That has explained the situation properly. That is the attitude of the Polish government. I remark that a different attitude toward this difficult problem could never be understood by the American Community nor by the British who are fighting with us the hard stubborn fight against Hitler's ideology. I have no doubt, that also in this local and after all so limited sphere the same principles will triumph at last. Whoever opposes these principles is working against the interests of his own nation."

Die Erklarung wurde durch das ganze polnische Kabinett bestatigt. Diese Deklaration, wie auch die durch Minister Jan Stanczyk am 8. November 1940 abgelegte koennen die Grundlage fuer eine neue und bessere Regelung der polnisch-juedischen Verhaeltnisse bilden.

Im Zusammenhang mit dem deutsch-russischen Kriege und den darauf folgenden Verhandlungen zwischen Polen und Russland ist die Frage der hundert-tausenden deportierten polnischen Juden in Syberien akut geworden. Der W.J.C. hat sowohl mit der russischen, als auch mit der polnischen Regierung wegen der Befreiung der Internierten, wegen einer Ausreisegelichkeit und wegen der Hilfearbeit verhandelt. In allen diesen Fragen wurden positive Versprechungen erhalten, wobei die Verhandlungen weiter im Gange sind.

Mit der russischen Gesandtschaft in Washington wurde während des Krieges ~~40/41~~ die Lage der Zionisten in Russland mehrmals besprochen.

Mit der tschechoslowakischen und Regierung in London hat die British Section beweglich der Vertretung der Juden im tschechoslowakischen Nationalrat verhandelt. Im April und Juli 1941 wurde eine Delegation der British Section vom Präsidenten Benes empfangen und die aktuellen Fragen besprochen. Die Frage ist noch nicht geloest, wir hoffen aber, dass die Gleichberechtigung, der sich die Juden bis 1938 in der unabhäengigen Tschechoslowakei erfreuten - in der

zukünftigen Tschechoslowakei in vollen Massen beibehalten wird.

Spezielle Vertreter des I.J.C. werden sowohl in London (Albert Cohen) als auch in New York (Dr. Max Beer) bestellt, um den Kontakt mit der Free French-Bewegung des General de Gaulle aufrecht zu erhalten. In einem Briefe vom 22 August 1940 hat General de Gaulle an den I.J.C. folgende Deklaration abgelegt:

"On the day of the victory in which I firmly believe, liberated France will not fail to see to it that justice is reestablished for the collective victims who are suffering injustice at the hands of Hitler regime and among others for the Jewish communities which at the moment are subjugated by Germany and are undoubtedly the most severely hit by intolerance and persecution".
Als dann das antisemitische Statut durch die Vichy-Regierung am 18. Oktober 1940 veröffentlicht wurde, hat General de Gaulle am 11. November 1940 an den I.J.C. folgende Antikomplikations-Deklaration abgelegt:

"Les Français everywhere will rejoice that enlightened American opinion refuses to recognize the betrayal of French independence by the men of Vichy and their consequent violation of the principles of liberty and equal justice upon which the French Republic was founded."

The consciousness that men of good will in the great democracies are with us will strengthen us to our determination to deliver France from ruthless and malignant tyranny. Because justice cannot be permanently suppressed, we know that we shall win.

Be assured that since we have repudiated everything that has falsely been done in the name of France after June 1940, the cruel decrees directed against French Jews can and will have no validity in Free France. These measures are not less a blow against the honor of France than they are an injustice against her Jewish citizens.

then we shall have achieved victory, not only will the wrongs done in France itself be righted, but France will once again resume her traditional place as a protagonist of Freedom and Justice for all men, irrespective of race or religion, in a new Europe."

Als Syrien und Libanon durch die britische und frei-französische Armeen besetzt wurden hat Gen. de Gaulle den S.J.C. verständigt: "That the anti-Semitic and racial laws promulgated by Vichy are considered null and void by the Free French in Syria and Lebanon. The Free French only apply those laws which have been enacted before the June 1940 together with the new ordinances of the Chief of the Free French forces."

So hat Gen. de Gaulle sowohl durch Beklärungen wie auch Taten bewiesen, dass das zukünftige Frankreich keinerlei Unterschiede zwischen ihren Bürgern machen wird, dass es das Land der Freiheit bleiben wird.

In den ersten Monaten nach Ausbruch des Krieges, in der Zeit als Rumänien und Bulgarien noch nicht durch deutsche Truppen besetzt war, bemühte sich der Kongress die Lage der Juden in diesen Ländern zu verbessern. In Rumänien wurden etwa 225.000 Juden (also mehr als 36%) ausgebürgergt. Der American Jewish Congress hat bei dem rumänischen Gesandten in Washington dagegen protestiert und die Ungerechtigkeit und Rechtslosigkeit dieser Handlung den rumänischen Behörden festgestellt. Es wurden auch Schritte unternommen um die Einführung der antisjuedischen Gesetze, welche etwa 80% bulgarischer Juden bretter machen sollte, zu verhindern. Die Entwicklung der politischen Lage hat natürlich alle diese Bemühungen erfolglos gemacht.

Wir haben schon darauf hingewiesen, dass in diesem letzten zwei Jahren eine sehr umfangreiche und vielseitige politische und Tätigkeit geführt wurde, sei es in Behandlung von konkreten Fragen (z.B. die Emigrationsfragen) wie auch allgemein jüdischer. In Washington wurde aber außer diesen Verhandlungen auch

immer Schritte unternommen wenn es sich um die Verbesserung der Lage der Juden in einigen sudamerikanischen und mittelamerikanischen Laendern handelte.

Die Lage der Juden in Costa Rica hat den I.J.C. seit Monaten beschäftigt. In Costa Rica hat sich eine anti-judische Tendenz einiger Gruppen geltend gemacht und anserdem wurde ein Gesetz wegen der Nationalisierung des Handels und Gewerbes ausgegeben, welches die ausländischen Juden in ihrer Arbeitsmöglichkeit bedrohte. In diesem Zusammenhang wurden mehrere Interventionen im State Department und auch beim Gesandten Costa Ricas in Washington unternommen .

Da durch die pro-Nazi-Regie in Mexico eine anti-jüdische Hetze aufgenommen wurde - lag der I.J.C. auch in dieser Frage sowohl im State Department als auch bei dem mexikanischen Ambassador in Washington interveniert.

ähnliche Interventionen wurden zu Gunsten der Juden (insbesondere der Flüchtlinge) in Ecuador und Guatemala unternommen. Im Juli 1941 wurde auch der brasilianische Ambassador in Washington bemüht.

In allen diesen Fällen wurde den Vertretern des W.R.C., Mr. Stephen S. Wise und Dr. Nahum Goldmann die Zusicherung gegeben, dass die volle Gleichberechtigung der Juden respektiert werden wird.

Im Zusammenhang mit der interamerikanischen Konferenz wurde einige Male der Minister von Uruguay in Washington besucht. Auch wenn es sich um die Lage der Juden in Vichy-Frankreich handelte wurde die amerikanische Regierung informiert, wie auch in der Frage der jüdischen Flüchtlinge in Portugal wurde bei dem Gesandten in Washington interveniert.

Die Organisationsarbeit in den Zentral-und sudamerikanischen Laendern wurde auch für eine umfangreiche politische Tätigkeit ausgenutzt. Während seines Besuches in Sudamerika, im Frühjahr 1940, wurde Dr. N. Goldmann vom

American Jewish Congress
Argentina

Ausseminister in Argentinien, vom Präsidenten und vom Ausseminister in Uruguay empfangen. In derselben Zeit war Dr. J. Hellmann bei den Innenministern von Chile und Bolivien. Ende 1940 und Anfang 1941 hat Dr. A. S. Juras den Innenminister von Bolivien, den Ausseminister und Innenminister von Peru, den Ausseminister in Columbia und den Außen- und Innenminister von argentinischen Ecuador besucht. Im Juli und August 1941, während seiner zweiten Reise nach Sudamerika wurde Dr. N. Goldman durch den Präsidenten von Mexico und den Ausseminister von Argentinien empfangen.

Bei allen diesen Gelegenheiten wurde die Frage der juedischen Gleichberechtigung in der Nachkriegswelt der Aufbau des juedischen Nationalheimes in Palastina und nicht auch in einigen Fällen die Frage der Erleichterung der juedischen Emigration nach Sudamerika besprochen.

In dieser Weise bemühten sich die Vertreter des W.J.C., die Unterstützung unserer Forderungen bei der nahen Friedenskonferenz zu gewinnen. Wie schon einmal bemerkte wurde, wird in dieser Arbeit nur die Tätigkeit des W.J.C. im einzelnen besprochen. Wir haben daher die grossen Aktionen des American Jewish Congress, die massgebend die Tätigkeit des W.J.C. beeinflusst haben kaum angedeutet. Wir sind uns daher bewusst, dass diese Besprechungen aus diesem Grunde nicht vollständig starr sein können und kein volles Bild des Kampfes um unsere Rechte darstellen.

Kann wir dieses Kapitel mit dem Hinweis auf den Frieden abschliessen, dann möchten wir noch auf das durch den American Jewish Congress gemeinsam mit dem W.J.C. geschaffene Institut of Jewish Affairs, unter Leitung von Dr. Jacob Robinson hinweisen.

In dem durch das Institut herausgegebene Programme ueber seine Ziele und Aufgaben lesen wir:

"The Institute is not a political body, it is a group of scholars

and represents an attempt to mobilize the intellectual resources of the Jewish people to attack the gigantic problem which confronts it. The Institute is an expression of the belief that a dispassionate and scientific inquiry into recent events and their background is the indispensable basis for any formulation of Jewish Policy.

The Institute will operate through four departments, viz:

- 1.) Department of Political Science and Law,
- 2.) Department of Statistics and Economics,
- 3.) Department of Migration and Colonization,
- 4.) Department of Post-War reconstruction.

In dieser Weise bent der W.J.C. washrend der Kriegsjahre auf allen Gebieten der Organisation, der Reliefaktion, der politischen Taeitigkeit und der wissenschaftlichen Vorbereitung die Grundlagen einer besseren Zukunft fuer das juedische Volk in der Nachkriegswelt.

IV. KAPITEL

Conclusionen

Wir haben den Kampf, die Erfolge wie auch die erlittenen Rückschläge des World Jewish Congress seit seiner Gründung vorgestellt. Wir haben ein objektives Bild der Geschehnisse geschildert - nun können einige Schlüsse gezogen werden.

Es handelt sich natürlich nur um Andeutungen. Über die Vergangenheit im politischen Sinn zu strecken hat nur diesen Sinn, um festzustellen, welche Gedanken richtig sind, warum man Erfolge erzielt hat, und wie man diese Erfolge in der Zukunft vermeiden soll.

Die Behauptungen einiger Gruppen, dass die Gründung des World Jewish Congress eine Verschärfung der Lage der Juden herbeiführten und die Stärkung des Antisemitismus bedeuten wird, haben sich als vollständig unberechtigt erwiesen. Das Los der Juden ist von ganz anderen Momenten abhängig.

Daraus konnten wir feststellen, wie wichtig es ist, ein politisches Instrument zu besitzen um notfalls für die Gleichberechtigung der Juden in verschiedenen Ländern einzutreten, an die internationalem Instanzen, die Regierungen, und die öffentliche Meinung der Welt appellieren zu können.

Dass ein Kampf um Sicherung der Rechte von Millionen Juden ein notwendiger ist, dass durch gegenseitige Hilfe die Lage des jüdischen Volkes verbessert werden kann, wird durch niemand objektiver verneint werden.
C.

Masse Ausschreibungen waren maßgebend vor dem Kriege - sie sind in viel grösserem Maße jetzt ausschlaggebend.

Wir hatten Gelegenheit hinzuweisen, dass der World Jewish Congress in den objektiv ergsten Verhaeltnissen seine Taeigkeit aufgenommen hat. Es war eine Zeit in welcher die Kinderheiten und die Schwachen nichts zu suchen hatten. Nicht Gerechtigkeit, sondern brutale Gewalt und Uebermacht haben den Gang der Geschehnisse beeinflusst. Wenn sogar in einer solchen Zeit viel Unglueck abgewendet und manches erreicht werden konnte, dann ist der schlarendste Beweis gegeben, dass wir bei aller unserer Schwäche, eine mielbewusste juedische Politik und die Zusammenfassung aller unserer Kraefte von unendlicher Wichtigkeit fuer die Besserung unserer Lage sein kann.

Jetzt stehen wir vor ganz besonderen Aufgaben.

Die zukuenftige Friedenskonferenz soll eine neue und bessere Welt organisieren. Eine Welt des Friedens und Freiheit fuer alle Nationen und alle Menschen. Wir muessen uns bemühen, dass in dieser Neuordnung der Welt das juedische Problem nicht unbeachtet und ungelöst bleiben soll.

Wie die Loesung dieser Frage ausfallen wird, ist in grossem Massse von uns selbst abhaengig. Wenn es uns gelingt, endlich eine gemeinsame juedische Front zu schaffen, wenn wir uns ueber unsere Krieger- und Friedensziele einigen, wenn wir durch gegenseitige Hilfe den Wiederaufbau des europäischen Judentums ermöglichen oder erleichtern, dann ist der Weg zur Wiederaufrichtung des Judentums geoeffnet.

Der Weltkongress, wie wir es mehrmals unterstrichen haben, war immer bereit diese grosse gemeinsame juedische Front zu bilden um die Voraussetzung fuer eine erfolgreiche politische Arbeit zu schaffen. Dieser Weg der Koordinierung unserer Kraefte und der Einsetzung unserer ganzen Energie zur Loesung des Judenproblems bildet den Bestandteil des Programmes und der Ideologie des Weltkongresses. Es ist der richtige Weg.

די צונרייטזונגען פון די פארשטעהער פון די פערשידענע אידישע קיבוצים אין אייראפע און פון די אונפיהרשר פון דעם גרויסען און איזנפלוסריביגען אמעריקאנע אידען-טומ דורךצופיתרען מיט געמיינזאמע כוחזה און דורך א פעדאייניגטען אידישען פראנט די פערזיבערונג פון די אידישע רעכט אויף דער שלוט=קאנפערען נאך דעם ערשטען וועלט=קריג האבען דערפיהרט צו דש שאפונג פון דעם "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס" אין מארייז, אין די יאהרען 1916 - 1918 זענען פרגעקסען בערד 80 אידישע צוזאמענפאהרען, קאנגרעסען, נאציאנאלא פערזואטלונגען, קהילוחקאנפערענצען אין די בעזונדרע לענדער מיט גרויסע אידישע יישובים, און אומעטסא איז בעשלאטען געוווארען צו שיקען דעלעגאטען קיין פאריז, ענדע פערברואר 1919 איז פרגעקסען אין לאנדאן א ציוניסטייש קאנפערען, איזה וועלכער לעא סאקי (דער שפטעדיגער גענעראל=סערער פון "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס") איז בעזונ דער רעפערענט פון דער "קאמיטיע פאר נאציא גאלע רעכט" און חאט פרגעליגט א גענוו אוייסגעארבייטען פראייקט פון די אידישע פאדער רונגען, א דאנק דער איניציאטיוו פון דער דזינגר ציוניסטייש קאנפערען און אויף, ספיך פון די פערלאנגען פון די אידישע דעלעגאציעס פון פערשידענע לענדער, וואם האבען זיך ראן שוין געפונגען אין פאריז, איז דרט בעבילדעט געוווארען דער "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס" אלט א זעלבסטטטען ארגאניזאציע. דער "קאמיטעט" האט זיך קאנטיזוארט דעם 25=טען מעז 1919. די פארשטעהער פון אסעריקאנזער אידישען קאנגרעס האבען פון אונחויב אין געשפילט די הויפט=ראל אין דער אונפיהרונג און אין די ארביזיטען פון דער נײַע פעראייניגטער ארגאניזאציע. דער ערשתער פרעזידענט פון "קאמיטעט" איז געזען דער ריכטהר דושוליען זו. טעך. זען ער איז אועקגעמאחרען פון פאריז, האט זיין ארט פערזומען לוואַ מרשל, שפער איז געזען פרעזידענט ז'וזָם סאקללאוֹן. די פונקצייעס פון גענעראל=סערער פארשאל האט אין פעדזויַט פון דער גאנצער צייט פון דש עלזומע קאנפערען ערפילת לעא מאצקין, וועלכער חאט דערזאך וווײַטער אונגעפיהרט מיט דער פאליטישער ארביזיט, פערבלאייבענדיג אין שפייז פון "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס" ביז זיין טויט, אין גאָוּעַמְבָּד 1938.

דער היסטאַריזער פערדיינט פון "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס" איז גע

ווען דאס, זונס ער האט אויף דער וווערטס-ילען שלום=קאנפערען דורךגעפיהרט די אונע
גענוונג פון אידען אלם א גאנזיאואלע מינדערהייט, און זונס ער האט אין די שלום=
טראקטאטען פעד זיךערט ~~הנישא בעריכת דוד קפלן~~ אין א רײיח לענדער פון פוזח=אייראפא
בפרט אין די זיין=עונשטיינען מלוכות, די רעכט פון די אידען אלם א גאנזיאואלע מ'

דערה היינט נאך דעד שלום=קאנפערענען האט דער "קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאנציגעס פארטגע-
געט זיין ארבײַט אין פאריז", שטעה הענדיג איזיך דער ווֹאָך פון דעד דורך פיהרונג פון די
שראָקְעָמָּען וועגן ציינדרהַיִיטען=שׂוֹן אַין די בעזונדער לענדער. שׂוֹן אַין די עדשטע
יאָחרען נאך דעד ווערטסילער קאנפערענען האבען אַטְיֵיל מְלֻכּוֹת, מִיט פּוֹילָעָן אָזֶן רַוְּמָעָנִים
זַוְּפָּן ערְשָׁעָן אַרט, נִיט אַבְּגָעָחֵיט די אַיבָּעָגָעָנָהָעָגָעָ פֿערְפְּלִיכְטְּוָגָעָן וועגן די רַעֲבָט פון
אַידְעָן. אָזֶן דעם קאמיטעט גַּעֲמָה אַין פֿאָרִיז אַיז אוֹסְטָקְוָמָעָן צַו פֿיְהָרָעָן אַשׂוּעָרָעָן קַאְמָפּ,
צַוְּזָמָעָן סִיטָּה די גַּעֲזָוּעָהָלְטָעָ פֿאָרָלָאָמָעָנָטָאָרִישָׁע אַידְיִישָׁע פֿערְטָרָעָטָע אַין די לענדער, גַּעֲגָעָן
די אָפְטָע אַגְּנָדְרִיפָּעָן אַזְּיַעַד די רַעֲכָט פון די אַידְיִישָׁע קִיבָּצִים, דָּעַט קאמיטעט האט אַזְּיַעַד גַּעֲהָאָמָּה
זַו פֿערְצִיְּכָנָעָן אַיְיָגָע בְּעֵדִיְּטָעָנָדָע עַרְפָּאַלְגָּעָן אַין דעם דָּאוּגָעָן כַּסְדָּרְדִּיגָּעָן קַאְמָפּ, וּוֹי
אַין דעד פְּדָאָגָע פון "נוֹמְשָׁזָס קְלָאוֹזָזָס" פָּאָר אַידְעָן אַין די הוֹיְד=שׂוֹלָעָן, וּזְאָם די רַעֲגִיָּה
רוֹזָן צַו פּוֹילָעָן האט גַּעֲפָרְוָאוֹזָס אַיְיָגָהָרָעָן שׂוֹן אַין יָאָחָר 1928.

סיט דער צייט האט זיך די ארכאונייזאגארישע פאָדֶם פון "קאמיטעט פון די אידישע דע-
לענאנציעס", אַזְזִי זָזִי עַר אַיז גַּעֲשָׁפָעַן גַּעֲוֹוָרְעַן אַין פָּאָרִיז אַין אַנְהָוִיז 1919, אַרְוִוִּיסְגָּעָ-
זָוִיזָעָן פָּאָר שָׂוֹאָךְ אָזָן נִימָּגָּעֵנְד, בְּכָדִי צָו קָאָפָעַן אַרְזָמָנוּחָמָעַן אַין דָּעַם גַּאֲזָעָן אָוָם-
פָּאָגָן דָּאָם אִידְישָׁע פְּרָאָבָלָעָם, זָוָאָם אַיז וּוּיְדָעָר זָעָהָר פֻּרְשָׁאָרֶפֶט גַּעֲזָאָרְעַן אַין דָּעַם גַּרְעָסְטָעַן
טִוְיל פון אִידְראָפָּא. דָּאָם גַּאֲנָצָע סִיפְטוּעָם פון טִינְדָּעָרְתִּיכְעָן-שָׁוֹן האַט זִיךְ שְׁטָאָרָק אַזְזָקָעָל
גַּעֲפָאָן, פָּוֹנְקָט זָזִי דִּי אִידְעָע פון קָאָלְעָקְטִיוּשֶׁר זִיכְרָקִיִּט, זָוָאָם אַיז גַּעֲזָעָן דִּי בָּאוּעָ פָּוּן
דָּעַד פָּעַלְקָעָר-בָּוּנְד=אַיְנְפִּיטְזְּצִיעָ. פָּאָר אִידְעָן אַין אַגְּנָצָעָר רִיבָּה לְעַנְדָּעָר אַין אִידְראָפָּא האַט
זִיךְ וּוּיְדָעָר אַגְּנָעָה-זִיבָּעָן אַ צִּיטָּפָן שָׂוֹשְׁרָע גַּזְירָות אָזָן דְּדִיפָּה, בְּעַזְוֹגְדָּעָטָס אַוְנְטָעָר דָּעַד
וּזְרָקוֹנוֹג פָּוּן דָּעַם פֻּרְשָׁאָרֶפֶטָן אַיְזְפָּלוּס פָּוּן הִיטְלָעָרִיזָם אַין דִּיְטָשְׁלָאָנד אָזָן פָּוּן דָּעַד
אַלְוֹזָעַלְטָלִיבָּר אַנְטִיסָּעָמִיטִישָׁעָר אָזָן רָאָפִיטִישָׁעָר פְּדָאָפָא-גָּזָע, זָוָעַלְכָּעָדָע זָאַצִּיזָם האַט אַגְּנוּעָ
בִּיהְרָט נָאָךְ אִידְעָד עַר אַיז גַּעֲקָוּמָעָן צָו דָּעַר מָכְטָס אַין בְּעַרְלִין, פִּיעָל נִיְּיעָ קָאַמְפְּלִיצְרָטָע
אָזָן שָׂוֹעָרָע אַזְיְגָנָאָבָעָן הָאָבָעָן זִיךְ גַּעֲשְׁטָעָלָט אַיז דָּעַר אִידְישָׁעָר פָּאָלִיטִישָׁעָר אַרְבִּיִּס. אָזָן עַם
אַיז גַּוְיִיטִיג גַּעֲוָעָן דָּוְרָכְזָוְפִּיהָרָעָן אַ נִּירְעָ פְּלָאָיִינְגָּזָוֹנוֹג פָּוּן דִּי אִידְישָׁעָר אַבְּוֹוּעָהָר = אָזָן
קָאַמְפְּסָ= כּוֹחוֹ אַיז אָזָן אַלְוֹזָעַלְטָלִיבָעָן ~~אַלְוֹזָעַלְטָלִיבָעָן~~ מַאֲפָשָׁטָאָב – אַזְיִיפְּן אַרטָּפָן דָּעַד אַבְּגָעָשׂוֹאָבָ-
טָעַר דָּאָתָם פָּוּן "קָאַמְיָטָעָט פָּוּן דִּי אִידְישָׁע דָּעַלְעָנָצִיעָס". עַם אַיז עַוְשָׁתָאָעָן דָּעַד גַּעֲדָאָנָק

אוֹן ווַיְדַע הָאָת דֵעַ אֲסֻדִּיקָּנוּ אִידִישָׁרָעַ קָאנְגֶּרֶעַ, דַי אַרְגָּנָןִיזָּצִיעַ פּוֹן דַעַם
מַעֲכַתִּיגְשְׁטָעַן אוֹן אַיִינְפּוֹלְזָרִיבְּסָטָעַן אִידִישָׁעַן קִיבּוֹן אֵין דַעַז זַוְעַלְתַ גַעֲשְׁפִילַט דַי הַוִּיפְּטָרָאַל
בַיִי דַעַר פֿערְזָוִידְקָלִיבְּזָגָן פּוֹן דַעַר נִיְיעַר אִידָעָע אוֹן בַיִי דַעַר שָׁאַפּוֹגָן פּוֹן דַעַר נִיְיעַר אַל-
זַוְעַלְטִיבְּעַר אַרְגָּנָןִיזָּצִיעַ פָאַר דַעַז אַנְפִּיהְרוֹגָן מִתְמַעַם קָאמָפַ פָאַר אִידִישָׁעַ רַעַכְתַ, זֹוִי בְּכָל
סִיטַ אַזְנוֹעַר נִזְחַיָּאַלְעַר פָאַלִיטִיקַ.

דר. נחום גולדמן, וועלכער איז צו זאמען מיט דר. סטיפען ט. ווינז, דעם פרעה-

זידענט פון אַמְּערִיקָאנָד אִידִישָׁן קָאנְגָּרֶעֶט, גָּעוֹזָן אַיִּינָשָׁר פּוֹן דֵּי הוֹיְמָפְּשָׁעֶפֶר פּוֹן
אִידִישָׁן וּוּלְטָקָאנְגָּרֶעֶט, הָאָט דֻּעְמָאַלְט אִין פָּאַלְגָּעָנְדָע אָוּמְפָּאַמְעָנְדָע וּוּרְטָאַדְר בְּעַצְיִיכְעַדְט דַּעַם
בָּאַרְאָקְסָעָר אָזָן דֵּי אַוִּיפְּגָּאָבָעָן פּוֹן דַּשְּׁ נִיְּיעָר אַלְוָוּלְטָלְיִכְעָד אִידִישָׁעָר אַרְגָּאָנִיזָּאַצְּיָע: "סְעָן
דָּאָרָפְּ דֵּי אִידִישָׁע גַּעֲמִינְשָׁאָפְּט פָּעָלוֹאָנְדָלָעָן אִין אַמְּאָסְפָּאָקְטָאָר, אָזָן סְעָן דָּאָרָפְּ שָׁאָפָעָן דֵּי
אַרְגָּאָנִיזָּאַצְּיָע פּוֹן דַּעַר אִידִישָׁע גַּעֲמִינְשָׁאָפְּט פָּאָר דַּעַר פָּעָרְטִיְּדִיגְוָגָן פּוֹן אַיְהָרָע לְעַבְעָנָסְרָעָכְט
אִין דַּעַר זָעַלְבָּעָר צִיְּט אִיז אִין לְאַנְדָּאָן גַּעֲמָאָפְּט גַּעֲזָאָרָעָן אָז אַיְגָּזָעָר עַפְּאָגְן-
בְּעַדְאָנְקָמָן

פיהרעד אין ענגלאנד און זייד בעטען אונגעומען שרייט בייד די גראמע אידישע ארגזאציאז-
קאנדרעס. אין יאנדר צייט האט דר. חיים זויעצמאן צונזיפגעראפען די ציוניסטייש
פיהרעד אין ענגלאנד און זייד בעטען אונגעומען שרייט בייד די גראמע אידישע ארגזאציאז-

ציעס אין לאנדאָן, אָז זַיִד זָלְעָן צוֹשֶׁתְּהָן צוֹ דָעַם פְּלָאן וּזְעָגָעָן אֵידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=
קָאנְגְּרָעַס, וּזְעָלְכָעַר זָל אָזִיפְּזָעַהֲמָעַן דִּי פְּרָאָגָעַ וּזְעָגָעַן אָרְצָן יִשְׂרָאֵל צָוֹזָאָמָעַן סִיטַּ דָעַם פְּרָאָ-
בְּלָעַם וּזְעָגָעַן דָעַר פֻּרְטִיְּדִינְזָוָנָן פָּוָן דִּי אִידִישָׁעַ רַעֲכָת אַיְן דִּי גַּלוֹחַ=לְעַנְדָּרָעַ. דָרַעַ לְעַנְדָּאָ-
שְׁטִיְּין, פָּאָול נְזְדָּמָאָן אַוְן דָרַעַ. פַּעַדְלָצְזָוְוִיְּגַג הַאָבָעַן אִיבְּעַדְגָּוּזְמָעַן צוֹ פִּיחָדָעַן דִּי פֻּרְהָאַנְדָּלוֹ-
גָעַן, לִיְיָרָעַ הָאָט זַיִד דָעַמְאָלָט נִיטַּ אִיְינְגָגְעָנְגָעָבָעַן צוֹ אִיבְּעַדְצִיְּגָעַן דִּי גַּרוֹיְיכַּעַד אִידִישָׁעַ אַרְגָּאָ-
זָצִיָּעַם אַיְן עַנְגָּלָאָנָדַעַ, דִּי אַקְצִיְּעַ פָּאָר דָעַם אִידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס אַיְזַעַבְּרַעַם דָעַם נִיטַּ
אַבְּגָעָשְׁסָעַלְטַע נְעַזְוָרָעַן. עַס אַיְזַעַבְּגָעָפָעַן נְעַזְוָרָעַן אַסְפָּעַצְיָעַלְעַע דָעַמְאָקָרָאָטִישַׁע אַרְגָּאָנִיְּזָצִיְּעַ-
זָעַלְכָּצִיְּהָאָט אַזְּפָגָעָנוֹמָעַן דִּי אִידִיעַעַ פָּוָן אִידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס אַוְן גְּרוֹפִירַט אַרְזָוָם אַיְהָרַעַ
דִּי בְּרִיְּיָסְעַסְטָעַ קְרִיְּגָעַן ~~אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן~~ אַיְזַעַבְּגָעַן.

דִּי צְוָנְדִּיְּטוֹגָגָעַן צְוָנְנִיְּפָצְרוֹפָעַן דָעַם אִידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס הַאָבָעַן זַיִד שְׂזִוִּין
בְּהָאָט אַנְגָּהָזְבָעַן, זַזְעַן סּוֹפְּ יָאָנוֹאָר 1933 אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן צוֹ דָעַר מָכָט אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן
דִּיְּטָשָׁלָאָנָד, אַזְּנָן דָאָס נָאָצִיְּשָׁעַרְיָיךְ הָאָט זַיִד נִיזְקָדְשָׁעַרְיָיךְ פָּאָר
אִידִיעַן, בְּעַאיְיָזְפָלָסְעַנְדִּיבַּ שְׁטָאָרָק, דִּי בְּעַצְיָהָזָגָג צוֹ דָעַר אִידִישָׁעַר בְּעַפְּעַלְקָעָרוֹנוֹן אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן
שְׁכָנִיהָ, דִּיְּנָהָעַלְעַנְדָּר אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן דָעַם "נוֹיִיטָמַעַן" פָּוָן דָעַר רָאָסְטִישָׁעַר "טָעָרָאָרִיעַ" אַזְּנָן פְּרָאָקְפִּיקַ, גִּיבָּעַ
זַיִדְעַן הָאָט עַס אָפְּשָׁר שְׂרוֹזָוָרָט, הָאָט זַיִד אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן דָעַר נִיזְעַד ~~אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן~~ סְרָוִיְּעָרִיגָעַד וּזְרָקְלִיבַּ-
קִיְּטָמַעַן אִידִישָׁעַן לְעַבְּעַן בְּעַדְכְּטִינְגַּט דִּי עַרְקָלְעָזָגַג, זַזְעַם אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן צוֹעַמְכָט נְעַזְוָרָעַן
אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן דָעַם בְּעַשְׁלָוָם פָּוָן דָעַר עַרְשָׁטָר אִידִישָׁעַר וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן צְשָׁעָנוֹוֹעַ, אַזְּנָהָ, דִּי קְדָ-
שִׁישָׁעַ לְאָגָעַ פָּוָן אִידִישָׁעַן פָּאָלָק, דִּי גַּעַטְאָהָר סָאָר זַיִינָעַ בְּיַרְגָּעָרְלִיבָּעַ אַזְּנָן נָאָצִיאָזָאָלָעַ רַעֲכָת אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן
פִּיעַל לְעַנְדָּר, דִּי פְּעַרְאָרִיסְוָגַג פָּוָן דִּי אִידִישָׁעַר מָסְפָּעַן אַזְּנָן דִּי גְּזִיטָוּעָנְדִיְּגָקִיִּט אַזְּנָזְוָעָהָמָעַן
בְּרִינְדְּלִיבַּעַט מִיטָּלָעַן צוֹ פְּעַרְבָּעָסְעָרָעַן דָעַם רָאוּזְגָעַן צְצָב, זַזְעַיְיךְ דִּי אַזְּפָגְנָאָבָעַט, וּרְאָס שְׁפָעָתַ-
פָּאָר דָעַם אִיצְטִיבָעַן אִידִישָׁעַן דָזָר אַזְּפָגְזָוִיְּעַן דִּי אִידִישָׁעַר נָאָצִיאָזָאָלָעַ הַיִּים אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן
סָאָכָעַן פָּאָר אַזְּנָהָ, צְזָזָה גַּעַונְדָּר דָעַר נִזְעַן צְזָזָה גַּעַונְדָּר יִגְעַזְקָיִט צוֹ אַרְגָּאָנִיְּזִירָעַן
דָאָס אִידִישָׁעַר פָּאָלָק אַזְּנָן צְזָזָה גַּעַונְדָּר פָּעַטְעַן אַזְּנָהָ שְׁעַן צְזָזָה
קָאָזְגָּר עַטְעַט".

רַעַר "קָאמִיטָעַט פָּוָן דִּי אִידִישָׁעַ דָעַלְעַנְאָצִיִּעַס" אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן
קָלָאָרָעַן כָּאָרָקְטָשָׁע פָּוָן אַזְּנָאָבָרָגָעַס=קָעְרָפְּרָשָׁאָפָט בַּיְזָן דָעַר דָעַלְיִזְרָוָנָן פָּוָן דָעַם פְּלָאן
וּזְעָגָעַן אִידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס. דָעַר "קָאמִיטָעַט" הָאָט זַזְיִיטָעַר אַנְגָּעָפִיְּהָרָט סִיטַּ זַיִינְ פָּאָלִי-
טִישָׁר אַרְבִּיִּיטַ, אַבְּעַר הָאָט אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן דָעַר זַעְלָבְּעָר צִיִּיטַ, צְזָאָמָעַן מִיטַּ דָעַם אַסְעָרִיקָאָנְשָׁעַ אִידִישָׁעַן
קָאנְגְּרָעַס, צְעַנְטָרָאָלִיְּזִירָט אַזְּנָן אַנְגָּעָפִיְּהָרָט מִיטַּ דִּי צְוָנְרִיְּטָוָנְגָעַן צְזָם אִידִישָׁעַן וּזְעָלָטַּ=קָאנְגְּרָעַס
אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן דִּי לְעַצְמָעַ גְּרוֹזְמָעַט פָּאָלִיטִישָׁעַ אַקְצִיְּעַט פָּוָן "קָאמִיטָעַט פָּוָן דִּי אִידִישָׁעַ-
דָעַלְעַנְאָצִיִּעַס" אַזְּנָאָבָרָגָעַס דָעַר לִיְּטָ�נָן פָּוָן לְעַזְמָקְיָהָן אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן צְזָעַן דִּי בְּעַדְגָּה יִיְּסָפְעַט-
צְיָעַן, זַזְעַם אַיְזַעַבְּגָעַפְּגָעַן גְּעַבְּרָאָכָט גְּעַזְוָרָעַן פָּגָרְגַּן פָּעַלְקָשָׁר=בְּנוֹנְדָּר.

נאבן טויט פון לעא מאצקיין, איז דר. נחום נאלטמאן געוזעהלט בעזוארען אלט
פָּרְעֹזִידָעָנֶס פָּוּן "קַמִּיטָעַם פָּוּן דִּי אִידִישׁעַ דַּעֲלֻעַגָּאצִיעַם" אונ איז גַּגְעַלְאָדָעַן בעזוארען
אנצופיידערען מיט דעם פָּאַלִּיטִישָׂעַד אַרְבִּיִּתְהָרָה. דער "קַמִּיטָעַם" איז אֵין יָעַנְשׁ צִיִּים, אֵין נָאָזָע
בָּשָׂר 1933, גַּעֲזָעָן בָּעָזָזְדָּשָׂס בַּעֲשַׂפְטוּגָם מִיט דעם פרָאַבְלָעַם פָּוּן דִּי אִידִישׁעַ פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַ פָּוּן
נאָצִיךְ-דִּיְתְּשָׁלָאָדְ, וּוואָס אֵין אַ דָּאנְקַ דַּעַס פְּמַעַצִּים עַלְעַד אַקְצִיעַ פָּוּן פְּעַלְקָעָרְבָּזָונְדְ פַּעֲדוֹזָאנְדְ עַלְטְּ
בעזוארען אֵין אַן אַיְצָטָעַרְנָאַצְיָאַנָּאַלְעַד פָּאַלִּיטִישָׂעַר אָזְן רַעַלְעַפְ=פְּרָאַנְעַ, דַּעַס פְּעַלְקָעָרְבָּזָונְד הָאָט
אוֹיְף זִיְּן סְעַמְיָע אֵין אַקְטָבָש 1938 אַזְפָּגָעַנְזָמָעַן דִּי דָּאָזְגָּעַ פְּרָאַגָּעַ אָזְן בַּעַשְׁלָאַמְעַן צַו שְׁאַלְעַד
שְׁאַפְעַן אַ פְּמַעַצִּים עַלְעַד אַמְתַּ – אַ חַזְיָקָמִיסָּאַרְיָאַט פָּאַר דִּי עַנְיִנִים פָּוּן דִּי פְּלִיטִים, אַלְטְּחַזְּ –
קַמִּיטָּאָר אֵין בַּעַשְׁטִימַט גַּעֲזָעָרַעַן מְדַ, דַּזְשָׁעַמַּט גַּ, מַאֲקָדָאַנְאָלְדְ. בְּכָדִי נִיט צַו "דִּיְצָעַן" דִּיְטָ –
לְאָנדְ, וּוואָס הָאָט נָאָךְ דַּעַמְּאָלָט גַּעַחְסָט צָוָם פְּעַלְקָעָרְ=בָּזָונְד, אֵין דַּעַס נִיְּיעַד אַמְתַּ אַרְגָּאַנְיִזְרִיטָם
גַּעֲזָעָרַעַן עַפְוָאָמָס פְּעַמְּאָרָאַט פָּוּן דַּעַס פְּעַלְקָעָרְלִיְגָעַ, אָזְן זִיְּן זִיְּקָאַרְטָהָט הָאָט זִיְּקָאַרְטָהָט אֵין
לְאָזְאָן, נִיט אֵין זְשַׁעְנוּוֹעַ, בִּיְסַחְזַּחְזַּקְ אַקִּמִּיטָּאָרָיָאַט אֵין גַּשְׁאָפָעַן גַּעַזְוָרַעַן אַ בְּעַרְאָטוֹגָנָס
קַמִּיטָעַם פָּוּן דִּי פָּאַרְשָׁטָהָהָר פָּוּן דִּי גַּרְזִיסָּעַ אַיְדִישׁעַ אָזְן נִסְ-אִידִישׁעַ אַרְגָּאַנְיִזְרִיצִיעַם, וּוּעַלְכָע
הָאָבָעַן זִיְּקָאַרְטָהָט חַיְּט דַּעַס פְּרָאַבְלָעַם פָּוּן דִּי פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַ פָּוּן דִּיְתְּשָׁלָאָדְ. עַנְדָע אַקְטָבָעָר
1938 אֵין אֵין לְאַנְדָאָן פָּאַרְגָּעַקְזָמָעַן אַ פְּמַעַצִּים עַלְעַד קַמִּיטָעַם פָּוּן דִּי פָּעַרְטָרָעַטָּר פָּוּן דִּי אִידִישׁ
אַרְגָּאַנְיִזְרִיצִיעַם אֵין אִירָאָפָּא, סִיטָּן אַנְטִילְ פָּוּן אַ דַּעַלְעַגָּאַצִּיעַ פָּוּן אַמְשָׁרִיקָאַנְעַד אִידִישׁעַ
קָאַנְגָּרָעַט, אָזְן דָּר. חַיִּים זְוִיְּצָמָעַן מִיט דָר. נָחֹום נַאֲלָטָמָן זְעַנְעַן גַּעַזְוָרַעַן אַלְטְּ
פָּאַרְשָׁטָהָהָר אֵין דַעַס בְּעַרְאָטוֹגָנָס=קַמִּיטָעַם בִּיְסַחְזַּחְזַּקְ אַזְיִיךְ אַקִּמִּיטָּאָרָיָאַט פָּאַר דִּי פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַ, אָזְיִיךְ
דַּעַס עַרְשָׁטָר זְיַצְוָנָגָפָן דַעַס קַמִּיטָעַם אֵין לְאָזְאָן, הָאָבָעַן זִיְּקָאַרְטָהָט פָּוּן אַמְשָׁרִיקָאַנְעַד
"דִּזְשָׁאִינְטָ" אַרְוִיְּסָגְעָזָאנְט גַּעַגְעַן דַעַס בְּעַשְ׀יַיְלִינְגָּזָגָז פָּוּן "קַמִּיטָעַם פָּוּן דִּי אִידִישׁעַ דַעַלְעַגָּאַצִּיעַם
אֵין דַעַס גַּג נִיְּיעַד אַיְסְטִיטְזִיצִיעַ, אַבְשַׁ דַעַס "קַמִּיטָעַם" הָאָט זִיְּקָאַרְטָהָט דִּי לְאַגְּדָעַ יְאַחַרְעַן פָּוּן
זִיְּין עַקְוִיְּסְטָעַנְצָ אָזְן אַרְבִּיָּים שְׁרוֹזָאַרְבָּעַן אַ צּוֹ-גְּרוֹזָהָעַן אַזְיִיךְ אַטְאִיטָטָעַט אַזְיִיךְ דַעַר אַיְנְטָעַרְנָאַצִּיאַ –
גַּאֲלָעַר פָּאַלִּיטִישָׂעַר אַדְעֹוֹעַ, אָז דִּי גַּעַנְגַּעַשְׁאָפָטָמָט פָּוּן "דִּזְשָׁאִינְטָ" זָל קָגְעַן הָאָבָעַן אַ פְּעוֹלָהָהָאָ –
גַּאֲזָעַ רְדִיחָה דַעַגְיַרְזָוְגָנָס=פָּאַרְשָׁטָהָהָר אָזְן פָּעַרְטָרָעַטָּר פָּוּן אַיְנְטָעַר גַּעַזְוָאַטָּמָטָעַט פָּאַר
סָאַצְיָאַלְעַד חַילְפָּ, וּוּלְכָעַ זְעַנְעַן גַּעַזְוָעַן גַּוְטַּ בְּעַקְאָוָט סִיט דַעַר טַעַמְיַקְיִיט פָּוּן קַמִּיטָעַם פָּוּן
אִידִישׁעַ דַעַלְעַגָּאַצִּיעַם, זְעַנְעַן דְזָזָקָאַבְשָׁתָאַזָּעַן אָזְיִיךְ זִיְּין אַנְטִילְ אֵין דַעַר נִיְּיעַד אַרְגָּאַנְיִ –
אַצִּיעַ בִּיְסַחְזַּחְזַּקְ פְּעַלְקָעָרְבָּזָונְד, דָר, נָחֹום נַאֲלָטָמָן, אַלְטְּ פָּאַרְשָׁטָהָהָר פָּוּן "קַמִּיטָעַם" אֵין דַעַר אֵין
סָאַלְוָאַצְיָאַלְעַד אַרְגָּאַנְיִזְרִיצִיעַ פָּאַר דִּי פְּרָאַגָּעַן פָּוּן דִּי פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַ אֵין לְאָזְאָן, חַאַם פָּוּן

וואָר דער אַיז אָוָרְבּוֹן צוֹן די אַירִישׁ פֿלִיטִים אֵין זִיְדָע נִיעַץ חִימָעָן.

באלד אין איין שעונזע איזיפגעזזאומען א זויבטינע פרינציפיאעלע פראגע וועגןע שוד

פּוֹן אִידִישָׁע רַיעַכְטַּ אֶזְיָף זַעֲלֵבָעֶר דַּעַר קַאְמִיטָעָם פּוֹן דִּי אִידִישָׁע דַּעַלְעַגָּאצִיעָם הָאָת גַּעַד אַרְפַּט

הארץ בוגר א'] העדבסט 1934 חאם ווידער שטארק אויף געטער ייטעלט דעם גאנצע סיטטום פון

דער איזטער נאציאנאלער גראנטיע פאר די רעכט פון די נאציאנאלאו מאָדרער הייטען. דש פון

לישער אויסערן-סיטטער בעק האט איזיך דעד זיצונג פון 13=טען ס עפַּס עטב ער אבעגעגע-

רעדג'ירזונג זיין דעכזנו אונגעטען ניט צו דאספערידען סיט די אינטערנאציאונאלע ארגאניזאצייעס

או גנטער בערביין אוֹן זו ערטוויל אָזֶן אַיבָּעַד וּוְעַלכְּעַן דָּעַר פֿאַלְקָעַד-בָּונָד אָזֶן דָּעַר אִינְטָעַדְנוֹ-

ז' אונאלער טריבזיגל אין האגן האנגען בעהאג דיא גאנדראל פאר דעד דורךיידונג, דר. נחוצ'

צמחיות וואשנרטון הפת איזטן ערבייט א שארפע פראטעסט=עד קלערונג געגען דעם שריט פון בעמ'ו.

דער פון-ליישעך אויסערן=**מייניסטער** האם זיך טפעריך בעמיכחט, או די דאזיגע ערקלעדונג זאל

ניט פעד עפַענְטָלִיכֶת ווּרְעָן. טַב אֵין אַנְחֹזֵיב הַאֲטַע דַעַעַרְזָוּזָה ווּרְקָעַן סִיט בְּעַרְוָה יִגְוָנָס=

רעצם אונ דראונך חאט ער זיך אויך ניט אבענעהאלטען פון דראהוונגען. אבעך דער אונפיהרעד

פָּזְן דַּקְמִיפָּעֵט פָּזְן דַּי אִידִישׁע דָּלְעָנָאצִיעַם אַיְזַּנְּסַּטְּנָאַרְבָּעַן פָּזְן דַּי צְזֹאָגָטָן פָּזְן

בעם זו אוניברסיטת העיירה. שם היה יאנוש קומורקה וטולואריאן או אונדריה וווזאם חאט אוניברסיטה יסאלט

דעם יסוד פון דער אינטערנאציאנאלאעד שונַ פון די אידיעע רעכט. אוֹן דד, נחום גאלדמאָן

האט אַרְזִינְגָּעָדָעָן זִיִּין שָׁאָרְפָּעָ פֿרָאַטְעָסְטָהָעָךְלְעָדָזָגָג, זֹוּלְכָעָהָט גַּעֲמָאָכָם אָ שְׂטָאַרְקָעָן רַזְשָׁם

אין די פעלקער-בונד = קרייזען אין זשענעוועג.

מאנטיפאטי פון בָּי אַיְבִּינָאָס בְּהַלְוִינָאָזִינָא גְּעוֹנוֹאָכָּט אַיְבִּינָאָס רְיֵי לְוִימְפָעָנְדָעָה פְּרָאֶבֶל עַמְּמוֹן אַיְן בְּאָמָן

מאנפּ פַּר אִידְיָשׁוּ רַעֲבֵת אָנוּ גָּלִילִיכְיִיטִינְגּ צְוֹבָעָנְרִיּוּט דַּעַם אִידְיָשׁוּן וְעוֹלְפְּ-קָאָנְגּוּר עַטּ דַּיּ

בנוסף ל- 10% עלטוליד=אידישע ארזאניזאציע פאר דער פערטידיגונג פון קיזם פון איז

פאלם. אַגְדָּתָה עַמְּפָאָהָר חָאָט וִיֵּךְ אַזְגָּשָׁוֹקֶט פָּאָר דִּי פִּינְגְּ טְזְוִי זְעַזְד אַיְדָעָן אַיְזָן

מ א א ר = געניט. ערבעם פלענימצ'ים, זונא איז פארגו עקיומען איין יאנואר 1935. עט חאט

בְּחַלְטָעֵן דָּעֵרְבִּי אֶזְדָּמְטָאָרְרָה גַּעֲבִיט אַיְבָּעָר וְעַלְכָּעָן פְּרָאוֹנְקָרִיךְ חָאַט זִיְּטָן טָוָס פָּזָן

קריגן פון 1914 - 1918 געהאט די ארכויניספראצייע אוזטער דעד אויפזיבט פון פעלקער-בוזד

ואל אלט רעוזו לטאָם פֿזּן דעם פֿלעבִיסצִים בַּיְיַ וּוּעֲלְכָעַן דֵי גַּאֲזִים חַאֲבָעַן אַנְגַּעַמִּיחָרֶט אָז

אוֹנוֹגָעַהוּי עֲרֵב בִּימְטִיבָּע מְרַאֲתָמָגָדָע אָז שְׁעָרָאָר אָנוֹגָעַלְלָאַסְעָן וְזֶעֶרֶעֶן צָוָם הַיְתָלָעַרְישָׁעָן דָּר

ריבין. דער גאנצעער אידישער קיבוץ אין דער פראזה זיך איך געוווען אין סכונה. די אידען הא-

בען געוזאלט אויסזואנדעדען זיך האבען אבער זיך געוזאלט פערהיטען, איז זיך זאלען קאנע

ארוויספיהרען זיינער פשרטמעגעט אונ נויט פערזונאנדעלאט זזערען איז און ארימער, אבוגער יפאָז

גער עמיינראונטען=טאנטן זואם פאלט איזלאנס . צפֿי גענדיג זיך נאך דערזוויל איז-

שער דש אדק ניטראצי' פון מר'יען פראנקריך אונ אונטשער דער אויפוייכט פון פעלקעררבו

הabant צי גענוואלט אויסטהיידען דעם ביתערען גורל פון די אַנטְּרָכִיךְ בערויבט אידיעט

פליבטלי נגע פון דיטשלאוד, דער "קאמיטעט פון דער אידישע דעלעגאכיה עם אין פאריז" האט

איבער גאנזען איז זיין עונדדי זאג פאר די 5,000 אידען איין סאאר. דר. נחום גאלדטן

האט פערבו גודען אונטער האנדלו גבען מיט דער פלאבִּיסצִיט=קאמיסיע בעיימ פעלקער=בוזד, זו עלכע

באות גמנסיה עונסאיידען זו עגען דען פראגען. דער פארשטייחער פון איטאלאין און איין פעלקער בענין

איין געונונגן פארז'יכער פון דער קאמיסיע. דר. נאלדמאן איין בעפאהרען קייזן רויים, 1886

אר איז איז פגענומען געוזארען דזידך כומאליזיזער, מיט זועלכען ער חמץ ארומגענד עדט די

פָּאָרְעֹוֹן פָּוֹן דִּי סָאָרְ-אַיְדָעָן דֵּשׁ "דוֹמֶשׁ" האט דַּעֲמָלָט אַרְוִוִּסְגָּעוֹן זָעָן דִּי נִיְּגָזָג צָעָן

בשיקזיבטען די גער עכטע תבי עה פון די אידען אין פאאר. דר. גאלדמאן האט זועבען דעדועל

בש פראג אוניה לאלהטען איזיגע קאנטער ענטצען ציט דעם דעםלאטהיגען פראנצזיזישען אוים עדן

כיניזיטטער לואַיַּה אַרטָּן – אוֹן חָמֶפֶּגֶץ דַּעַם פְּדָאָגִישָׁעַן פּוֹזִים פּוֹן אַרטָּן – בַּעַת דַּעַם אַמְּנִינָּתָאָק

אין מארסיל - זיך בעזעטען צווזייד מאל כיט זיין נאכטאלגעד איזיף דעם אומס פיעעד לאווזאלן

אלם רעוזו למאט פָּזָן דער גרויסער איז אונגעטען פַּאֲלִיטִישׁעָר אַקְצִיעָה אֵין דָר. גַּאֲלְדְּמָאָן עַז

בעלונגען דוחבצזועצען די פאדשיגונג זו עגען די סאאר-איידען, און דש פעלקער-בונד האט

בצצו ואונגען דימשלאלדר צו גאנגען די

אידישע איסטואנדער פון סאאר נאכן פלאגיסציט, די מעגלי בקיעיט ארכיטקטורה זיין עד

ונאץ פערטערען איז פראנצזיזישע זאלזטען. אויף איז אומן איז א דאנק א פאליטישער אקציין

רעלן עף=^{ארכגניזאצי} עט. געלוונגען צו ראטעוווען די מאטעריעלע עקרזיסטען פון א גרויסען טיל פון די אידען פון טאאר און עם איז פעדחים געזוארען פון א ני' טראבלעס פון 5,000 אידישע פלייטים פון טאאר, זואם זזאלט בעוזען א גרויסע זארג און ~~אַלְמָנָה~~ לאמט פאר די אידישע

איַן דעם זָיוִינְעַן זַיִן, זָוַעַן דּוֹרֶךְ בְּרִיאִיטְ=פְּטִימָאָסְטָעָנָדְרָ פָּאָלִיטִישָׁעָר אַרְבִּיִּיטָ פָּאָר דָּעָר
פָּשְׂטוּרִידִיבָּזָנָג אָוּן קָאָסָפּ פָּאָר אִידִישָׁע רָעֵכְטָ פְּשָׂטוּרָ זָוַעַט לְזִוְּיט דָּעָר מָעָגְלִיקָיִיטָ פָּעָרָהִיטָ פָּוּן
אִידִישָׁע פָּאָמָעָרָיְלָעָן חֹזְרָבָנוֹת, – חֹבָעָן דָּר. נַחֲוָם גָּאָלְדָמָן צָדְרָ דֻּעָם קָאָמִיטָעָטָ פָּוּן דִּי אִידִישָׁע
דָּעָלָנְגָאָזִיְעָס אַיְן פָּאָרִיז אָוּן אַיְן זְשָׁעָנְעָזָוּעָ אָוּן דָּר. סְפִּיפָּעָן סָ. זְווִיִּיז, דֻּעָם פָּרָעָזְיָדָעָנָטָ פָּוּן
אַסְפָּרִיקָאָזָעָר אִידִישָׁעָן קָאָגְדָרָעָס, צְזָאָמָעָן מִיטָּזִיעָרָעָ מִיטָּאָרְבִּיְיטָעָר אָוּן מִיטָּחָעָלְפָעָר בִּיְיָ דָשָׁ
שָׁאָפָּזָנוֹג פָּוּן אִידִישָׁעָן זְוּעָלְטָ=קָאָגְדָרָעָס נְעָזָעָתָן דִּי גְּרוֹזָסָע בְּעָרִיאִיטָזָוֹג פָּוּן דָשָׁ נְיִיעָרָלְזָעָלָט
לְיבָכָר אִידִישָׁעָר אַרְגָּאָזִיְזָאָצִיָּע. אַיְן דֻעָם זַיִן הַאָבָעָן זַיִי אָוִיךְ אַנְגָּעָצִיְיָבָעָנֶת דִּי חֹוִיםְפָּאָרְבִּיְיטָ
לִינוּעָן פָּוּן דֻעָם אִידִישָׁעָן זְוּעָלְטָ=קָאָגְדָרָעָס, זְוּעָלְבָכָר הָאָט שְׁוִין גַּעַהְאָלְטָעָן עֲרָבָ צְזָאָמָעְגָּרְזָוּפָעָן
זְוּעָרְפָּעָן.

3

דעם 5=טען יאנזואר 1936 חאָס דַּי עֲקֹעֵנְטִוּעַ פּוֹן אַמְּרִיקָאנְדֶּעֶס אִידִישָׁען קָאנְגָּרָעָס אָגָּז
גענְזָמָעָן אַ בְּשָׁלָום, אַז-דָּאָס צְוָאַמְּעַנְדוּמָעָן דַּעַש אִידִישָׁען וּוּעַלְתָּקָאנְגָּרָעָס זָאַל שְׂוִין מַעֲהָר זִיט
אַבְּגָעַלְעָגָט זָז עַרְעָן נְלִיבָּצִיְּטִינְג אַיְזָ אָזִים גַּעֲרָבִיְּט גַּעֲוָאָרָעָן דַּשְּׁ וּוּאַחֲלָמָדָרָוָס פָּאָר דַּי דַּעַלְעָ
גִּידְרָטָע פּוֹן אַמְּרִיקָא. אַזְּ אַזְּ אַזְּ אַזְּ פָּעָרָזָאָר 1936 הָאָט דַּי עֲקֹעֵנְטִוּעַ זָז פּוֹן קָאמִיטָעָט פּוֹן דַּי
אִידִישָׁע דַּעַלְעַדְאָצִיעָס אַזְּ אַזְּ פּוֹן דַּעַם טְפָעָצִיעָל גַּעַשְׁמָעַנְעָם קָאמִיטָעָט פָּאָר דַּעַם אִידִישָׁען וּוּעַלְתָּ
קָאנְגָּרָעָס אַיְזָ פָּאָרָזָאָר בְּעַשְׁטִימָט אָזִיף אָזִיגְנוּסָט פּוֹן דַּעַם יָאָחָר, 1936, דַּעַם עַזְּנָגִילְשִׁיגָּעָן מַשְׁרָמִין
פּוֹן קָאנְגָּרָעָס, דַּי לְעַצְמָע צְוָגְרִיְּסָזְגָּעָן הָאָבָעָן זִיךְ אַגְּנָהְיוּבָעָן, אַזְּ אַזְּ 33 לְעַנְדָּעָר זִינְזָעָן
צְוָוִיָּשָׁעָן דַּעַע אִידִישָׁע דַּעַלְעַדְאָצִיעָס בְּעַפְּעַלְקָעְרוּזָן דַּוְרְכָנְעָפִיחָרָט גַּעֲוָאָרָעָן וּוּאַחֲלָעָן צְוָם אִידִיָּ-
שָׁעָן וּוּעַלְתָּקָאנְגָּרָעָס. אַזְּ לְאַזְּדָאָזְן אַיְזָ פָּאָרָגְעַקְוּמָעָן אַטְפָּעָצִיעָלָעָ קָאנְפִּיאָרָעָן, סִימָן
אַנְפִּילְפּוֹן דַּי פָּעַרְטָרָעָטָעָרָפּוֹן דַּי בְּרִיְּטָעָסָטָעָ אִידִישָׁע קְרִיְּזָעָן אַזְּ עַגְּנָלָאָנדָ, וּוּאָמָּהָט
אוּסְגָּעוּוּ עַהְלָטָא גַּרְוִיסָע דַּעַלְעַדְאָצִיעָס צְוָם אִידִישָׁען וּוּעַלְתָּקָאנְגָּרָעָס. אַזְּ דַּעַע קָאנְפָרָעָן הָאָבָעָן
זִיךְ בְּעַטְיִילִינְטָא אלְעָצִים טְפָרְטִישָׁע פָּאָרָטִיְּיָעָן, דַּי נְרַעְמָע טִינְגָּאָגְעָס-פְּנַעַדְשָׁרָאָצִיעָס, פִּיעָלָסְצִיאָל
אִידִישָׁע אַיְסָטִיטּוֹצִיעָס, דַּי גָּאָזָע אִידִישָׁע אַרְבִּיטְרָעָס בְּעֻוּזְגָּוָגָן. דַּי קָאָפְשָׁעָן, וּוּעַלְבָעָהָט
רַעֲמָרָעָז עַגְּנִידִיטָמָט פִּיעָלָהָזָעָד אִידִישָׁע אַרְגָּ�נוֹיִיזָאָסָעָם אַזְּ גַּרְוָעָן אַזְּ עַגְּנָלָאָנדָ, הָאָט אָזִים-
גַּעַוּוּ עַהְלָטָא דַּעַלְעַגְּנָאָצִיעָס פּוֹן 12 מָאָן צְוָם אִידִישָׁען וּוּעַלְתָּקָאנְגָּרָעָס. פָּאָרָזִיצָעָרָפּוֹן דַּעַע דַּעַלְעָ

דעם 8-טען איזיגוטט 1936 איז איז שגעונווע איז "באטימאן עלעקטאראל" - אַבְגָּעַחַלְמָעַן גַּעֲוָאַרְעַן
דער גבעידע, זזאו עם זענען פריחער אַבְגָּעַחַלְמָעַן דִּי מַלְעָנָאַרְבָּזִי צוֹנוֹגֶעַן פֿוֹן פַּעַלְקָשְׁ-בּוֹזֶר-
זִיךְ צוֹנוֹיַפְּנַעַכְמָעַן דָּעַר עַרְשָׂטָעַר אִידִישָׂעַר וּוּעַלְטְּ-קָאנְגָּרָעַס, בֵּיִ דָעַר אַנוֹוּעַזְעַנְהִיטָּפָן
307 דָעַלְעַנְגָּאַטָּעַן פֿוֹן 33 לְעַנְדָעַר, פַּעַדְרָעַטָּעַר פֿוֹן סִילִיאָגָעַן אִידָעַן פֿוֹן דָעַר גַּאנְצָעַר וּוּעַלְטְּ
דִּי צָהָלְרִיְבְּסָטָעַ דָעַלְעַנְגָּצִיעַ אִיז, זָעַלְבָּטְפֻּעַרְשָׂעַזְדָּלִיךְ, גַּעַוּעַן דִּי אַמְעַדְ-קָאנְגִישָׂעַ. דִּי סְפָעַץִיעַ
לְעַ וּוֹאַהֲלְ-קָאנְנוּנְנָשָׂאַן אִין וּוֹאַשְׁיַגְנָטָאַן, אִין וּוֹעַלְבָעַר עַם חַבָּעַן זִיךְ בַּעֲשִׂילִינְטָה הַעֲכָדָה 1,000,
דָעַמְאַקְרָאַפְּיַשְׂגָעַן עַהְלָטָעַ רַעְפָרְעַזְעַנְטָאַטָּעַן פֿוֹן 99 גַּעַמְיִינְדָעַס אִין 32 שְׁטָאַטָּעַן, חַאַט אַוְיְסָגָעַ
וּוֹעַהְלַט 52 דָעַלְעַגְאַטָּעַן אִין 64 שְׁטָעַלְפְּ-עַדְמָרָעַטָּעַר צָוָם אִידִישָׂעַן וּוּעַלְטְּ-קָאנְגָּרָעַס אִין שְׁעַנוּוֹעַ.
אַ גְּרוֹיְצָעַ דָעַלְעַנְגָּצִיעַ אִיז גַּעַקְוָטָעַן פֿוֹן פְּוִילְעַן, וּוֹאוֹ הַעֲכָדָה 700,000,000 אִידָעַן חַבָּעַן זִיךְ בְּעַ-
טִילִינְטָה אִין דִּי וּוֹאַחַלְעַן צָוָם קָאנְגָּרָעַס.

דר. סטיפען מ. זוויזו, דעד שפער פון אידישען וועלט-קאנגרעס, האט אין זיין
עד עפונונגס= רעדע אין ~~אַנְטָרְגֶּן~~ פשוט, אבער איזה אלטדריבע ווערטש, אונגעוזיינע אויך דעד
טיפערער בעדייסונג פון קאנגרעס, אויסטיחרעדיג צוישען אונדרען: " אונזען ציעל איז צו זיין
ברענונגין אלע אידען אויך א נײַס גאווע, ניט אויך דער באזע פון געבען און
געהס ען, נאר פאר א געמיינזאטען אויסטוייש פון די מײַזונגונגין וועגען יעדער בעזונגע
רש פראגע איז דעם אלגעמיינעם אידישען פראבלעט, מיט דעם זוילען זי צו לייזען".
דער קאנגרעס האט אויסגעארבייט די יטודום פאר נײַע וועגען און טומאדען פון דער
אידישער פאליטיק. זי זענען אויסגעדריקט בעזוארען איז דער דעללאראצייע, איז וועלכער עם
אייז געזאגט בעזוארען צוישען אונדרען, איז דער אידישער וועלט-קאנגרעס ערקלעט, איז דאס
וועלט-אידענטום אייז ענטשלאטען צו פיהרען ~~אַנְטָרְגֶּן~~, איז ניט פון ברידערליךער טאלידא-
רייטעט דעם קאמפ פאר די רעכט און פאר דער עקייטטען פון די פיעל אידישע קיבוצים, וואט
זענען בעדראהט איז אנטעדדריקט, און וועט מאכען אלע אונטרענגונגין צו בען עקאומות
שע און טאציאלע הילך צו די ליעידענד אירישע מסען, דאס אידישע פאלק איז אבער אויך בע
רעכטיגט צו אפעילירען צו די אנדעדע פעלקער איז דעד וועלט און שעזארטען פון זי, איז בע
זוי זעלען חעלפערן די אידען איז זיינער קאמפ פאר גלייבע רעכט און זעלען איז מיטהעלט
צז בעקעטפערן די שטייגענד ראסען-פערפאלזונגונגין און די אונטיך אידישע פרפאנהנדט ~~אַנְטָרְגֶּן~~

וועלבע פערשפעריט זיך זואס א מאל מעחר צוועישען די. פעלקער איז די פערשידענע לענדעד אין
דער זועלט, זואס בעדראחת ניט נאר די עקזיסטען פון די אידען אליען, נאר איז איזיך א
סכנזה פאר דער ענטזזיקלונג פון דש ציוזיליזאיציע פון 20-מען יאחרהונדערט.

נשבים א קאמפ פון א בעזונדערעד ווינטיגקייט : אין א בעזונדערעד רעזאלוציע חאט דער גלייבציגינג האט דער קאזרעט בעטלאנען צו פיחרען אויך אויף דעם זוירטשאפטליךע

קאנדרעם פראקלטאמידט זיינ סאלידראדיטאט צוינ דעם אונטי=נאצ'י-באי-קאמ- אלט א-¹⁰

נטאנע בעזע ערונג פון אידישען פאלק פאר ווין פעלטידיגונג.

אין א רײַה סְבָעֵץִיּוּלָע בְּעַלְוָסָעָן האט דְּפָס קָאָגְדָּרָעָס זַיְד אַרְוִוִּסְגָּעָזָאנָס פָּאָר דְּפָעָר זַזְזָט-...
זַעֲגָדִינְקִים זָו רַעֲרָנָא נְזִירָעָן דִּי אִידִּישָׁ רַעְלִי עַף=טַעַמִּינְקִים אָוָן עַמִּינְרָאֶצִּיעַ-חַילְפָס=אַרְבִּיִּט
אוֹן זַיְד אָוֹן עַקְשָׁטָעָלָעָן אָוֹן דַּעַמְּקָרָאָטִישָׁן יְסָדוֹת.

לאם סיטגילדער פון עקוּקזטיוֹן-קאמ'יטעט זענען בעזזהלט געוזארען: ראנדשט באלאק, מ.

יארבילום, ישראל עפרוייקין, דר. ל. קובאזו-יצקי, י. ניידיטש, דר. מ. נזראק, דר. ס. ל. פעלצוזויג און ברוד אוקערסאן. דאס חוימט-ביביזרא פון קאנגרעט אין איינגעארדערט בעוועא רען אין פאריז. אויסערדעט זענען געשאפען געזוארען בייזראט אין זענעוווע און אין לאנדאן די פאליטישע ארגזיט אין אסעריך ארט איבערנונגסטען דעד אסעדיקאנעל אידישער קאנדרעס.

הוֹסְטָה
דאם ב'יורא איז אונ דאם ב'יורא איז זשענעוועז אונ זענען געשמאגען אונטער דער
לייטונג פון דר. נחוצ נאלדמאן. איז זשענעוועז זענען די הוֹפַטְמִיטָרְבִּיטָר געוזען פראפ.
פאול גודענזיימ, פראפעמאָר פון זשענעוועז אונזיזערטִיטָעט, ספֿאצִיאַלִיסְטֶס פָּאָר פְּרָאנְגָּעָן פון
איינטער גאַצְיאָנוֹאַלְעָן רַעֲכָתְּ; דר. מאָקָט בעדר, געוו. חַזִּיבָנָה בְּעַמְּטָעָה אֵין פַּעַלְקָעָד-בְּזָוָן, אונ
דר. רַיְגָנָעָד. דר. בעער איז געוווען דִּיפְלָאַמְּפִּיכְשָׁעָר דָּאַטְגָּעָבָר אָוּן שָׁעָפָן אַינְפָּאַרְמָאַצִּיעָ=
דיַגְּסָט, דִּירַעְטָמָרִין פון ב'יורא איז פָּאָרִיז איז געוווען מְרָס. ק. קְזָאַפְּמָאַכְּבָעָד.

אין לאנדאָן האָט די רעלענַאָצִיעַ צוֹם אִידִישָׁעַן וּזְעַלְתָּקָאנְגֶּרֶעַם נַאֲפֵּן צְוָדִיקָמָעַן פָּזָן
זְעַגְעֻזָּעַן, צְזַזְיְפָגָעַרְפָּעַן אַסְפָּעַצְיִילָעַלְעַ קָאנְפָּעַרְעַנְזָן, אַזְיִיךְ וּזְעַלְכָּעַרְעַ שֶׁ אַיְזָן גַּשְׁאַפְּעַעַן דְּזַוְזָא-
רַעַן די בְּרִיטִישָׁעַ סְעַקְצִיעַ פָּזָן אִיזִישָׁעַן וּזְעַלְתָּקָאנְגֶּרֶעַם. אַיְן רַשְׁרַע אַנְפִּיחָרוֹנוֹגָן פָּזָן דָּעַד סְעַקְצִיעַ
זְעַגְעֻזָּעַן גַּעַזְעַהְלָטָן גַּעַזְזָאָרַעַן ; מַאֲרַקְיִיזִין רַעַדְיִינְגָּ – פְּרַעַזְיְרַעַנְטִיזָן ; פְּרַאַטָּ – זְעַלְיִיגָּ בְּרַאַדְעַזְקִיָּ – אַזָּן
פָּרָ, פְּיִילִיפָּ גַּעַרְאַלָּא (דָּעַר בְּעַקְאַנְטָעַר חִיטְסָרִיךְשִׁי, אַפְּמִיצִיעַלְעַד בְּיַאַנְדָּאָפָּן פָּזָן טְשְׁוִירְטְּשִׁילִין) –
אַלְסָן זְוִיִּיסְפְּרַעַזְיְרַעַנְטָעַן ; דָּרָ. מְ. לְ. פְּעַרְלְצְזְוִיְּגָ – פְּשַׁעַרְמָאָן פָּזָן עַקְזַּעַקְוָתְיוֹזָעַ, פְּעַרְטְּרַעְטָעַן
דָּאָרָ פְּשַׁעַרְמָאָן – כָּרָ. טְ. סְ. פְּיִלוֹזְוּעַרְמָאָן, דָּעַפְּוָטָטָמָן פָּזָן עַגְנְלִישָׁעַן פְּאַרְלָאַמְעַנְטָן ; זְוִיִּיסְפְּשַׁעַרְחָאָן
פָּרָ. בָּאָרְנוּעַטָּ דְּזַעַגְעַדְרָ, גַּעַוּ. דָּעַפְּוָטָטָמָן פָּזָן עַגְנְלִישָׁעַן פְּאַרְלָאַמְעַנְטָן ; סְעַקְרַעְשְׁאַרְעַעְ – דָּרָ. נַחַן
בָּאָרְנוּטָן אַזָּן פְּרַאַטָּ. עַרְנְסָטָ קָאָהָן.

די ארכיבייכ האט זיך אונדערויבען. שוין אין טעפטעט בער 1986 האט דער אידישער זו עלט באלך

געגען די פיזטעלע גזירות איזיף אידען, זומע עגען דאן אונגעומען געוזארען איזיף
דען נאצִי=קאנגרעס אין נירזבשג, און וועלכע טראגען זיין דעמאט דעם פרויידיג=
בריחטען זאמען "נירענבושט בעזעגן".

אין 1937 האבען ז פיהרענדע מיטגלאידער פון ענגליישען פאללאמעט, פון אלע דריינ
פארטיזן, צונזיפנעדזפען אין "חאוז אונ קאמפונג" א בעראטונג איזיף וועלכער דער טשר
טען פון דער בירטישער טעכזיע פון אידישען וועלט=קאנגרעס דר. מ.ל. פערלצוויזיג אין
איינגעלאדרען געוזארען צו דאטשירען זונגען דער אידישער לאגע. הויפטועבליך האט זיך
עם געהנדעלט זונגען דער בפדריךינגר פערשאפטונג פון דעם מצב פון די אידען אין חיט-
לער=דייטשלאנד, צו דש בשייטונג זונגען בעזומען 50 - 60 סיטגלידער פון ענגליישען פאר
לאסצעט, פון אלע פארטיזן. עם אין געוזען א זויבתיגע פאליטישע דעםאנטראצייע פאר
דער פערטידינונג פון די גערודפֿט אידען. אלט רעזולטאט פון דער בעראטונג האט דער
דער אונטחרער פון דשל בריטישער טעכזיע פון אידישען וועלט=קאנגרעס דר. פערלצוויזיג
געהאט א לענגערע קאנפערען פיטן דעמאטינען ענגליישען איסטרזט אנטאגני
אידען, און האט דשנאר בכלל איינגעשטעלט אן ענגערען קאנטאקט צוישען דש בריטישער
טעכזיע פון אידישען וועלט=קאנגרעס פיט דער ענגליישער רענירזונג אין פראנען פון פער-
שידידען אידישערעט. געהנדעלט ביזייזונגען האט דר. פערלצוויזיג איז אונגעהאלטונג פיט
דען ואכפאלגען פון אנטאגני אידען, לארד חאליפאקס, מיט דעם אונטערעס עקר עפער סר.
bateleur און אונדער חזיבגעשטעלט בענגליישע טמאנטס=מענער.

אין הערבט 1936 האט דער ניינ געטטימפער חזיך=קאמיסאר ביימ פעלקער אבזנד פאר
די עניזים פון די פלייכטיליגע טער זיל מלקלאלט (וועלכער האט פערטרעטען דעם פריהער
דיבען, מר. דושיסט ג. מאקדאנגל) געשאפען א ניינ געראטוונזקאמיטען, אין וועלכען
עם איז אריינגעגעגען א פארשטעהער פון אידישען וועלט=קאנגרעס. דורך דער פערמיטלונג
פון דזיגען קאמיטעט איז דעם אידישען וועלט=קאנגרעס געלונגען דורךזופיהרען איזיגע
וועיכיגע פערלייבטערזונגען פאר די אידישע פלייכטיליגע פון דייטשלאנד, אונזוייב 1937 האט
דער חזיך=קאמיסאר פערעגעטליבט דעם פראייקט פון אן אינטערנוציאזאלש קאנזונג געגען
זונגען דעם יודיידישען טאטום פון די דייטש פלייכטיליגע, דער אידישער וועלט=קאנגרעס
האט פארגעשלאגען א דיביה איסבעערזונגען אין דעם דזיגען פראייקט. עם האט זיך געהאנ
דעלט זונגען איזומגעטען איזיך די טאטאלואז פלייכטיליגע אונטער דעם בעגריף פון דייט
שע פלייכטיליגע און איספריטען איזיך איבש זיין די יוריידישע טון, צזאמען מיט דש
פערטיזילונג פון סאטעריעלש חילך. דש עיקד איז געוזען דורךזופיהרען אין דער קאנזונג
און אבסאלומען פערבאט, און די לענדש, זונגען איזפגענוטען דייטש פלייכטיליגע,

וואלען זיין צוֹרִיקְשִׁיקָּעַן קִיֵּן דִּיִּטְשָׁלָאָנְדָּן, אָזִיךְ הָאָתָּה דַּעַר וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס פָּעָלָאנְגָּת

פָּנְדְּלִיְּכְּפֶשְׂרָזְגָּעָן פָּאָרְדָּיְדִּיְּפָאָשָׁע פְּלִיכְּטָלִיְּגָּעָן צַו בְּקָוְמָעָן אַרְבִּיְּפָסְפָּעָלְזָוְיגְּנִישָׁעָן אֵין

דִּי לְעַונְדָּשָׁ, זְזָאוּ סְפָּן חָאָט זַיִּה אֲרִיךְזְגָּעָלָאָזָּט, דִּי אַלְעַ פָּאָרְפָּרוֹגָּעָן אַלְלָאָזָּן זְעַנְעָן בַּיִּי דַּשְׁ עַזְּדָ-

אַלְבָּשָׁט גִּילְמִיבָּשָׁד פָּאָרְטָוְלִירְזָגָּג פָּוּן דַּעַר אִינְמָעָרְנָאָצִיאָנוֹלָאָרָעָ פְּלִיכְּטָלִיְּגָּעָן-קָאָגְּדוֹוּעָן בַּשְּׁיְקָזְיָבָ-

פִּינְגָּט גַּעַוְוָאָרָעָן אֵין אַגְּדָוְיָפָאָשָׁט מָאָסָם, אָזָן זְזִידְאָרָאָסָלָחָט אַחָט דַּשְׁ אִידְיָשָׁד וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס בְּגָבָ-

דָּזְרָךְ אַ פָּאָלִיטִישָׁעָר אַקְּפִּיעָר אַקְּפִּיעָר אַקְּפִּיחִים גַּרְזִיסְעָמָעָן מָאָטָעָן פָּוּן אִידְיָשָׁעָר פְּלִיכְּטָלִיְּגָּעָן פָּוּן דִּיִּטְשָׁלָאָנְדָּן

אָזִיךְ פָּוּן אַ בָּאָטְשָׁדְיָעָלָשָׁד (נוֹיְטָ), אָזָן עַחְנְלִיבָּעָר אָזִיךְפָּטוֹן אֵין גַּעַוְוָעָן, אָזָן נַאֲךְ הַיְּטָלָעָרָס אֲרִיךְ

כָּאָרָאָשָׁר קִיֵּן יַעֲמְדִיךְ חָאָט דַּשְׁ אִידְיָשָׁעָר וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס דַּוְרְכָּגְּעָפִיחָרָם, דָּאָס אָזִיךְ דִּי פְּלִיכְּטָלִיְּגָּעָן

בְּגָן פָּוּן עַסְטָרִיךְ זְאַלְעָן גַּעַגְּגָעָן פָּוּן דְּשָׁזְעָלְבָּשָׁד – יַוְרִידִישָׁעָר אָזָן סַאְטָנְדִּיְּעָלָשָׁד חַילָּפָ, זַיִּה

דִּי פְּלִימִים פָּוּן דִּיִּטְשָׁלָאָנְדָּן. דַּשְׁ אִידְיָשָׁד וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס חָאָט זַיִּךְ בְּכָל זַעַהָר בִּיעַל בְּשָׁאָפָ-

מִינְגָּת חַיִּם הַעֲרְלִיְּכְּפָעָדָעָן דִּי יַזְרִירְזָבָעָ אָזָן סַאְמָאָרָיְעָלָעָ לְאַגְּעָ פָּוּן דִּי פְּלִיכְּטָלִיְּגָּעָן אָזָן חָאָט

עַמְּ דַּוְרְכָּגְּעָפִיחָרָם מִימָּעָדָלְגָּבְּיָיְעָ סַעְהָרָאָרָעָ גַּעַלְגָּעָנָהְיָעָן – וּוּעַגְּעָן וּוּאָסָם עַמְּ וּוּעַגְּעָן אָזָן

זַאֲךְ זְוִיְּפָקָוּמָעָן צַו דְּמָרְטָאָזָן אֵין דְּשָׁרְדָּאָזָנָשָׁא אַיְּבָעְזָוְיכָּבָם.

גַּלְיִיכְּצִיְּהָרָג חָאָט דַּשְׁ אִידְיָשָׁד וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס אַוְנוֹשָׁמִיְּדָלִיךְ אַנְגְּעָפִיחָרָת סִיט דָעַם

כָּאָמָּחָדְגָּעָן גַּעַגְּעָן דָעַם (אֲצִי, שָׁעָן) אַזְּטִיסְעָמִיטִים אָזָן הַיְּטָלָעָרָשָׁא אַוְיְטָרָאָטָזְגָּרְפָּאָלִיטִים

לְנָבָי דִּי אִידָעָן. אֵין מְשִׁין 1937 אַיִּצְ אַנְרָגְעָקָוּמָעָן אֵין גַּיְזָאָרָק אַגְּזָוְיסָע אַנוֹטִיְּגָאָצִיְּשָׁע

מְדָרָטָעָסָט=דְּעַמְּאָסְטָרָאָצִיָּעָ, אַיִּצְ פָּעָרְבָּוָאָר אָזָן יוֹגִי 1938 חָאָט דִּי גְּרִיטִיָּשָׁע סַעְקָאָיָע פָּוּן אִידִיָּ-

צָעָן וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס אָזִיךְ פָּמָעָאָיְעָלָעָ מְרָאָלָעָסָט=מִימְיָיְגָּעָן אַזְּיְפָעְדָּרָעָט דִּי עַפְעַנְטָלִיבָּעָסִיְּגָּזָ-

פָּוּן עַנְגָּלָאָזָד אָזָן זַיִּה אַזְּיְמָשְׁקָאָהָם גַּעַזְבָּבָמָ אָזִיךְ דַּשְׁ פָּוֹרָאָדְיָגָּד לְאַגְּעָ פָּוּן דִּי אִידָעָן אֵין

דִּיִּאָשָׁלָאָזָד. זַאֲךְ דָעַם "אַנְשָׁלוֹס" פָּוּן עַסְטָלִיבָּעָרָהָבָעָן דִּי אַוְפִּיהָרָשָׁא פָּוּן אִידְיָשָׁעָן וּוּלְטָקָאָגָּ-

גָּרָעָס וּוּדִיְּדָעָר אַוְוּמְקָנְעָטָעָלָט פָּאָרְדָּיְדָעָר עַפְעַנְטָלִיבָּעָרָהָבָעָן אַיִּנְגָּזָעָן פִּיְּעָלָ-

אַנְגָּגָהָבָעָן הַוְּיִטְפָּשְׁטָעָטָעָט פָּוּן אַיִּרָאָמָה אָזָן אַסְפָּרִיכָּאָה דִּי פְּרָאָגָּעָן וּוּעַגְּעָן דִּי הַיְּטָלָעָרָיָטָעָ פֻּרְפָּאָלָ-

גַּוְגָּגָעָן גַּעַגְּגָעָן אַיִּרָעָן. אָזִיךְ הָאָתָּה דַּעַם אִידְיָשָׁד וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס אַסְטָאָרָסָטָעָן זַיִּךְ בַּעֲמִילִיָּגָּת

אֵין דְּשָׁרְבָּאָזָנָשָׁא אַיִּנְגָּזָעָן זַיִּה-אֲרִיךְ-יְהָוָהָבָעָן זַיִּה-אַיִּדְיָשָׁעָן זַיִּה-אַרְבִּיְּטָשָׁע-

גַּיְזָאָרָק הָאָתָּה דַּעַר אַמְּעָדְקָאָנְשָׁיְעָ אִידְיָשָׁד קְזָזְבָּרָעָט אַזְּוָאָמָעָן כִּים דָעַם אִידְיָשָׁעָן אַרְבִּיְּטָשָׁע-

בָּאִיקָּאָמָ-קָאָמָיְטָעָמָ (אַזְּוָאָשָׁדְיָן פָּאָרְזִיְּזָ פָּוּן דָר, יְזָפָּ-

טָעָנְעָבָוָיִם), וּוּלְבָשָׁד חָאָט דַּעַלְאָגָט שְׂזָעָרָעָ קלָעָט דָעַם דִּיִּטְשָׁעָן אַוְיְסָעָרָן-חָאָנָדָעָלָט מִיטָּדָ-

כָּפְּדָאָיְגָּזָעָן שְׁמָאָטָעָן. בָּאָלָד הָאָתָּה זַיִּךְ בָּעָזְזָדְרָעָט פֻּרְשָׁאָרָפָט דִּי לְאַגְּעָ פָּוּן דִּי אִידָעָן רוּפְעָנִיְּעָן, אָזָן

דַּשְׁ אִידְיָשָׁד וּוּלְטָקָאנְגְּרָעָס הָאָתָּה דָא סִיט גְּרוֹיְסָט שְׁפָאָלָגָּד דַּוְרְכָּגְּעָפִיחָרָם אַ הַיְּטָלָעָרָיָט פָּאָלָ-

סִיטָּעָ אֲקִצִּיעָ, וּוּלְבָשָׁע הָאָתָּה אָזִיךְ אַיִּזְיָינָעָ יְאָחָר, לְכָל הַפְּחוֹזָה, אַבְּגָעָלָעָט דָעַם חָזְדָבָן פָּוּן דָעַט

4

ה' אוקטובר לאזען ד' אידען אין רומען עון איז געווינט אידען פון ד' דראמאטיךטע אין
דעם ב' אַיְדָעֵן פַּלִּיטִישָׁן קַרְבָּן אַיְדָעֵן זֶעֲלָמְדָּרְעָן.

ז' אַיְטָן דָּעָר נְרִיךְדָּזְבָּעָן קִיְּמָשָׁעָן חָטָט דָּעָר אַיְדָעֵן זֶעֲלָמְדָּרְעָן גַּעֲוָהָם צָוֹן סִטְּמָנִיָּה פְּרָאָגָעָן זֶעֲוָעָן ד' רַזְמָעָנִיָּה אַיְדָעֵן, זֶעֲוָס גַּעֲשָׂעָן צָוֹן אַיְבָּרִיךְעָמָן זֶעֲמָאָרָב פָּוֹן דָּעָר
381=אַוְרְדָּזְבָּעָן אַיְן ד' אַיְדָעֵן אַזְמָעָנִיָּה אַזְמָעָן הַעֲכָר 80 אַהֲרָן, אַבְשָׁע עַונְדָּע 1887 אַיְזָעָמָעָן
זֶעֲמָא זֶעֲלָדָעָן אַזְמָבְּרוּךְ פָּוֹן רַזְמָעָנִיָּה רַעֲנִידָן גַּנְפָּאָזְטִיכְעָמִים, זֶעֲמָא זֶעֲמָא גַּעֲדָרָהָט סִטְּמָנִיָּה
דעם זֶעֲלָמְדָּרְעָן חַוְּרָבָן פָּוֹן אַיְדָעֵן קִיבּוֹן אַיְן לְאַזָּעָן.

לוֹאַיְטָן דָּעָר מִזְרָחָהִים=סְדָרָמָעָן פָּוֹן סְפָּעָן דַּעֲלָמָעָן 1919 האָמָד ד' רַזְמָעָנִיָּה

הַלְּזָהָה נַחֲמָאָל אַיְמָשָׁרְעָמָעָהָאָל גַּהְלָאָמָסְרָה ד' גַּלְּיְיְבָּשָׁעָמְבָּגְּזָעָן פָּוֹן ד' אַיְדָעֵן אַיְן לְאַזָּעָן
זֶעֲמָא גַּאֲזָדְשָׁס ד' אַנְשָׁקָעָזָהָגָן פָּוֹן רַזְמָעָנִיָּה בַּיְדָגְשָׁעָמָעָפָּה פָּאָר דָּעָר אַיְדָעֵץ בַּעֲמָלְקָשָׁעָן,
זֶעֲמָא אַיְן ד' פָּשָׁע אַהֲרָן פָּאָר לְאַזָּעָן זֶעֲלָמְדָּרְעָן פָּאָר רַזְמָעָנִיָּה אַנְגָּעוֹנִיבָּעָן בַּרְעָבָן ד'
זֶעֲמָא פָּעָרְפָּלִיכְטָוָן, אַזָּעָן אַזְמָעָשָׁד דָּעָם זֶעֲיְגָמְלָוָם פָּוֹן הַיְאָלְשָׁדָעָם אַיְן דִּיְעָמְלָאָזְדָּזָעָן ד'
זֶעֲמָא פָּעָמִיםִיָּהָעָרָבָן רַעֲגִירָוָנְגָלְיִים אַיְן רַזְמָעָנִיָּה גַּעֲנוֹאָרָקָן בַּעֲזָוּזְדָּרָעָן חַוְּאָאָדָיָג אַיְן דִּיְעָמָעָן
פָּלְאָזָעָן גַּעֲזָעָן ד' אַיְדָעֵן, אַיְן 1889 האָמָד ד' רַזְמָעָנִיָּה רַעֲגִירָוָנְגָלְיִטְּאָזָעָן אַזְמָעָנִיָּה אַזְמָעָנִיָּה
פָּרְאָזָעָן אַבְּצָוָעָהָעָן ד' בַּיְהָזָשָׁאָהָה בַּיְיָ אַלְעָ אַיְדָעֵן, זֶעֲלָבָעָן זֶעֲנָעָן גַּעֲזָוָאָרָעָן רַזְמָעָנִיָּה
בַּיְהָבָאָר לְזִוְּיָם ד' פָּעָרְפָּלִיכְטָוָן אַזָּעָן מִגְּרָחִיְּתָן=פְּרָאָקְמָט, ד' בַּעֲרָעָמְעָזָעָן אַיְדָמָן – אַזָּעָן
זֶעֲמָא זֶעֲמָא גַּעֲהָזְדָּעָלָה זֶעֲפָעָן זֶעֲמָא אַזְמָעָשָׁד צָהָל – חַאָס זֶעֲלָבְּטָמְעָשָׁפְּגָדְלִיָּה גַּעֲדָהָהָס אַז
פָּעָלְיָהָן, צְוָאָמָעָן סִטְּמָנִיָּה דָּעָר אַזְמָבְּרָדְגָּזָעָן, דָּאָס דָּעָס אַזְמָעָה אַרְבָּיִם אַזָּעָן גַּלְּיְגָעָן אַזָּעָן
בַּיְהָמָל בְּרוּסָס, זֶעֲמָא בְּפָלָל זֶעֲמָעָן אַיְזָאָגְזָעָן דָּעָכְלָאָזָעָן אַזָּעָמְעָלָט זֶעֲמָעָן אַזָּעָמָעָן אַזָּעָמָעָן
זֶעֲמָעָן חַמְקָרָה, דָּעָר אַיְדָעֵשָׁר זֶעֲלָמְדָּרְעָרָעָס חָטָט אַזְגָּעָהָזָבָעָן אַזָּעָמְעָן קַרְמָעָן גַּעֲזָעָן דָּעָר גַּעֲ
גַּלְּאָנָמָעָר גַּזְיָהָה, אַזָּעָמְפָּרָעָהָמְעָשָׁאָהָקָרָעָה אַזָּעָמְעָן דָּעָר טְרָמָעָן אַזָּעָמְעָן אַזָּעָמְעָן אַזָּעָמְעָן
אַזָּעָמְקָא, עַזְגָּלָאָנָזָ, פְּרָאָגְקָרְיִיָּזָ, פְּזָדְדִּיָּזָ. דָּעָמְפָּלָשָׁס בְּזָנָד אַזָּעָן דָּיָ, בַּעֲזָזְדָּאָרָעָמְלָזְבָּוָה
אַזָּעָמְעָלָט גַּעֲזָוָאָרָעָן אַזָּעָמְאָזָנָרָוָן, אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן
דָּיָ גַּעֲלָמְזָעָט רַזְמָעָנִיָּה גַּזְיָה אַזָּעָמְלָבָעָהָאָרָיָעָהָעָזָעָה פְּשָׁבָזָוָאָלְדָיָזָעָן חַאָס אַזָּעָמְלָבָעָן
אַזָּעָמְלָבָעָן גַּאֲצָיָאָזָלָעָן פְּשָׁמָלְפְּכָזְזָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן
זֶעֲמָא זֶעֲמָעָן גַּעֲמָאָכָט גַּעֲזָוָאָרָעָן פְּרָאָמָעָנְטָמְבָּרָדָיָס בְּיִסְסָס דְּרוּסָס גַּוְּסָס, זֶעֲמָא
פָּר אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן אַזָּעָמְלָבָעָן
צְוָרִיקְפָּעָזְזָעָן דָּיָ גַּעֲלָמְזָעָט גַּזְיָהָעָרָבָן גַּעֲזָעָן אַיְדָעֵן.

אַיְן אַקְוָרְצָשָׁר צִימָט אַרְזָוָמָעָן אַיְן אַבְשָׁע אַיְן רַזְמָעָנִיָּה גַּעֲמָבָעָט גַּעֲזָוָאָרָעָן אַז נִיְּשָׁר פְּרָאָזָן

או מטבחו. במטבחו אונן מריםה, לאון א' גרויסמן מיל' אידען און לאונד דאסטאל און - 14 -

אַיִלְעָמֵד אֲבָבָרֶן דַּעֲסָרֶשֶׁן אֵין בּוֹקָרֶעֶם גַּעֲגָעָן דַּעַם גַּיִי עַפְרָעַלְיבָּעָן פְּרוֹאוֹנוֹ צַו
בְּרַעְבָּעָן זַיְאַנְדְּזָאַצְּיָאָוְגָלָעָ פְּרַעְפְּלִיכְטוֹנוֹגָעָן. דָּר. נַחְוָם גַּאֲלְדָמָאָן חָאַט אַגְּנָעָפִיחָרָהָט מִיטָּדָר
אַקְצִיעָ אֵין זַיְאַגְּגָעָן אָזָן אֵין פָּאָרִיךְ אָזָן דָּר. ס. ל. פְּעַרְלָצְוֹוִיִּיגְ - אֵין לַעֲנְדָאָן. עַרְבָּדָר
סָגְּפִיעָ פְּזָן פְּעַלְקָדְרְבָּונְדָר אֵין יָאָנוֹאָר 1938 הַאָבָעָן דִּי פָּאָרָשְׁתָּעָהָעָר פְּזָן אִידְיָעָן וּזְעַלְטָקָאָגְ-
גְּלָעָס דַּוּרְפְּגָעָסְחָרָהָרָה אָזָן אַגְּנָעָטְרְכְּנָגְטָעָ צְוָנְרִיְּתָן זְגָסְ= אַרְבָּיִיךְ אֵין זַשְּׁעָעָעוֹזָן אָזָן פָּעָרָהָאָנְדָעָלָט
מִיטָּדָר. פְּעַרְלָדְרְמָעָר פְּזָן דִּי בְּעַזְוֹנְדָעָרָעָ רַעְגִּירְזָוְגָעָן אָזָן בְּאָקוֹמָעָן זַיִיָּעָרָעָ שְׂטִיכָעָ אֵין דַעַם קָאָמָעָ
גַּעַגְעָן דִּי זַוְיְלָדָעָ פְּלָעְנָשָׂר פְּזָן גַּגְגָאָן. דַעַם 14=צָעָן יָאָנוֹאָר 1938 הַאָטָר. סְמִיפָּעָן ס.
זַוְיִיךְ אֵין זַאְמָעָן אָזָן אִידְיָעָן וּזְעַלְטָקָאָנְדָרָעָ אִיבָּעָרְגְּשָׂרִיקָט צֻוב פְּעַלְקָדְרְבָּונְדָר אָדָקְוָמָעָ-
שִׁירְטָע פְּגָנִיצִיעָ גַּיְגָעָן דַעַם אַגְּנָרִיךְ אַזְּיִעָדִי אִידְיָשָׁעָ לְעַכְעָנָסְ= רַעַכְתָּ אֵין רַזְמָעָנִיָּעָן דַעַרְבִּי
אָזָן פְּעַרְלָאָונָמָגְעָן בְּעַוּנוֹאָרָפָעָן, אָזָן דִּי פְּעַטְיִצְיָעָ זָאָל בְּעַטְרָאָבָתָזָזָעָן דַעַרְבָּיָן פְּעַלְקָדְרְבָּונְדָר אַזְּיִעָדִי אָ-
דָּרְיִינְגְּנָנְדָעָן אָזָן. דָּר. רַזְמָעָנִיָּאָרָ אַזְּיִשְׁדָעָן= מִינְיָמָפָעָר, נַוְעַלְבָעָר אָזָן גַּעַזְוָעָן אֵין זַשְּׁעָגָעָוּזָעָ
הָאָטָז זַיְדָבְּפָמִיהָאָ אַבְּצָוּשְׁלָעָפָעָן דִּי דָּרְיִינְגְּלִיבְּקִיטָזָן דָּרָרָפָטָעָר אָזָן הָאָטָז אַפְּילָוּ גַּיִים
צָו
רָאָלָע פְּדָמָיְתָלָעָר אַבְּרָהָמָיְתָלָעָר דִּי פָּאָרָשְׁתָּעָהָעָר פְּזָן אִידְיָעָן וּזְעַלְטָקָאָנְדָרָעָ אֵין
זַיְיָ צָו "בְּעַרְוָהִינְגָעָן"
זַשְּׁעָנְפָוּזָעָ, אָזָן גַּזְוָצָעָר עַנְיָן שְׁפָעָלָמָ זַיְדָבְּנִיְתָאָזָזָעָתָ, דִּי אַלְעָמָאָכְרִינְאָצִיעָסָ הַאָבָעָן +
זַיְדָ אַיְהָמָ גַּיְתָאָ זַיְיָנְבָעָגְבָעָן. דִּי סִטְגָּלִידָעָר פְּזָן פְּעַלְקָשְׁ=בְּזָנְדָרָאָט זַעַגְעָן גַּעַזְוָעָן צַוְּפִיעָל
אַיְזָמְרָטְרָת זַוְעָגָעָן דַעַר אַמְּתָחָ ערַגְפָּהָר פָּאָרָדָי אִידְיָעָן אַיְזָעָנִיָּעָן. דָּר. נַחְוָם גַּאֲלְדָמָאָן,
דר. ס. ל. פְּעַרְלָצְוֹוִיִּיגְ אָזָן ס. יַאֲרָבְלוּס (פְּזָן פָּאָרִיךְ) הַאָבָעָן דַוְרְכָעָפִיחָרָם אַגְּרָוִיסָעָ פָּאָלִי
שִׁיעָ אַקְצִיעָ אֵין זַשְּׁעָנְוּזָעָ, אֵין דִּי פְּעַלְקָדְרְבָּונְדָר= קְרִיְיָזָעָן.

דער רומעניאָר קענדיַג קאָרָאָל האָט זיך סוחַפְּלַסְוֹ אַרְוֹמְגַעַז עַהֲן, אָז דִי גַּאנָּגָּרָעַנִּי –
רוֹבָּג אֵין צוֹ-זָנוֹיִיט פַּעַדְקָרָאָכְעָן בִּיט אַיְחָר וּוַיְלַדָּעָר שְׁנָאתָה צוֹ אִידָּעָן, אָז דִי אַוִּיסְרָאָטוֹגְנָם =
פלענָאָר גַּאנָּגָּעָן דִי אִידָּעָן וּוְעָרָעָן אָן אַבְּשָׂרָאָמָּה עַרְמָטָע פַּאלְיָהָיָע גַּעֲפָאָהָר פָּאָר רַוְּמָעָנִיאָן גַּוְּפָאָ,
אוֹן שֶׁר אָז גַּאנָּגָּבָעָן דַּעַמְּסִיכָּע גַּאנָּגָּאָן בִּיט זְיַיָּן גַּאנָּצָעָן קָאָבִינוּט. בִּיטָּן פַּאלְעָעָן פָּוּן דַּעַם
צָוְרָה חִיאָודִים אֵין וּוְיָד בָּטָל גַּעַזְוָאָרָעָן זְיַיָּן גַּעַפְּלָאָגָטָע וּוַיְלַדָּע גַּזְיָרָה גַּעַנָּעָן דִי אִידָּעָן. בָּעָ
מִילְיאָן אִידָּעָן זְיַיָּן רַזְמָעָנִיאָן אֵין אַדְגָּמָק דָּעָל אַגְּדָשָׂתָר עַגְּדָעָר פַּאלְיָטִישָׂע אַקְצִיעָן פָּוּן אִידָּי
שְׁעָן וּוּעָלָם = קָאָגָּדָעָם, לְכָל הַפְּחוֹת אָזְמָפָּעָן אַזְמָפָּעָן צִיִּיט, וְשַׁרְאָטוּוּוּט גַּעַזְוָאָרָעָן פָּוּן דָּעָל

ספינה פון א. בולשענדיגען הורבן.
ווען דער צורר היהודים נאנו איז, א דעםיסיאנירטער, איזיסגעגענונגן פון קאניג
ליבען פלאז, הא ער צו די איזומיגע געלאזט פאלען א פאר זוערטער, ווואם זענען געוווארע

היכנסארין : – זודא ד זומע געזינט ! ...

דש זיך איז געוווען פון אידיטען זו על-פֿרְנָאַזְדָּרָעַ .

5

די נסאטוריגע צוירג פון אידישען וועלטראנדערונג איז געווען די לאגען איז די דריינ
איז א האלבן פיליאן אידען איז א ז א ל א ז, וווען זייד געהאלטען איז איזין פער
ערפעריגען, דריי חוויספֿרָאנְדָען וועגן דה גענְדָען אונְדָען דש מאגַּשְׂאַרְדָּזָגָג : די עוועה-
קָוָאַצִּי-בָּאַנְדָּעָאָגָעָן פון דש פֿוֹזִילִיטָשָׁן דָּעַגְּרָדוֹג, די פֿוֹלִיטִישָׁן רָעֵבָטָפָּוָן די אִידָּעָן, דש
עֲקָזָהָמִישָׁר צְוָאָגָד, וועגן די אלע פרָאָגָעָן האָסָדָר, גָּזָעָן וָאַלְדָּמָעָן צְוָיָּז אִז אַקְיָאָבָש
1986 גָּעָהָן פֿעָאָרָאָכָעָן סִיט דָעַם פֿוֹזִילִיטָעָן אַזְּיָּשְׁזָפִּינְגִּיסָּטָשָׁן בָּעָמָק אִז גָּעָהָן וועגן, זוּוּ-
גען די עֲזָוָאַקְיָאָגָי-בָּאַנְדָּעָאָגָעָן פון דש פֿוֹזִילִיטָשָׁן רָעַגְּרָדוֹג חָאָס דש וועלטראנדערונג
איַן אַז ערקלערדוֹג פון 21-טָעָן אַקְאָבָש 1986 סִיט דש גָּזָעָד שָׁאָרְפָּקִים אַזְּוָאַרְגָּזָפָּדָה-
בען, אַז די פֿרְאָגָע וועגן דש עֲזָוָאַקְיָאָגָי פון די אִידָּעָן אַז פֿוֹזְלָעָן אַז אַז קִיְּזָן פֿאָל
זֶם אַנְדָּיָחָען די פֿוֹלָע גְּלִיְּכָבָעָשָׁעָטָיְּגָזָג אַז די אִידָּעָן אַז לאָגָד.

דָּרְפָּעַן גַּעֲנָאַרְעַן אֹוִיפֶּ דָּעַר אֵינִיצִיאָטוּן פֿוֹן פְּרָקְזִיְּדָעַנְטָ רְזָאַהְעַלְמָטָן. דָּרְ עַקְזִעְקְזִיטִיעַן פֿוֹן
אִידִישָׁן וְעַלְטָ-קָאנְגָּרָעָם הָאָט גַּעֲפְּרוֹבָטָן דָּעַרְפִּתְהַרְעַן צַוְּ אַפְּרָאַיְנִיגְזָוָנָגָן פֿוֹן אֶלְעַ גְּרוֹזִיְּפָעָן
אִידִישָׁע אַרְגָּאַנִּי זָאַצְּיָעָם פָּאָרָדָאַפְּלָעָן אַיְנָהַחְטִילְבָּעָן אִידִישָׁע פָּאַדְרָזְגָּרָעָן צַוְּ דָּעַר קָאנְפְּעָרָעָן. חַעַן דָּאָם
הָאָט זִיךְ נִיטָּאַיְנְגְּעַזְבָּעָן, הָאָט דָּעַר אִידִישָׁע וְעַלְטָ-קָאנְגָּרָעָם גַּעֲשִׁיקָטָקִין עַווְיאָן אָן אִיְגָעָן
דָּעַלְעָגָאַצִּיְּעָן, וְעַלְבָּעָן אִיז בְּעַשְׂטָאַגְּעָן פֿוֹן דָּרָ. נַחְזָמָגָלְדָמָאָן, אַלְמָ פָּאַרְזִיצְעַנְדָּעָן, ס. יָאַרְבָּלוּם,
ס. מַיְוָרָ אָזָן קְהֻלָּה בְּרוֹדָ צָוקְעַרְמָאָן אַלְמָ סִטְגָּלִידָעָרָ, אָזָן יַעֲקָב לְעַשְׂצִינְסָקִי אַלְמָ עַקְטָעָרָטָן. גָּלִיכָּ
צִיטִיבָּה הָאָט דָּעַר וְעַלְטָ-קָאנְגָּרָעָם אַיְנְגְּעַזְבָּעָן דָּעַר קָאנְפְּעָרָעָן אַיְנְמָאַרְאַדְנוּם, אַוְנְטָעְרָגְעָשָׂרָיְהָ
דוֹרָן דָּרָ. סְטִיפָּעָן ס. וַיְיָ, מִיטָּא דִיה פָּאַדְרָזְגָּרָעָן וְעַגְעָן רַעֲגָוְלִירָעָן דָּי לְאַגְעָ פֿוֹן דָּי פָּלִיטִיסְטִ-פְּרָאָגָעָ זַאל
לִינְגָעָ. צִוְּשָׁעָן אַנְדָּרְעָן אִיז פָּעַרְלָאַגְּוָם גַּעֲנָאַרְעָן, אָז דָי לִיזְוָנָגָ פֿוֹן דָּעַר פָּלִיטִיסְטִ-פְּרָאָגָעָ זַאל
אַדְוָמָעָמָעָן צִוְּשָׁעָן נַאֲרָד דִי פָּלִיבְּטִילְגָּוָעָ פֿוֹן דִּיְצְלָאָנָדָן, נַאֲרָד פֿוֹן אֶלְעַ לְעַנְדָּרָעָרָ; אָז דִּיְטְשָׁלָאָנָדָן
זַאל גַּעֲצָהָאַגְּגָעָן וְעַרְעָן צַוְּ לְאַזְעָן דִי דִּיְטְשָׁע אַזְיָּסָהָאַנְדָּרָעָרָ אַרְזִיסְפִּיהָרָעָן כָּאַטָּשָׁ אַטְיָּלָ פֿוֹן
זַאל פְּעַרְמָעָגָעָן; אָז עַמְּסָע בְּעַטְדָּאָכָט וְעַרְעָן דִי סְעָבְּלִיבְּקִיטָּ פֿוֹן אַיְנָאַרְדָּנָעָן אִידִישָׁע פָּלִיבְּטָ
לִינְגָעָ בַּיְ לְאַנְדָּוִירְטָשָׁאָטָן, אָזָן אָז דִי קָאנְפְּעָרָעָן זַאל בְּעַזְוָנְדָעָרָם נַעַמְעָן אַיְן אַכְטָ דִי אֹוִיפֶּ
נַעַמְ-סְעָגְלִיבְּקִיטָּהָעָן אַיְן אַרְצָ יְשָׁרָאֵל פָּאַדְיִשְׁעָ פָּלִיבְּטִילְגָּוָעָ, דָּעְרָבִי אִיז גַּעֲפָאַדְרָטָם גַּעֲנָאַרְעָן
אָז דִי קָאנְפְּעָרָעָן זַאל נַאֲכָמָאָל פְּשָׂעָרְלִיךְ פָּעַטְמָאַסְעָלָעָן דָּעַם פְּדִינְצִיטָּ פֿוֹן גַּלְיְיְבָעְרָעְכָּטָיְגָוָנָגָ
פֿוֹן דִי אַיְדָעָן אַיְן אֶלְעַנְדָּרָ אָזָן זַאל פָּרָאַמְּטָפְּרָעָן וְעַגְעָן דִי רְדִיפָּוָחָ אֹוִיפֶּ אַיְדָעָן אַיְן
דִּיְטְשָׁלָאָנָדָן.

סְעַטְפְּטָמְבָּעָר אַיְן ~~טְבָלִינְגָּעָן~~ 1938, הָאָט זִיךְ פָּאָרָדָעָם דָּעַם **וְעַלְטָ-קָאנְגָּרָעָם** צָוְטָמָעָן סָאָל
בְּעַשְׂטָעָלָט דִי פָּרָאָגָעָ וְעַגְעָן דִי אַיְדָעָן אַיְן טְשָׁעָכָאַסְלָאַחְאָקִיְּעָן. בִּזְזָ דָעַם מִינְכָּעָנָר ~~טְבָלִינְגָּעָן~~ קְרִיְּ
זִים הָאָבָעָן ~~טְבָלִינְגָּעָן~~ דִי טְשָׁעָכָאַסְלָאַחְאָקִיְּשָׁע אַיְדָעָן נִיטָּ גַּעֲהָאָט דָעַם מִינְדָּעָטָעָן גְּרוֹנְדָּ זִיךְ צַוְּ בְּעַקְלָהָ
גַּעַן אֹוִיפֶּ זַיְעָר לְאַגְעָ. אַיְן לְאַנְדָּאָן אָזָן אַיְן פָּאַרְיָזָ זַעְגָּעָן דְּעַמְּלָט גַּעֲמָכָט גַּעֲנָאַרְעָן צַוְּ פָּרָאָ
כָּעָרָעָן דִי דָעַטָּמָ פֿוֹן דָעַר אִידִישָׁע מִינְדָּעָהָיִיט אַיְן סְזָדְעָטָעָן גַּעֲבִיטָן. נַאֲךְ דָעַם מִינְכָּעָנָר אַבָּ
סָאָךְ זַעְגָּעָן גַּעֲמָכָט גַּעֲנָאַרְעָן שְׁרִיטָן צַוְּ טְרָלִיבְּטָעָרָעָן דִי לְאַגְעָ פֿוֹן דָעַם נִיעָם שְׁטָרָאָם אִידִישָׁע
פְּלִיבְּטִילְגָּעָן פֿוֹן טְשָׁעָכָאַסְלָאַחְאָקִיְּעָן. צִוְּשָׁעָן אַנְדָּרְעָן אִיז דָעַר דָעַר הַזִּיךְ
קָאַפְּ-סָאַרְיָאָט פָּאָרָדָן דִי פָּלִיטִיסְטִ-פְּרָאָגָעָן בִּשְׂמַחְקָעְרָ-בְּזָונְד זַאל זִיךְ בְּעַשְׁעַטְמִיגָּעָן אֹוִיךְ מִיטָּ דִי
סְלִיבְּטִילְגָּעָן פֿוֹן טְשָׁעָכָאַסְלָאַחְאָקִיְּעָן.

דִי גַּגְאָצָע צִוְּשָׁע בַּיְזָן קְרִיְּגָה הָאָט דָעַר אִידִישָׁע וְעַלְטָ-קָאנְגָּרָעָם זִיךְ בְּעַשְׁעַטְמִיגָּטָמִיט
דָעַר פְּרָאָגָעָ פֿוֹן דִי **דָּאַנְגִּירְטָרָ אַיְדָעָן**. דִי קָאנְסְטִוָּצִיאָע פֿוֹן דָעַר פָּרָאַיְ-שְׁטָאָדָטָן דָאַנְצִיגָה הָאָט פָּעָר
זִיכְעָרָט דִי גַּלְיְיְבָעְרָעְכָּטִיגָּנָגָ פֿוֹן אֶלְעַ בִּידְגָּרָ. דִי קָאנְסְטִוָּצִיאָע אִיז גַּעֲהָעָן גַּאֲרָאַנְטִירָט
דוֹרְבָּן פָּעַלְקָעְרָ-בְּזָונְד, אָזָן אַיְבָּעָר אַיְחָר אֹוִיפָּפִיהָרָגָה הָאָט גַּעֲהָאָט דִי אֹוִיפָּזִיבָּטָן דָעַר דָאַנְצִיגָה
חוֹיךְ-קָאַפְּ-סָאַרְיָאָט פָּאָרָדָן פָּעַלְקָעְרָ-בְּזָונְד. שְׁוּן דָעַר קָאַפְּ-סָעָטָם פֿוֹן דִי אִידִישָׁע דָעַלְעָגָאַצִּיְּעָם הָאָט ~~טְבָלִינְגָּעָן~~

געומז אונגעחטען שרים געבען די אנטו-איידייש טענדענצען אין דאנציג זיין די נאצ'יסק האבען אונגעחויבען בעקופען אין איינפלום אין דער פריי-שטאדט. אָ דענק די בעמיהונגער פון קאסיטטט פון די אידישע דעלעגאץ'עם האט דער יזרויסטען-קעטמייטט בעם פעלקער-בונד אין 1935 ערקלערט פאר אונקאנטיזיאגען אָ ריה דעקרעטען פון דער דאנציגער רעגיידונג. דער ערלט-קאנגרעם האט באלאד בעם אונחויב פון צין אָרביטט אַיגעדונגסומען דעם קאמפ פאר די רעכט פון די דאנציגער אִידען. דעם 9-טען דעכט בעדר 1936 האט דער וועלטקאנגראט צו געשטלט אָ טעט מסמאראנדוז צו אלע מיטגילדער פון פעלקער-בונד, אַיזטרעכגענדייג אלע עהלווח, האט זעגען בעאנדגען געהארען געהגן די אִידען אין דאנציג אָון אַפעילירענדיג, אָן עט זאל אַבעגעהיטען ערען די רעכט פון די אִידען אין דער פריי-שטאדט. אין יאנואר 1937 אִיז אַבערגעשיקט געהארען אָ צו גאַב-סמאראנדוז, אָן עט זעגען געמאכט געהארען פערזענלייכע אַינטערתענצען בי די צימגולידער פון דרי-קאסיטטט פון פעלקער-בונד (די אַזיסטרען-טֵינִיסטְאָרֶען פון גוֹלָאָןְדּ, פְּרָאָנְקְרִיךְ אָן שְׁחָדָעָן), אַעלכער האט זיך בעשיטיגות פיט דער דאנציגער פראגען. עם האט געדדאתט, אָן עט זאל ניט בעשיטיגות וערען פְּיַין נַיְעַר הַוִּיךְ-קָאָמִיסָּאָרְ פון פעלקער-בונד פְּרָאָפּ). אִיז דאנציג, שען די דאַזִּיעַ געטאָהָר אִיז בעזיטיגות געהארען, אָן בּוֹרְקָהָרְדּ אִיז בעשיטיגות געהארען אַזִּיפּן דאַזִּיגָּעַ אַמְּטַ, חָאָבָּעַן די אַנְפִּיהָרָעַרְ פון פֿעָלָקָעָרְ-בּוֹנְדּ תִּיבְּקָעָן זיך געשטעלט מיט אַיהם אִיז פֿעָרְבִּינְדְּוֹנְגּ, אִיז אָפְּרִיל 1937 האָרְ רִי דָאנְצִיגְעַרְ רַעֲגִירְזָוְנְגּ גַּעַלְלָת אַינְפִּיהָרָעַן די נִירְעַנְבְּרַגְּעַר גַּעַזְעָצְעַן. דער אַידִישְׂפָּרְ ערלט-קָאָנְגָּרָעָט האָט באלאד אַונְטְּרַגְּעַנְסְּטָעָן אָן בעדרגיישע אַקְצִיעַ בַּי דַעַר עַגְּבָּלִישָׂעָרְ, פְּרָאָנְצִוְּזִישָׂעָרְ, פְּוַיְלִישָׂעָרְ אָן שְׁחָדִישָׂעָרְ רַעֲגִירְזָוְנְגּ אַדְמָקְנָדְעַר דָאנְצִיגְעַר אַינְטְּרַחְטָעַן אַיְמָמָה אַזְמָעַן אַזְמָעַן צִיטַטְ, אַבְּצָוּלָעַגְעַן די אַינְפִּיהָרָעַן פון די אַנטו-איידייש גַּעַזְעָצְעַן. נָאָךְ די עַקְצָעַסְעַן אַזְמָעַן אַזְמָעַן אִין דָאנְצִיגְעַר אַזְמָעַן דָעַר אַקְטָבָעַר 1937 האָט דער ערלט-קָאָנְגָּרָעָט חִיטָעָר אַזְמָעַן ערטאלבוֹדִיבָּעָ אַינְטְּרַחְטָעַן. נָאָךְ דעם "אַנְשָׁלוֹטְ" פון עַסְטְּרִיךְ האָבָעַן די דָאנְצִיגְעַר נָאָצִים בעקופען נִיעַ חֹזְקָה אָן וַיְדָעַר גַּעַדְרִיטְ זִידָהְ גַּעַזְעַן די אִידָעַן. די פָּאָרְ שְׁטָעַהָעַר פון אַידִישְׂעַן ערלט-קָאָנְגָּרָעָט האָבָעַן פון זָאָט נִי אַונְטְּרַגְּעַנְסְּטָעָן שְׁרִיט בעם פֿעָלָקָעָרְ-בּוֹנְדּ אָן ביִם "קָאָמִיטָטְ פָּוּן דְּרַיְ", אָן אַזְמָקְ דָאָסְמָאָל אַזְמָעַן צַו בעזיטיגען די סְכָנָהּ.

נָאָךְ דעם מִינְכָּעָנָר אַבְּטָאָךְ אָן דער שְׁוַיְרִיעְלִיבָּרְ פְּאָגְרָאָמְ-בְּחָאָלָעְ אִין דִיְתְּשָׁלָאָנְדּ אִין נָאָחָטְבָּר 1938 האָט דער דָאנְצִיגְעַר סְעַנְאָטְ, דעם 28-טען נָאָחָטְבָּר 1938, אַינְגָּעְפִּיהָרָט די שְׁעַנְדְּלִיבָּעְ נִירְעַנְבְּרַגְּעַר גַּעַזְעָצְעַן פָּאָר די אִידָעַן אִין דער פריי-שטְאָגְטְ, אָן אִין אַינְגִּיגְעַדְעַר אָרוֹם פֿעָרָאָרְדָעָנְטּ, אָן דער גַּדְעַטְעַר טַיְל אִידָעַן מָזְ פֿעָרָלָאָזָעַן דָאנְצִיגְעַר. די אַנְפִּיהָרָעַן פָּוּן אַידִישְׂעַן ערלט-קָאָנְגָּרָעָט האָבָעַן גַּעַטְאָכְטְ די גַּרְעַטְטָעְ אַנְשְׁטְּרַעְנְגָּזְגָּזְעַן צַו פֿרְהִיטָעַן פָּוּן דעם

גירוש, בעט דער זיינונג פון פעלקער=בונדּ דאס איז יאנואר 1929 האט דער "קאמיטעט פון דריי" מאקע ערקלשט, אז די דאעיגע פעדארדזונגען פון דאנציגער טענאנט גע- בעט דער קאנסיטואיצ'ע, אבער דער פעלקער=בונד האט שוין ניט אונדזיגער ערוצינגען זאן די געהעריגע ענטאלאטסעקייט און קראפט אויפצצווינגען דעם דאנציגער טענאנט, אז ער זיל פההיטען די פאנטיטואיצ'ע, איזט איז דער גורל פון די אידען איז נאצ'י=בוואחערטען דונאיין זוין געזען בע'חט, ער. דער זועלט=קאנגרעס האט שווין ניט געהאנט פון ער- דער, זוי צאָרַס פראָטִיםִטְּרָעָן אָזִיף דער אַנְטָרָאָצְּיָאָנוֹאָלָעָר פֿאָלִיטִישָׁר אָרְגּוּעָר, אָבעָר אַיז די אַיְנִיגְּרָע יְהָדָר פֿרִיהָעָר, זועָן עַמְּ אַיז גַּעֲלוֹנְגָּעָן אַ דָּאנְקָעָר דָּער פֿאָלִיטִישָׁר אָפְּצִיעָר פון אַיְנִישָׁעָן יְשָׁוָב, חַבְּעָן אַיְנִיגְּרָע זְאָלָט=קָאנְגָּרָעָס אַבְּאָוּשָׁלָעָפָּעָן די קָאָטָאָסְטָרָאָפָּעָן פון דָּאנְצִיגְּרָע אַיְנִישָׁעָן זְוִיזְיָנָד אַיְדָעָן בעזְיָזָען אַוְיטָצָאָזָוָאָנָדָעָרָעָן פון דָּער לִשְׂאָדָט בֵּי הַאָלְבָּס=וְאָרְטָאָלָע אַוְסָאָגָעָ- דָעָן, אַרְזִיכְטִיךְרָעָדָרָיְג בָּאָשָׁא אַ טִּילְפָּוָן זְיִישָׁעָפָּעָמָעָגָעָן, זְוִידָעָרָמָאָל אַיז אַ דָּאנְקָעָר פֿאָלִיטִישָׁר אַקְּצִיעָר גַּעֲלוֹנְגָּעָן צְוָרָהָיְטָעָן אַ פָּאָרָסְטוּזָנְדִּיגָּעָר דָזָאָיָגָע, לְכָל חַחָות אָזִיף אַזְוִיפְּיָעָל, אַיז זַיִן זָלָעָן נִיט פָּאָלָעָן צְוָלָאָסְטָרָטָרָעָן די אַיְדִּישָׁעָן רַעַלְיָעָפָּעָן=אַרְגָּאָזְיָאָצִיעָע.

איַן פֿרִיהָלִינְג 1929 אַיז דָעָם אַיְדִּישָׁעָן זְאָלָט=קָאנְגָּרָעָס גַּעֲלוֹנְגָּעָן צְוָרָהָיְטָעָן די אַיְדָעָן איַן בּוֹלְגָאָרִינְג פון דָעָר אַיְזִיפְּרָוּגְן פָּוָי אַנְטִי=אַיְדִּישָׁע גַּעַזְעָאָעָן, די לאָגָע פון די אַיְדָעָן אַיז דָעָם לָאָנְדָר, בעזְוָנְדָאָרָס פון די אַוְיסְלָעָנְדִּישָׁע, האָט זַיִד גַּעַהָאָט זַיִהָר פֿעָרְשָׁאָרָפָט. באָלְד אַיז אַזְשָׁעָרְבָּעְנְזָעָמָן גַּעַזְוָאָרָעָן אַן זְיִנְשָׁרוֹזָעָן אַיז לָאָנְדָאָן, פָּאָרָיו זּוֹי אַזְיָד אַיז זְוָאָקִינְגְּאָרָן, אַזְן די סְכָנָה פון אַן אַזְיִי=אַיְדִּישָׁע גַּעַזְעָאָבָוָגָן אַיז בעזְיָזָיְמָן גַּעַזְוָאָרָעָן. אַזְלִיב דָעָר אַלְגָּאָסִיְינָר פֿעָרְעָגְשָׁוָגָן פון דָעָר אַיְדִּישָׁע לָאָגָע אַיז צְעָזָרָאָלָעָן אַיז מְזָרָח=אַיְרָאָפָא האָט דָעָר מְפָאָסְטָאָן פון דָעָר בְּרִיאִישָׁע טַעַקְצִיעָר פון אַיְדִּישָׁע זְוִילְמָאָט אַ דִּיזְוָעָר. מ. ל. פֿעָרָאָצְוִיְיד אַיז זְוּמָעָר 1929, קוֹרֶץ פָּאָרָן אַזְיָסְבָּרוֹד פון קְרִיגָּג, גַּעַמְאָכָט אַ דִּיזְוָעָר אַיבָּעָד די לענְדרָאָר, אַ דָּאנְקָעָר דָעָם עַנְגָּעָן קָאנְטָאָקָט, זְוָאָס אַיז אַיְנְגָּשָׁתָעָלָט גַּעַזְוָאָרָעָן צְוָוִיְתָעָן דָעָר בְּרִיאִישָׁע טַעַקְצִיעָר פון אַיְדִּישָׁע זְוִילְיָאָעָרָעָן=קְרִיזְיָזָן, זְעָנוּן די פֿנְגָּלִישָׁע אַמְּבָאָסָדָאָרָעָן אַיז די בעזְזָזָדָעָר לְעַנְדָעָר אַיְסְטָרְוָאָיְרָט גַּעַזְוָאָרָעָן זְעָנוּן דָעָר רִיזְוָעָן פון דָר. פֿעָרְלָצְזָוִיְיד.

איַן בּוֹקָאָרָעָט אַיז דָר. פֿעָרְלָצְזָוִיְיד אַ דָּאנְקָעָר דָעָם דְּעַסְאָרָשָׁ פון עַנְגָּלִישָׁעָן אַמְּבָאָסְטָמָרָה דָאָר אַזְיָגְעָנְזָמָעָן גַּעַזְוָאָרָעָן דָזָר דָעָם רּוּמָעָנִישָׁען פְּרָעָמִי=עַמִּינִיסְטָהָרָה קָאָלִינְגָּסָמָן. דָאָס אַיז גַּעַזְעָעָן צְוָמָעָטָעָן מָאָל אַיז פֿעָרָלְזִיף פון פֿיְעָל יְהָוָהָעָן, זְוָאָס אַ רּוּמָעָנִישָׁעָר אַרְעָמִיְאָרָה האָט אַזְיָגְעָנְזָמָעָן אַיְדִּישָׁע פֿאָרְשָׁטָעָהָר. דָר. פֿעָרְלָצְזָוִיְיד האָט גַּעַזְעָעָן צְוָמָעָטָעָן מָאָל אַיז פֿעָרָלְזִיף פון פֿיְעָל יְהָוָהָעָן, זְוָאָס אַ רּוּמָעָנִישָׁעָר אַרְעָמִיְאָרָה גַּעַפְּגָעָנְזָמָעָן אַיְדִּישָׁע פֿאָרְשָׁטָעָהָר. דָאָט רּוּמָעָנִישָׁע אַיְדִּעְנְטָזָם גַּעַפְּרָעָק זְוִינְגָּעָן דָעָר לָאָגָע פון די אַיְדָעָן אַיז רּוּמָעָנִישָׁע. דָאָט רּוּמָעָנִישָׁע אַיְדִּעְנְטָזָם

נאכ'ן אויסברוד פון צויזייטען וועלט - קרייג, אין טעטטער 1939, זונגען
 פאריז און לאנדאן, די צוויי חויפשטעדט פון קריינס-פֿירענדע אליארטע מלוכות, געוווא-
 רען נאכמעהר, זוי פריחער, די זויבטייסט ענטראן פון דער אַנְצָעֵטְרִיךְ פֿאלִיטִישֶׁדְ אַרְבִּיטֶט
 פון אידישען וועלט-קאנגרעט אין אייראפא. אַ טײַל פון זשאנעוועד ביורא האט זיך אַרְבִּיטֶט
 געטראגען קיין פאריז. אין זשאנעוועח האט זיך פון דאן אַן קאנצעטְרִיךְ הוייפּזעכליךְ די
 אַנְצָעֵטְרִיךְ מיטְ דער הילפּט-אַרְבִּיטֶט, וואס דער קאנגרעט האט באָלְד נאכ'ן אַנְצָעֵטְרִיךְ פון
 קרייג אָנגעהויבען לטובח די אַידִישׁע מלחמה-געילעטען, שאפענדיג ספֿעצייל אָז דעם צוועק,
 אין טעטטער 1939, אַ דער לְעִילְעָךְ קאמיטעט פֿאָר די אַידִישׁע קריינס קרבנוז.
 דר. נחום גאלדמאן אין פאריז און דר. ס. ל. פֿעלצוֹוִיִּג אין לאנדאן חאבען
 זיך גלייך געשטעלט אין פֿאָרְבִּיזְדוֹזְגַּטְ מיטְ דער פֿראַנְצְזִיזְשֶׁדְ אָזָן עַגְלִישֶׁר דענירזונג
 זונגען די נִיעַ אַידִישׁע פראָבלעטען, וואס זונגען אַרְזִיסְגָּרְוקְטָ גָּזְוָאָרָעָן דָּרְכָּן קרייג.
 דר. גאלדמאן אין באָלְד אין ערסטען הוֹדֵש פון קרייג אָזיפֿגְּעָנוּמָעָן גָּזְוָאָרָעָן דָּרְכָּן פראג-
 צויזישען פרעומִיךְ-מִינִיסְטְּשִׁי דָּלָאָדִיעַ אָזָן אָנְדְּשָׁע מִתְגָּלִידְשָׁטָ פון דער רַעֲנִירָזָג. עַס אין
 אַיְזְגַּעַשְׁטָעלְטָ גָּזְוָאָרָעָן אַ נָּחָעַטְשָׁר קָאנְטָאָקְטָ צויזישען דעם חויפּטְאָפִים פון אַידִישׁען וועלט-
 קאנגרעט אין פאריז און דער פֿראַנְצְזִיזְשֶׁדְ רַעֲנִירָזָג. דער קאנגרעט האט אָנגעהויבען אַרְזִיסְ
 גָּבָעָן אַ טְפָעָץְיָעָלָעָן קְרִינְסָה בִּיּוֹלְעִטִּין, בִּיִּ זְוָעָלְכָעָן עַם האט צוֹזָאמָעָגָעָרְבִּיטֶט מִיטְן פֿראָג
 צויזישען אַ נְפָאָרְמָאָצִיְעָמִינִיסְטָרְדִּיּוּם.
 אין פֿראָזְקָרִיךְ אין דעטאלט ענטשטאָזָעָן אַ שׂוּעוֹרָ פראָבלעט זונגען די אַידִישׁע פֿליַּבְּ
 ליַּגְעָ פון דִּיטְשָׁלָאָגְדָּן. נאכ'ן אָזְבָּרְדָּעָן פון קרייג זונגען אלְעַ פֿליַּיטִים פון דִּיטְשָׁלָאָגְדָּן
 אַנְפְּשָׁנִידְטָ גָּזְוָאָרָעָן אלְטָ אַנְפְּשָׁנִידְטָ, פֿיִינְדְּלִיכְעַ אָזְפְּלִעְנְדָעַ. צויזישען זִיִּי אַזְגָּזְעָן אַ
 גְּרוּיסְטָ צָאָהָל אַידָּעָן, וואס זונגען דָּאָק אַזְגָּזְעָן אַמְּתָּעָן גָּזְוָאָרָעָן קְרָבָנָזָה פון נְאַזְיְּדִיְּטָשָׁלָאָגְדָּן.
 עַס אַזְגִּימִינִיגְטָ גָּזְוָאָרָעָן אַנְצָהָוִיבָעָן אַן אַקְצִיעָה בִּיִּי דָּשָׁר רַעֲנִירָזָג אָזָן אַוִּיסְצָזָוּפְּזָעָלְיָעָן צָוָאָ-
 אַז זִי זָאָל בְּעַרְקְזִיְּכָתִיגָּעָן די טְפָעָץְיָעָלָעָ לְאָגָעָ פון די אַידִישׁע פֿלִיכְטָלִינְגָּעָ פון דִּיטְשָׁלָאָגְדָּן,
 אַבְּשָׁעָר די פֿרְאַנְצְזִיזְשֶׁ אַידִישׁע אַרְגָּאָזִיזְאָצִיעָט חָבָעָן זִיךְ אַבְּגָעָזָאנָט דָּאָט צָוָאָן. דָּעָר אַידִי-
 שָׁעָר זְוּעָלְטָקָאנְגְּרָעָט האט גְּלִיִּיךְ אַיבְּשָׁגָעָזְעָמָעָן די פֿערְטִיְּדִיגְזָוָגָ פון די פֿלִיטִים, אָזָן דָּר.
 נָחוּם גָּאָלְדָמָאָן האט אָנְגָּעָהָוִיבָעָן פֿעַחַנְדָלָעָן מִיטְ דָּעָר בְּעַטְרָעְפָעָנְדָעָר פֿרְאַנְצְזִיזְשֶׁ מַאֲכָתָ,
 בְּפִדְסָט מִיטְ דָּעָם גָּעָנְרָאָל סְעָנָאָרָ, זְוּעָלְכָעָר האט גָּעָהָט די אַזְפְּזִיכְטָ אַיבְּשָׁר די אַנְפְּשָׁרְנִידְטָעַ,
 זְוּגָעָן פֿאָרְבָעְשָׁרְעָן די לְאָגָעָ פון די אַנְפְּשָׁנִידְטָ אַידָעָן. אלְטָ רַעֲזָוְלָאָפְטָ האט זִיךְ אַידִי-

געגעבען אויסצ'וּסְטָלִין, איז א גראַעערע צאַחַל אַידָּעַן זאל בעפּרִיט ווערטן פֿון דער אַיַּד
שׂוֹנֵירָזֶג, בעזּוֹגְדָּשֶׁט דִּי, זועלכּעַ חַבְּעַן נַעֲמָת אַטְגָּלִיכְקִיִּט אַוִּיסְצָוּזְאַונְדְּשָׁעַן, ווֹיַּד
אוֹיךְ דִּי, זועלכּעַ חַבְּעַן נַעֲמָת פְּרָאנְצּוּזְיַישְׁעַ קִינְדֶּשֶׁ, אָוּן גָּאָר זועלכּעַ פֿעַם אַיַּז גַּאֲרָאָן-
טיַּרְטָן גַּעַזְוָאָרָעַן פָּאָר זִיְּעַד אַוִּיסְפִּיחְרוֹזֶג.

ענְדרָע סְעִמְתַּעַמְבָּד 1989 אַיַּז אַיַּז פָּאָרִיז בְּשַׁאֲפָעַן גַּעַזְוָאָרָעַן דִּי שְׁדָאָטָע גַּלוּחָה-רִינְגְּרוֹזֶג,
די אַיַּז פּוֹיְלִישָׁע מִיטַּגְּזֶג, זולאַדִּיטְלָאוֹן שִׁיקָּאָרְטָקִיַּן אַיַּז דַּעַע טְפִּיַּז. צְוַיַּן אַיַּז אַיַּז נִיגְעָע
שְׁעַג אַרְוֹם חַאַט דָּר. נַחוּם גַּאֲלְדוֹמָן גַּעֲמָמָס אַגְּשָׁפְּרָעָךְ מִיטַּדָּע אַוִּיסְצָוּזְאַינְגִּיסְטָעָד פֿון דַּעַע
גִּיעַד פּוֹיְלִישָׁר רַעְגִּירָזֶג, אַזְיָגָטָם זַאֲלָעָמָקִי. דַּעַע טִינְגִּיסְטָעָד חַאַט עַדְקָלָשָׁט דַּעַע אַגְּפִּיהָרָץ
פֿון אַיַּדְישָׁען זַעַלְפְּטָמָקָגְגָרָעָם, אַז עַד אַגְּשָׁקָעָגָט דִּי פּוֹלָע גַּלְיִיכְבּוּרְעָבְטִינְגָּזֶג פֿון אלָעַ בְּיַידָּ-
גַּשְׁר פָּאָר דַּעַע יְפָזָד פֿון זִיְּעַד טְפִּיטִיגְּקִיִּט, אָוּן אַז עַד זַעַט אַרְוִיסְגָּשְׁבָּעָן דִּי גַּוִּיטִינְגָּעָמָד-
אַרְדְּגָזְנוּגָעָן צַו לִיְּזָעַן דִּי פְּרָאָגָע זַעַגְעָן דִּי אַוִּיסְגָּעְבִּירְגְּשָׁעָעָ פּוֹיְלִישָׁע אַיַּדְעַן אַיַּז אַוִּיסְלָאָנד
אַיַּז גִּיְּסָט פֿון גַּשְׁעָכְטִיגְּקִיִּט.

זַעַעַן דִּי חַיְּטָלָעָדִישָׁע אַקְוּמָאָצִיְּגָמָאָכָט אַיַּז פּוֹיְלָעַן אַיַּז צְוַגְּעָטָרְעָטָעָן צַו שַׁאֲפָעַן דַּעַע
סְרָדוֹיְלִישָׁרְגָּנְגָּשְׁדִּיאָחָפָעָן אַיַּז לְזַבְּלִיזֶר "רַעְגִּירָזֶג" פָּאָר אַיַּדְעַן, חַאַט דַּעַע אַיַּדְישָׁר זַעַל
קָאָגְדָּרָעָס אַוִּיסְגָּעְחָוּבָעָן צַו עַמְּגָעְטִילְבָּעָן פְּרָאָטָעָט אָוּן חַאַט זַעַגְעָעָן דַּעַע מִטְּגָעָטִילִים דַּעַע
פּוֹיְלִישָׁר רַעְגִּירָזֶג.

די פְּאָרְשָׁטָעָהָעָד פֿון אַיַּדְישָׁען זַעַלְפְּטָמָקָגְגָרָעָם אַיַּז פָּאָרִיז חַבְּעַן אַיַּז דַּעַרְזָעְלָבָעָד צִיִּיט
אַרְוּמָגְעָדָעָט מִיטַּדָּע פּוֹיְלִישָׁר רַעְגִּירָזֶג דִּי לָאָגָע פֿון דִּי אַיַּדְעַן אַיַּז דַּעַר גִּיְּעָד פּוֹיְלִישָׁר
אַרְמָעָעָ, זַזְאָם חַאַט זִיךְ גַּעֲמָפָעָן אַיַּז פְּרָאָקְרִיִּיךְ, סְ. יַאֲרָבָלָוֹט חַאַט פְּשָׁדָחָגְדָּעָלָט מִיטַּדָּע
פּוֹיְלִישָׁעָן צְוַיְּסָטָהָר פָּאָר סְאָצִיאָלָעָר חַילְעָן יַאֲנָסָמָשָׁיךְ זַעַגְעָעָן חַילְעָן פֿון דַּעַר פּוֹיְלִישָׁר רַע
בִּירְגָּעָן פָּאָר דִּי פּוֹיְלִישָׁר אַיַּדְישָׁע פְּלִיבְטָלִיְּגָעָ.

זַעַעַן דָּר. יַצְחָק שְׂזָזָרָכְבָּאָלָט אַיַּז אַדָּגָק דִּי בְּעַמִּיחָזָנָגָעָן פֿון אַיַּדְישָׁען זַעַלְמָקָאָגָדָס
בְּעַשְׁפִּיפְּסָע גַּעַזְוָאָרָעַן אַלְטָ אַיַּדְישָׁר סִטְגָּלִיד אַיַּז פּוֹיְלִישָׁען גַּאֲצִיאָנוֹאָלָאָרָאָט, אַיַּז דַּעַע פּוֹיְלִישָׁעָן
גַּלוּחָה-פְּאָרָלָאָמָעָטָס, זַוְאָס אַיַּז גַּעֲמָפָעָן גַּעַזְוָאָרָעַן אַיַּז פְּרָאָקְרִיִּיךְ, חַאַט עַד אַרְגָּזָנִיְּזִירָט זִיַּין
אַרְבִּיִּט אַיַּז קָאָנְפָאָקָס מִיטַּסְ, פָּאָרִיז עַד חַוִּיפְּטָבִּיְּזָרָא פֿון קָאָגְנָרָעָט, גַּלְיִיכְצִיְּטִינְג חַאַט דַּעַר
קָאָגְנָרָעָט אַזְיַּד אַזְנָפְּשָׁטִיכְטָס דִּי בְּעַמִּיחָזָנָגָעָן צַו שַׁאֲפָעַן אַפְּלִיטִישָׁע פְּשָׁדָרָעָטָוָגָן פֿון דִּי פֿוֹיַּז
לִישָׁע אַיַּדְעַן אַיַּז פָּאָרִיז, אָוּן בִּיִּים קָאָגְרָעָס אַיַּז עַגְּטָשָׁאָגָעָן אַנְ אַרְגָּזָנִיְּזִירָבִּיְּזָרָא פָּאָר דַּעַר
פְּשָׁדָרָעָטָוָגָן אַזְגָּשָׁד דַּעַר לִיְּטָזָגָן פֿון דָּר. קְלָמָן שְׁזִיַּין.

אַיַּז לָאָגְדָּאָן חַאַט דָּר. סְ. לְ. פְּעַלְצָזּוּזְיַיְּגָמְעָן בְּאַלְדָּ נַאֲבָן אַוִּיסְבָּרוֹד פֿון קְרִינְג זִיךְ
גַּשְׁטָעָלָט אַיַּז סְעַדְבִּינְדָּוָגֶג סִיטַּדָּע טְשַׁעְמְבָּדָלָעָן רַעְגִּירָזֶג אָוּן פְּאָרְגָּעָלָעָט דִּי חַילְעָן פֿון

אידישען זועלט-קאנגרעם פאר דיאלייטע צו געווינגען דעם קרייב. עס איז אונגעונדרען געוווארען א קאנטאקט בעזונדרעט מיט דעם קרייגס-זונירטשאפטס-טַיְלִיטֶרְיוֹם און איז אינפרארטס-צַיְעָצִינִיטֶרְיוֹם. בי דער בריטישע טעכאייע איז געשפערן געוווארען א פטעציילעד קאמּ-פעט אונטער דער ליטונג פון דר. נתן בארו און פראפ. שנטט קאהן פאר צו זאכענארבייט סיט דעם קרייגס-זונירטשאפטס-טַיְלִיטֶרְיוֹם, און דר. פעלצוועיג איז געוווארען דער "האר דע לייעזאן" סיט דעם בריטישען אינפראטציאט-טַיְלִיטֶרְיוֹם.

אויך דא חמּ זיך גאנטאלט די פראגע זונגען בעשיצען די אידישען פלייכטילינגען פון די גאנץ-לענדער. די בריטישע טעכאייע פון אידישען זועלט-קאנגרעם האט גוועפערן א טפער ציעלען קאמיטעט פאר דער דאזיישר פראגע אונטערין פארזיז פון טר.כ.ס. סילוזערטסן, בעט-סינגליש פון ענגליישן פאללאומענט. דער קאמיטעט האט געהט טיטיגגען יעדז וואך אין "האזו אוז קאנגעס", און א דאנק זיינע שריט זונגען פיעל אידישע פלייכטילינגען פון די גאנץ-לענדער בעפרית געוווארען פון אינטערנירונג. ווען די פינידליך פלייכטילינגען, איז די בעאטימע א בערטונגעס-קאמיטיע פאר די ענייניז פון די פינידליך פלייכטילינגען, מארכיזין רעדינגע, אלט פרעיזידעטען פון דער בריטישער טעכאייע פון אידישען זועלט-קאנ-נרטע אינגעעלאדען געוווארען אלט סינגליד איז דער קאמיטיע. זי איז געווונן די אינציגו-איין דער קאמיטיע, זאנט זונגען זואם איז זיט געוזען קיין סינגליד פון פאללאומענט. די פאר-שטעחרין פון אידישען זועלט-קאנגרעם האט אויף דעם אט איז פגעטען זעהר פיעל פאר רעד סערלייבטערונג פון גורל פון די דיאיט-אידישע פלייכטילינגע אין ענגלאנד.

איין צו זאמענchapגנונג מיט דער אלגעמיינער פערערגשודג פון דער לאגע פון די פלייכטילינגע אין אידראפא צוליבין קרייג האט דער אטעריקאנש אידישער קאנגרעם צווע-שטעלט דעם 17=שען אקטאבurd 1929 דעם צו זיען-רענירונגס-קאמיטעט פאר פלייכטילינגע, וואס האט זיך דעמאט/איין זואשינגעטן (דער קאמיטעט איז געשפערן געוווארען איז דער קאנטערען איין עזיאן) א מסמאראנזום, איין זועלכען עם איין פערלאנד געוווארען אויסצובי-טערען די חילפ' פאר אלע פלייטים.

איין פערזאָר 1940 זענען דר. נחום נאלדמאן און דר.כ.ל. פעלצוועיג בעקומען פון מארייז און לאנדאָן קיין זואשינגעטן, צו דער קאנזזענשאָן פון אטעריקאנש אידישען קאנ-ברעס, בכדי אָרְזַמְצָרְדָעָן די קרייגס-לאגע פון אידראפא-אַישָׁעָן אַידְעָזָטוּם און די גִּיְּזָעָזִים געשזאָזענע פראגען. עט האט זיך געהאנדעלט - אלט רעזולטאָט פון דער אַקְצִיעָ פון די אַנ-פִּיחָרְשֵׁר פון אידישען זועלט-קאנגרעם און פאריז און איין לאנדאָן - זונגען טאַבְּילְיוּרָעָן

די אידישע הילך אין פערשידען טילען פון דער וועלט פאר דעם וויזערשטאנד גבען
דעם אונדריך פון נאצ'ידיטשלאנד, זועגן פערשטארקען דעם אידישען אנטיל אין דעם קאמפ
און זועגן פעראייניגען די אידישע קיבוצים אומעטום פאר דער פארטזילירונג פון א גאנט
געמיינזמאמען פלאן פון אידישען זויזערויבוי נאכין קרייג און פאר א געמיינזמאמען צו-
גריטונג פון די אידישע מאדשוויגען צו דער קומענדיגער שלום=קאנפערען. די גאנט
פאודשלאגען, זעלכע די אונדריך פון אידישען זועלט=קאנגרעס האבען געבראכט פון אירא
פא, זעגן דיסקוטירט געוזארען מיט די לידערס פון אמעריקאנער אידישען קאנגרעס און
דערנאך אויך מיט די גאנט, פערטרעטער פון די אונדריך אידישע ארגאניזאציעס אין די
מעראייניגט שטאאטען. דש צעל פון די פארשעעהר פון אידישען זועלט=קאנגרעס איז גע
זען צו שאפען א פעראייניגטען אידישען פראנט פאר די קרייס=אומיגאנבען און צלום=
צילען. די דאזיגע אידיעח האט שוין פרייהער געהט געפונגען א שטארקע שטיצע ביי טהערער
אידישע פיהרע און אונדריך, פראנקריך, האלאנד, שויז, מיט זעל
כע דר, גאלטמן און דר, פערלצויזיג האבען זועגן דעם פערהאנדעלט. ליידער האבען די
דאזיגע בעמיהונגער אין אמעריקה ניט געבראכט דעם געוזאנגעט רענולטאמ. עם האבען
זיך, צויאען אונדריך, אויך מיט איזיגע האבען די שריט ביים אכעריקען דושואיש קאמפ
צו שאפען א געמיינזמאמען איזספיטוט פאר פארשען די אידישע שלום=פאדערונגען. נאר דער
אמעריקאנער אידישער קאנגרעס האט ארויסגעזיזען די בעהרידיג פערשטאנדניש פאר די פאר
שלאגען פון די אופיהרע פון אידישען זועלט=קאנגרעס אין איראפא, און דר, סטיפען ס.
זוייז און זיינע קלעגען האבען פערזיכטען זישר פולע מאראלייש און מאטעריעלע צטיצע
פאר איזבריסערען די דיפלאטישע ארבײט פון אידישען זועלט=קאנגרעס אין ענגלאנד און
און פראנקריך און פאר שאפען ביים קאנגרעס ፩% פארשונגס אינטיטוט צוצגריינטן די
אידישע שלום=פאדערונגען.

דר. גאלטמן און דר. פערלצויזיג האבען גאך אבעעהאלטען א ריבית זויכינגע קאנ-
פערענצען מיט די אפיקיילע קרייזען אין זואטינגען און מיט די דיפלאטישע פארשטעהער
פון די קרייס=פיהרענדע דעם אקרטישע מלוכות אין אמעריקה – און האבען פערלאזען די
פעראייניגט שטאאטען פארטזוזעטען זיע ארבײט אין פאריז און לאנדאן.

.6.

דר. נחום גאלטמן האט פארין צוריקעהרען זיך קיין איראפא נאך געמאכט א ריביזע
איבער דרום=אמעריקה און מיטגעעהאלפערן צו ארגאניזירען און אקמיזיזירען דאס ביורה פון
אידישען זועלט=קאנגרעס אין בזענאמ=איראפע, ווואו עם האט זיך שזין געפונגען דער ספערציינ

לעד שליטה פון קאנגרעס דר. י' עקב חעלמאן אינ פאריל 1940, הגט דר. נחום גאלדמן פערבו-

צורייקומענדיג קיין פאריז אונט-פערזען סיט פאול ריינא, וועלכש איז דעםאלט געוזען אויסנרט-זיטטער דען אונט-האנדרוּן צאנדרל, דעםאלטיגען קלאניען ניססער און איינפלוטרייבען פערזען ציטגליך פון סיינט-פערזען קאַבִּינְטֶט, וועגן דעם, איז די פראנצויישע רענירונג זאל איזט בעבען איז ערקלערונג וועגן דער פערזיכערונג פון די רעכט פון די אידען איז די לענדער פון אייראפא נאכין קרייג. עם איז געוזען צום ערשותן טאל, זיאס זשרוּן צאנדרל, וועלכש האט זיך ביז דעםאלט ניט אונגעבען מיט קיין טפֿאָצִים-אַיְדִישׁ עניינים, האט אַרְוִיטֶגֶע -

זיזען איז זשרוּן אינטער איז פאר דעם פארשלאג פון דר. נחום גאלדמן און האט איהם אונטערשטאט, איז פאול ריינא איז געוזען גרייט איז מאכען איז אפיקיעלען טרייט לנטובה די אידען איז נאמען פון דער פראנצויישער רענירונג, און אונגעבען איז ערקלערונג. עם איז אויסגעארבייט געוזארען א פלאן, איז דער פרעוזידעט פון קזעקטוּן-זקאמיטעט פון איז אידישען וועטלט=קאנדרעס דר. סטיפען ס. זיזייז זאל קווען פון ני-יאָרָק קיין פארין און זאל צוֹזָמָעָן מיט דעם פרעוזידעט פון אַדְמִינִיסְטָרָטִיּוּן קאמיטעט דר. נחום גאלדמן איז פֿגֶע-גּוּמָעָן זוערען איז אפיקיעלער איזידיען ביי פאול ריינא, וועלכער איז פאר דער צייט געוזוואָרָעָן פרעמיילר מינטטע. ביי דער איזטנאמען האט פאול ריינא געוזאלט איבער-געבען דר. זוּיְזֵין און דר. גאלדמן אונ די פראנצויישע רענירונגסּ-דע-קלאראצִיע וועגן דער פערזיכערונג פון די רעכט פון איז אידען איז אייראפא נאכין קרייג.

אלע פארברעייטונגען זענען שווין געוזען געמאכט. דער דזיגער זוּיבְּטִינְדֶּר חיטפיא רישע אקט האט שווין געוזאלט צוּשְׁפָּאָנְדְּ-קּוּמָעָן, האט זיך אונגרודוקט די חיטלערישע בליז אפקנס-זוע איזק בעלניין, החלאוד און פראנקריך, די פראנצויישע רענירונג האט פשלא זען פארין, און פְּרָאַנְקְרִיךְ פְּרָאַנְקְרִיךְ האט זיך אַרְאַבְּגָעָקְיִיךְ קָעָלָט צו איהר סיליטעריטען און מאראליישען צוֹזָמָעָן-בּוֹרָן.

דאם בירא פון אידישען וועטלט=קאנדרעס איז פארין איז עזואקואירט געוזוואָרָען איז דער פראנציז איז שפטעד, צוליב דער גושפונד לאגע, אינגעוצען ליינזידירט געוזוואָרָע איזן פראנקריך. דעם בירא איז לאונדאָן איז דאן בעשטייט געוזוואָרָען פאר דעם אייראפאָישן אוּיפְּטְ-בּוֹרָא פון אירישען וועטלט=ראָאנְגָּרָעָס, און דר. מ. ל. פְּשָׁלְצְוֹוִיִּיךְ איז געוזוואָרָען דער ליטער פון ני-יעם חוּפְּשְׁ-בּוֹרָא.

אין דער-זעלבער צייט האט דר. פְּשָׁלְצְוֹוִיִּיךְ פֻּרְהָאנְדָלָט מיט די פְּאַרְשְׁטָעהָר פון דער עזגלישער רענירונג וועגן א דע-קלאראצִיע, זיאס פאל פערזיב-דען די רעכט פון די אידען איז איראפא נאכין קרייג. דר. פְּשָׁלְצְוֹוִיִּיךְ האט בעחאת וועגן דעם בעפרעבען מיט

ארטור גריינוז אוד דאנקופף לאירד באטלר אלט רעוזולטאט

פון די דאנציג געטערעבען האט דעג ברייטער קריינטס קאכ'געט דורך דעם טיגויסטער ארטסז

גרינזונז, סטג'ליד פון דעם דאכּוֹנָעָה און טראָפֶן פון דעם דאכּוֹנָעָה גִּינְזְּרַבְּסָן סְבָּרְדָּרְסָן
עַמְּדָה בְּפָרָמָה אֲזֵנוֹת 1940

השלמה ב- 1923 נסעה ארצה מארצות הברית כעוזרת לארון פאראט, צו דר. מ.ל. סנגלזון***.

ב. ב. י. ו. כ. ד. י. ו. ז. א. ו. ג. ו. י. ו. :

הנישב בדורותם או אין כי פראג'רינדז'ר. מילון זה לא מזכירו ויך ר' ר' ר' איז'ערע קאלעט-

"בזע פְּלָמְגַדְתָּא גּוֹרְלָפָן דִּי אַידְיוֹעָ קְרַבְנָוָתָא דָּוּן דָּעַ נְאָזִין-טְרָאָזִין וְזָהָם, זָהָם אַיְחָר

וועיינט אונז אונטערן ערנערלעט. זי דעדען זונז זי פלאוטו ארכיליבע בריפישען

היא ווּעַלְכָעַ דָּם צָהָק פֵּן אֲוֹנוֹזָא לְאֶנְדָּה וְאֶת זִיךְרָתָךְ, וְאֶת זְמָנָךְ וְאֶת מִזְמָרָתָךְ.

ויברטהו טפומן אַפְּלָגָה אַפְּלָגָה טוֹן דֵשׁ לְמַעַן זֶה דִי שְׂמָחָתָךְ אַדְלָן סְמִינָה זֶה דִי טְבָעָה

לענין גזירה זו אין ד"ר לזרוב, מומחה גזיראותן פול ד"ר נאצ'י-דאס

לידם פון ראנד עוזרתה.

"אי אמר חנן ר' יוזלבו פ' גנטשטיין קראפט', ווועילכע האה 1888 זיין אונטערן מיטיגען זיין זיין זיין."

בנימוחה היה מילאן מלמד ומייד אוניברסיטאי יראני, זי' פולדספונטן גוון נער ל'עטוף

פָּמְסֻזֶּגֶג פָּזֶן כְּרִיְצָהִים אֵין אַיִלָּאָמָּה, זֹעֲמָן מֵיד וְעַלְעַן דָּעַדְגָּרִיבִּיכְעָן דָּעַם זַיְגָן, אֵין וְוְגָם

מִרְזָעָן זַיְכָנָה, וְעַלְמָן אֶלְעָם מַעֲלָמָה חָמָעָן דֵי אַעֲדָלִיכְמִינָה צֹו עַמְבָּלִילָמָן אֶלְעָמָעָן

ארדנינגה, זילז וווען זיך שטיאגען אוינען זיך אידיעאלאן פון גראונדנינגהן זילז זילז זילז.

וְיַעֲשֵׂה אֶת־מִצְרָאָיו כַּאֲשֶׁר־יְדֵיכֶם וְלֹא־יְהִי כְּבָדָק בְּבָנֶיכֶם.

בנוסף לדרישות הדרישות הנדרשות מלהיות מלחמה
בנוסף לדרישות הדרישות הנדרשות מלהיות מלחמה

לארק און וווען זיין אַסְגָּלִיכָּקִיָּה מְבָשֵׂר דֶּי אַידָּען אַזְמָעָה זֶי אַזְבָּעָן אַזְבָּעָן

הגבונ די זיבערע האפנזהג און און דאס ניזיג אידערמאן זועט דאס אידערמאן פאלק און יעדען לאנער, זועז אידען זועז-גען, חביבען די פולע פרײַהויזט און זועם זידען פולשאָגען דיאָגִילִינְד פֿאָרְבָּן גֵּוֹזְעָן כִּיסְעָן יְשָׁעָן אַנְדָּאָעָן בִּירְבָּאָס.

הויבען פארטיזאנער פון דער ענדליךער דער גירזונג אין פאללאמעונג. דער טקרעפארט פון קריינט
סיגטערדיזט צראן בענדרקט איז דער. פיקארטן חטא איזה אַבעגעגעגען דעם אַיזטעלט פון ב-
דעם בעפיהל פיה דער ערוציבערזונג, איז דע זיין זיין מיטן דעולדער זושדען קיין אָנטיפא-
סיטיסט אין דער פוליטישער ארמצע. דער רעוזלטאמ פון דען דאָזינגען עריך פון קיד. פילוואר
מאן אייז געוווען אן זיינט דעטאלט חאבען זיך אַיזיגגעשטעלם זיער פרײַנדליך בעצעיחו געגען
אווישען דער פוליטישער בעגידונג און אַידיזען וועלטקאנדרען אַזען דער אַזען פון געגען-

דָּבָרִים בְּנֵי דָבָר

פריז'נדלייבע בעאי'זונגען זונגען איזנגוועשטעליט געחרערען טיט געהעראל דע גאל באלאד
נאבדעם, חי דער אנטיפי'חרער פון ר' פריעס פראאנצוייזען האט איזנגוועארדענט זיין הו'פֿט-קאהרטיר
אין לאנדאן. עי פאַה דערביי סִטְבָּעָהָאַלְטָעָן פֿר. צְלָבָּרָטָם קאַתְּעָן. דער אַגְּדָעָז עַתְּגָעָר דְּבָּעָסָעָד
פֿוֹן פֿאַלְיִיטִישָׁעָן דְּסֶפֶּאַרְטָאַמְּפָעָנָט פֿוֹן אַידִישָׁעָן חַלְמָן-קָאנְגָּרָעָס אַיְזָן טָאָרִיךְ, שְׁלָכָר אַיְזָן נָאָפָּן^ג
זָוְאָסְפָּן בָּרוֹךְ פֿוֹן פֿראָנְקָרִיךְ אָרְיִיבָּעָרְגָּעָטָהָרָעָן זָיְן לאַנדָּאן. פֿר. קָאַתְּעָן אַיְזָן אַיְצָט אַיְזָן לאַנדָּאן
דער פֿערְבִּינְדוֹןְגָּסְ-סְטָאָן אַחֲרִישָׁעָן אַידִישָׁעָן חַילְמָן-קָאנְגָּרָעָס טִיכְשָׁה דָּי גָּזָהָה דְּעָגִירְזָהָגָעָן. דָּעַר קָאנְ-
טָאָסָפָּן סִיךְ גָּעָגָן. דָּעַגְּלָל אַיְזָן באַלאָד געחרערען אַזְוִי יְרִיצָנְדָלִיךְ פֿוֹן אַזְוִי נָהָגָט, אַז דָּעַם 22-וואָעָן
אוֹיגָזָט 1940, אַזְנִיבָּעָהָכָעָן גָּאָפָּן אַיְנָאָרְדָּנָעָן זָיְן זָיְן לאַזָּנָדָאן, האָט דָּעַר אַגְּטִיחָרָקָר פֿוֹן
די פֿרְעָעָן פֿראָנְצָוִיזָעָן צְזָגְשִׁיקָט אַז דָּעַר ברִיטִיךְצָרָר סְעָקָצִיעָן פֿוֹן אַיְדָעָן חַלְמָן-קָאנְגָּרָעָס פֿאָל-

"איין דעם טאג פון זיין זיין, איין חעלבען איז גלויז מיט דעד פולער זיבערקיט, חעט דאט בעפרהיעס פראגקייד זאָרבען דערפֿאָז, אוּם זאל צוֹריַז גענטעלט מערען געיעבעטִיגקייט אָאר די קאָלעקטִישׁע קרבנזהוּת, חעלכּע לְזִדְעָן אַיצְטִ פֿוֹן די פֿערְאַלְבּוֹנוּן פֿוֹן הִיטְלֶרְ-דְּרוֹשִׁיט, אוּן קְאַלְבּ אַחֲיַעַן אַנדְעַע טָאוּר די אַיְדִישׁע קְהִילָה, חעלכּע זְעַמְעָן אַיאַט אָונְטֵער דעם יְאַקְבּוֹן די דִינְפְּעָן אוּן חֻרְעָן אַסְפִּיְסְטָעָן גַּעֲנִיגְטָאָז אַולְיבְּ דָעָר אַזְטָאַלְעַדְאָגָע אַזְנְבָּדְאָהוּן."

אין איניגע זורשים ארוט, חען די חישוי-העגיידונג האס זיין געטיחרט רעם אידען-טאטאטואן
און דער אסעריקאנער אידיען קאנגרעס חאן, דעם 18-גאַפֿערבר 1940, דורךגעטיחרט אָגרוּן-
טען פראטעס-טִיכִינְג אַין קאנדעג חאל, זיין ניון-יאָרֵן, חצט בענ. דע גאל פון
ליינְדְּפּוֹוֵיל, פֶּרְשָׁאָנְצְּזִיּוּשְׁ אָפְּרִיךְן (האו ער זאמ זיך דעטאלט געטונגען) קאנְפְּלָגְעָלְטָן זיב-
טִיגָּעָן צומ טערטאָן פון דער ברְּיְטִיכְעָרְטָקְעָזְעָן פון זידיען אַעלְטְּקָאנְגְּרָעָס דָּרְמָלָן.
פָּערְלָאָזְעָג, חעלכער אוֹן דָּעַן זִידָעַר גַּעֲמָפָעַן זִין ניון יָאָרֵן אוֹיְף דער אַינְגָּלָדְוָוָג פון אַסְעָרִיךְ-
קָאנְדָּר אַידְיעָן קאנגרעס. די דָּעַקְלָאָרְאָצְּעָן אוֹיְף דעם פָּרְאָחָטְסִיךְינְג אַיְבָּעְדָּגְעָלְעָיָעָט גַּע-
אנְרָעָן דָּוָךְ דָּר. אלבערט סִיסְטָן, דעם אַיְפְּ-פָּרְעָזִיגְעָט פון דער פְּרָיָה- פָּרָאָנְצְּזִיּוּשְׁ אַרְגָּאָנִי זָהָר
אין אַסְעָרִיךְ אַפְּרָאָמָן אַרְעָהָעָד, אוֹיְף אַעֲטָעָם אַדְרָעָט זִי אוֹן צָוּגָעָשִׂיקָט גַּעֲהָרָעָן פָּאָר דָּר.

פָּרְלָאַחִיָּה, גַּעַן. טָאַדֵּל דַּעַגְּלָה גַּעַן חָמָם עַרְמְלִשְׂרָת אַיִן דַּעַם קְרַבָּל :

"די פְּרָאָגָזֶן זֹעַן אַזְמָעָהָם, חָאוּ זֵי גַּעֲמִיכָּעַן זֵיֶד, וְעַלְעַן אַזְיִינְצָהָמָעַן חַיִּים פְּרִיד
דָּעַם מַאֲקָרָה, אֲז דֵי אַזְיִינְגָּעַלְעַדְתָּעַ אַסְפָּעָהָמָאָגָעָר עַפְעַמְלִיבָּעַ כַּשְׁנַׂוְגָּד אַגְּדָמָזְדָּקָה זֵיֶד אֲבָטָה צְוָוָה אַנְעַרְקָעָרָעַן
דָּעַם פַּעַרְאָמָב פָּזָן דָּעַר פְּרָאָגָזֶן זֹיעַ אַזְגָּאָזְעָגָזְיִיְהָמָא דְּזָדָךְ דֵי סְפָנָעָר פָּזָן חַיִּישָׁי אֲזָן דֵי פָעָרָ-
גַּהְאָלְדִּיְגָּזְדָּגָה פָּזָן דֵי פְּרִינְצְיָהָעַן מָזָן פְּרָאָגָזֶן אֲזָן גַּלְעַבְעַרְעַכְמָיְגָזָגָה, אַזְיִיפָּחָלְכָהָיְגָזָגָה דֵי פְּרָאָגָזֶן"

וישע רעוזבליך איז בעבורינדעט גווארען.

"זאָס בעהאָסטעין", אָז מערשען טוּן גוטען חילען אַיְזֶן די' גראַיסע דעם אָקָרָטִיעַפֶּעֶן צוֹזָאָפֶעֶן פִּיט אָזָגֶז, חָוָם אָזָגֶז שְׁטוּרָקָעֶן אַיְזֶן אָזָנָגֶעֶר עַצְמָלָאָזָעָנָקִים אָזֶן בְּעַפְרָדִיעֶן פְּרָאָנְקָרִיךְ פָּוּן דָּקָר טְוִיזְדָּעָלִיבָּעֶר פְּרָאָנִיָּעֶ. אָזֶן וְיַיְלְ די' גַּעֲרָעְבָּטִיְּגָקִירָט קָאָן נִימְט זִיְּן שְׁטוּנָדִיאָג דָּעָרֶ- שְׁטוּנָט, חַיְּסָעָן פִּידֶּר, אָז סִיר אַעֲלָעֶן זֵי גָּעָן.

לגביה די אידישע בירוטה, געד א בענין זיינטער אונדערטן פאר אונגיילטיג און אונדערוואלייך אלען, וואס איז געטען געטראען אין גאנטען פון פראנקрайיך נאך דעם 23-טען יוני 1940, מאערן ניט און חעלען ניט די גראזיאנטע דעקרעטען געהן אַלְטָלֶג די פראאנצ'יז'יש אידען האבען דיין שום נילאַדקייט איז פדיין פראנקрайיך. די דאזי בע דעקרעטען זערען ניט פערוי- געד א פערשחכונגען פון כבוד פון פראנקрайיך, די זי זענען און אקט פון אונדערעכטיגקיין

" עען טיר אעלען מאבען דערגריכט דעם זיג, אעלען ניט נאר פעדרייכט אעלען זי' עטלוה, וואט זעגען בעאגנצען בענארען אין פראנקрайיך גוועא, נאר פראנקрайיך זעם נאכאמאל אייבערגעהמען אין הארכאיינעל ארט אלס א פאלט-עטטערין פון פורייחיט אונ גערעטען-זקיט פאר אלע מאנטען, אהע אונטערשייד פון ~~אַלְמָן~~, ראמע אונ רעליגיע, אין דער נײַען איזראָן. געכ. דע גאל חאט שפֿעטער, כי דער ערשותער געלעגענהייט, בעשבעטיגות מיט טעשים די פעד: ייבערזונגען, חמם ער אנט געלעבען דעם אידישען חעלט-קאנגרעט. עען טיריען אונ לבנון ~~אַלְמָן~~ זעגען דורך דער בריטישער אונ פורי-פראנצ'זישער ארטען בעפריסט גענארט פון דער אַשִּׁי-אדטיניסטראָזיינ אונ איבערגעזומען גענארען דורך די פְּרִיאָע פראנצ'זען, האט בעג. דע גאל מיט געט-ילט דעם אידישען חעלט-קאנגרעט, אונ "דֵּי אַנְטִיסְקְּפִּיטִישָׁע אונ דאסען-זעגען, חמם זעגען אַיגּוּפִּי-הַרְטָה גענארען דורך דער חיַשיִּי רעגייזונג, זעגען אַבְּגָעָה שאמט גענארען אונ ערקלערט גענארען פאר אונגיילטיג ~~אַלְמָן~~ דורך די פְּרִיאָע פראנצ'זען אַיְּזֶן זעגען לאַבְּגָעָה. די פְּרִיאָע פראנצ'זען חעלען אַנְחַעֲגָרְעָן נאר אַזְּלַכְעָגְעָזָעָן, וואט זעגען אַרְזִיְּטְוּגְעָבָעָן גענארען פאר יונז' 1940, צו זאמען מיט די נײַע פֿער-אַרְדְּגָוּגָעָן פון

דעם טעפּ פָּזָן דַּי פְּרִידְעָמְצָוּן וְיֵישׁ בְּחוֹתָה ". אָוֶן אָזָן אָזָן חָטָם דָּבָר קָאָזְנָאָקָרְבָּן, וְאָנוּ דָעַ אִידְיָאָעָרְכָּעָם-קָאנְגָּרָעָם חָאלָט אָן סִימָן

פּוֹלִישָׂכְרָגְלָזְדָּגְדָּה. גָּלוּחָה דְּרָגְיַרְזָגְדָּה אֲזֶנְצָיָה אֲזֶנְצָיָה. אַזְנְצָיָה דְּרָגְיַרְזָגְדָּה. אַזְנְצָיָה דְּרָגְיַרְזָגְדָּה. אַזְנְצָיָה דְּרָגְיַרְזָגְדָּה. אַזְנְצָיָה דְּרָגְיַרְזָגְדָּה.

זאכ'ן צו זאמענברוד פון פראנקריך איז דאס חז'יפט-ביורה פון אידישען וועלט=
האנדרעס אַרְבִּיבָּלְגָּעָנְטָרָאָגָעָן גַּעֲזָאָרָעָן קִיְּינָן זַיְּן יַאֲרָק, וַזָּאוֹ דֵּי אַנְפִּיחָרוֹגָן סִיטָּדָרָאָרְבִּיבִּיס
האנבען אַיְּבָּעָרְגָּעָנְזָוָמָעָן דָּרָרְטָשָׁסָן פָּוֹן עַקְזָעָקְזָטִיזָקְאָמִיטָעָטָרָה. טִיפָּעָן ט. וַזִּיְּזָן, דָּאָ
טַשְׁעַרְכָּאָן פָּוֹן אַדְמִינִיסְטְּרָאָטִיזָוָעָן קָאָמִיטָעָטָרָה. נַחַם גַּאֲלָדָמָאָן, דָּרָרְלִיְּטָעָדָרָה פָּוֹן פַּאֲלִיטִישָׁעָן
דַּעַפְּאָרְטָאָמָצָעָטָרָה דָּרָ. ט. ל. פַּעַדְלָצְוָוִיָּיג אָזָן דָּרָרְגַּעַתָּעָטָרָה דָּרָ. אָוְרִיהָ טַאֲרָפָקָאָזָן.
דָּרָרְעַטָּעָטָרָה עַקְזָעָקְזָטִיזָקְאָמִיטָעָטָרָה זַיְּן אַזְּיִסְגַּעַרְיִיטָעָטָרָה גַּעֲזָאָרָעָן דַּזְרָךְ דָּעָט, זַוָּאָם עַם זַעֲזָעָן אַרְבִּיבִּיס
גַּעַטְרַעַטָּעָן אַיְּבָּיְגָּנָעָן מִיטְגָּלִידָרָה פָּוֹן אַמְּדָרִיקָה : טָרָ. לְעָאָגְלָטָאָן, טָרָ. חַעַרְמָאָן הַאֲפָמָאָן, טָרָ.
לוֹאָיָ לְעֻזְוִין, דָּרָ. ט. פַּאֲרָגָאַשָּׁעָט, טָרָ. לוֹאָיָ טִינְגָּעָל, טָרָ. קָאָרָל שַׁעַרְמָאָן, דָּרָ. יַוְסֶּף טַעַנוּגָּן-
בּוֹיִם. אַיְּן זַיְּן יַאֲרָק אַיְּן אַזְּיִיךְ גַּעַטְרַעַטָּעָן גַּעֲזָאָרָעָן אַסְפָּעָצִיְּעָלָעָרָה רַעַלְיַעַטָּעָטָרָה אַזְּנַטָּעָן
פָּוֹן דָּרָ. נַחַם גַּאֲלָדָמָאָן.

שְׁפָעַטָּרָה, אַנְהָזוֹבָ 1942, אַיְּן רַאֲבִיָּי אַיְּרָוּזִינָגָן מִילָּעָדָ צָוְקָאָמְפָטִירָתָ גַּעֲזָאָרָעָן אַלְמָן
מִיטְגָּלִידָרָה פָּוֹן דָּרָרְעַטָּעָטָרָה, אַזָּן חַאְטָ אַיְּבָּעָרְגָּעָנְזָוָמָעָן דָּעָטָ דַעַפְּאָרְטָאָמָעָטָרָה פָּוֹן אַרְגָּאָזִיְּזָאָצִיעָ
אַזָּן אַדְמִינִיסְטְּרָאָצִיעָ, דָּרָ. א. טַאֲרָמָאָקָאָזָן אַיְּן בַּעַזְוִיְּפָרָאָגָטָ אַגְּזָוִתִּיהָרָעָן מִיטָּדָעָטָ רַעַלְיַעַטָּ
דַעַפְּאָרְטָאָמָעָטָרָה אַזָּן מִיטָּדָעָטָרָה אַבְּטִילְזָוָגָן פָּאָרָדָיָיָזָיְשָׂאִידִישָׂעָ עַזְּיִזְמָיָם. אַיְּן פַּאֲלִיטִישָׁעָן דָעָ-
אַיְּן זַיְּן יַאֲרָק
פַּאֲרָטָאָמָעָטָרָה אַזָּן טַעַטְיָגָן דָּרָ. מַאֲקָטָ בַּעַשָּׂר (גַּעַוּ), אַזְּיִבָּנָעָרָה בַּעַמְּטָעָרָה פָּוֹן פַּעַלְקָשָׂדָבָוָנָד, וּזְעַלְכָּר
חַאְטָ מְדִיחָרָ פַּעַרְדוֹמָעָן אַזְּיִכְתִּיגָּעָן פַּאֲסָטָעָן אַיְּן דָעָרָ פַּאֲלִיטִישָׁעָטָרָה אַרְבִּיבִּיסָרָה פָּוֹן אַיְּדִישָׁעָן וּזְעַלְ-
קָהָגָנָדָעָם אַיְּן זְשָׁעַגְעָזָעָן אַזָּן פָּאֲרִיזָן) אַלְמָן פַּעַרְטָרַעַטָּרָה פָּוֹן קָהָגָנָרָעָם בַּיִּי דָעָרָ פַּרְיִיְּ-פְּרָאָגָנָצָן-
זִישָׂאָדָבָעָן בַּעַזְוִעַנְזָוָגָן אַזָּן אַרְיָה אַנְדָשָׁעָ גַּלְוָתָרְעַבְּגִידָרְזָבָעָן אַזָּן זַיְּיַעַדְעָ רַעַפְרָעָזְעַנְטָאָגָצָן. דָּרָ.
לְעָאָן קוּבָּאָזְזִיאָקִי פִּיחָדָה אַזָּן מִיטָּדָעָטָ גַּיִּים דַעַפְּאָרְטָאָמָעָטָרָה פָּוֹן דָעָטָ גַּעַשְׁאָפָעָנָעָטָרָה רָאָטָ פָּאָרָ
אַיְּרָמָעָאִישָׂ=אַיְּדִישָׂעָ עַזְּיִニִּים, אַיְּן זְוַעַבָּעָן עַמְּזָעָן אַרְגָּאָנִיזָרָטָרָה לִידְעָסָ פָּוֹן דֵּי רַעַפְרָעָ
זְעַונְטָאָזָקְאָמִיטָעָטָרָה פָּוֹן דֵּי אַיְּדִישָׂעָ קִיבָּזִים אַיְּן דֵּי נַעַצְ=אַקְוּפִּירָטָעָ אַזָּן נַעַצְיַיְּבָעָהָעָדָשָׁטָ
לְעַזְדָּשָׁ אַיְּן אַיְּרָאָפָּה. סְפָעָצִיְּעָלָעָרָה פַּאֲרָטָטָעָהָעָרָה פָּוֹן פַּאֲלִיטִישָׁעָן דַעַפְּאָרְטָאָמָעָטָרָה אַיְּן זְוַאַשְׁיִגְגָּן-
טָאָן אַיְּן טָרָ. דַזְשָׁעָטָסָ וּזְאָטָרָמָאָן זַיְּיִיזָן.

דָעָרְאַיְּנִיגָּטָעָן קָאָמִיטָעָטָרָה אַיְּדִישָׂעָרָ אַזָּן אַיְּדִישָׂעָ. זְוַעַלְטָקְאָנְגָּדָרָעָם הַאָבָעָן גַּעַשְׁאָפָעָן. אַ-
פְּרָאָרְגָּאַשָּׁעָטָרָה פַּאֲרָטָטָעָהָעָרָה פַּאֲלִיטִישָׁעָן אַזָּן אַיְּדִישָׂעָ עַזְּיִנְזָעָן זְוַאַשְׁיִגְגָּן-
אַיְּן פָּעָרָן 1941 הַאָבָעָן דָּרָ. טִיפָּעָן זַיְּיִיזָן אַזָּן דָּרָ. נַחַם גַּאֲלָדָמָאָן גַּעַהָאָטָ אַגְּשָׁפָרָעָן
מִיטָּדָעָטָ גַּיִּים פַּוְּלִישָׂעָן אַמְּבָאָסָדָאָרָ אַיְּן זְוַאַשְׁיִגְגָּטָאָן טָרָ. צִיעָכָאָנוֹזָקָי. בַּעַת אַיְּן אַפְּרִיל

איין זיין בעזוז בענוצט געוווארטען, בכדי נאכטמאָל איזיפצּוּנעםען דאס נאנצע פוייליט=אידן
פראבלעס און אלע אקפטוּעלע פראגען. דעם 17-טען אפריל 1941 האט גען, שיקארטסִי איזיפּען
זונמען איין ניז יטרכ א געמיינזאמע דעלעגעazziע פון אמעריקאנש אידישען קאנגרעס און גיאַי
שען זועלאַט=קאנגרעס, איין בעשטענד פון דר. טהייפּען ס. וויזוֹן, דר. נחום גאלדמאָן, דר. ס.
מאָרגנטשטיַן, דר. ס. ל. פערלצּוּוויג, מר. טאלדווין ס. פערטיג, דר. אַריַה טארמאָקאוּן, דר. דר.
דעלגעאָזיע האט איין דעם געשפֿרעד מיט גען. שיקארטסִי פֿעטיגעשטעלט די סימפאטִיע פון זועלאַט
איידענטומ פֿאָר פּוֹילען און פּוֹילענס בעפריהיזונגס=קאנטִי און האט איזיסגעדריךט די צְאָפּנוֹןָן,
איין קומענדייבען פּוֹילען זועט געזיבּשֶׁט זועדרען פֿאָר די איידען די פּוֹלְשְׁטְּעָזְדִּינָּע בִּירגְּעָרְלִי
בע, רעליבוּזּוּע און וְאַצְיאָנוֹלָע גְּלִיְיכְּבָרְעַכְּתִּיגּוֹןָג, גען, שיקארטסִי האט ערקלעדט, איין זיין
רענירונג פּערדאָט דעם אָנטִיסּעֲמִיטִיזּם אַז און אָנֻרְקָעָגֵט די פּוֹלְעָ גְּלִיְיכְּבָרְעַכְּתִּיגּוֹןָג פּון אלע
בִּיזְגָּעָר. איין צוֹזְאָמְנָהָאָנוֹג מיט דעם דאָזִיגּעַן גַּשְׁפְּרַעְךָ האט גַּעַגְּנָג. שיקארטסִי אָבְגָּעָנָבָּעָן שְׁפַּעַט
איין פּוֹילִישְׂטוּן נְאַצְיאָנוֹלְרָאָם אַז לָאָזְדָּאָן פָּאָלְגָּעָנְדָּע ערקלעדּוֹן :

"איין ניון יארק האב איך איזיפגענומען. אַ דעלעגענצעי פון איזידישען ווועלט-קאנגרעם.
אייך האב געהאט אַ לעונגער עקרונען פיט דער דעלעגענצעי און האב אַקזעפעטירט אַ סעמאראן-
דום, איזיף ווועלכען אייך זויל איזט ענדערען אַבִּיעַקְמִירָן. פוילען איז איזיף אַז אַזטניליקלייבען
אָוֹפֶן בְּעוֹזָעַן אָפֶט דער שער לעזאל פון פָּעָרָהִידְעָן, זעהר פָּעָרָשִׂידְעָן פָּאָקְסָאָרָעַן. די פָּאָלָאָקָעַן
זענפַּען זעהר שאָרָך בְּשָׁוֹלְדִּיגְט בְּעוֹזָאָרָעַן, צוֹוִיטָעַן אַנדְרָעַן, אַיְן עַקְסְּטָרָעַמָּעַן אַזְטִיסְעָמִיטִיזָם
אוֹזָן פָּאָגָרָאָמָעַן. אייך זויל פָּעָטָשָׁטָעַלְעַן די לִיבָּעָרָאָלָעַ פְּרִינְצִיפָּעַן, זוֹאָם זעַדְעַן די רִיכְסְּפָּלִיזִיעַן
פָּאָר דער רָעַנְיְרָוזָן, אייך זויל פָּעָטָשָׁטָעַלְעַן אַיחָד אַזְּפִּרְיִיכְתִּינָּעַ דַּעַמְּקָרָאָפִּיעַ פָּאָלִיטִיק, אַיְן
חַפְּכָם מִיט ווּעַלְבָּעֵר עַם זַעַט אַיְן קְוֹמָעָנְדִּינָּעַן פּוֹיְלָעַן אַגְּבָּעָוּזָנְדָעַט ווּרְעָעַן דַּעַר פְּרִינְצִיפָּעַן
גְּלִיבְּכָעַ דַּעַבְּט אַזָּן גְּלִיבְּכָעַ פְּלִיכְטָעַן פָּאָר אַלְעַ בִּירְגָּעַר פון דַּעַר רֻעְפּוּבְּלִיק, אַזְּבָּהָעָנְגִּיבָּעַן פון
נָאָצְּיָאָנָאָלִיטָעַט, דָּאָסָע אַדְעַד דַּעַלְיְגִּיעַ. דָּאָס קְלָעְרָט=אַזְּיִיפָּטְקָלָאָר די לאָגָע. דָּאָס אַיְן די
שְׁפָעַלְוָזָג פון דַּעַר פּוֹיְלִישֶׁר דַּעַגְּיְרָוזָן. אייך בְּעַמְּעָרָק, אַז אַז אַנדְרָעַ שְׁפָעַלְוָזָג בְּנוֹגָעַ דָּעַם
שׂוֹזָעָרָעַן פְּרָאָבָלָעַט וּזְוָאָלָט קִיְּגָמָל נִיט פָּעָרָשָׁאָגָעַן בְּעוֹזָאָרָעַן דַּוְרָךְ דַּעַר אַמְּשָׁרִיקָאָגָעַל גַּעֲזָעַל-
שָׁאָפָּס אַזָּן נִיט דַּוְרָךְ דַּעַר בְּרִיטִישֶׁס, ווּעַלְבָּעַן קָעְמָפָּט צְוֹזָאָמָעַן כִּיט אַזְּזָז דָּעַם שׂוֹזָעָרָעַן עַזְּטַ-
שְׁלָאָמָעָנָעַם קָאָמָעַגְּגָעַן דַּעַר חִיטְלָעְרִישָׁעַד אַיְדָעָאָלָגָיִיעַ. אייך צְוֹוִיְמָפָּל נִיט, אַז אַזְּיִיך אַיְן דַּעַר
דַּאָּזְיְנָאָר קָעְרָפְּשָׁאָפָּט ווּעַלְעַן טְרִיאָזְמָפִּירָעַן דִּיזְעָלָבָעַ פְּרִינְצִיפָּעַן. ווּעַר עַמְּשָׁעָלָט זִיך אַזְּקָעַעַן
גְּזַעַן די דַּאָּזְיְבָעַ פְּרִינְצִיפָּעַן, דַּעַר אַרְבִּיִּים גַּעַגְעַן די אַיְזָנָעָרָעָסָעַן פון זַיְיָן אַיְיָזָעָנָעַר נָאָצִיעַ.
גַּעַגְעַן שִׁיקָּאָרְקִיְּס עַרְקָלָעָרָוָגָן אַיְז בְּעַשְׁטָעְשִׁינָּעַן בְּעוֹזָאָרָעַן דַּוְרָךְ דָּעַם גַּאנְצָעַן פּוֹיְלִישָׁעַן //
סִינְיָסָהָרָעַן=קָאָבִיְגָעַט. די דַּאָּזְיְבָעַ עַרְקָלָעָרָוָגָן, ווּזִי אַזְּיִיך די דַּעַקְלָאָרָאָצִיעַ, ווּעַלְבָעַן עַמְּחָמָעַן אַבְּגָעַ

- 24 -

דעם אידישען זו עלט=קאנגרעס איזיפגעזזיבען די אידיע זועגען צו זיפרוףען און אינטער=
אמעריךאנער אידישע קאנפערענען. די אידיע איז איזיפגעזזיבען בעווארען און פארזירקליבט
זעוארען דורך דעם אמעריךאנער אידישע קאנגרעס, און איז באלאטימאר איז ערעד זאנו עסבע
1941 זיך איזו יאנקזומען די ערשטע אינטער=אמעריךאנער אידישע קאנפערענען, זואס איז געוווע
א זיטאָרְדַּע גאנטערעניש. דער אינטער=אמעריךאנש אידישע קאנטסיל, זואס איז גאנזעהלט בע
זוארען איזיף דער קאנפערענען, חאט זיך אונגעלאטען און אידישען זו עלט=קאנגרעס (איזיפריהיל
ליך זועגען דער הייטאָרְדַּע קאנפערענען - איז א בעזונז שיען קאָפְּטָאָל).
איין זואָיְנְגְּפְּאָן זעען איין דערזעלבער צייט איזטשרגאנזומען גאנזאָרען טרייט צו פער
בעסערען די לאָגָע פון די אידען איין איזינגען זייזען פֿרְעָמְנִיכְעָד און אונטראָלְעָמְטְרִיךְאָנִישׁע
לענדער. איין די אלע טאלען האבען דר. טיטען ס. זוייז און דר. נחום גולדמאָן בעקומהּ ד
פון די אַמְּבָּאָפָּאָדָּרְעָן פון די בעטערענזרע לענדער די פֿערזְיְבָּעְרְזָה, אֵז עם זועט רעספֿעָקָּרְעָט
זוערען די פֿולְעָן נְלִיְּכְּבָּרְעָתְּיְגָזְגָּזְפָּוָן די זְרוֹאָת.

די גְּרוֹזִיסְטָע אַרְנוֹאָזְאַצְּיְעָרְבִּיְּסָט, זְוַלְפָעָדָר אַדְיִישָׂרְדָּע זו עלט=קאנגרעס האָס אַיְן דָּאָל
צייט דּוֹרְבְּגָעָפִּיהָרֶט אַיְן די צָעַנְטְּרָאָלְעָזָן דְּרוֹטְסְּאָמְעָרְיךְאָנָּרְ לְעַנְדָּאָר, אָרְיִינְגְּהָמְעַנְדִּיבְּגָ אַלְעָ
אַדְיִישָׂרְ קִבְּזִים אַיְן די לְעַנְדָּר אַיְן אַדְיִישָׂרְ זו עלט=קאנגרעס אַיְן צָוְצִיחָעָנְדִּיבְּגָ זְיִי אַז זְיִין
אָרְבִּיְּסָט, אַיְן אַזְּיִיךְ אַזְּיְטָגְּזָוָצָט גַּעֲזָוָרְעָן פָּאָר וְפָאָרְ פָּאָלִישְׂיָאָרְ טָעַטְיְגְּקִירְיָט, שְׂוִין בִּיתְיָין
שְׂדָטוֹן גַּעֲזָוָן אַיְן דְּרוֹטְסְּאָמְעָרְיךְאָ, אַנְהָזָיָב 1840, אָזָה דָר. נֹחוֹם גַּאֲלְדָמָאָן בעהאגּוּן בעטערעכּוּן
סִיט דֻּעָם אַזְּיְטָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ אַיְן אַדְבָּעָנְטָרְגָּא אַיְן סִיט רָעָם פְּרָעוֹזְיְדָעָנָט אַיְן אַזְּיְטָרְן=סְטִינְיְסְטָרְ
איַן אַזְּוֹגְזּוּיִיִּ. אַיְן דְּרָרְזְעָלְבָּאָד צִיטָט האָס דָרְ זְמָעָץְיָאָלְאָרְ זְלָעְגְּרָאָשְׁר פָון אַיְדָהָעָן זו עלט
קָאנְגָרָעָס וְר. יַעֲקֹב הַעֲלָמָאָן, דִּירְעָקָטָאָר פָון אַזְּיְטָרְגָּאָרְ קָאנְגָרָעָס=גַּיְזָוָה פָאָר דְּרוֹטְסְּאָמְעָרְיךְאָ אַיְן
זְוַעְגָּאָס=אַיְדָעָס, גַּהְהָט זְזִיכְיָהָעָזְעָרְעָמָעָן צִיטָט די אַיְנָעָרְן=סְרִינְיְטָאָרְעָן פָון טְזִילִי אַיְן
בָּאַלְיוֹזָאָן, עַנְרָע 1940 אַיְן אַנְהָזָיָב 1941 האָס דָר. אָ. פ. יְוָרִיס בעזוכּוּט אַיְן זְאָמָעָן פָון אַיְדִּיָּע
שְׁעָן זו עלט=קאנגרעס דֻעָם אַזְּיְטָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ פָון גְּלִיאָזְרָעָן, דֻעָם אַזְּיְטָרְן=סְטִינְיְסְטָרְ אַיְן
אַזְּיְעָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ פָון פָאָרְן, דֻעָם אַזְּיְטָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ פָון קְאַפְּטָוְבִּיָּע אַיְן דֻעָם אַזְּיְטָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ
פָאָר אַיְן אַזְּיְעָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ פָון עַקְוֹזָאָדָאָן. אַיְן יְזָלִי אַיְן אַזְּיְגָוְסָט 1941 אַיְזָה דָר. נֹחוֹם
פָאָלִיסָטָן גַּעֲזָוָן אַזְּיִיךְ זְיִין אַזְּוֹרְיִישָׂרְאֵל דִּיזְעָז אַיְן צָעַנְטְּרָאָלְעָז אַיְן דְּרוֹטְסְּאָמְעָרְיךְאָ, אַיְן אַיְזָה
אַזְּיְפָגְעָנְזָוָמָעָן דְורךּ די פִּיחְדָּעָנְדָּע טְלוֹבָה=מְעַנְשָׂר אַיְן די לְעַנְדָּשָׂר, צָוְצִישָׂן זְיִי דָוְרָכְן פְּרָעָזָ
דָעָגָט פָון טְעַמְּסִיקָא אַיְן אַזְּיְעָרְן=סְיִינְיְסְטָרְ פָון אַרְגָּעָפְּגִּינְעָ.

איַן די אלע גַּעַשְׁפְּטָאָפָּעָן גַּעַטְנָן אַרְזְמָגָעָרְעָדָה גַּעַנוֹזָאָרְעָן די פְּרָאָגָעָן זְזָעָגָעָן פְּרָעָזְיְכָעָרְעָן
די רָעָבָט פָון די אַיְדָעָן אַיְן דָרְ נָאָרְמָלְחָמָה=הָרְגָעָרְ אַזְּעָגָעָן זְזָעָגָעָן אַזְּיְפָזָן פָון דָאָיְזִיסְטָרְ

געג'יניגאלער חיטט אין אידן ייְהוָה, און איז איזניגע מאלען אויך פֿעַגּען פֿערלִיכְטֶרְעָן זי אַיְדִּי.

זע עפֿ גִּרְאָבִי עֲזֵין זי לְעַדְעָרְטָן זוֹן דְּדוֹסְ-אַפְּעָרִיךְ.

אויך איז איזניגען זי אַפְּלִיכְטֶרְעָן זוֹן אַיְדִּי אַעֲזָעַן פֿעלִיכְטֶרְעָן זי אַיְדִּי
רעגִירְוָנְגָעָן זוֹן זי לְעַדְעָרְטָן זי בְּעַקְמָעַן זַיְעַר אַמְּלִיכְתָּן שְׁמַיָּהּ פֿאַר זי אַיְדִּי
דָּעַר קְזַמְּעַדְיָגָעָר שְׁלוֹסְ-קָאנְטוּרְעָן. אַיְן זי אלע פֿאַלְמָשְׁבָּעָא קָאַרְיָעָם אַזְּנָמָן טְרִילְטָן אַיְזָה דָּעַר אַיְדִּי-
שְׂעַר פֿעלִיכְטֶרְעָן קָאנְגְּרָעָס שְׁטָאַרְקָן גְּעַטְמִיאָגָטָן גְּעַנְדְּרָעָן אַזְּנָמָן דְּרוֹצָה זי אַגְּפִיחָרְעָר זוֹן
אַפְּעָרִיךְ-קָאנְגְּרָעָס אַיְדִּישָׁן קָאנְגְּרָעָס.

. 8 .

שי צוֹן דְּעַרְמָגָן, מאלען זי אַגְּפִיחָרְעָר זוֹן אַפְּעָרִיךְ-קָאנְגְּרָעָס בַּעַמְדָה
דָּעַמְבָּזָה זוֹן דָּרְ. נַחַטְמָגְלָדָן אַזְּנָמָן דָּרְ. סְפִּירָהָגָד אַיְן גַּיְזָה יְאַדְמָקָה 1940
פֿערְזִיבְּרָעָט זַיְעַר פֿולְעַט שְׁאַרְאַלְיָהָעָן אַזְּנָמָן מְאַטְמָעָרְעָלְעַט שְׁמַיָּהּ פֿאַר שְׁאַלְעָן בַּעַמְדָה קָאַכְגָּרָעָס אַמְּרָאַזְגָּדָה-
אַיְגְּסִטִּיםְמָן צְזְוּגְרִיסְטָעָן זי אַיְדִּישָׁעָלְמָן פֿאַדְעַדְזְגָעָן. דָּעַר דָּאַוִּיגָעָר אַיְגְּסִטִּיםְמָן אַיְזָה גְּבָרִיכָה-
דָּעַמְבָּזָה גְּעַבְּרָאָרָן אַיְן גַּיְזָה דָּעַמְבָּזָה בְּטָעַן פֿעַבְּרָוָאָר 1941 אַזְּנָמָן דָּעַמְבָּזָה פֿאַטְרָאַגְּנָה זוֹן אַפְּעָרִיךְ-
גְּעַר אַיְדִּישָׁעָן קָאַכְגָּרָעָס פִּיאַה דָּעַר סְפִּיטְרָהָרְקָונְג זוֹן אַיְדִּישָׁעָן פֿעלִיכְטֶרְעָן זי אַיְזָה
גְּעַרְיִינְדָּעָט גְּעַבְּרָאָרְעָן גַּיְזָה אלְעַטְמָאַנְיִישָׁעָן קָרְפְּטָעָרְשָׁאָמָן. עַל אַיְזָה אַגְּרָוּעָט גְּלָעַלְגָּטָה, חָם זְוָכָת
אוֹ פְּאַבְּיִילִיזְיִרְעָן זי אַיְגְּטָלְקָהְמָזְעָלָעָט כּוֹחָאָה זוֹן אַיְדִּישָׁעָן פְּאַלְקָה, בְּבָדִי זַיְעַן זַיְעַן פֿעַלְמָעְסָטָעָן מִזְמָה
דָּעַמְבָּזָה רִיזְיִגְעָן פֿרְאַמְלָעָם זוֹן זי אַיְדִּישָׁעָלְמָן פֿאַדְעַדְזְגָעָן אַזְּנָמָן רַעֲגְוִילְיִרְעָן זי אַיְדִּישָׁעָה לְאַגָּדָה
גְּאָבָּה, קָרִיבָה. דָּעַר אַיְגְּסִטִּיםְמָן אַיְזָה גְּעַבְּרָאָרְעָן גְּעַבְּרָאָרְעָן אַזְּיָמָן פְּסָךְ זוֹן פֿלְעַדְעָר, חָם זְעַדְעָן
פֿאַרְגְּעַשְׁלָאַגְּדָה גְּעַבְּרָאָרְעָן גְּעַבְּרָאָרְעָן דָּוֹרְךָ זַיְעַן דִּירְעַקְטָאָדָה דָּרְ. יְעַקְבָּרְאַיְלִינְגָּהָן זַיְעַן אַיְן 1989, אַזְּנָמָן זְעַדְעָן
דָּעַבְּוִיָּה אַזְּיָמָן דָּעַר אַיְבְּרַצְיָזְדָה, אַזְּנָמָן יְעַדְעָה פֿאַרְטָוְלִירְזָה זוֹן אַיְדִּישָׁעָר אַמְּלִיטִיק קָאַן זַיְעַן
שְׁטִיאָהָן גַּיְזָה אַגְּדָעָה, זַיְעַן אַבְּיִעַקְטִיְהָרָר אַזְּנָמָן אַיְסְכָּאַנְטָמְלִיבָּרָר פֿאַרְזָה זוֹן זי גְּעַשְׁעָה.
גְּיָשָׁן אַיְן דָּעַר נַחַעַטְפָּטָר פֿעַרְגָּאַגְּדָהָעָהָמָה אַזְּנָמָן זַיְעַר חִינְפְּרָגְרָוָתָה.

זי פֿאַרְשְׁוֹגְטָ-אַרְבָּהָטָן אַזְּנָמָן אַיְגְּסִטִּיםְמָן אַיְן פֿיְעָר דְּעַמְבָּזָהְמָעְגָּטָה זוֹן
פֿאַלְיִשְׁיק אַזְּנָמָן רַעֲכָה, זוֹן סְטָמְאַסְטִיק אַזְּנָמָן עַקְאַדְמִיק, זוֹן פֿיְגְּרָאַבְּיָה אַזְּנָמָן חַצְלָאָנִי זַאְכִּיעָה, זַיְעַן
חַיְדָעָדָאַיְטָבָזָה, דָּעַר אַיְגְּסִטִּיםְמָן תָּאָמָן צוֹן פֿעַרְגְּעַנְטָלִיבָּט פֿעַרְדָּעָלְעָט אַדְבִּיטָהָן זַיְעַף זי גְּעַבְּיִינְגָּה
אוֹזְנָמָן בִּיטָּהָרָה אַזְּנָמָן פֿאַנְכָּאַטְלִיבָּהָן בְּזַלְעַטְיָן "דְּזַעְוָאָהָס אַפְּעָרָה", זוֹן פֿעַלְבָּעָן יְעַדְעָר גְּמָפָר אַיְזָה דָּעַמְבָּזָה
חַיְדָסָט אַזְּנָמָן בְּעַזְוֹנְדָעָר פֿרְאַבְּלָעָם, בַּעַמְדָה אַיְגְּסִטִּיםְמָן אַיְזָה אַדְמָאַנִּי זַיְרָה גְּעַבְּרָאָרְעָן אַזְּנָמָן רַיְכָה אַסְטִיק
פֿאַנְטָרְזִילְאַלְעָן זוֹן אַיְדִּישָׁעָן לְעַבְּעָן אַיְן אַיְרָאָה זַיְעַט דָּעַמְבָּזָה חַיְלָעָרִיזָה, אַזְּנָמָן בְּעַזְוֹנְדָעָר זַיְעַט דָּעַמְבָּזָה
אַזְּיָמָרְזָה זַיְעַן קָרִיבָה. דִּירְעַקְטָאָר זוֹן אַיְגְּסִטִּיםְמָן אַיְזָה דָּרְ. יְעַקְבָּרְאַיְלִינְגָּהָן זַיְעַר זַיְעַן דִּירְעַקְטָאָר
דָּעַר עַמְּשִׁילְזְגָּדָה זַיְעַן פֿרְאָהָר, שְׁמָךְ לְאַזְּעַרְתָּאָהָן דָּרְ. אַרְיָה פֿאַרְטָאַקְפָּעָר, יְעַקְבָּר לְעַזְּאִינְקָה.

דער סיטט דעפנארטמאטעס אין מאשינגען, איז אויך דאס ברייטישע אינטראדמאזיע-סיטי ניטע-
רייזן חאבען מעהרערע טאל אוו-טוגעדייקס זונער טמאركנטע פעראיינטערלעטיזונג פאר דער ארבײַט
פָּאָר דִּי נָאָךְ-סָלְחָה-פָּרָאָבָּלְעָםְזָן. פָּאָר דִּי סָפָּעָצִי עַלְעָן פָּאָרְזָה-גָּזָה-אַיִּנְפָּטִי-זָנוֹאֵי עָם, זָהָם זָעָמָעָן זָעָמָעָן
געוריינדעט בעחרוען כמעט בי אלע אליאירטע רעגיידונגען, חאבען זיך טמארכט פעראיינטער-
סיטט פִּיט דָּעַר סָעָטִי-גְּקִים אָזָן פָּוּבְּלִיקָאנִיסָּעָס פָּזָן אַיִּנְפָּטִי-טָוָה בִּיטָּם אַסְעָרִיקָאנִיגָּר אַיִּדְישָׁעָן קָאנֶ-
גרעם אָזָן אַיִּדְישָׁעָן פָּעָלְטִי-קָאנְגָּרָעָס אָזָן שָׂעָעָן סִיט אַיִּחָם אָזָן שָׂעָדְרִיבָּר פָּעָרְבִּי-נְדוּגָּה.
זָזָאָסָעָן סִיט דָּעַט אַסְעָרִיקָאנִיגָּר אַיִּדְישָׁעָן קָאנְגָּרָעָס, חָלְבָּר חָמָס בָּאָלְד גָּאָךְ דָּעַט צָוָאָסָעָן
ברוך פָּזָן פָּרָאָגְרִיךְ אַגְּבָּעָן פָּעָלְטִי-קָאנְגָּרָעָס אָזָן בָּעַמְּלִיחִידָּץ אָזָן בָּעַמְּלִיחִידָּץ אָזָן דָּעַר אַרְבָּיַט פָּזָן דָּעַם "קָאמִי"-
טָעַט צָו פָּעַרְטִי-דָּבָעָן אַסְעָרִיקָא דָזְרָךְ חָלְפָּעָן דִּי אלְיאִירְטָעָס (דָּעַר אַסְעָרִיקָאנִיגָּר אַיִּדְישָׁעָן קָאנְגָּרָעָס
אָז גָּעָעָן דִּי עֲרַשְׁתָּע אַיִּדְישָׁעָ אַרְגָּאָנִי זָאָצִיּוּ אָזָן אַסְעָרִיקָא, חָמָס חָמָס אַגְּשִׁילְגָּעָדְזָסָעָן אָזָן דָּעַר
אַרְבָּיַט) אָזָן חָמָט צָפְּעָטָר אַרְגָּאָנִי זִירָט דִּי אַיִּדְישָׁעָ אַבְּטִילְזָוָג בִּיטָּם "ברִיטִישׁ פָּאָר דָּעַלְיָעָף" אָזָן
אַסְעָרִיקָא, - חָמָס דָּעַר אַיִּדְישָׁעָן פָּעָלְטִי-קָאנְגָּרָעָס זִיךְ גַּעַשְׁטָעַלְטָן אָזָן פָּעַרְבִּינְדוּג פִּיט דִּי אלְיאִירְטָעָס
רעגיידונגען אָזָן אוּסְטָוּזָאָט יְעַדְעָן גַּעַזְעָלִיבָּעָן אָזָן לְעַגְּזִישָׁטָע גַּעַלְעֻגְעָחָת צָו חָלְפָּעָן אָז אָלְלָרְקָעָר
דָּעַט גַּעַסְטִזְאָסָעָן קָאמָט גַּעַדְעָן חִימְלָעָרִיזָטָם, אוּסְטָוּזָאָט יְעַדְעָן
אַגְּדָעָלְאָסָעָן אָז אַיִּדְישָׁעָן חָלְפִּטְקָאנְגָּרָעָס, אָזָן דָּעַר אַלְיאִירְטָעָס, אָזָן סִיט דָּעַר
צָוָאָסָעָן אַגְּבָּעָן אַבְּדִיטְפָּעָדָעָר אַמְּקָאָד אָזָן דִּי בָּעַאְיָה-זָוָנָעָן סִיט דִּי דָעַאְקָרָאְטִישָׁע רַעַגְיְרוֹנְגָּעָן,
אוּסְטִזְמָה דִּי זִיכְטִי-גְּקִים אָזָן דָּעַר דָזְרִיבָּר אַקְאִיעָס אָזָן אַנְעָרְקָעָטָן גַּעַנְאָרָעָן דָזְרָךְ דִּי מָאָרְטָמְעָהָר פָּזָן
דָּעַר בָּרִיטִישָׁעָן אָזָן אַגְּדָעָר רַעַגְיְרוֹנְגָּעָן.

אָז אַסְכּוֹזָסָעָן סִיט דָּעַט אָז בְּרָאָסָעָן אַז דָעַרְמָאָגָעָן פָּאָר אַיִּחָם פָּזָן אַסְכּוֹזָסָעָן, וָאָמָּן
בָּעַמְּלִיחִידָּץ דָּעַר אַיִּדְישָׁעָן קִיבָּעָן אָזָן פָּעַקְדִּיקָּה חָמָט אַמְּלִיחִידָּץ גָּאָזְקָעָן פָּאָר דָּעַר בָּרִיטִישָׁעָן
אַדְסָעָן אָז אַמְּבָוּלָאנָס סִיט פָּעַלְדִּיקִיבָּעָן, אָזָן דִּי דָזְרִיבָּר שָׂמְגָן אַיִּבְּרָוְעָגְעָבָעָן גַּעַנְאָרָעָן
דָזְרָךְ דָעַר פָּעַדְמִיטְלָזָנוּג פָּזָן דָעַר בָּרִיטִישָׁעָן פָּעַקְדִּיקָּה שָׂמְגָן דָעַר גַּעַתְרִיבָּר גָּעָר בָּרִיטִישָׁעָן
רַעַדְגָּר, דִי פָּרָעָזִידָעָטִין פָּזָן דָעַר סָעָדִיָּה חָמָט פָּרָעָזִעָטִירָט דִי סָמְגָן דָעַר גַּעַתְרִיבָּר גָּעָר בָּרִיטִישָׁעָן
סָמְכָּט. אָזָן לְעַצְמָעָן יְאָחָר חָמָס דִי עַזְעַקְטוּסִיאָע פָּזָן אַיִּדְישָׁעָן פָּעַלְדִּיקָּה-קָאנְגָּרָעָס עַנְתְּחִיה-עַלְתָּה אַלְלָא
בָּרִיטָעָן אַלְיאִיטִישָׁעָן טָעַטְיְגָוִיטָעָס, אוּסְטָוּזָאָט אַיִּדְישָׁעָן פָּרָאָגָעָס אָזָן דָעַרְגִּיבְּעָדָר
בָּעַדְשָׁטָגְדָעָר רַעַזְוְלָטָמָפָעָן אָזָן דִי בָּעַטְיְחוֹנְגָעָן צָו אַרְלִילְכְּטָעָרָעָן דִי אַיִּדְישָׁעָן לְאָגָע אַזְמָעָטָוּם, וְאָז
פָּס אָזָן גָּאָר גַּעַדְעָן אַסְעָלְבִּיכְמָס דָאָס אָזָן.

דר. סְטִיְמָעָן ס. זָהָן אָזָן דָר. גָּאָלְדָסָקָן חָאָבָעָן אָזָן דָעַר אַסְטִיְמָעָן אַגְּבָּעָן
קָאנְפָּעָרְעָן סִיט,] סְאָחִיְעִטְיָשָׁעָן אַסְבָּאָסָאָרָאָד אָזָן דִי פָּרָאָיִינִי גָּמָע שָׁמָאָקָטָעָן סָאָקָטָים לִימְחִינָאָת
עַזְעַזְעַזְעָן דָעַר לְאָגָע פָּזָן דִי אַיִּדְישָׁעָן פָּלִיבְּטִילְגָּנוּגָע אָזָן רַוְּסָלְאָגָד, אָזָן חָעָדָעָן אַרְתָּחָאָרָעָן

פראגען, ואט פֿיַהְרָעֶן אָן זָאָס אִידִישׁע לְעַבְעֵז אֵין פֿאַחַיּוּט-רוֹטָלָאנְד, אָוֹן דִּי בְּעַצְיָהָונְג פָּוּן דָּעַר
פֿאַחַיּוּט-רֻעַבִּירָוּנְג צָו דִּי אלְגַעֲמִינְעַ אִידִישׁע פֿרָאַבְּלָעַמְעַן.

נאָך דִּי קָאנְפְּעַרְעַנְגָּעַן, חָאָס דִּי פֿאַרְשְׁטָעַהְעַר פָּוּן אִידִישׁען פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס חָאַבְעַן גַּעַכְתַּם
פֿאַחַיּוּט-די טְשַׁעַבְיַיְשׁוּ מִינְיַ-פֿטְמָאַרְעַן פֿאַמְּקוֹרִיךְ, לִיבְגָּעַר אָוֹן גַּעַשְׁקָמַע אֵין נִין יַאֲרָק, אָוֹן חָאָס דִּי פֿעַרְטַּ
טְרַעַטְעַד פָּוּן דָּעַר בְּרִיְ-פֿישְׁעַר פֿעַקְצִיעַ טְוּן אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס חָאַבְעַן גַּעַחַת אֵין לאַנְדָּאַן
דִּי דָּאָרְטִיְגַּע פֿיַהְרָעֶר פָּוּן דָּעַר טְשַׁעַבְכָּפְּלָאַזְקִיםְיַיְשׁוּ רֻעַבִּירָוּנְג, אֵין דּוֹרְבְּגַעַטְיַחְרָט גַּעַמְרָעַן דִּי
בְּעַשְׂטַיְ-סְזָוְגַּע פָּוּן אִינְגְּזַעַט, גַּעַ. פֿרִיאַשְׁעַר אלְטַ אִידִישׁעַר סִיטְגְּלִיךְ אֵין טְשַׁעַבְכָּפְּלָאַזְקִיםְיַיְשׁוּ נַאֲצִיאָנְגָּאַל-

אֵין לאַנְדָּאַן רָאַט. פֿיַשְׁעַר שְׁטוּמַע, אֵין קְרַעְנַע אַרְבִּיטַט, אֵין פֿעַרְבִּינְגָּוּנְג סִיטַט דָעַס אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס
אַנְגְּצַע רִיחַ אִינְגְּסְטְּרַעְגְּגַעַן חָאָט דִּי עַקְעַקְזְּטִיעַוּנְג פָּוּן אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס אַזְגְּטַעַר-

גַּעַנוֹזְמַעַן אֵין פֿעַרְגָּאַכְּגַעַעַט יַאֲחָר לְטוֹזְבָּה דִּי אִידִישׁעַ פֿלִיכְטְּלִינְגַּע אֵין אַרְיָה צַעַנְטְּרָאַל- אָוֹן
דְּרוֹסְ-אַמְּפְּרִיךְ אַגְּנָעַר לְעַנְדָּעַר, וָאָס זְעַגְעַן דָּאָרְטַט פֿעַרְחָאַלְטַעַן גַּעַמְרָעַן אלְטַ פֿיְנְדְּלִיבַּע אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר,
אֵין אַנְקָאָסְקָאַסְקָאַס זְעַגְעַן אַדְאַקְדַּעַן דִּי רָאוּזְיָגַע בְּעַטְיָהָוּנְגַע בְּעַפְרִיט גַּעַמְרָעַן דִּי פֿוֹיְלִישַׁע
אִידְעַן, וָאָס זְעַגְעַן דָּאָרְטַט גַּעַמְרָעַן פֿעַרְחָאַלְטַעַן. אַדְאַקְדַּעַן דִּי אַזְנְטְּרָגְעַנְמַע שְׁרִיטַטַּ פָּוּן דִּי פֿאַרְ-

שְׁטוֹחַעַר פָּוּן אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס אֵין גַּעַטְמְפָאַלְאַא זְעַגְעַן דָּאָרְטַט דִּי דִּיְמְשַׁע אָוֹן אַיְמָאַלִי עַגְּיַע
אִידְעַן, פֿלִיכְטְּלִינְגַּע, נִימַט אַזְגְּטְּרַעְגַּתְּחָאַרְטַעַן גַּעַמְרָעַן גַּעַמְרָעַן פָּאַרְ פֿיְנְדַּע-
לִיבְעַ אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר. אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר אַזְיְטְלְעַנְדְּעַר
דָעַס אִידְעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס אַזְיְטַזְוַעַלְעַז, אָזְעַז אַזְלְעַז אַזְרִיקַטְעַז הַעֲרַעַן דִּי צַיְנָזְגַע
גַעַן אָוֹן רָאַדְיָא-אַזְיְדִּיצְיָע אֵין רַעַר אִידִישׁעַר שְׁפָרָאַךְ, וָאָס זְעַגְעַן נָאָבָע אַזְיְסְבָּרוֹד פָּוּן קָרִיגַע
אַבְגַּעַשְׁטָעַלְטַט גַּעַמְרָעַן אַזְלִיבַּע דָעַס אַלְגְּעַטְמִינְגַע מַעְדְּבָאָט אַזְיַיְפָּאַס פֿרְעַמְרָאַבְּיַיְגַע צַיְטְזָגְעַן אָוֹן
רָאַדְיָא-טְרָאַגְּרָאַטְעַן.

דָר. טְאַרְטָאַקְעַטְעַד חָאָט גַּעַמְאַט אַיְנִיְגַע גַּעַשְׁטְרַעְבַּעַן מִיטַטַּ, אַזְיְלִישַׁען אַסְבָּאַטְאַדָּאַר אֵין פָּאַ-
שִׁינְגְּטָאַן חָאַבְעַן צְוַרְיְקַעְבַּעַן דִּי פֿוֹיְלִישַׁע בְּרִגְעַרְטָאַט דִּי אַזְיְטְעַבְּיְרַגְעַרְטַט פֿוֹיְלִישַׁע אַיְדָעַן
אַזְיְסְלָאַנד. אַדְלְעַגְּאַצְיַע פָּוּן דָר. נְחוֹם גַּאֲלָדְטָאַן, דָר. מְ. ל. פֿעַרְלְצָהִיג, דָר. א. טְאַרְטָאַקְעַטְעַד
אוֹן סְר. דְזְשִׁיסְטַס חָאַטְעַדְטָאַן מִיזְעַד חָאָט רִיזְעַלְבַּע פְּרָאַגְעַן אַרְזְטְּגַעְרָעַדְטַט סִיטַט דָעַס פֿוֹיְלִישַׁען אַזְיְסְלָרַן
מִינְיַ-סְטַעְרַרְטַסְטַקִי, אַעַז עַד אִין גַּעַם וּסְעַן קִין פֿאַרְיִיגַע.

דִּי עַמְּזַעְקְזִיטְיַהְעַז פָּוּן אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס חָאָט אַזְגְּטְּרַעְגַּנְמַע אַרְיָה שְׁרִיטַט גַּעַגְעַן
דִּי שְׁרַעְקְלִיבַּע רְדִיפְזָה אַזְיַיְפָּאַס דִּי אִירָעַן אֵין דְזְטַעְנִיְעַן, אַזְגְּגָאַרְעַן, סְלָאַקְאַרְעַן לְעַצְמַען חַיְנְטַעְרַד
פֿאַרְשְׁטָעַהְעַר פָּוּן אִידִישׁעַן פֿעַלְמַ-קָּאנְגְּרוּס חָאַבְעַן קָאנְפְּטָרִירִיטַט מִיטַטַּ רִי פֿעַרְטְּרַעְטַטְרַעְטַט פָּוּן דָר יַוְגָּאַ-
סְלָאַחְיַיְשַׁעְרַר דּוֹבִיְרָוּנְג אֵין נִין יַאֲרָק חָעַבְעַן אַבְשָׁאַפְעַן אַלְעַ אַנְטִי-אִידִישׁעַ גַּעַזְעַעַן אֵין יַוְגָּאַלְעַ-
חַיְעַן אָוֹן אַנְזְוִילְרָעַן אַלְעַ אַבְשָׁאַפְעַן" חָאָס זְעַגְעַן גַּעַשְׁלָאַפְעַן גַּעַמְרָעַן אַזְגְּטַעְרַן דָרָוק פָּוּן דִּי

געדייש אקסטאנטען, זיין חעגנון "אדייניזירען" די אידישע געשנטען א.א.וו.

די עקרע קזומיסיע פון אידישען חעלט-קאנגרעס אין ניינ ארכ אונ די בריטיש סעקסיע איזלאנדאן האבען אונגענומען שרים בי דער חאלענדישער רעגיירונג חעגנון בעסריין די אוים לענדישע אידען אויפֿן איניעל קיראמא, חעלכע זעגען דארט אינטערנירט געהארען אלט פינדליכע אויסלענדער.

סיט קיראמא אייז פערזונדען א גרויסע אונ ציבטיגע אקסיע, חעלכע דער אידישער טעלט קאנגרעס האט דורךעפֿיתרט ^{דרויס-} פֿשׂוֹגָם 88 אידישע מליבטיליגע, חעלכע האבען זיך געסראגען איבערן אטלאנטישען אקערן איזיפֿ דער שיף "הבר דע הארנאמ" אונ זעגען ניט אראגונלאזען געהארען איזיפֿ דער יאט. עט האט געדראחט, איז די פלייטיליגע זאלען אוריינטיקט חעגנון קיין אידראפא, אונ צחישען זיך זעגען געהוען פיעל דיטסע אידען, זהט זעגען געהען אונ גרויס ועפההר. דער אידישער חעלט-קאנגרעס האט געמאכט אונגעחויעד אנטטרונג זעגען. ענטחיקלוונ- דיד א גרויסע פאליטיס-סוציאלע אקסיע. די עקזוקוטישע איז ניינ ארכ אונ די בריטישע זעכיע איז לאנדאן האבען זיך גושטעלט איז פעדאיינדוונג סיט דער ענגלישער רעגידונג, האלענדישער רעגיירונג אונ די רעגיירונג זעגען פון א רית דרום-אטעריקאנער לענדער וועגן איזפֿנְעַתְּקָרְבָּן איזפֿנְעַתְּקָרְבָּן זעגען זיך א טקום טקלט. א דאנק די דאנציג עטמיהונג זעגען געהערען געהארען קאנקרטע טוגליך-בקידען איז טרייניטאד. האט געהערט צו ענגלאנד, אונ איז דער חאלענדישער קלאנגייל קיראמא. זעהר איזפֿנְעַתְּקָרְבָּן ג'זילטיג איז געהען דעם אידישען חעלט-קאנגרעס איז די דאייגע עטמיהונג זעגען דער גרייטישער אטראנדאר איז חמיאנמאן לאדר חאליטקם, סיט חולבער דר. ס. ל. פערלצהייד איז גושטנא- געהן איז א כסדר' דיגער פערזינדוונג צו רעטען די אוטוגליקליבע שליטים. ענדליך האט זיך דעם אידישען חעלט-קאנגרעס אונגעגעבען דורךזיחרען, איז אלע בלאנדרזען דער פלייטיליגע פון "הבר דע הארנאמ" זאלען אידיגלאזען חערען איז דער חאלענדישער קלאנגייל קיראמא. האט איז געהען זעהר א-היינטיגער איזיפֿטז, וועלכען דער אידישער חעלט-קאנגרעס האט דער- גראטס א דאנק די ענגווע פאליטישע פערזינדוונג, האט ער מהט אונגעשטעלט סיט אלע אליארטע רעגיירונג זעגען. אונ זידערמאל מאט זיך איזטיגעאייזען. ^{אויגווער} ח' הי זיכטיג עט איז א פאליטישע אקסיע איז איז טאל, האט קען איז-גען-איזיפֿ איזטצען זו. א נאר א דעליעף-פראגווע.

זעהר פיעל מאט זיך די עקזוקוטישע פון אידישען חעלט-קאנגרעס געשנטיגט איז די לעזטער חדטיכס סיט דער טראגע טעבען לאזען חערען די אידישע טיטס איזיפֿ דער לאנדאנער קאנ- פערעגען פון די 9 גלוות-רפובידונג זעגען מבען די גאזיישע גהאלד-טאטווען. די דאייגע קאנטער- רענץ, חעלכע איז זיך אונזיגעקווען צומערשטען טאל רעט צי-טען יאנוארד 1942, האט דעם

- 40 - איז אידך בין געבעטען געהארען
אייך חאָב דעם כבוז איז איז אינטעריטערען, איין סין איזבענשאָפַע אלט מְרוּזִיְּדָעַט פָּוֹן
דעָר קאנטערענַע פָּוֹן סענַט דְּזַעֲמַס פָּאַלְאָעַ (דָּאַט זִיְּצָרָט פָּוֹן דָּעָר קאנטערענַע אֵין לאַנדָּאַן)
פָּוֹן 18-טָעַן יאנזאָר 1942, צו טערזיבערען איז, איז רֵי דְּעַגְּיַרְזֶגְעָן, פָּאַט זַעֲגַען פָּעַרְטְּרַעְטָעַן
אוֹיפֿ דָּעָר קאנטערענַע, זַעֲגַען אלְעַ אַיְּנְשְׁטִיכִּיג אַז פָּעַרְזְּרַטְּלָעַן אַז פָּעַרְדְּאָסַעַן אלְעַ פָּעַרְבָּרָעַ
כָּעַסֶּס, וָאַט זַעֲגַען בְּעַגְּדָעַן גַּעֲגָעַן גַּעֲגָעַן דִּי אִידְעַן אֵין דִּי אַקְּזִיטִירְטָע לְעַדְעַר, אוֹיפֿ
דְּעַסְׂעַלְבָּעַן אַזְּפָן, וְיֵי דִּי פָּעַרְבָּרְכָּעַט, וָאַט זַעֲגַען אַזְּסְׂגָּעָטִיחָרָט גַּעֲגָעַן גַּעֲגָעַן דִּי אַנְדָּעַרָּעַ
אַיְּנְהָאָזְּנָעַר. עַם אֵיז נִימְטְּגִּיד אַזְּפָאָזְּבָּרִיטְּעָרָעַן אַדְעָר אַז אַינְטְּרַפְּרַעְטִירָעַן דִּי ~~אַזְּפָאָזְּבָּרִיטְּעָרָעַן~~
דָּעַקְּלָאָרָאַיָּע פָּוֹן 18-טָעַן יאנזאָר 1942, בְּכָדִי אַז בְּעַטְאָנַעַן, אַז דִּי פָּעַרְבָּרְכָּעַט גַּעֲגָעַן דִּי
אִידְעַן אַזְּנָעַן דִּי אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג בְּעַהְאָגְדָּלָזָג פָּוֹן דִּי אַיְּדִישָׁע אַיְּנְהָאָזְּנָעַר וְעַרְעַן אַרְיִנְגְּבָּרְכָּעַט
אַזְּנָעַן דָּעַר דָּעַקְּלָאָרָאַיָּע, אַזְּלָע זִי גַּעַחַט אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג
חַעַרְעַן בְּעַגְּדָעַן דָּוָרָךְ דָּיְבָּלָאָגָּז אַזְּנָעַן אַיְּחָרָע טַחְפִּים אַזְּנָעַן סִטְשָׁוְלְדִּיבָּע אַזְּנָעַן דִּי אַקְּזִיטִירְטָע
טַרְיִטָּאָרִיעַט, אַזְּנָעַן דִּי פָּעַרְבָּרְכָּעַט, וָאַט זַעֲגַען ~~אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג~~ אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג
טוֹנָג צָו דָּעַר דָּעַקְּלָאָרָאַיָּע, זַעֲגַען צִיטִּירָט נָאָר אלְעַ בִּישְׁפִּיעַל, וָאַט בְּעַדְיָת נִימְטְּגִּיד גְּשָׁוָם אַזְּפָן,
אַזְּנָעַן דָּעַר דָּעַקְּלָאָרָאַיָּע בְּעַגְּרַעְנִיאָט זִיְּקָן נָאָר מִימְטָבָּז. אַזְּלִיבָּדָע, וָאַט לוֹיְטָמַע דָּעַר סִינְזָוָג פָּוֹן דִּי
אַזְּנָעַן דָּעַר שְׁרִיבָּרָעַ פָּוֹן דָּעַר דָּעַקְּלָאָרָאַיָּע פָּוֹן 18-טָעַן יאנזאָר 1942 דָּאָרְטָעַן דָּעַר רְבָּאָרְקָטָעַר, דִּי
רָאָסָע אַדְעָר רֻעְלִיבָּיָע פָּוֹן דִּי קְרַבְּגָזָה אֵין קִין טָאָל נִימְטְּגִּיד קִין פָּאָטִיאָט, וָאַט זַאְל קָגְעַן ~~אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג~~
עַנְדָּעַרְעַן דִּי קְרִימִינְעָלָע נָאָמָזָד פָּוֹן אַגְּהָלָדָשָׁט אַדְעָר דִּי מָאַס פָּוֹן אַיְּחָר אַזְּגָּעָזָלִיבִּקְיָיָט,
אַזְּנָעַן גַּעַהְעַן קִין סִיבָּה אַזְּנָעַן בְּעַטְאָנַעַן בְּעַזְוְנְדָעָרָט אַזְּפָאָזְּרִיקְלִיאָק דִּי לִיְּדָעַן פָּוֹן דִּי אִידְעַן,
גַּאֲבָטָעָרָד צָוְלִיבָּדָע, וָאַט אַזְּנָעַן ~~אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג~~ גַּאֲלָא גַּעַהְעַן גַּלְיָיךְ צָו אַטְּלָילָר אַגְּפָרְקָעָגָזָג
פָּוֹן דִּי רְאַפְּעַן-טְעָרִיעַט, ~~אַזְּפָאָזְּבָּרִיטָעַג~~ צִיר אלְעַ אַרְטָעַן אַבָּ.

נאכאמאל אנערקענט געטארען אלס די גרויסע חעלט-אָרגאָן זאציע פון אידענטום, אלס דער אָדְרָעַט פון אִידִישָׁן פֿאַלְקָן.

איַן לְפָצְתָעַן יַחֲרֵךְ דָּעַר אִידִישָׁן חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם נַאֲךְ אָזִיסְגָּבְּרִיטָעָמָה זַיִן בָּאוּ. מִיטּ דָּעַר ~~אִינְטְּרָנְסְּ~~ שָׂאָפָּונְגָּ פָּוּן אִינְטְּרָ-אָמְעָרִיקָן דָּעַר אִידִישָׁן קָאָזְנֶסְּ, וְהָם אֵין גַּעַשְׁעַן דָּעַר רַעֲזָלָנָאָט פָּוּן דָּעַר חִיסְטָרְדִּישָׁן קָאנְפָּעָרָעָן אַיְן בָּאַלְטִימָאָר - חַעַגְעַן וְעַלְבָּרַד עַם אֵין אָזִיבָּעַן שְׂוִין דָּעַרְמָאָנָט גַּעַטָּרָעַן - אַיְן דָּעַר חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם גַּעַטָּרָעַן דִּי אִידִישָׁן קָעְרָפְּעוֹשָׁאָט, חָם אֵין בְּעַרְפָּעָן אַזְן בְּעַרְבָּטִיגָּט אָזְרָעָן אַיְן נַאֲמָעַן פָּוּן גַּאנְצָעַן כָּלְלָ פָּוּן דָּעַר אָמְעָרִיקָן דָּעַר הַעֲמִידָה טְפָעָרָעַ. דָּעַר "דָּרָט פָּאָר אִירָאָפְּעָאִישָׁן עַדְיָנִים", וְהָם אֵין גַּעַטָּפָעָן גַּעַטָּרָעַן בַּיָּם אִידִישָׁן חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם אָזִיךְ אַגְּרִיפְּעָרָעָן קָאנְפָּעָרָעָן אַיְן נַיְזָן יַאֲרָק פָּוּן דִּי רַעֲפָרָעָזְעַנְטָאָטִיחָע פְּעַרְזָעַד-לִיבְּקָיְתָעַן פָּוּן אִידִישָׁן קִיבְּצִים אַיְן 18 נַאֲצִי-אַקְּוּפִּידְמָע אַזְן נַאֲצִי-בְּעַהְרְשָׁטָע לְעַנְדָּרָ אַיְן אִירָאָפָּא - חָטָט בְּעַנִּים אַזְן פְּעַדְשָׁטָאָדְקָה דָּעַם מַאֲנְדָּאָט, וְהָם דִּי עַקְזְעִיקָּוֹתִיאָע פָּוּן חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם הָאָמָן וְעַתָּאָט בְּעַקְוּבָּעָן אַיְן ~~זְמַנְעָתָל~~, אַיְן 1936 אַזְיָסָזְעָטָעָן אַיְן נַאֲמָעַן פָּוּן דִּי אִירָאָפְּעָאִישָׁן אַיְדָקָן. גַּעַטְמִיצָּא אָזִיךְ דִּי אַחֲרֵי נַיְזָע אַרְגָּאָנִי זַאֲצִיעָם - אָזִיךְ דָּעַם אִינְטְּרָ-אָמְעָרִיקָן דָּעַר אִידִישָׁן קָאָזְנֶסְּ אָזְנָטִיחָעָד בְּרִיטִישָׁר ~~פְּעַקְצִיעָה~~, אָזִיךְ אַזְן צַיִן אָזִיךְ אַרְצָי יִשְׂרָאֵל, דִּי גַּעַטְמִיאָלָע, אָזִיךְ צַיִן אַבְּטִילְוָגָן אַיְן נַעֲנְטָעַן סַזְדָּה, אַיְן חַיְיטָעַן אַרְיָעָנָט אַזְן אִזְמָטָרָא לִיעַן - אַקְּזָן דָּעַר אִידִישָׁר חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם מִיטּ רַעַכְתָּ אַזְיָסְטָרְפָּעָטָעָן סִימּ דָּעַם אָזִיםְאָרִיטָמָע, וְהָם דִּי אִידִישָׁר לְאָבוֹעַ פְּעַרְלָאָנָגָט פָּוּן אִידִישָׁר פִּירְעָרָשָׁאָט, אַזְן דָּעַרְמִיטִיט עַרְקָלָעָרָט זַיִן טָאָקָט, וְהָם דִּי גַּאנְצָעַ קְפָּטְפָּעָנְדָע דָּעַמְקָרָאָטִישָׁע חַעַלְמָ אַנְעָרָקָעָט דָּעַם אִידִישָׁן חֻלְט-קָאנְגָּרָעָם פְּאָקָט, וְהָם דִּי גַּאנְצָעַ קְפָּטְפָּעָנְדָע רַעֲפָרָעָזְעַנְטָאָטִיחָע אַרְגָּאָנִי זַאֲצִיעָם פָּוּן אַלְהָעַלְלָיְבָּקָן אַיְדָעָנָטָמָן אַזְן שְׁטָעָה פָּאָר דָּעַר צְפָטְרָאָלָעָר רַעֲפָרָעָזְעַנְטָאָטִיחָע אַרְגָּאָנִי זַאֲצִיעָם פָּוּן אַלְהָעַלְלָיְבָּקָן אַיְדָעָנָטָמָן מִיטּ אַיְחָם חָאנְדְ-בַּיְ-הָאנְדָא אַיְן דָּעַם אִצְמִיכְעָרָגָרָגָל גּוֹרְלְ-גּוֹרְאָנְגָּעָל פָּאָר דָּעַר בְּעַפְרָיְאָוָנָגָט פָּוּן דָּעַר

~~אִידִישָׁן~~ פְּעַנְשָׁחִיתָן.

• 1 •

אויך די רעליעט אַרְבִּיָּה פָּוּן אִידִישָׁן וּוְעַלט-קָאנְגְּרָעַס אֵיז אַ חֲמַךְ פָּוּן דַּעַד חִילְפָּס
טַעַטִּיגְּקִיָּט, פָּאָר וּוְעַלכָּשׂ דַּשׂ "קָאמִיטָעַט פָּוּן די אִידִישָׁן דַּעַלעֲגָצִיָּעַס" אַין פָּאָרִיךְ חָמָט זָאָךְ
געַגְעַבָּעַן די אַיְנִיצִיאַמְּזֹו, - 110. דַּי סַאְלִיטִישָׁע אַרְבִּיָּה פָּוּן קָאנְגְּרָעַס אֵיז אַ פָּאָרְטוֹזָעָזָז אָזָן
אוּסְבָּרִיָּיטָעָרְזָגָג פָּוּן דַּעַד פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט טַעַטִּיגְּקִיָּט פָּוּן פָּאָרִיךְ זָאָךְ "קָאמִיטָעַט".

אַ זָּעהָר כָּאַרְקָטָשָׁרְטִישָׁרְטָעַט אָזָן פִּיעָל בְּעַדְיִיטָעַנְדָּע עַהְגִּילְבִּקִיָּט אֵיז פָּאָרְחָאָן אַין דַּשׂ
גַּעַשְׁיַבְּטָע פָּוּן דַּעַם, זֹו אַזְּוּזָה דַּשׂ "קָאמִיטָעַט פָּוּן די אִידִישָׁן דַּעַלעֲגָצִיָּעַס" אַין פָּאָרִיךְ חָמָט
אַגְּבָּעָה זָוִיבָּעַן זִיְּן חִילְפָּסְאַמְּזָעַט פָּאָרְטָעַט פָּאָרִיךְ דַּי אִידִישָׁע מְלֻחָּמָה גַּעַלְיַטָּעַנְעַע נַאֲכָ'ן אַסְּזָה פָּוּן פָּאָרִיךְ –
גַּעַן קְרִיךְ, אָזָן פָּוּן דַּעַם אַנְחַזְּיַה פָּוּן דַּשׂ רַעְלִיעַעַט אַרְבִּיָּה פָּוּן אִידִישָׁן וּוְעַלט-קָאנְגְּרָעַס
נַאֲכָ'ן אַזְּיסְבָּרוֹד פָּוּן דַּשׂ אַיְשִׁיגְּשָׁרְטָעַט מְלֻחָּמָה, פָּאָרְטָעַט קְרִיכְגָּפָט קְרִבְנוֹתָה. אַזְּסְבָּרוֹד
אַיְן בַּיְדָע פָּאָלָעַן, אַיְן בַּיְדָע קְרִיכְגָּפָט צָמְעַטְעַען) אַיְן אַנְבָּלִיק פָּוּן דַּעַר גַּעַוּוֹ אַלְטִיכְגָּפָט אִידִיְ –
שַׁעַר מַסְעָן = גַּוְיִקְאַמְּזָעַט, אַיְן צָדְקָה דַּי אַיְשִׁיגְּשָׁרְטָעַט מְלֻחָּמָה גַּעַוְוָעַן דַּי שַׁטְּרַבְּזָוָגָג צָוָם סַאְבָּאָן אַסְּזָה צָוָם
כָּאַפְּשִׁיעָן כָּאַרְקָטָשָׁרְטָעַט אַיְן דַּשׂ אַיְשִׁיגְּשָׁרְטָעַט הִילְפָּס אַרְבִּיָּה בְּכָל אָזָן דַּעַד וּוְיַלְעַן צָוָם צָוָם
זִירָעַן די רַעְלִיעַעַט-טַעַטִּיגְּקִיָּט אָזָן צָוַגְעַבָּעַן אַיְחרָה אַסְּאָלְקָה = כָּאַרְקָטָשָׁרְטָעַט. אַזְּסְהָדָעָם
אַיְן אַזְּגַּטְרַגְּעַטְרָאָכָעַן גַּעַזְגָּרָעַן, אַזְּ די רַעְלִיעַעַט-אַרְבִּיָּה אֵיז גַּיְטָקִיְּן אַבְּגָדְסִיסְטָוָה זָאָךְ
וּוָאָם עַקְזִיסְטִירָט פָּאָר זִיְּךְ אַלְיִוְּן, זִי אֵיז אַפְּטָמָאָל זָעַחָר פְּשַׁבּוֹזְדָּעַן מִימָּה דַּעַד פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט
אַרְבִּיָּה, אָזָן דַּוְרָךְ אַסְּאָלְקָה אַקְצִיעָה דָּעַן צָעַט פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט פָּוּן סַאְפָּרְטִילָּעַט גַּעַלְיַטָּעַט
חוֹרְבָּנוֹת אָזָן עַקְאַגְּאָמִישָׁרְטָעַט קָאַטְאַפְּטָרָטָעַט אֵין אָזָא מָסָּעַ, אֵיז דַּי מְרַאְגָּעָה וּוְעַבָּעָן חִילְלָה פָּאָרְטָעַט
גַּעַלְיַטָּעַט זָאָל זִיְּךְ זִיְּמָטְעַלְעַן אַזְּזָיְיִשְׁעָרְטָעַט. מִיד חַנְבָּעַן עַפְּגַּעַן גַּעַזְעַה אַיְן אַזְּגָּזָשְׁ אַיְבָּשָׁ –
זִיכָּת וּזְעַנְעָן דַּשׂ פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט אַרְבִּיָּה פָּוּן אִידִישָׁן וּוְעַלט-קָאנְגְּרָעַס בְּיַיְיָ דַּשׂ מְרַאְגָּעָה וּוְעַגְעָן
דַּי 6,000 אִידָּעָן אַיְן פָּאַרְגָּנָזִיסָּט, וּוּעָן אַדָּגָן אַזְּ אַזְּגַּעַטְרָגְּנָטָעַט פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט אַקְצִיעָה
אַיְן פְּשִׁיחָיִט גַּעַזְגָּרָעַן פָּוּן אַרְעַלְיַעַט-גַּרְגְּבָלָעַם פָּוּן סַאְאָרְדָּא-אִידָּעָן. מִיד חַבָּעַן סַע אַזְּיִיךְ גַּעַ –
זָעָהָן, אַיְן אַגְּזַעְגַּעַד סָאָם, בְּיַיְיָ דַּעַם פָּאַלִּיטִיטָעַן דַּקְאָפָחָ פָּוּן אִידִישָׁן וּוְעַלט-קָאנְגְּרָעַס לְטוּבָה
דַּי אִידָּעָן פָּוּן רַוְּמַעַן-עַזְּעַן, פָּוּן דַּאְגָּצִיגְּדָה, אָזָן בְּיַיְיָ אַזְּדַשְׁדָה גַּעַלְעַגְּזָה-יִטְעַן. סַיִי פָּאָרְטָעַט
אַזְּמִיחָרָעָד פָּוּן "קָאמִיטָעַט פָּוּן די אִידִישָׁן דַּעַלעֲגָצִיָּעַס" אַיְן פָּאָרִיךְ אַזְּ סַיִי פָּאָרְטָעַט דַּעַרְיָונְדָעַט
פָּוּן אִידִישָׁן וּוְעַלט-קָאנְגְּרָעַס – פָּאַלִּיטִישָׁרְטָעַט אַיְן זָאָרְטִישָׁרְטָעַט מְשִׁינְזָהָרְטָעַט – אַיְן זָאָרְטִישָׁרְטָעַט
אַיְן גַּעַוְוָעַן אַלְמָאָרְטָעַט קְלָאָר, אַזְּ די חִילְפָּס-אַרְבִּיָּה אַיְזָא צָוְגְּוִיְּפָגְּשָׁוְגָגְעַן מִיטָּה אַלְעָא אַנְדָּרָעָ אַיְנָטָעַט

ראפען פון אידישען פאלק אונ שטעלטס סיט זיך פאר א פיל פון אוזונער קאמפ פאר ד'

אידישע פאלקע אינטערפעטען אין אלע זיין שטיען זונגען.

שווין איזיף דש ער שטער זיינז זיינז פון ד' אידישע דעלעגאנציפ, וויאם
אנזוייב 1919 האבען זיך פערזאמעלט אין פאריז פון א גאנצער ריאה לענדער, בכדי צו שאפען א גאנזיזער-

סע זעלבנטשענדיגע ארבעזיזאכיע, זועלכע זאל ארכיזערפעטען מיט ד' אידישע פאדשיזונגער

צו דער שלום-קאנטערגען אין זושםיל - אין איז אונסגען עהלהט געוווארען א פמעציילע

קאמיסיע פאר רעקאנטרכומטיז ארביזט, פון זועלכע לואי מארשל איז געוווען דש

פארזיצענדער, אונ לואי מאזקיין דש גאנצאל-טערערטער. איז ד' מאטיזווען פאר שאפען ד'

דאזיגע קאמיסיע איז געאנט געוווארען, אונ "עם קאן גיט זיין", איז זונע עם קלזיבען זיך

זונזיף פערטרפעש פון ד' אידישע קיבוצים פון פאנזידען לענדער, זאלען זיך זים גאנט

בונעפניבען מיט דעם איז, זועלכע זונגען פראבלען פון אידישען לעבען גאנד דש

טלאח, מיט דער זוירטאטטליכער זוידער-זוייריכטונג פון ד' מיליאגען אידען, וויאם האגען

געליטען דורך דער מלחת אונ דורך ד' פאנדראטען". אונ עם האבען זיך אונגעחויבען ד' ארבע

גיאציאנעלע פארבזידיטונגען פאר דער דאזיגש אונטגאנט - מיט שונזיגקייטען אונ פגיעוּת

זועלכע דערמאגען זעהר שטאק ד' לאגע אין 20 'אחד איזו', איז ערבסט 1929, וווען דש

אידישער זועלט-קאנגרעם איז צונגען פון קרייז זונגען צו דער חילופז ארביזט פאר ד' אידישע מלחתה קרבנזה.

איזיף דש זיינז פון דש "קאמיסיע פאר רעקאנטרכומטיז ווועד ארביזט" פון גאנטן

ויל 1919 - ליינען מיר אין ד' בשיכטען - חאט לעא מאזקיין אידיזגענערגען א פארשלאג,

או דער קאמיטען פון ר' אידישע דעלעגאנציעם זאל צזנויסרטען א זועלט-הילפ-קאנטערגען,

צו זועלכער מען זאל איזולאדען אידישע פארשטערעד פון אלע לענרטש. דעם 9-טפערן يول' חאט

דער קאמיטען פון ד' אידישע דעלעגאנציעם בענטענאייגט דעם דאזיגען פלאן, אונ איזיך לואי

מארשל, וויאם חאט געדארפז אין א קורצע צייט שטעהן איז עקמאנדרען פון פאריז, חאט איזם

געדריקט זיינע פערזענלייכער פיטנאטיעס מיט דעם בועלטן אונ חאט פארגענלאגען, איז טוין

ענדער يول' זאל צזנויסרטען וווערען א פראזיז אורייש קאנטערגען פון אידישע פערטרפעש

פון פראזקייז, ענדלאנד אונ ד' שבנות-דיגע לענדער, בכדי צו בעטיפען דעם זוינטערגען -

פלאן פון פאריז, איז דער דאזיגש פראיעקט בטל געוווארען. וווען דער אונדיקאנז "דזאניגט"

רען פון פאריז, איז דער דאזיגש פראיעקט בטל געוווארען. וווען דער אונדיקאנז "דזאניגט"

דיסטריביז�ן קאמיטי" הנט אנטאנץ ניט רעהגידט איזיף ד' פארשלאגען פון "קאמיטען אונ ד'

אידישע דעלעגאנציעם" אין פאריז, איז עד זאל זיך זונגען צו ד' אידישע קיבוצים פון אלע

לענדער זונגען צזנויסרטען ד' זועלט-הילפ-קאנטערגען, איז דש "קאמיטען פון ד' אידישע

דעלעגאציעס" דעם 18-מען אטנטענבראש 1919 אלין אדויסגעקומען מיט אן אויפרונ אן

דער גאנצער אידישע זועלט. דער נאך חאמט דער "קאמיטעט" צויזיגשופען, אויף דעם 24-מען אקטאבש 1919, אטנטענבראש דער גאנצער אידישע זועלט זועגטן דער גראגע. אין דער גאנצער איזיגש זיזזען א החזק די פיטגליך דער קון קאמיטעט פון די אידישע דעלעגאציעס זיך אויך בעטיליגט פעליקט זוארבורג, דער

פראונידענע פון אטעריקאנש "דושאיינט", דער אונגעזענבראש "דושאיינט" בזעך חרב טיטעל -

בז'יף און דער דעמאטינער "דושאיינט" דער עקפאר פאר אידראפא דר. באגן. לעא מאקסין האם פארבעלענע ראט פראנדראפע פון דער זועלט=הילפס=קאנפערען. פעליקט זוארבורג האם אוים געדדיקט ווינע פיכטאטיעס פיט דעם פראנדראפע פון שקלינט, און דער דושאיינט זועג און דער אדרער יאנדר פארט אנטילעטען אין דער זועלט=הילפס=קאנפערען.

אין וויזאנט 1919 - 1920, לייעען טיר זויימער אין די בערכטען, און אונגענאנט גאן א טראיקע און זעהר בעבאנט פראאנגרודע פאר דעם פלאן פון דער זועלט=הילפס=קאנפערען - דען, צו זועלכען די גאנזיאגאלע און דעטאקראטיע אידישע הילפס=ארגאניזאיציע האבן אונט כהעת אונטערז איזט גאנדריקט זיינט ענטזיזאטיט בעזיחונג. אויף א זוינדרטאנד חאמט זיך דער פלאן אונגעטוויסען ואָר בְּיִ אַיִזְגּוּפְּ גְּרוּמִיךְ אִידְישָׁע אַרְגָּאָזִיאִיכְ אֵין פְּרָאָנְקָרִיךְ אָנוֹ אַיְזְגּוּפְּ צְפּוֹן=אַמְּשִׁיךְ. בְּכָדִי אַזְּפָזְקִילְדְּעָן דעם אַמְּשִׁיךְ אַזְּבָעָן טְוִלְפְּ, אָנוֹ דֶּר עִקָּר דַּי קְרִיּוּעַ פִּון "דושאיינט", זועגטן דער פְּרָאָעָרְטָרָאש קאנפערען, אָנוֹ דֶּר קָמִיטָעַט פִּון דַּי אִידְישָׁע דעלעגאציעס זעליכט אַפְּשִׁיךְ, דר. א. זַאֲלָקִינְדְּ.

ליידע און דער זימן געלזגען, און דער "דושאיינט" זאל אונגעטמען א פאזייטיזווע טעטלזונג. אלט מאפייזו פאר דעם איזאג און אונגעטמען בעזוארטן, און אַזְּבָעָן אַמְּשִׁיךְ אַזְּבָעָן אִידְישָׁע חילפס=אַרְגָּאָזִיאִיכְ קאן זימן אַזְּפִּילְגְּוּמִין אֵין אָנוֹ אַגְּנָזְמָנָה אַגְּלָשָׁר קאנפערען. אֵין דער צויזען=ציט חאמט דער "קאמיטעט פון די אִידְישָׁע דעלעגאציעס" אֵין פְּאָרִיךְ, אויף זיינט פְּלָעָנְרָזִיזְגּוּגְ פִּון 8-7-מען יאנואר 1920, אֵין זועלכען פְּאָתָה זיך בעטיליגט אויך דער דעמאטינער פְּרָאָזִידְעָן פִּון "בָּאָרְד אָזְּ דְּפִּינְדִּים" (וְשָׁחָקִילָה) אֵין עַגְּלָאָנד, פְּשָׁר פְּטִיאָרָט סְפִּיזְיָזָל, אַגְּבָעָזְמָעָן דעם טְעַמְּטָעָן בעשלות, צויזיגשופען אָנוֹ דְּוָרְכָּזָטָהָרָען אֵין יעדען פְּאָל דַּי אִידְישָׁע זועלט=הילפס=קאנפערען, פאר דעם דְּזִיזְגּוּט פִּלאָן האבען זיך צוין געומן אַרְזִיסְגּוּזָה אַמְּצִיאָל פְּרָשִׁידְעָן אִידְישָׁע חילפס=קאמיטעטן, אָנוֹ צויזיגען זיך דער "פְּיִטְלָם רְעַלְעַם קָמִיטָעַט" אֵין אַטְעָרִיךְ, זועלכען חאמט אֵין א קִיְּגָעָל גְּפָאָדָעָט, אֵין נִיְּטָעָן אַזְּבָעָן דעם גְּבָאָזְזָעָן בעשלות פִּון "דושאיינט" זאל דַּי זועלט=הילפס=קאנפערען צויזיגשופען זוערען.

וואך לאונגע און אונגעטערעונגנטע צו גרייטזונגען - דערצעהעלען זויניטער די בעדיבטען -
אייז די פרומטע אידישע זועלט-הילאטס-קאנפערען זיך זונז-פֿאנקּוּסָעַן דעם קנטען אוניגוטס
איין קאנפערען זיך זונז-פֿאנקּוּסָעַן דעם קנטען אוניגוטס 106
ארבעניזאציאם פון אלע זועלט-הילאטס-קאנפערען, אַחֲזָעָזְמָרָלִיעָן. בעזונדרעם זויניטער איז אַז
געזען די ער-הילאטס-קאנפערען פון אלע זועלט-הילאטס-קאנפערען די זויניטער לענדש. אַזְוֵי האבען די אידישע אַז
ארבעניזאציאם אַזְוֵי דֶּרֶת-הַפְּרִידִיקָה אַיְבְּשָׁבָעָעָן שְׂרִיפְּטִילְבָּעָן אַזְוֵי פֿאַלְעַגְּרָאַפְּטִיעָן מְאַנְדָּרָטָעָן אַז
דער קאנפערען אַזְוֵי גַּזְעַטְמַלְטַעַן פֿיַּזְעַטְמַעַן גַּרְזִיסְטַעַן פֿיַּנוֹאַנְזִיכְעַלְעַן מְיַטְלָעַן. פון קאנדרה זע-
גען גאנזטערם בערטערענער פון אלע זועלט-הילאטס-קאנפערען אַזְוֵי צְפּוֹן-אַמְּטָעָן
רִיחָאַ זְוִינָן גַּמְקָוּסָעָן פֿעַטְרַעַטְקָה פֿוֹן אַמְּרִיקָאַנְדָּר אַזְוֵי אַזְוֵי קָאנְדָּרָעָס, פֿוֹן פֿיַּפְּלָם רַעַלְעַעַף
קָאנְכְּבִּיְּהָאָן, אַזְוֵי פֿוֹן אַיְידָאָפָּה האבען זיך בעטַיְלִינְגָה דְּבָרָאַבְּעָעָן כְּמַעַן פֿוֹן אלע לענדש, אַזְוֵי
אוֹזְדַּעַן יִשְׂרָאֵל הַמְּגַהְּבָה אַזְוֵי פֿאַלְעַגְּרָאַפְּטִיעָן אַזְוֵי דָּעַר קאנפערען אַזְוֵי צְפּוֹן-אַמְּטָעָן. מִיטְפְּרָאַגְּרָאַמְּרָאַפְּטָה
סְּעָן, זְוּלְבָּעָן זְעָנָן דְּעַהְלָטָעָן זְעוֹזָאַרְעָן אַזְוֵי אַיְדִּינְגְּ-זְאַצְּיָאַגְּלָעָן אַזְוֵי דְּעַמְּאַקְּרָאַפְּטִיעָן
בְּיִיכְמָ, זְעָגָעָן אַרְזִיכְנָטְרָעָעָן דְּדָ. אַזְוֵי זְאַלְקִינְזָ, יִשְׂרָאֵל עַפְרוֹנִיקָה, דָ. לְ. בְּרוּמְפָאָן אַזְוֵי דָ. בְּ
בְּעַדְנוֹאָרָד קָהָן. בְּשִׁיבָּעָן זְעָגָעָן דְּשָׁ מְוֹרָאַנְיִיכְרָעָר קְאַאַפְּטָרָעָעָן פֿוֹן די אַיְדָעָן אַזְוֵי סְּזָרָהָ
אַיְדָאָעָ, בְּעַזְוֹזְדָּשָׁים אַזְוֵי אַזְרָאַיְלָעָגָה האבען אַבְּגָעָעָן זְוַלְאַדְיִיכְרָד טִיאַמְקִין אַזְוֵי אַדְוֹזָאַקָּט
חֻנְדָּרִי צְלִיאַזְבָּרְגָּ, נָאָךְ די דִּיאָקְוִיסְטִיעָן אַזְוֵי בְּשִׁאַזְבָּגָן אַזְוֵי דִּי אַקְּמִיחִיעָם אַזְוֵי פֿעַטְגְּנַשְׁטָטָלָל
זְעוֹזָאַרְעָן אַזְוֵי אַרְבִּיְּטָס-פֿרָאַגְּרָאָה זְוָאָם אַזְוֵי אַיְבְּעַרְבָּעָן זְבָּבָן זְעוֹזָאַרְעָן דְּוּרְבָּצְנוֹפִיְּחָרָעָן דַּעַט
בְּעַזְוֹעָהָלָעָן צְעַנְטָרָאַלְמָנְדָּעָן, אַזְוֵי דָעַר דְּעַקְּלָאַדְרָאַצְּיָעָן פֿוֹן דְּשָׁר קְאַנְפְּשָׁעָן אַזְוֵי גַּעַזְוָגָה גַּעַזְוָגָה
זְעוֹרָעָן, אַזְוֵי אַיְדָיָעָן חִילְמָפָּאָר אַרְבִּיְּטָאָה אַזְוֵי נִימָה זְיִי זְאָךְ פֿוֹן יְחִידִים, בְּעַלְיָה צִוקְמָ, אַזְוֵי
פָּאָר נִימָה בְּעַזְיָחָרָת זְעוֹרָעָן לְזִימָה זְיִי אַזְוֵי פֿוֹן צְדָקָה חִילְעָ, זְיִי אַיְדָיָעָן חִילְפָּס=אַוְבִּיטָאָה
אייז אַזְוֵי צְנִינָן פֿוֹן גַּזְגָּעָן אַיְדִּישָׁעָן פֿאַלְקָ, זְוָאָם טָאָר נִימָה צְעַטְיִילָט זְעוֹרָעָן לְזִימָה צְנָאָנדָ-
פֿוֹנְקָט פֿוֹן זְוָהָנִים אַזְוֵי חַקְבְּלִיטָה, נָאָךְ פֿזְזָזְזָיְן פֿאַלְקָט אַזְוֵי צְיִינָעָן אַזְוֵי
טִילְעָן, זְוּלְבָּעָן זְעָנָן גְּרִיְּמָה צְאַרְבִּיטָן. אַלְמָ פְּאַרְזִיכְעָדָר פֿוֹן עַקְזִיקְוִיטָה וּזְקִמְאִיטָעָם אַזְוֵי
בְּעַזְוֹעָהָלָעָן גְּזָוָזָאַרְעָן לְעַזְמָקִין, אַלְמָ דְּעַנְדָּאַלְפָּמְוִינְדָּאָר - יִשְׂרָאֵל עַפְרוֹנִיקִין, אַלְמָ פֿיטְגָּלִי
דָעָר פֿוֹן עַקְזִיקְוִיטָה זְקִמְאִיטָעָם : לְ. בְּרוּמְפָאָן, דָ. אַזְרָאַקְוּם, אַדְלָעָפְּתָעָלְדָה, פְּרָאָפְּ. צְבִי חִיוּוֹ,
אַיְזָשָׁ, זְזָ. טִיאַמְקִין, דָ. אַבְּגָלְמָאָן, זְזָ. לְאַצְקִיְּבָעָרְטָאָלְדִי, זְזָ. נִיְדִּיטָעָ, דָ. מְ. פְּאָלָ-
זְוִיְּמָשִׁיק, אַדְזָוָ. תְּ. פֿלִיאַזְבָּרְגָּ, דָ. אַלְפָרָעָדָעָ, פְּאַרְזִיכְעָדָר פֿוֹן צְנָאַרְאַלְמָ-
אייז גְּזָוָזָאַרְעָן פְּרָאָפְּ. דְ. פֿיַּטְאַזְבָּעָן פֿוֹן קְאַפְּגָעָהָגָעָן, אַזְוֵי צְזִוְיִשְׁעָן די פֿיטְגָּלִידָר פֿוֹן רָאָם
זְפָטָעָן גְּזָוָזָאַרְעָן די אַגְּבָעָזָעָן אַיְדִּישָׁעָן טְזָאָךְ פֿוֹן אַיְרָאָמָה.

או אַז זִימָה דָא אַזְוֵזָר אַזְוֵגָבָעָן אַזְוֵי צְיִעָלְצָן צְוִילְדָּשָׁעָן אַזְוֵי פֿיַּחְרָלִיךְ די חִילְמָפָּ-

ארביים, זוגם עם האבען דודכובעט=חרט דער עקזעקעוויזט=אוממייטעט אוּן צענטראל=רבאט פון

דער אידישער וועלט=הילפֿסַקְאָנְדֶּרְעֵזֶן. די איזט=הַיְהָרָאָרְצָהָן פון דער קאנפְּשָׁעֵן האבען

אין זי יעד ארביים חמייד אַבְּגָעָתִיס די רִיבְּמָלִינִיעַן, זוגם זענען פָּסְטִינְקָסְטָלָט זְעֻזְעָן אַיְזָן

קָרְלָסְבָּאָזֶן, זַיְיָ חַבְּעָן דַּבְּאִילָט סִיטְ חִילְפָ אָסְטָמוֹס, אין דער גאנצָעָר זְעַלָּט, זַוְאָן וְהַ אַיְזָן

זְעַזְעָן אַזְוֹזָן זְיַיְיָ אַיְדָעָן. די גְּרָעָסָעָן זְוִיָּם אַיְזָן יַעֲגָעָ אַחֲרָעָן צְעַזְעָן בֵּיְיָ דִּיְיָ

טוּשָׂרָהּ דַּעֲמָרָפָעָן אַיְדָעָן אַיְזָן אָזְקָרָאִיגָע, אַיְזָן אַחֲרָן גַּעֲנָהָדָעָן דַּעֲמָרָפָעָן טִילְ פָּוּן דַּעֲ

חִילְפָ, זְלִיבְּצִיְּתִינְג אַיְזָן אַזְעָמִיחָרָהּ טְעוֹנוֹרָעָן אַזְלָפְּ=אָרְבִּיִּים אַיְזָן פּוֹזִילְעַן, רָוּסְעָן, קְרִיבָ,

צְעַנְטָרָאָל=רָוּסְלָאָזֶן, דָּגְעָסְמָאָזֶן גַּעֲנָעָן, בּוֹלְגָנוֹרִיעָן, דִּיְיָיְלָאָזֶן, אַזְיָיָד אַיְזָן אַרְץָ יְסָדָהָלָה. אוּן

איְדִישָׁעָ קִיבְּזָאִים פָּוּן דַּרְיָיְמָיְגָעָן לְעַזְעָדָעָן חַבְּעָן בִּיְיָדָטָהָיְרָהָטָן צָוְדָעָן, וְוּבָם

זְעַזְעָן גַּעֲנָהָמָעָלָה גַּעֲזָאָרָעָן פָּאָר דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ הַיְלָהָרָאָרְבִּיִּים : די אַיְדָעָן פָּוּן אַזְיָטְרָאָלִיְעָן,

אוּרְדוֹגְוּזִיִּיּוֹן, אַיְסָאָלִיְעָן, אַיְזָדִיְעָן, אַרְבְּוִינְמִינְגָע, גַּלְגִּיְעָן, בְּרִיאְזִילִיְעָן, דִּיְיָיְלָאָזֶן, דַּעֲנָעָמָאָרָךְ,

דוּרְזָפְּ=אָפְּרִיךְאָ, הַאָלָאָזֶן, מְפִילִיּוֹן, טְעָמָעָמָלָאָזְוָאָקְרָאָ, יַיְהָאָן, יַזְגָּמָלָאָזְוָאָ, בִּיְזָעָן, לִיאָעָן, עַגְּיָטָעָן,

זְגָרְזָוְעָגִיּוֹן, סִירִיּוֹן, פּוֹנְגָלָאָזֶן, עַסְמָלָאָזֶן, זַדְקָן=יְהָרָאָל, פְּזָדָאִיְיָזִיגָעָן עַמְּאָאָטָן פָּוּן אַפְּרִיךְאָ,

כוּלָּעָן, פְּרָאָזְקָרִיךְ, קָרָאָזָעָן, רָוּסְעָנִיְעָן, צְוִיִּיךְ, צְזָזָעָן.

וזען אַיְזָן קָרְפָּעָן 20 יָאָרָה אָרוֹת, נָאָכָן אַזְיָבְרוֹדָן פָּוּן צְוַיִּיטָעָן וּוּלְטָקְרִיךְ אַיְזָן

סְעַמְּטָעָמְבָּשָׁ 1939, אַיְזָן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ אַזְיָשָׁר וּוּלְטָקְרִיךְ אַגְּנָדָעָס גַּעֲנָהָמָעָלָה גַּעֲזָאָרָעָן פָּאָר דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ –

דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ אַזְיָשָׁר אַגְּנָדָעָס אַזְיָשָׁר אַזְיָשָׁר אַזְיָשָׁר –

צּוֹלִיבָן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ קָאָפְּטָמְרָאָפָעָן, זְוּלְחָעָן חָמָט בַּאֲלָד דַּעֲמָרָפָעָן דָּאָם פּוֹזִילִישָׁע אַזְעָנָטוֹס

אוּן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ אַזְיָשָׁר אַזְיָשָׁר אַזְיָשָׁר פּוֹזִילְעָן, זַוְאָמָעָן זְעַנְעָן אַיְזָן דִּי שְׁבָנָזְחָדִיבָעָן

לְעַזְעָדָעָן פּוֹזְקָבְּלִיבָעָן אַחֲן מִיטָּלָעָן אַזְעָנָעָן אַזְעָנָעָן אַזְעָנָעָן אַזְעָנָעָן אַזְעָנָעָן –

פָּוּן דִּי אַזְמָהָרָעָד פָּוּן אַיְדִישָׁעָן זְוּלְחָעָן=קָנוֹגָרָעָס צָוְעַנְטָרָאָלְיִזְרָעָן די אַיְדִישָׁעָן רַפְּלִיעָן =

טְשְׁפִּינְקִיטָן בֵּיְיָ דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ זְוּלְחָעָן לְאָבָע גַּוְשָׁט דַּעֲשָׁוּעָלָבָעָן גּוֹרָל, זַוְיִי דִּי אַגְּ –

שְׁפָרָעָנְבָּוּגְנָעָן פָּוּן "קָאָמִיטָעָן פָּזָן די אַיְדִישָׁעָן דַּעֲלָעָגָצִים" אַיְזָן פָּאָרִיךְ אַיְזָן 1919. די פְּרָגָעָ –

זְעַנְעָן רַעְלִיעָעָף אַיְזָן אַרְזָוְנְגָעָזָעָן גַּעֲזָאָרָעָן אַזְיָיָחָן דַּעֲגָרָדָזָעָן אַזְיָיָחָן –

פָּעָן דַּעֲמָעָן אַיְזָיָטָעָן זְוּלְחָעָן=קָנוֹגָרָעָס אַיְזָן צְעַנְעָנוֹעָן, אַזְיָיָחָן דַּעֲמָעָן קָאָגָנָרָעָס

אַיְזָן זְעַגְעָזָעָן אַיְזָן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ גּוֹנְשָׁאָלָטָעָרָטָאָר פָּוּן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ זְוּלְחָעָן פָּוּן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ –

זְוּלְחָעָן=קָנוֹגָרָעָס אַיְזָן דַּעֲמָעָן אַיְזָן דַּעֲמָעָן אַיְזָן דַּעֲמָעָן אַיְזָן דַּעֲמָעָן אַיְזָן דַּעֲמָעָן אַיְזָן דַּעֲמָעָן –

אוּן דִּי אַיְרִישָׁעָן דַּעֲלִיעָעָגְטָעָגְקִיָּים דַּאֲרָקָעָן צְעַנְטָרָאָלְיִזְרָעָט זְוּדָעָן אַזְעָנָעָן דִּיְדָעָן, פְּרָאָגָעָן אַזְעָנָעָן –

מְאַלְקָמְכָאָרָקְטָאָס. אַיְזָן דַּעֲמָעָן זְיַיָּן דַּעֲרָאָלְזִידָעָרָהּ זְוּלְחָעָן אַזְיָיָחָן וְשְׁגָעָנוֹעָן אַזְיָיָחָן –

זונעזומען און ענפערעבענד רפואלווציע. אין די נדשע פאר יאָר פון זיין אונדיזען
האט אבד דער אידיש׷ס ווועלאַקאנזברעט, צוליב זיך גרויספֿער און צווערעד פֿאליטֿיש׷ס בעפֿר
קייט, זיין בעויזען צוצרטעטען אָרְנוֹגִיזִירָען מסותּזִידִיג אָזִיך די אַילְמֵסְאַרְבִּיזִים זיין
דעם נוּיסַט און זיינע פרִינְצִיפֿן. אלט פֿאָרְבּוּרְדִּיְהּוּגְהּ הָטּ דֶּעֶט אַידִיש׷ס ווועלאַקאנזברעט
דּוּרְבּוּעְפּּיהּרְט אַין דָּעַר דָּזִינְגָּרְץִים - דִּי לעצְמָעַ דָּרְיִי יאָהָר פָּאָרְן קְרִיג - אָן אַדְמָעַ אָן
וועסּ אַזְּיסְטָהְרְזָגְגּ זָעֲגָעַן דְּשִׁי אַזְּבָּלְעָדְעָ אַקְאָדָםְשָׂעָרְעָ לְאָגָעַ פָּוּן די אַזְּדִישָׁעָ קִיבּוֹצִים אַין
סִירָאָפָּגּ אָן זָעֲבָעַן דִּי פִּיצְגָּוּתְעָ פָּוּן דָּעַר אַידִיש׷ס זָוִידְאָפְּטָלְהָשּׁ נְזִים אַין גְּרָעָמָעַן פְּזִילְ
אָן די לאָנדְאָרְךְ, דָּעַר סְפָּעָצִיאָל צַו דֻּעַם צְוּוּמָעַ דְּעַמְּפָעָנוֹשְׁ דְּעַמְּרָחָמָעָנוֹגְגּ בְּיִם אַידִישָׁעָן ווועלאַ
חַאנְגְּרִים - אַזְּנְמָעַר דָּעַר לְיִתְזָגְגּ פָּוּן בְּעַקְוּנָעָן עַקְאָדָמִיסְטָ פְּרָאָפּ, גַּעֲרָגּ בְּאַרְזָהָרְדּ, גַּעַוּן.
זָאַפְּגָּה יַדְאָקְטָאָר פָּוּן "סָמְסָקָ צִיְּנָוָן" - האָט קְזָרְקָ פָּאָרְן אַזְּפָרְדוֹן פָּוּן קְרִיג אַרְזִינְגְּשָׁעָן
אָבוֹן זָעֲגָעַן דָּעַר אַידִיש׷ס אַזְּנְמָעַרְעָ אַזְּבָּלְעָדְעָ, פְּנִים בְּיַעַל זָוִידְאָפְּטָלְהָשּׁ אָן
ווערטְפּוֹלָעָ מְאָסְפָּעָ אַלְעָן.

די שְׂרָאָקְלִיבָּעָ אַידִיש׷ס קְאָטָהְמָרָעָ אַין פְּזָרְחָאָיְרָאָפּ, זָזָם אַין גְּזָקְוּמָעָן בְּאַלְדְּ זָאָבָן
אוֹסְפָּרוֹן פָּוּן קְרִיג אַין טְפָכְעָבָעָד 1939, חָם הַעֲזָזְנוּגָעָן דִּי אַזְּפִּיהָרָשּׁ פָּוּן אַידִיעָן בְּגַדְלָה
וועלאַקָּאנְזָבָעָן אַנְצָהָזְוּבָעָן בְּאַלְדְּ דִּי הַיְלָמָּסְאָן דְּעַטְוּנָגָסְאָ אַרְבִּיָּת, אָהָן שָׁוָם זָוִידְאָפְּטָלְהָשּׁ
הַבּּוֹתָאָה, אָן דָּעַמְּ דָּרְ, נְחוּם גַּאֲלָמָּאָן, זָויִ זִין פְּאָרְבָּעָגְשָׁ אַין "קָמִיטָעָ פָּוּן דִּי אַידִיש׷ס
דְּלַעְנְגָצִיסְטָ" לְעַאֲכָקִין, וְעוֹמָם דִּי עַלְבָעָ אַיְדָעָ צַו צָעְגָּרְאָלְיִזְרָעָן דִּי אַזְּדִישָׁעָ הַיְלָמָּסְאָ
אַרְבִּיָּת אַין זָוִילְפְּנִידְנָעָם, אַיְזָזְהָעָנְדִיגְגּ דִּי דְּרִינְגָּנְדָעָ זָוִיטָוּוּעָנְדִיְגּוּמִינִים דְּאָמְנוֹן אָן
דֻּעַם גְּרוֹזְעָן נְזָצָעָן כָּאָרְךְ רָאָצְיָזָאָלְיִזְרָעָן כָּוּן דָּעַר אַרְבִּיָּת. זָוּן אַין טְפָכְעָמְבָעָר
1939 חָצָטָ דָּרְ, נְחוּם גַּאֲלָמָּאָן פְּאָרְבּוּזָעָן זָוּרָעָן דָּעַם אַזְּבָּלְעָדְלְזָוּגָעָן אַין פְּזָרְיוֹן סִימְ

פערביינדונג צוועישען זי' און צוועישען דער אויסערליךער וועלט, קוזט=בל פאָקען זענונג
סיט זי' ערעד קרובים אין אמריקא – אט דאס זענען געזען די דריינגענדטע אויפגאנטען,
זעלכע דער חילפֿסַקאנטיטעט ביימ אידישען זעלטַקאנגרעט האט חיך גענטען דורךתיהרען.
זונ זענונג זהו פון זיך גאנטעלט אין פערביינדונג פיט אלע שבזוח, דיביגע לענדער פון
פזילען זון געבען די קאנגרעס פארשעוער דעם אויפטראג דורךופיחרען אַרגנטינראָזִיע
זון זיך פלייטט זון פערציילען די ערינטער הילפֿ. אין אַקורצער צויט אָרט זענען אין
זריכתניאָריה זון חילפֿסַקאנטיטעט אין זונגעזע אָנטזקונטן די ערשותע ליטטען זון די
שליכטליינגען אין רומעניען אָנוֹ אָונגעראָן, די לֵיְם זעם נֵיְדַּי גַּמְעַן פון די פלייטים זענען
פונאָנדערפֿלעטזון גענזאָרעהן צַדְיָ אַבְטִיְלָזֶבֶּזֶן זון פָּאָרְבִּעְנָהָאָרְפָּזָן אָנוֹ אִידְיָ�ען זעלטַקאנגרעט
אין זלע עונדאה אָון צו דש אַידְיָשָׁעָר מְרַעַע זון זייניאָפָא אָון אָנוֹ גאנץ אמריקא. אָוִיְעָ
וואָן זַהֲן אָיז גַּעֲפָעָן גַּעֲזָוָרָעָן די פֻּעְרְבִּיְנָדְזָגָן אָנוֹ יְהָוָה די פזילען אָון זַיְדִּי
שַׂעַטְרָבִּים אין פְּרִיְנָד אָון דש ברײַטָּע זעלט, גַּלְיְּכִצְיִיטִיב האט דער חילפֿסַקאנטיטעט
זון זשינעטווע אַיבְּעָדָעָטִיקָט אַיְגָעָהָעָנָדָע בְּרִיאָה פון די פְּלִיכְטִילְיָנָגָע צו זַיְשָׁאָר קְרוּבִּים
איַן זונדרער לְפָנָהָר, בְּעֵזֶן דְּשָׁעָת אָנוֹ אַפְּרִיקָע, אַפְּעָדִיב אָזִיף אָנוֹ אָזְמָן אַגְּרִיךְ פָּרִיךְ פָּרִיךְ די
פלִיכְטִילְיָה צו זַיְעָר זַיְתְּפָרְדִּיבָּגָלְבָּעָן. זַיְן די ערשותע טַלְמוֹתָחָדְשִׁים זענען חַמְפָּר 60,000
זַיְלָהָן בְּרִיאָע דְּזַרְבְּגָעָנָגָען דַּזְרָךְ לְפָנָם קָאָרְמָגָן אָנוֹ זַעֲגָעָוָע, דָּרָר דָּזְוִינָעָר אָוִיפָּטָן, וּוָאָסָּמָּה
איַן דַּעֲגָרִיבָּט גַּעֲזָוָרָעָן בָּאָלְדָן אָנוֹ דְּשָׁעָתָר צִוְּיָה פָּזָן קְרִיבָּג, אָנוֹ אָן שְׁמָמָסְפָּעָרָע פָּזָן
אַשְׁטָּאָרָקָעָר אַבְּחָנְדִּיקִיט אָנוֹ דש אַידְיָשָׁעָר גַּעֲנָלָאָפְּטָלִיכָּעָר אַרְבִּיטִיט, הַסְּגָהָאָן זַוְּגָע
הַזְּעָרָע בְּיְהָוָהָגָן, פָּאָר טַזְעָנָדָע עַלְעָנָדָע גַּבְּלִיבָּעָן, אַפְּדוֹזָאָרָפָעָגָע אַידְיָ�ע פְּלִיכְטִילְיָה
איַן יְמָן גַּעֲזָעָן חַמְשָׁאָרָעָן דָּרָר בְּרִיאָבָּר זַעֲלָט, זַוְּגָע
הַהָּבָעָן אַרְזִיכָּגָעָקָעָט אָזִיף אַדְיָהָעָן זַיְיָ, זַעֲנָעָן אַוְיְגָעָרִיכָּט גַּעֲזָוָרָעָן, בָּאָלְדָן זַאְבָּעָן די
פְּלִיכְטִילְיָה גַּעֲנָהָזָבָעָן בְּיִקְוֹמָעָן קְרִיבָּעָלָס, בְּרִיאָע, בָּעָלְדָּאַיְבָּעָרְדוּזָּיְזָּוָגָעָן בָּזָן זַיְעָרָע
קְרוּבִּים, די דָּזְוִינָעָר פְּרָבִּיְנָדָגָן אַיְזָּאָנָדָעָלָסָעָן גַּעֲזָוָרָעָן, זַיְיָ לְאָנָג עַמְּאָזָן זַאְר גַּעֲזָעָן
סְעַגְלִידָּ, חַיְטָ דָּרָר הַיְלָפָּעָן פָּזָן פְּאָרְשָׁעָהָהָעָד אָנוֹ קָמִיטָאָטָעָן פָּזָן אַידְיָ�עָן זעלטַקאנגרעט
איַן די בעזָן דָּרָרָעָלָעָן זַעֲנָדָעָר.

נאָך זַיְכְּטִיבָּר זַעֲנָעָן גַּעֲזָעָן די בעזָן זַעֲנָעָן אַזְּסָזָגָעָפָיָנָעָן די זַיְיָ אַדְרִיטָעָן פָּזָן
די צְוִירִיטָעָק אַידְיָ�ע מְשָׁפָחוֹת אָנוֹ אַקְזְּוּפְּצָעָן פַּזְילָעָן נְזָפָא אָנוֹ פְּעָבִינָדָעָן זַיְיָ חַיְם זַיְשָׁאָר
קְרוּבִּים אָנוֹ אַזְּיְסָלָאָן, בָּאָלְדָן זַיְיָ יְמָן האָמָן זַיְיָ נְגָר גַּעֲפָעָן אַמְּעָלִיבְּקִיטִּים אָנוֹ דָּשָׁעָתָר
קְרִינְסָּה זַיְינְטָשָׁר. נָאָך דָּעַט חַיְטָלָעָרָיָן בְּלִיזְגָּאנְפָּאָל אָזִיף פַּזְילָעָן זַעֲנָעָן די אַידְגָּן, אָנוֹ אַ
שְׁרָעְקָלִיכָּעָר בְּהָלָה, גַּעֲלָפָעָן פָּזָן יְמָאָדָם אָנוֹ שְׁמָאָדָם אָנוֹ סְגָולָל גַּעֲזָוָרָעָן אָנוֹ די פְּעָדָסִידָעָטָע
שְׁפָטָע. דַּזְרָךְ דָּרָר דִּירְעַטָּר פְּרָבִּיְנָדָגָן, זַיְיָ זַעֲרָהָלָעָן קָמִיטָעָמָע אָנוֹ זַעֲגָעָוָע

בִּינְמֵם אַיְדִישָׁן וְעַלְפְּקָאָגָדָרָעָס - ७ -
הַאֲלָמֶן בְּנֵי זָהָן חַיְנוּפִילְגָּעָן פָּגָן סִיטָן הַזָּהָןְפָּטְבִּיזְרָא פָּזָן אַיְזָאָזְרָאָזְיָאָזְלָעָן רֹוִיָּעָן קָרִיָּעָן
בְּין צַעְצָעָן וְצַעְעָן אַרְוֹיְטָגְעָשִׂיקָט גַּעַזְאָרָעָן סַפְּכִּיזָעָלָע אַזְפָּרָאָגָעָן אַזְיָסְצָזְזָבָעָן דִּי גַּיְיָע
שְׂדָרָעָעָן אַיְן פּוֹיְלָעָן. אַלְסָ רַעֲזָלָמָטָה הַאֲבָעָן אַזְגָּעָזְיָיָבָעָן אַזְקָוָסָעָן בְּדִיעָעָ פָּזָן דִּי אַיְדָעָן אַזָּן
פָּזָלָעָן דִּזְרָבָעָן רֹוִיָּעָן קִיְיִינָן. דִּי בְּרִיעָעָפָעָן צַעְעָן אַיְבָּשְׂגָעָשִׂיקָט גַּעַזְאָרָעָן צַוְּדִיָּעָן דִּי קְרוּבִים אַיְזָן
אַזְיָטָלָאָגָן, בְּזָזְוֹגְרָפָם אַיְן אָסְעָרִיקָט. דִּי בְּשִׂיחִיְטָזָונָגָד דְּלָרְפָּוָן אַיְזָן גַּאֲרָזִיָּט גַּעַזְוָעָן אַבְּצָאָגָן
צַעְן פָּאָרָד דִּעְרָה חַילָּעָן, וּוֹאָמָר אַיְזָן דָּעָן גַּעַשְׂקִים גַּעַזְזָאָיָעָן אַזָּוָן לְאָגָן, וּזְזָהָם אַיְזָן גַּעַזְוָעָן סָעָד
לִיְּזָן, אַזָּוָן אַיְן דִּי רַחֲמָעָן, אַיְן וּזְעָלָבָעָעָם אַיְזָן גַּאֲרָה גַּעַזְוָעָן שְׁלָוִיבָפָט. אַזְיָזָן אַיְזָן דִּשְׁרָה חַיְיָזָן
וּבְכָתָא אַגָּא זִיְדָעָמָעָם גַּעַחְזָהָדָעָלָט וּזְעָדָעָן פִּיאָעָל, פִּיכָּל טְזִוְּגָעָנָדָעָ אַיְדִישָׁעָמָעָמָעָם אַיְזָלָעָן
וּזְעָלָבָעָעָן צַעְעָן אַזְעָקָעָן אַזְעָקָעָן דָּעָם חַילְפָאָקָמָעָמָעָם בְּיַיִם אַיְדִישָׁעָן וּזְעָלָפְּקָאָגָדָרָעָם וּזְעָדָדָעָמָעָן

אַיְן פְּלָרְבִּינְדָּזָגָן סִיטָן זִיְיָעָדָעָ קְרוּבִים אַיְזָן בְּזִימָלָאָגָן. אַיְיָסָמָעָן זִיְיָסָמָעָן זִיְיָסָמָעָן קְרוּבִים
וְזָהָם אַיְזָן שִׁיְיָזָן דִּי פְּלִיכְטָלִיְיָגָעָן פָּזָן פּוֹזְגָּלָעָן אַיְזָן
אַיְן אַזְיָטָלָאָגָן גַּלְיָיָזָן אַזְרָאָגָזָיָרָטָמָעָן גַּזְוְרָאָגָעָן אַיְזָן חַיְלָעָן
פָּעָם אַיְזָן אַלְסָ גַּעַטְוָן גַּעַזְאָרָעָן אַזְפָּרְלִיְיָכָטָרָעָן דָּעָם גַּזְרָלָפָן דִּי דָּזָיִינָעָ אַזְמָגְלִיְקָלִיבָעָן.
פָּעָם דִּשְׁרָה רַאֲגִירְזָוָנָסְאָדָטָמָעָן אַיְזָן בְּדִידָקָלָעָן אַיְזָן בְּדִידָקָלָעָן
דִּי אַזְיָטָאָהָמָעָן, וּוֹאָמָר זִיְיָהָעָן בְּעַקְוּמָעָן אַיְן דִּי בְּעַזְוָזָעָקָשׁ לְעַנְדָּשָׁן, אַיְזָן בְּדִידָקָלָעָן
גַּעַזְוָעָן קִיְיָן גַּזְעָעָן. עַל פִּי רַזְבָּהָאָבָעָן זִיְיָ בְּקָזְוּמָעָן דָּאָסָרָעָן אַזְבָּעָן זִיְיָ בְּלִיְיָבָעָן זִיְיָ אַזְבָּעָן
צִיְיָהָעָן לְאָגָן. סִיטָן גַּרְזָוִיטָעָן צְוּזָעְרִינְקִיְמָעָן אַזָּמָעָן שְׁפָעָמָעָן גַּעַיְפָזְעָלָאָמָעָן, אַזָּוָן זִיְיָ אַזְלָעָן
קָרָעָן בְּלִיְיָבָעָן לְעַנְוָנָשָׁן. דִּי אַיְדִישָׁעָמָעָן בְּעַפְּלָקָעָרָזָגָן אַיְן דִּי לְעַנְדָּעָרָה אַזָּמָעָן אַזְרָאָזָעָן
סִינְגָּעָפִיחָלָן דִּי פְּלִיטִים אַזָּן דִּי גַּרְדִּיסְקִים זִיְיָ זִיְיָ צְוִיְצָקָן. אַזְבָּאָ, רַאֲשִׁיתָה, זִעְגָּעָן דִּי
סִטְלָעָן אַזָּן דִּי אַדְטִינָעָמָעָן אַזְעָוָעָן בְּעַגְרָעָנִיְגָעָם אַזָּוָן וּזְוּיָיָס זִיְמָנְגָּעָאָגָן, אַזָּן -
הַאֲמָמָמָעָן כְּעַדְאָרָטָט אַזְגָּזִיְזִירָעָן דִּי חַיְלָמָטָמָעָן אַזָּבִיְיָמָטָמָעָן אַזָּוָן כְּאָגָאָמָעָן, וּזְמָעָן = 1848
דִּי גַּזְיָרָטָעָן אַקְצִיעָמָעָן. דִּי דָּאָזִיגָעָ אַזְמָגָבָעָהָאָבָעָן גַּעַזְוּסָעָן אַזְיָקָדָעָן זִיְדָעָן דִּי חַילְפָאָקָמָעָטָעָן פָּזָן
אַיְדִישָׁעָן וּזְעָלָפְּקָאָגָדָרָעָם אַיְן דִּי לְעַנְדָּשָׁן, אַיְן דָּעָמָעָן שְׁדָשָׁאָרָה דִּי הַיְהָה אַיְן רַזְעָנָיָעָן, אַזְגָּאָרָן
אַזָּן אַיְן לִיטָעָן. דִּי קַמְּפִיטָעָמָעָן הַכָּבָעָן בְּעַזְוָיְזָעָן צַוְּזָעָן אַזְגָּעָזְפָּרָיְרָעָן אַרְוֹסָמָעָן זִיְקָסָמָעָן דִּי פְּאָרָשָׁטָע
הַחָדָשָׁמָעָן מְזָנָעָן דִּי אַיְדִישָׁשָׁרָבָעָן בְּעַפְּלָקָעָרָזָגָן אַזָּוָן סִיְיָ דִּי בְּעַדְרָעָבָעָן פָּזָן כְּחָמָעָן אַלְעָאָגָעָן אַיְרִישָׁעָן
חַילְמָמָה אַזְגָּאָגָזְצִיעָמָעָן. פָּזָן אַזְחָזִיבָעָן אַזְעָבָעָן דִּי דָּזָיִינָעָמָעָן בְּעַקְוּמָעָן פָּזָן
חוֹיְמָמְבִּוּרָא אַיְן צַעְעָזָעָוָעָדָי שְׁפָטָעָן נַזְיִטְיָגָעָן סִטְלָעָן טִיְיָ פָאָרָה זִיְיָשָׁרָה עַלְיָעָה = אַדְבִּיָּמָעָן
אַזָּוָן סִיְיָ פָאָרָה דָּעָמָעָן יְוִרִידִישָׁשָׁרָבָעָן טְבָנָה פָאָרָה דִּי פְּלִיטִים. דִּי דָּאָזִיגָעָ אַזָּוָן אַזָּעָזָעָן זִיְעָנָעָן
מִיְּגָזְלָיָבָעָן דִּשְׁרָה שְׁמָעָנְדִּיְגָזָרָבָעָן טְבָנָה פָאָרָה זִיְדָעָן דִּי לְעַנְדָּעָרָה אַזָּמָעָן פָּזָן
דִּי דָּאָזִיגָעָ אַזָּעָזָעָן סְבֻּנָה הַאֲמָמָמָעָן אַרְוֹיְסְגָּאָזְדָוָקָט דִּי פְּרָאָגָעָן וּזְעָגָעָן עַמִּגְרָאָצִיעָמָעָן עַגְלִיבִּקְיִיטָעָן פָאָרָה
דִּי פְּלִיכְטָלִיְיָגָעָן. אַזָּן אַיְן דָּעָמָעָן חַאָט % חַילְפָאָקָמָעָן אַדְמִינָטָעָן בְּיַיִם אַיְדִישָׁעָן

וזעלט-קאנדרעט בעזונ-נדערט פיעל איז-גענערן. די חוויפַּאָדָּרְגַּע אֵין אִין דֶּשׁ מְשֻׁמְּדָר צִיְּמָנָן גְּזֹועָן אֵין רְזַעֲנִינָּע, זְוִוָּז דֶּי גָּאַל פְּלִיבְּפָטְלִי-גְּגָע אֵין גְּזֹועָן דֶּי גְּרָעָטָע, אַ קְלִיבְּגָע
גָּאַל פָּזָן די פְּלִיטִיכִיט, זְוִוָּז אָהָבָעָן בְּעַקְוּטָעָן זְוִוָּז אֵין די פְּשָׂרָאָזְזִיגְּבָּע שְׁמָמָעָן גְּלָעָן אֵין
די דְּרוֹפְּגָמָשִׁיךְגָּדָע לְעַדְעָת, עַדְעָן עַקְסָפָעָדְרָת בְּעַזְזָרָעָן אֵין סִמְמָעָדָע פָּזָן דֶּשׁ
סְּפִינְרָאָצִיכִילְפָּפָּע גְּזָע עַלְשָׁאָפָּט "חַצְפָּע", פָּאַר דֶּשׁ גְּרָעָטָע פְּיַיל אַבְּשָׁע הַמָּעָם גַּעֲמָאָמָּה קְרָעָע
אֵין בְּעַמְדָּאָכָּט גָּאַר די אַזְיַּפְּזַזְזָרְדָּרְגָּע קִיְּין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל. דֶּשׁ חַילְפְּאָדָּמְטִיםָּע בְּיַיִם אַיְדִּישָׁע
וְעַלְטַקְאָגְדָּרָע גָּאַט אַיְבָּשְׂרָגְעָזְזָעָע די לְהַזְּגִיעָע אַקְצִיעָא אֵין זְיִינָע הַעֲדָד, אֵין אָז עַגְדָּשׁ קְרָעָנָה
קְרָעָנְשָׁרָאָצִיעָמָע סִמְמָעָדָע עַקְזַּעַקְזָוְזָע פָּזָן דֶּשׁ אַיְדִּישָׁע הַבְּעָזָן אֵין יִרְוּתְּלִיכִיט, דֶּשׁ סְּפִינְרָאָצִיעָלְשָׁע
דַּעַלְעַגְדִּישָׁע פָּזָן אַיְדִּישָׁע גְּזָע עַלְטַקְאָגְדָּרָע קִיְּין רְזַעֲנִינָּע אַיְזָע, אַ. רִינְסָ (פְּרִיחַשְׁדִּינְגָּשָׁע
פָּאַרְזִּיצְעָנְדָע פָּזָן אַרְצָן יִשְׂרָאֵלְמָסְעָמָע קִיְּין (וְאַזְמָע) חָאַט דְּרַכְבָּגָעְפִּיחָרָט די דְּאַזְיִינָע אַזְיַּפְּזָזְזָרְדָּרְגָּע
זְאַמְעָן סִמְמָעָדָע טְזַעְעַדְיָגָע פְּרַדְשָׁפָעָדָע פָּזָן אַיְדִּישָׁע זְוּלְטַקְאָגְדָּרָע אֵין רְזַעֲנִינָּע דָּר
קְרָעָנָה אָזָן סִמְמָעָדָע סְּפִינְרָאָצִיעָמָע, אֵין זְוּלְבָעָן טָמְעָן אַזְיִינָע אַדְיִינְגְּדָעָנָה
פְּרַדְרָעָסָע פָּזָן פְּשָׁבָעָנָה פָּזָן די פְּזִידְיָעָה קְהִלָּות אֵין רְזַעֲנִינָּע אָזָן זְוּלְטַקְאָגְדָּרָע
קְאָגְדָּרָעָם. אֵין די אַזְיַּפְּזַזְזָרְדָּרְגָּע פִּים דֶּשׁ רְזַעֲנִישָׁע דַּעַנְיִירְוָגָן אֵין גַּעֲלָזְגָּעָן צְוָ פָּשָׁע
זְיִכְעָרָעָן פָּאַר די פְּלִיבְּפָטְלִי-גְּגָע די טְעַדְלִיבְּקָיִים אַדְיִינְגְּזָוּמִיחָרָעָן פָּזָן רְזַעֲנִינָּע קִיְּין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל
אַלְמָן, זְוִואָס זְיִי הַבְּעָן סִטְבָּאָדָעָבָט פִּים זִיְּךְ פָּזָן פּוֹילָעָן. עַמְּ אַיְזָן שְׁלֹזִיבָּם גַּעַזְזָרָעָן צְזָעָן
עַמְעָנָעָן שְׁפָרָאָכְלִיבָּעָן אָזָן שְׁרָאָפָּהָאָגְעָלָעָ אַזְגְּרִיָּסְוָגָגָע קְוָרָטָעָן פָּאַר די פְּלִיטִיכִיט, טָמְעָן
אוֹיְךְ פְּשָׁלְעַגְגָּשִׁים גַּעַזְזָרָעָן די פְּשָׁסִיבָּעָן פָּזָן זְיִינָרְשִׁיבָּעָן אֵין לְאַזְדָּבָעָן זְיִינָרְשִׁיבָּעָן
זְוִיְּסַזְזָרְדָּרְגָּע קִיְּין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל.

אַ פְּשָׁעָצִיְּלָעָן פְּרָאָבְלָעָן אַיְזָע עַמְפָּמָמָגָע אֵין די שְׁפָעָטְאַדְיִינָע זְוָאָכָע, וּזְאָן די גְּרַעְנִיאָע
זְוִוְּשָׁעָן רְזַעֲנִינָּע אָזָן אַקְוָוִרְטָעָן פּוֹילָעָן זְעָגָע פְּשָׁסָאָכָה גַּעַזְזָרָעָן, אָזָן פְּיַיל אָהָבָעָן גְּגָע
שְׁזָאָזָוָמָן זִיְּךְ אַדְיִבְּשִׁיטְזְזָלְעָמָן. די סְּעָהָרָטָעָן פָּזָן זִיְּךְ זְעָגָע אַרְעָפְּטִידָע גַּעַזְזָרָעָן אוֹיְךְ דֶּשֶׁ
רְזַעְנִיאָשָׁר זִיְּמָעָ, כָּעֵן חָאַט גַּעַזְזָרָעָן זְאָרָבָעָן פָּאַר זִיְּמָעָ גַּוְרָל אֵין די תְּפִירָוָה, פָּאַר אַרְזִיכָּעָן
זְעָמָעָן זִיְּךְ פָּזָן דָּאָרָט אָזָן שְׁסָעָגְלִיכָּעָן זִיְּיָ צְוָ אַפְּהָרָעָן קִיְּין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל. אָזָן גְּרָעָטָעָן סִיְּלָעָן
פּוֹלָעָן זִיְּךְ עַמְּ אַפְּהָרָעָן שְׁמָאָקָע גַּעַזְזָרָעָלָט זְוָעָגָע חַלְוָצִיאָן פָּזָן פּוֹילָעָן. אוֹיְךְ דְּשָׁפְּטִים אָהָבָעָן זִיְּךְ
פְּשָׁגְזָעָן די פְּשָׁרָאָרָט פָּזָן אַיְדִּישָׁע זְוּלְטַקְאָגְדָּרָע אֵין רְזַעֲנִינָּע, זְוּלְעָעָן טָמְעָן אַיְזָע
לוֹגָגָעָן צְוָ בְּעַקְוּטָעָן דְּשִׁפְּאָר אַ גַּעַזְזָעָחַילְפָּעָן צְמָדָע די פְּזַיְלָעָע קְדוֹמָוּלָאָטָעָן אֵין לְאַזְדָּבָעָן.

אוֹיְךְ אַזְדָּבָעָן אַזְוּן אֵין דֶּשֶׁבָּעָטְאַדְיִינָע בְּיַיִם אַיְדִּישָׁע זְוּלְטַקְאָגְדָּרָע גַּעַלְגָּעָע
זְאָךְ אָזָן אַזְזָעָרָעָגָעָזָע אַרְבָּיִים פָּזָן אַ פָּאַר אַדְיִיעָה צְוָ לְקָזְזִידְיָדָעָן אֵין אַ גְּדוֹיְסָעָן סְמָדָע
פְּלִיטִיכִיט פְּרָאָבְלָעָן גְּיַזְיָן רְזַעֲנִינָּע, אָזָן אוֹיְךְ אַזְגָּזָרָן. אָזָן אַזְלִיבָּעָן הַלְּטַקְאָגְדָּרָע אַזְיִיךְ

ו גרויסען מאפטאָב איז דורך די פארשטעחַס פון אידישען זועלטְקאנגרעט דורךעפֿיחרט געוזארען איז זוילגאָ, זואּו עם האבען זיך צוֹזֶוּ פְּגֻזְזָאָמְעָלֶט פִּיעָל טְזַעְנְדָעָד פְּלִיטִים פון פוילען, בעה די שפָּאָדָם מִיט דַעַר סְבִּיבָה אַיִז אַדִּיבָּעָגָןְגָּעָן צַו לִיטָע, דָא אַיִז דַעַר עֵיקָר געגעבען געוזארען הילע פָּאָר די גְּזִינְגָּרְדָּעָטְפִּינְגָּעָ פְּלִיטִים, אַיִז אַבְּאַדִּיטְעָנְדָעָטְפִּאָס פָּאָר חְלוּצִים אָזָן קִינְדָּאָז. עַמְּזַעְנְזָן אַזְיךָ גְּשַׁמְּאִיכָּט גַּעֲזָרָעָן די יְהִיבָּה, זָוָאָס האבען זיך אַדִּיבָּע גַּעֲרָבָעָן אַהֲזָן פָּוּן אַקְוּפִּירְטָעָן פּוֹילָעָן. עַמְּאַיִז גַּעֲרָבָעָן גַּעֲזָרָעָן אַסְפְּצִיעָלָעָן חַיִים פָּאָר גַּעֲרָבָעָן אַהֲזָן פָּוּן אַקְוּפִּירְטָעָן פּוֹילָעָן. אַזְיךָ גַּעֲזָרָעָן אַזְנְפָּזִיכָּט אָזָן 72 קִינְדָּעָ=פְּלִיכְטְּלִינְגָּעָ, זָוָאָז זַיִד האבען זיך גַּעֲזָרָעָן אַזְנְפָּזִיכָּט אַדִּיבָּעָגָן אַהֲזָן גַּעֲזָרָעָן. אַזְיךָ דָא חָטָט דַעַר חַילְפָּסְ=קָמְפְּלִיצְרָפָּעָן בִּים אַדִּיאָעָן זועלטְקָאנְגָּרָעָן שַׁדְּ-סְפָּרִיזָט גַּעֲזָרָעָן. אַזְיךָ דָא חָטָט דַעַר חַילְפָּסְ=קָמְפְּלִיצְרָפָּעָן בִּים אַדִּיאָעָן זועלטְקָאנְגָּרָעָן שַׁדְּ-סְעַלְיִיכָּט פִּיעָל פְּלִיכְטְּלִינְגָּעָן אַזְיךָ גְּמִינְגְּרִיךְרָעָן קִינְזָן אַרְצָן הַזְּכָאוֹת, זָוָאָס זַעֲזָעָן גַּעֲזָרָעָן זַעֲחָנָעָד אַזְנְפָּזִיכָּט אַיִז גַּעֲזָרָעָן דָאָט אַדִּיבָּעָגָן קִינְזָן אַרְצָן. אַזְיךָ זַיִבְּטִינְגָּר אָזָן שַׁעְנָעָד אַזְנְפָּזִיכָּט אַיִז גַּעֲזָרָעָן פָּרִיהָעָד גַּעֲזָרָעָן אַיְנְטָעְרָנוֹרָט אָזָן שַׁוּשָׁרָעָר קָמָן שְׂרָאָל אָזָן 35 קִינְדָּעָ=פְּלִיכְטְּלִינְגָּעָן, זועלפָּעָן זַעֲזָעָן פְּרִיהָעָד גַּעֲזָרָעָן אַיְנְטָעְרָנוֹרָט אָזָן זְבָאנְטִין זַיִיט דַעַט גִּירּוֹשָׁ פָּוּן דִּיְפְּשָׁלָאָנד אָזָן 1928, אָזָן זַעֲזָעָן בִּים אַזְּסָבָרוֹד פָּוּן קְרִיגָּן אַנְזָלָאָפָּעָן קִינְזָן זַוְּלָגָאָ, דַעַר אַדִּישָׁן זועלטְקָאנְגָּרָעָן חַטָּאָזִיךָ פְּשָׂוּכוֹמָעָן חַיט זַיִד גַּוְרָל אָזָן זַיִד אַדִּיבָּעָגָן קִינְזָן אַרְצָן שְׂרָאָל.

אַדִּיבָּעָגָן דַרְוָעָ אַנְפְּרָנִירָטָע אָזָן זְבָאנְטִין זַעֲזָעָן דַרְךָ די גְּאַצְּיָם, נַאֲכָן אַזְיָם-בָּרוֹךְ פָּוּן קְרִיגָּן, אַדִּיבָּעָגָן גַּעֲזָרָעָן קִינְזָן פְּלָאָזָוָאָקָיָעָן. פָּעַטְרָעָטָשָׁ פָּוּן אַדִּישָׁן גַּעֲלָל זַעֲזָעָן חַאְבָּעָטָע אַזְּסָבָרוֹד אָזָן אַדִּיבָּעָגָן זַעֲזָעָן חַאְבָּעָטָע פָּוּן זַיִ אַזְּסָבָרוֹד אָזָן קִינְזָן אַרְצָן אַדִּיבָּעָגָן לְעַונְדָעָר. אַדִּיבָּעָגָן אַזְּסָבָרוֹד אָזָן קִינְזָן אַרְצָן אָזָן די דַרְוָסְ=אַמְפָּרִיקָאָוָעָר לְעַונְדָעָר. אַבְּעַדְיִעְזָנְדָעָ צָהָל אַדִּישָׁן פְּלִיטִים פָּוּן פּוֹילָעָן חָטָט זַיִד אָזָן יְעַנְדָר צִיִּים אַזְיָם-בָּרוֹךְ פָּוּן קְרִיגָּן, אַדִּיבָּעָגָן גַּעֲזָרָעָן קִינְזָן פְּלָאָזָוָאָקָיָעָן. פָּעַטְרָעָטָשָׁ פָּוּן אַדִּישָׁן גַּעֲלָל זַעֲזָעָן חַאְבָּעָטָע אַזְּסָבָרוֹד אָזָן זַיִד אַדִּיבָּעָגָן דַעַר חַילְפָּסְ=קָמְפְּלִיצְרָפָּעָן בִּים אַזְּסָבָרוֹד אָזָן זַיִד גְּשַׁמְּאִיכָּט בִּים אַזְּסָבָרוֹד אָזָן קִינְזָן אַרְצָן שְׂרָאָל.

אָזָוּ חָטָט דַעַר אַדִּישָׁר זועלטְקָאנְגָּרָעָט אָזָן זַיִין רַעַלְעַחַט=אַרְבִּיִּים שְׁוִין דַעְמָאָלָט, אָזָן דַעַר שְׁדָטָשָׁ צִיִּים פָּוּן קְרִיגָּן, זַיִד אַבְּגָעָבָעָן חַיט דַעַט גַּוְרָל פָּוּן די אַדִּישָׁן פְּלִיטִים אַזְמָעָטָם, זָוָאָז זַיִד זַעֲזָעָן פְּשָׂוּכוֹמָעָן גַּעֲזָרָעָן, אָזָן חָטָט זַיִד גְּשַׁמְּאִיכָּט אָזָן, זַיִד זַוְּיִיט שְׁגָלִיךָ, גְּשָׁאָפָעָן פָּאָר זַיִד אַשְׁטָעָנְדִּיךָ זַוְּאָזְן=אָרָט. די דָאָזִינְגָּעָ רַעַטְזָוָגְמָטְקָאָקְצִיעָ פָּאָר די פְּלִיטִים אַיִז נַאֲכָן פִּיעָל פְּשָׂבְּדִיְּשָׁטָט גַּעֲזָרָעָן שְׁפָטָשָׁ, זַעֲזָעָן פָּוּן אַנְדָּרָעָר לְעַנְדָעָר, זָוָאָס זַעֲזָעָן פְּשָׂרְכָּאָפָּט גַּעֲזָרָעָן דַרְךָ די גְּאַצְּיָם, חַאְבָּעָן זַיִד אַדִּיט גַּעֲטָוָן זַיִעָטָרָמָעָן פָּוּן אַדִּישָׁן פְּלִיכְטְּלִינְגָּעָן, עַמְּאַיִז זַיִד אַבְּשָׁר חַוִּין אָזָן דַעַר שְׁרָטָשָׁ צִיִּים פָּוּן קְרִיגָּן גְּשָׁטָעָלָט די זַעֲחָר שְׁזָרָעָטְרָגָעָ, זָוָאָס זַיִן דִּשְׁגָגָן גַּעֲזָרָעָן

נאכמעהר קאמפליצידט - זוו איזו צוּצָקָומַען מיט חילפֿ דַי פְּנִידָאָוְבָּנְלִיקְלִיבָּפֿעַ, רְזָאִינְדָּה, חֲזָנְגָּדְעָזְדָעַ, גַּעַמְּיַגְּטָעַ אִידְעָן אֵין אַקְוֹפִירְטָעַ פּוֹילְעָן גַּוְפָּעַ, אֶבְשַׁ אָזִיךְ אֵין דַעַר דָאָהָיַי - גַּדְשַׁ שְׂוֹשִׁיךְ אָוִיפְּגָבָעַ חָם זִיךְ דַעַם חִילְפָּסְקָאמִיטָעַ בַּיִּם אִידְישָׁקָן וּזְעַלְפָּקָאמִינְדָעַ אַיִּיגָּעַ גַּשְׁבָּעַ סַיִּעַ אָוִיפְּצָוֹתָן, בַּעַזְוּגְדָשָׁט אֵין דַעַר שְׂאַטְמָעַ צִיִּים, נִימַט אַנְרִיאָרְדָעַ דִּיגַּ דְּשָׁבָיַי דַי עַגְנְלִישָׁע בְּלַאֲקָדָעַ.

8.

די אָזְוּעַרְגְּקִיְּטָעַן אָזְוּ אַזְוּגְּרָטְמָאַקְיִיט אֵין דַעַר אַרְבִּיִּיט זַעַגְעָן בְּעַשְׁטָאַגְעָן נִימַט גַּאֲרַבָּהּ בַּיִּם אַרְגָּבָזִיְּרָעַן דַי חַילְפַּחַ אָזְוּ דְּשָׁבָרְיִיבָּעַן מִיט אַיהָר צַו דַי צְזִוְּגָעַד שְׂרַפְּטִיגָּעַ. פַּאֲרַ נִימַט קִיִּים אַלְעַנְדָרַע שְׂוֹשִׁיךְגִּיקִיְּטָעַן אָזְוּ פַּאֲרַ נִימַט וּזְעַנְיִינְדָעַ אַזְוּגְּרָטָאַלָּעַ בְּעַדְיַגְּבָּגְגָעַן אֵין דַעַר אַיְדִּישָׁעַ זְעַלְפָּקָאמִינְדָעַשְׁ גַּעַטְמָאַלְעָה גַּפְּזָוְאָרָעַן בַּיִּם שָׁאַפְעָן דַי מִטְלָעַן פַּאֲרַ זִיִּין פְּרַעְזּוּזִיְּגָמָשַׁ חִילְפָּסְקָאמִינְדָעַ אַרְבִּיִּיט. דַעַר אַיְדִּישָׁעַ זְעַלְפָּקָאמִינְדָעַשְׁ אֵיזְוּ נִימַט גַּעַוּעַן אֵין אַלְאָגָעַ, אֵיזְוּ אַלְאָלָגָעַ דְּרַיְהָעַד אַזְוּזִיְּמָאַכְלָעַן גַּרְעַטְדָעַ אַדְשַׁי קְלַעַגְדָעַרְעַד גַּעַלְדָּהָמִיטָלָעַן פַּאֲרַ רְעַלְיָעַחַ אָזְוּ דְּעַדְגָּאַךְ שְׁדָאַכְטָעַן, זַזְאָם צַו טָוּן סִימַט זִיִּי. אַזְלִיב דַעַר פְּלוֹאַלְזָוּגַן/דִּיגָּשַׁ קְאַפְּטָרָאָפָעַ, זַזְאָם חָאָט זִיךְ אַרְאַבְּגָעַלְאָזָט אַזְיָפַן פּוֹילְיָעַן אַיְדָעָתָוּם, חָאָם מָעַן גַּעַזְאָרָפָט קְוֹדָסְכָל אַרְגָּזִיְּרָעַן דַי חַילְפַּחַ אָזְוּ אַיְזָנָעַבְשַׁר צִיִּים זְאָרְגָּעַן זַעַגְעָן דַי שְׁקָטָעַ חִיסְלָעַן פַּאֲרַ רְשַׁד דָאָזִינְגָּשַׁ דְּרַיְגָעַזְעַד אַרְבִּיִּיט. אָזְוּ אַיְזָנָעַ אַיְזָנָעַ אֵיזְוּ כְּמָעַן גַּיִּט גַּעַוּעַן וּוֹאוּ צַו זַוְכָּעַן אֵין יָעַנְשַׁ צִיִּיט קִיִּים גַּעַלְדָּמִיטָלָעַן. פָּוּן גַּגְגָלָאָגַד אָזְוּ שְׁרָאָקְרִיבִּיךְ חָאָם מָעַן זִימַט/^{בְּעַאֲרָם} אַרְוִיְּטָפִיחָרָעַן קִיִּין דָעַד אָזְוּ אַיְזָנָעַ קִיִּין דַי אַיְדִּישָׁעַ קִיבּוֹצִים אֵין דַי לְעַדְשַׁ, זַזְאָם זַעַגְעָן שְׂוִין גַּעַוּעַן פּוֹלְמִיטָמְדָעַ דַי שְׂוּעָרַעַ קְדִיגָּטָהָאָדָגוֹת, חָבָעַן אַזִּיךְ נִימַט גַּעַקְעָגָעַ נִבְעָעַן קִיִּין בְּעַדְיַטְעַזְעַד שְׁמָלָעַן פַּאֲרַ דְּשַׁ אַיְדִּישָׁעַד חִילְפָּסְקָאמִינְדָעַ אַזְיָסָלָאָגַד. בַּאֲלַד חָאָט זִיךְ אֵין דַי דָאָזִינְגָּעַ לְעַדְשַׁ גַּעַטְעָלָט דָאָמָר פָּרָא - בְּלָעַשְׁ פָּוּן רְעַלְיָעַפְּ פַּאֲרַ דַי אַיְדִּישָׁעַ פְּלִיכְטָלִיגָּעַ, פָּוּן דַי אַנְדָּשָׁעַ מְשִׁבְבָּאַיְדָאָמָעָאָישָׁעַ לְעַדְשַׁ, זַזְאָם זַעַגְעָן דְּעַטְמָאַלְטַמַּה גַּאֲרַקְעָן גַּיִּט גַּעַוּעַן אֵין קְרִיְּגַן, חָאָם מָעַן אַזִּיךְ קִיִּין בְּעַדְיַטְעַזְעַד סְוּמָעַן נִימַט גַּעַקְעָגָט עַדְזָאָדָטָמָן. אָזְוּ אַיְזָנָעַ דַי פְּשָׁאָרְיַיְּגָמָעַ שְׁטָאַטָּעַן חָאָט מָעַן נִימַט גַּעַקְעָגָט דְּרוֹכְבָּטִיחָרָעַן קִיִּין צְהָמָלְגָעַנְגָּעַן צְזָלִיבַּדְיַיְּגָעַ אַבְּפָאָכָעַן, לוּיַט זְעַלְבָּעַדְיַיְּגָעַ גַּעַזְאָמְעָלָטָעַ דְּעַלְדָּשַׁ זַעַגְעָן דַאְפְּשָׁטִיְּילָמַט גַּעַוְאָרָעַן צְוֹוִיְּשָׁעַן גַּזְדָּרָעַ אַיְדִּיטָעַ אַרְגָּאָנִיזְאָטִישָׁ, זַעַגְעָן דְּשִׁיבְבָּשַׁ פְּשִׁיבְלִיבָּעַן גַּאֲרַדְיַיְּלָשַׁד פָּוּן דְּרוּמְמָאַמְשָׁדִיקָא, זַזְאָם עַמְּ אֵיזְוּ גַּעַוּעַן גַּזְיִיטַיְּגָעַ דְּרוֹכְצָוְתִּיחָרָעַן גְּרוּטִיסָע אַרְגָּאָנִיזְאָטִאלָעַ אַרְבִּיִּיטָמָפָאַרְדָּה, דַי דָאָזִינְגָּעַ שְׂוֹשִׁיךְ אַוְיְפָגָבָעַ חָאָט גַּעַזְוָעָן אַזִּיךְ זִיךְ דַעַר סְפָעָ צְיַעַלְעָד דְּעַלְגְּרָדְטָעַרְפָּעַן אַיְדִּישָׁעַן זְעַלְפָּקָאמִינְדָעַשְׁ, פְּשִׁינְגְּלִידַמְּרָאָפָעַן אַדְמִיזְיְפָטְרָאָטִיזְוָעַן דָאָמָיַסְמָעַן דְּרַיְגָעַן דְּרַיְגָעַן אַזְלִיבַּדְיַיְּגָעַן אַזְלִיבַּדְיַיְּגָעַן רְמָאַן

דאך און פיט אדייע. נאבדעם, זוויע עס זונען דערחהאלטען געוזארען די נזינטיגע פערזיזבע דונגען, איז אונגעחויבען געוזארען די הילפֿס אקסיע אין פוילען גוטא, חויפּטזעבליך איז דער פארם בון שיקען פעלעך לשבועטַמִּיטלען און טעדיקנטגען. סיט דעד הילך מון צויזי נרויסע שעזייאריע פירמען, וועלכע האבען דעת רעליעקאמיטען בייט אידיען וועלטן קאנדרעם איבערבענבען זיינש פראדוקטען צו ביליגע פרייזען און פילוניז אומזיסט, זונען בון זענעוז ארכיזטשייך גזיזארען צו דער אידישע קולח זין זוארטה 14 גראיטע קאסצעונט מיט טעדיקנטגען, זואס זונען געוזען זעהר נזיניג צוליב די עפֿידיעט, וועלכע האבען זיך צויזי דעמאט פָּשְׁטָפְּרִיִּים. צפִּיְּזַפְּעַלְעַךְ זונען איבערגעשיכט געוזארען איז אונזידיזהידזעלע אדרעסען. שויין איז דעת ערשותען קוינטזווינטער חאט דער הילפֿס קאמיטען איז זונענווע פערזארבט א גראיטע כאחל אועלכע לאבעזסיטלען פאקטען צו די חונגענדע פעדבריטערט אידען איז אקורטירען פוילען. שפֿענער איז די דזיזיג אקסיע נאך קאנטזענונג זעוזארען זויז די אונזיזוונגען פון דעת הוינטאנפֿים פון אידיען וועלטקאנדרעם, זואס חטט זיך נאך דעת צואמענברוך פון פראנקריך ארבערבענראדען קיין זיך יארק. חעבער 60,000 זמֵינַיְזַפְּעַלְעַךְ זונען אויך איז אומן ארכיזטשייך געוזארען פון דעת אילפֿס קאמיטען איז זענענווע קיין פוילען. א גראיטער זייל פון זיך איז געשיקט געוזארען לויאט בענטעלזונגען פון קרוביים איז אסעריך, זעהר פיעל שפֿיְזַפְּעַלְעַךְ זענען אע אבער אויך געשיקט געונו-רען פון די סיטלען פון אידיען וועלטקאנדרעס לויט לייסען פון זויטבערעדטיגע אידען איז פוילען, זואס זפֿגַען צונגענטעלט געוזארען דורך די איזצעלגע אידישפֿוילישע גראוט רונגען, אויך איז אומן זענען בערך 12,000 פעלעך שפֿיְזַפְּעַלְעַךְ בעאחלת געוזארען דורך דעת קאנדרעם, וועלכער חאט פערזונגען פערזונדעט פאך דא זוניגער זויבטיגער חילפֿס אקסיע א סומע פון חעבער 60,000 דאלאר. נאך א פאך חרצים חאט פון געוזווען איזמֵינַיְזַפְּעַלְעַךְ צו טיקען שפֿיְזַפְּעַלְעַךְ צוליב דער געגענעדשאפט פון דש עוגלייאדר בלאקדער-סאבט. איז דעת חילפֿס קאמיטען בייט אידיען זועלטקאנדרעט חאט זיך די גאנצע צייט געדיבטען לויאט דעת פריינאים גיט אונצוריחרען די ענגלאישע בלאקדער.

עט איז אויך געוזען א מעגליבקרים איז דעת שטטשר צייט ארכיזטזאקיין איז דיעיטש אקורטירען געבית פון פוילען ברפעער עטטומע מזומע געלד פאר די זויטבעדערט-גע, זיט שטיצענדיג דערטיט די מלוכה-קאט פון זאץ דיעיטשלאנד. איז דעת טיל פון פוילען, זואס איז דעמאט געוזען פערזומען דורך פאזו עט-רומלאנד, איז זיט ארייניגאלזעט געוזארען קיין חילך. די פאווייטשע רעגידזונג חאט ערקלשט, איז זי קאן אלין חעלמען אל פלייטה און חאט ניט ערלויבט קיין חילפֿס ארבייט פאר זיך דורך דעת דויטטען קמייז און

ניט דורך בעז עלה פטלייכע ארגנטינאי אצ'ים. גאנז דורך האט זיך דעם הילפס עקופיטקן ביהם אידישען זועלט=קאנגרעס איז נגע בעבען אין א געונזיטער אַפְּלָטָן צייט איבערדאזווייזען הילפס בעדר פאר דעד אידישער בעעלקערונג אין טאנו יונזע אַפְּלָטָן טיל פון פועלען אין דעד הויך פון א מיליאן פויליאן זלאוים. פון צייט איז אויך בעווען א שאליבקען צו עטיאן די חלוצים אין דעם דאוזיגען נשבית פון פוילען.

דער אידישער זועלט=קאנגרעס האט זיך גאלד פון גאנזיב אין גאנזיקט גראם ערע סומען געלד גו דעם סלעציילען חילפס=קאנטיטע אין ארץ ישראלי, זואם האט זיך דארט בעמאמען, בבד-או עטיאן די אונגעקוועגע אידישע פלייכאליזונ פון פוילען. סיט דער ארכיטט פון דעם קא-תאַנטער פיהרען אין יצחן גריינזויים, דר. ע. שמארק, דאבקין און שאפירה. אין אשכאמלאזוקין זעט דער חילפס=קאנטיטע אין זשעניזווע אויסגעעהאלטען א לענגע רע צייט איז גיבע חונדרט אידישע קינדש, זועמגען עלענין די נאצ'יס האבען געהאט פער-שליחט אין דעם אידישען "רטזערוואט" אין לובלין.

זעהר א זויכטיגע רעטזונגס אקסאי א גאנטער אונטער איז דאנק אונגעחויזע דער ערשות צייט פאר די איזטער זידעה אין די קאנצענער אצ'יעלאגערס. א דאנק אונגעחויזע פון ערע בעסיהונגען אין גאלזונג איז איזטער זונען פון די לאגערס, אין יענער צייט, 153 אינטערזירטע אידען, פאר זועלכע אם זונען גאנזען שאליבקיעטען איזטזואזאנדשען, די לאזיגע סטעשען זענען אויך איז אונטער אונטער געראטעוועט געוזארען פון טויט.

די סיטר-ונטער-דייגע ארביזיט פון די אונטער אונטער פון הילפס=קאנטיטע ביימ אידישען זועלט=קאנגרעס אין זאפעזונע האט איז אַפְּלָטָן דוד ערשות צייט געראכט בעז אונז דער גאנטער זועלט=קאנטיטען. דוד אדרעס פון דעם קאנטיטע אין געוזארען בעלאט צויזען אַפְּלָטָן דער ברײטש זועלט אלע פלייכאליזונ איז איזטער זונען די ליידער דער אידען אין אַפְּלָטָן פוילען, זוי א צאנדראלע רעטזונגס=ספאנזיע, אַפְּלָטָן זונען זונען פון בליעבט ניט און ענטפנד, זונען פון זיך אחים זאך חילך. די רעליעף=ארביזיט איז דה בעז און בעז אונטער דורך פאנשען סיט הארץ איז נאחס, זונען זעגען מיט געוען גראיט זיך מסביב איז זיין, בבדי צו קידען העלפער איז טיבע עד טרפטיגען. זונען אם זועלען גאנל, אין דער געועריגער איזיט, געעטונג זונען די ביגש פון דעם חילפס=קאנטיטע אין זאפעזונע, זונען קאנען אַרְוִיסְלִיְּקָעָן פיעל דה-העדר בעטש פון אידישער רהטיגות, סאלידאריטע איז אַפְּטָרְוּוֹלִיגֶשׁ חילך, איז די דאוזיגע בעטש זעגען איזונגעעריבען געוזארען טזין אין דש ערשות שעוז-עד קריינט-ציט, באלאט זיך אונטערנערוקט אַזְוְזַעֲרִיטָע שראקליבע קאנטאטראפע זואם האט גפער-טען א גאנגען איזונגעפונריכוועט אידישען קיבוץ סיט פיעל צעהנדיליגעל טויזענדער אידישע פלייכאליגגע, זואם האבען זיך דערט בעהאט אונגעזומעלט, אם איז בעקופען דעד

בליאָקְדוֹזָאַפּוּנְבָּרוֹן כוֹן פֿרָאַזְקָרִיךְ, אָוֹן דָּשָׁי חַילְמַפְּ-קָאַמְּ-יַעֲם בֵּיתֶם אִידְיָהָטָן וּזְעַלְמַ-קָּאַגְּ-וָרָן,
אָאמֶן זִיךְ רְעַמּוֹת פְּשָׂרְמַעְפְּטָעָן אָוֹיְךְ אַ זִּיְישִׁי גְּרוּסָטָר רְעַמּוֹגָלָס אַקְצִיעַ.

כוֹן נָאַרְזָו עַגְּ-יָעַן, דָּעַגְּ-עַפְּאָרָק אָוֹן חַלְאָנָד חַבָּש גָּאָר אַ נָּאַגְּ-קְלִיְינָהָרָס פֿוֹן דִּי אִידְיָהָטָן
בְּעוֹזְיָעַן זִיךְ אַרְנוֹי-פְּטָרָאַסְטָוָעָן, אִידְיָהָר דִּי נָאַצְּיָהָמָא אַגְּבָעָן פָּעַדְבָּאָפְּס דִּי דָּזְוִינָהָעָלָעָה.
אַבָּשָׁר פֿוֹן בְּצִילְבָּיָעָן חַאְטָא אַיְזָדְיָה שְׂרָעְקָלִיבָּעָס פְּגָיָעָן פֿוֹן 1940 זִיךְ נָאַצְּיָעָן אַ נְּדוֹיָאָעָר
שְׂאָרָהָמָא כוֹן אִידְיָהָטָן פְּלִיבְטָלִי-גָּגָעָ קִיְיָן פֿרָאַזְקָרִיךְ, אָיְזָן אַ מְזָרָאָדְיָיָגָעָר בְּחַלָּח אָוֹן פָּאַנִּיקָּס. פֿוֹן
חַאְטָטָה זִיךְ נָעַזְעָהָן אִיְזָן פָּאַרְיָין אָוֹן בָּאָלָד אַזְיָיד אַיְזָן דָּרוֹסְפֿרָאַזְקָרִיךְ. אָוֹן דָּשָׁר דִּיְזִוְּדָאָר
לְיִהְרָאָמָא, וּזְאָס הָאָט זִיךְ נָעַזְעָהָן אַיְבָשָׁד דִּי נָעַגְעָן פֿוֹן פֿרָאַזְקָרִיךְ חַאְטָטָה זִיךְ גְּזָוָלָטָיָגָעָס-
נְרָאָס עַרְבָּס, וּזְעָן צְוָלִיב דָּעַט בְּלִיְ-קְפָּאָרָה פֿוֹן דִּי דִּיְשָׁעָן זָעַנְעָן זָאָק אַזְעַלְמָוּסָהָן דִּי פְּלִיבְטָלִי-גָּגָעָ
פֿוֹן אַפְּוֹן-פֿרָאַזְקָרִיךְ, אָוֹן בָּאָלָד אַזְיָיד פֿוֹן פָּאַרְיָין גָּוָטָס. צְוָאָמָעָן מִיטָּדָשָׁר פֿרָאַנְזָוִי-יִשְׁאָוָר בְּעַ
פְּאַלְקָנָדְרוֹגָזָעָן זָעַנְעָן צְעַהְזָדְלִיבָּשָׁס צְוַיְזָעָנְדָעָר אִידְעָן גַּעַלְאָפְּעָן פֿוֹן דָּשָׁר פֿרָאַנְזָוִי-זִיךְ-חַזְיָפָטָה
לְיִהְדָּהָמָא אִיְזָן דָּשָׁר דִּיְכְּתָבָבָגָזָעָן צְוַיְזָעָנְדָעָר, צְוַזְוִי-פְּמִיטָעָנְדָרִיךְ זִיךְ-סִיסְ-דִּי/פְּלִיטִים פֿוֹן
דִּי צְפּוֹן-זְדִעְפְּאַרְטָאָמָעָנְטָעָן אָוֹן פֿוֹן בְּעַלְוִיָּעָן. דָּם קָאַפְּיָטָעָל פְּוַיְלָעָן חַאְטָטָה זִיךְ-אַיְבָעָרְגָעָ-
אַבָּעָד אִיְזָן אַ פִּיעָל נְרַעַשְׁדָעָן פְּמָשָׁאָבָס, אָוֹן אִיְזָן אַ סְּךְ שְׂרָעְקָלִיבָּרָעָ בְּעַדְיָנוֹגָעָן. אַוְיָב דָּאָרָט
זָעַנְעָן גַּעַלְאָפְּעָן טְזִיזְעָנְדָשָׁס אַזְדָּעָן (מִידָּמִיְזָעָן דִּי, וּזְאָס זָעַנְעָן גַּעַלְאָמָעָן אִיְזָן דִּי שְׁבָזָוָה-
דִּינָא לְפָזְדָּשָׁס, אָוֹן נִיטָּדָה, וּזְאָס הַבָּעָן זִיךְ-אַזְעַלְמָוּסָהָן אַרְיָבְשָׁדְגָעָקְרִינְגָּעָן פֿוֹן נָאַצְּיָהָ-
אַקְוּפִּידָאָעָן גַּעַבְּיָטָאָמָעָן אִיְזָן טְזִיזְעָמָעָן), חַאְטָטָה סְעָן דָּא גַּעַתְּחָמָם פָּאָרָד זִיךְ-אַ אִידְיָשָׁעָ פְּלִיטִים-מְמָאָעָ-
פֿוֹן פִּיעָל, פִּיעָל אַעְזְדָּלִיבָּשָׁס טְזִיזְעָנְדָשָׁס, אַוְיָב דָּאָרָט זָעַנְעָן זָאָק גַּעַלְאָמָעָן מְעַשְׁעָן, וּזְאָס
הַבָּעָן זָאָק אַ בִּיטָּעָל בְּעַקְאָגָט בְּעַמְּעָרָהָעָן דִּיְשָׁדָע זָשְׁזָעָן, זָעַנְעָן דָּא צְוַיְחָהָן דִּי פְּלִיבְטָלִי-גָּגָעָ-
כָּאָל אִיְזָן דִּי 9 חַזְשִׁים פֿוֹן דָּשָׁר מְלָחָמָה, גַּעַוְוָעָן פִּיעָל אַזְעַלְכָּעָ, וּזְעַלְכָּעָהָבָן שְׂוִין שְׁבָזָוָה-
אַפָּאָר גְּרָעָנִיאָעָן, דְּזָוְרָבְגְּשָׁאָבָס שְׂרָעְקָלִיבָּעָ עַנוֹזִים, בִּיזְ זִיךְ-חַבָּעָן זִיךְ-דְּשָׁלָגָעָן קִיְיָן
פֿרָאַזְקָרִיךְ, אָוֹן חַאְבָעָן אַיְצָט בְּעַדְאָרָט וּזְיִדְיָה לְזִיטָעָן. אַזְעָן כְּמַעַט אַלְעָזָעָן בְּעַלְבָּעָן אַחֲנָה
מִתְּמָלָעָן, אִיְזָן דָּשָׁר שְׂרָעְקָלִיבָּרָעָ בְּחַלָּח פֿוֹן דָּעַט אַנְטָלוֹיְמָעָן פֿוֹן פָּאַרְיָין חַאְטָטָה סְעָן נְאָרָנִים בְּעַקְאָגָט
מִתְּנַעַמְעָן סִיט זִיךְ. אָוֹן אַוְיָב מְעָן חַאְטָטָה אַפְּיָלוֹ אַיְבָעָדְגִּילָאָזָט גַּעַלְד אִיְזָן פָּאַרְיָין, חַאְטָטָה סְעָן עַ
שְׁפָעָטָהָר פֿוֹן דָּשָׁר אַקְוּפִּידָטָה חַזְיָפְּ-מְשָׁאָרָהָמָה נִימָט זְיַקָּעָט אַזְיִזְקָרִיךְ-גָּעָן, זְוִיְיל דִּי נָאַצְּיָהָמָא
דְּלִיְיךְ בְּלָאָקְרִיט דִּי בְּאַגְּמָ-קָאַגְּמָעָם. אַזְיָיךְ קִיְיָן בְּשָׁעָרְ-בָּעָטְמָלְבָּחָרָים חַאְטָטָה סְעָן זִיךְ-בְּעַטְרָגָעָן אִיְזָן
זִיךְ, זְוִיְיל מְעָן אִיְזָן גַּעַלְאָפְּעָן אִיְזָן חַיְיטָעָ טָבָע פֿוֹן עַדְעָזָמָי אָוֹן יְווֹן, אִיְזָן אַפְּגָנִיק, אַיְבָשָׁ-

א זי', אונדערזער ער אונדער פלייטס-ספער-רבלהען אין לנטשאָן. חון האַב דעניאָן אין
ההוּב די גאנל אַידישע פלייכטְלִינְגֶעָן, ווֹזָם האַמ זיך אין די זומע-הַדְשֵׁה פון 1940 זי-
זימנע-זאמעלע אין דראָפְרָאָגְדִּיך, אין ניט אַקְוּפִידְטָן גַּבְּרִית, אַזְּיַג אָן שְׂדֵךְ 100,000.
זאמָה, אָן דאמ אָן גִּיט גַּעֲזָעָן אַיבָּשְׂרָדִיבָּעָן. אַ גְּרוּזָעָר עַזְּנָפָר אָן די פְּלִיכְטְּלִינְגֶעָן אָן
געזָאָרָעָן די טָאָדָט כּוֹלוֹן אָן אַלְּ אַרְוֹמְיוֹן גַּעֲגָעָן. חַעַט אָן אַ דָּלְפָּפָּן אָן דָּשָׂרְגָּשָׂא
פְּלִיכְטְּסָסָמָע אַלְּגָעָה האַמ זיך פָּזָע גַּעֲזְוִיסְטִיכָּה אָן אַ שְׂטִיקָלְלִינְגֶעָן,
פְּאַצְּיַאלָעָר אַרְבִּיט האַמ אָן זיך טְרָאָפָּע צִיְּתָן גַּעֲהָרָעָם אַ פְּזָלְשְׁעַדְגִּיכָּה בְּצָאָם. די פְּלִיכְטְּסָסָמָע
זַעֲזָעָן זַיְצָרְגָּלְאָזָעָן גַּעֲזָאָרָעָן אַזְּיַג הַפְּמָרָ. די לאָקָאָלָע מְרָאָנְצְּזִוְּיַוְּסָעָחָבָט האַמ אַונְעָחוּזְבָּעָן
אַרְזְּיַסְּנוּגְּבָּעָן אַ קְּלִיְּ�ןָע שְׂפִּיצָע די רַעֲנִיסְטוּרְטָע פְּלִיכְטְּלִינְגֶעָן,
הַילְּךְ אָן גָּאָלָד גַּעֲזָעָן פְּשָׁבְּזָגְּדָעָן שִׁיחָה דָּאָר גַּעֲפָאָר,
זָאָן סָעָן זָאָל צְוִילָבָּרְדָּעָן גַּעֲמָעָן חַיִּים חַיִּילְפִּים,
זַעֲזָעָן אָן קְּאַזְּצְּעַדְגָּצְּיַאְלָאָפָּע (זָאָן דאמ אָן שְׁמַעְתָּע טָאָקָע גַּעֲמָעָן חַיִּים חַיִּילְפִּים,
זַעֲלָבָּע גַּעֲזָעָן גַּעֲזָעָן רַעֲנִיסְטוּרְטָע פָּגָר דַּעֲנִירְזְּגָנְסָה חַילְךְ). אַ חַילְפָּמְצָאָקְּצִיעָן אָן זָאָר אַ בָּעָ-
גַּרְזְּזִיְּצָאָר פָּאָרָט, צְוִילְבִּין פְּנִיגְעָל אָן חַיְּלָעָן, האָזָע אַונְעָחוּזְבָּעָן אַזְּיַדְגָּשָׂא
איַן אַ פְּיִילְעָדָע, זָאָז עַס האָבָעָן זִיְּד אַונְעָחוּזְבָּעָן פְּלִיכְטְּלִינְגֶעָן. אַרְזְּמָאָזָן=אַרְזְּמָאָזָן
אַ גַּעֲזָוִיטָרְסָט אַפְּטָט אַ פְּאַדְגְּזָוִיטָלְטָע.

די אַונְשָׁ פָּוָן אַידְשָׁעָן זְוַעֲלָמְקָדְשָׁרָעָס, זְוַעֲלָכָע גַּעֲזָעָן פָּוָן פָּאָרִיז אַרְבִּיט אָן זִיְּמָ-
אַקְוּפִידְעָן בְּבִיטָן, זַעֲזָעָן גַּלְיִיךְ זְוַעֲנָטְרָעָן אָן אַרְגָּזְגִּיזְרָעָן די חַילְפָּס=אַקְצִיעָן. אָן פְּזָלָאָ-
איַן גַּעֲמָעָן גַּעֲזָאָרָעָן, שְׂוֹן עַדְעָ יְזָוִי 1040. דָּשָׂרְסָמָע גַּרְטָסָלְשָׁרָע הַילְפָּמְצָאָקְּמִיטָעָם.
בָּאָלָד גַּעֲזָעָן פָּוָן דָּעַם הַילְפָּסָה דָּקְמִינְעָם בְּיַיִם אַידְשָׁעָן זְוַעֲלָמְקָדְשָׁרָעָס פָּיִן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן
פָּמָן גַּעֲזָאָרָעָן די שְׁדָעָט גַּרְעָשָׂע פָּוָמָעָס, פָּמָעָס זְוַעֲלָבָּעָמָעָן הַעֲמָמָעָן גַּעֲמָמָעָן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן זַעֲגָעָן
אַרְבִּיטָם אָן אַ בְּרִיְּטָאָרָעָן סְפָּמְשָׁמָבָן. פְּשָׁרְדְּרָאָמָר פָּוָן זְוַלְזָאָזָע קָמִינְעָם זַעֲגָעָן אַרְזְּמָאָזָן
אַיבָּעָר די פְּלִיכְטְּסָס אַפְּנָאָזְגָּעָז גַּעֲזָאָרָעָן זַיְּן די גַּרְנְשָׁטָע אָוֹן קלְעָזָעָר שְׁמָשׁ, זִיְּד בְּעַקְעָנָס סִ-
דָּשָׂרְגָּעָן אָוֹן גַּעֲדָשְׁפָּטָעָן פָּוָן די פְּלִיכְטְּלִינְגֶעָן זַיְּן זִיְּיַהְבָּרְכִּיםְעָן די שְׁדָעָט
די דָּזְיִידָּע צְלִיחָהָמָע זַעֲגָעָן צְזִירִיקָעָזְקָעָן. חַם פָּעָן זַיְּן גַּעֲמָעָן אַזְּיַסְּרָבִּיְּצָעָן די שְׁדָעָט
קָאָגְרָעָטָע פְּלָעָנָעָס פָּאָר אַ סְמָצָּמָרְדִּינָעָס אַיְלָמְפָּאָקְּצִיעָן זַעֲמָה דָּאָ גְּרוּזָעָר פְּלִיכְטְּסָסָמָע, אָוֹן
איַן אַ צְוַוְּיִיטָרְסָט אַפְּטָט אָן זְמָפְּאָקְּפִּידְטָן פְּרָאָקְּמָן דיִיךְ. אָן אַרְגָּזְגִּיזְרָעָט גַּעֲזָאָרָעָן דָּשָׂרְ-
צְעַזְּרָאָלָעָר הַילְפָּמְצָאָקְּמִיטָעָס פָּוָן צְיִידְצָעָן זְוַעֲלָמְקָדְשָׁרָעָס כָּרָר די פְּלִיכְטִיחָה אָן מְרָאָנְקִירְטָן. די
דאָזְיִידָּע הַילְפָּמְצָאָקְּמִיטָעָס אַרְבִּיטָם בְּיַזְיָה אַזְּיַיְלָעָדָעָן פָּאָגָ-

כְּסָעָ אָן דָּשָׂרְעָלְבָּד צִיְּס אָן אַזְּיַיְלָעָדָעָן דָּאָרְזָאָרְבָּדָעָן דָּאָרְזָאָרְבָּדָעָן

אַחַת נָאָךְ רַעַם צְזִירָהָנְבָרוֹךְ פּוֹן פְּרָאוּקְרִיךְ. דָּאָךְ גֶּזֶגֶרֶלֶת אַמְּרָעָטָר דָּאָךְ. אָמְּרָעָטָר
קְאוֹזָאָךְ חָאָט אָזִיךְ אַיְבָּשָׁרָגָעָנוֹמָעָן דִּי אַנְפִּיהָרָוָגְן מִינְעַד דָּעַם סְפָעֵתְיַעַלְעַן דַּעַלְיַעַךְ=קְאָמָּיְתוּטָמָ, זָזָאת
אָזְנָאָזָעָן גַּעֲמָפָעָן גַּעֲזָוָרָעָן בִּיכְסָ אַיְדִּישָׁעָן גַּעֲלַטְקַאָגָנוֹרָעָסְ, אִין נִין יַאֲדָק אַזְנְטַשְׂרִין פָּאָרְזִין פָּצָן
דָּר. נְחוֹם נַאֲלַמְּתָן. אַדְאָנָק דָּעַד אַיְנַצְּצִיאָטָיְוָו אָזְנָ גַּרְזִיסָע אַנְשָׁטָרַעְזָוָנָעָן פָּזָן דָּה. אֲרֵיְה
מַרְאָקָאָנוֹשָׁר אָזְנָ דִּי רַעַלְיַעַךְ=אַרְבָּיִיטָמָן פּוֹן סִידִישָׁעָן גַּעֲלַטְקַאָגָנוֹרָעָסְ פָּזָן דָּעַטָּלָט אָן אַרְזִיבָּ
אָזְנָ בְּרַיְאִיכְרָעָן וּזְעַגְעַן אָזְנָ בְּקַעַגְעַן אַפְּגַל גְּרַעַכְשָׁעָן פָּעַד גַּעַשְׁמָטָ, צְזָאָמָעָן חָמָא שְׁזַיְעָזְוָעָ אָזְנָ
דָּאָרָזָהָוָאָמְפָס אָזְנָ נִינְזַאָרָעָן גַּעֲזָוָרָעָן דָּעַד אַעֲנָטָר פָּזָן דָּאָרָזְעַלְיַעַךְ=אַרְבָּיִיטָמָן פָּזָן אַיְדִּישָׁעָן
וּזְעַלְמָקָאָגָרָעָם, אָזְנָ דִּי רַאְחָטָעָן פָּזָן דִּי סָגְלִיכְקִיְבָּעָן אָזְנָ אָזְנָ דִּי שְׁלִוְיַבְּטוּמָ פָּאָרָטָעָן. וּזְנָ
בְּרַיְאִיכְרָעָה פָּזָן דָּעַר הַילְפָס=אַפְּטִיכְקִים פּוֹן אַיְדִּישָׁעָן גַּעֲלַטְקַאָגָנוֹרָעָם, אָזְנָ אָזְנָ אַיְצָמָ
בְּעַזְוּן דִּי רַיְכָפְּ=לִינְיָעָ, אָזְנָ מָעָן פְּאָר נִין אַבְּזָוָאָבָּאָן דִּי עַגְלִיאָעָן בְּלַאֲקָאָדָעָ.

דִּי אַיְנְטַעְסִיּוֹן רַעַלְיַעַךְ=אַרְבָּיִיטָמָן, גַּוְאָס אָזְנָ צְזִירָהָנְבָרוֹךְ גַּעֲזָוָרָעָן דָּזָרְבָּנָן אַיְדִּישָׁעָן
גַּעֲלַטְקַאָגָרָעָט אָזְנָ נִינְזַאָרָק, אָזְנָ זִיךְ זַוְּיִיךְ צְוִיָּסְטַמְפָרָיִיטָמָ אַיְבָּעָר דָּעַם גַּעַטְקַוְפִּידָעָן
פְּרָאוּקְרִיךְ לְסֻובָּח דִּי דָּאָרָטְבִּיגְ אַיְדִּישָׁעָ פְּלִיכְטָלִיְגְדָעָ. אָזְנָ דָּעַר עַדְבַּתְמָאָסָעָן צְיִים חָאָט דִּי חַילְגָּ
פָּאָר דָּעַר גַּדוֹיְחָאָר פְּלִיטִיסְמָמָסָעָ אָזְנָ פְּרָאוּקְרִיךְ סְבָדָנוֹמָן דָּהָם הוֹיִסְטָ=אָרָם. עַמְּ אָזְנָ אַרְגָּזָן-
צִירָאָגָזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן אַרְגָּזְוָרָעָן
זַיְיָ פִּיכְאָל אַיְגָעַלְעַקְתָּזָעָלָעָ. עַמְּ אָזְנָ גַּעַשְׁבָּאָבָּאָן גַּעַשְׁבָּאָרָקָן אַיְגְּרִישָׁעָ שָׁוֹן, זַוְּיִיל דִּי פְּלִיטִים
צַעַגְעַן בַּאֲלָד נַשְּׁמַעַלְטָמָעָ בְּעַזְוָרָעָן פָּאָר אַרְיָה רַעַבְלִיכְבָּעָמָרָגָעָן גַּעַגְעַן זַיְיָשׁ זַוְּיִצְעָרְדִּיגָעָן
אוֹיְפָהָאָלָא אָזְנָ דִּי עַרְפָּשָׁר, גַּוְאָס זִיכְ, האָבָּן זַיְד גַּעַבְזָוָנָן אַ, אַ, גַּוְאָס. פָּאָר דָּעַר קַלְעָוָסְמָעָר פָּאָרָטָעָ
לָעַד אַוְנְפִּינְקְטִילִיכְקִיטָמָעָ אַטְמָוִין דָּעַמָּלָט בְּעַדְרָאָהָם אַרְיִינְצְוָמָלָעָן אָזְנָ קָאָגָעָנְטַרָּאָצִי=עַלְגָּאָעָן.
אַחֲזָן דָּעַר גַּעַלְדְּשַׁטְיַעַצָּע זַעַגְעַן אַזְנָעָן פָּעַרְשָׁיִלְלָט גַּעַשְׁבָּאָרָעָן מְלָבָשִׁים, לַעַבְעַסְפָּמִילָעָן אָזְנָ טָעַדְ
קָאָסְעוֹתָעָן. עַמְּ אָזְנָ אָזְנָ זִיכְ אַרְבָּגָעָלָזָעָן גַּעַזְוָרָעָן פָּזָן אַזְיִינָג דִּי קַלְעָוָסְמָעָר הַעֲלִיכְקִיטָמָעָ אָזְנָ
סְוֹן קָאָנְסְטְרָקְטִיוֹזָעָ חַילְגָּעָ אַיְזָחִירָעָנָה אַיְלָוּ בִּיְיָ דִּי גַּעֲמָפָעָן בְּצָמְמִישָׁע בְּעַדְיָגָנוֹגָבָן. קָאָנָ-
סְפָרְקָטִיוֹזָעָ חַילְגָּעָ אַיְזָחִירָעָנָה אַיְלָוּ בִּיְיָ דִּי גַּעַמְפָעָן בְּצָמְמִישָׁע אַיְדִּישָׁעָן זָזְלָמָעָ
קָאָגָזְרָעָמָ. אָזְנָ דִּי אַנְפִּיהָרָעָר אָזְנָ דָּעַר רַעַלְיַעַךְ=אַפְּטִיכְקִים אָזְנָ זַעְזָקָזָוָעָ אָזְנָ אָזְנָ נִין יַאֲדָק
חָאָבָּעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן זָזָאָרָעָן
אַיְדִּישָׁעָ פְּלִיכְטָלִיְגְדָעָ אָזְנָ נִינְזַאָרְבָּנָעָן פְּרָאוּקְרִיךְ, בְּעַטְמִימְעַנְדָּרָבָן פָּאָר דָּעַם צְוּוּחָנָגְרָעָן
פָּזָמָעָ, צְוּוּחָנָגְרָעָן אַפְּלַעַבָּע פָּשָׁטָמָעָ גַּעַגְעַן גַּעַנְרִיְנְדָעָנָע גַּעַזְוָאָרָעָן בַּאֲלָד אָזְנָ דִּי שְׁדָאָטָעָחָרָאָיָם,
זַיְיָגָעָ בִּיְיָ טַולְזָ, אָזְנָ זַוְּיִאָרָן, אָזְנָ דִּי צְוּוִיְיָעָ אָזְנָ שָׁאָרָיִ, בִּיְיָ סַזְאָמָקָם. דִּי דָאָזִינָג
פְּשָׁמָעָמָ הַאָבָּעָן זַיְד פִּירָדָע אַיְמָעָ צְגָזָוּוֹקָעָלָמָ אָזְנָ פְּשַׁבְּדָרָעָסְשָׁאָ, אַרְיִינְגְּזַעְמָעָנְדָיָג זַיְד יַזְ-
גַּעַנְדָּלִיכְעָ פְּלִיכְטָלִיְגְדָעָ, גַּעַלְבָּעָמְלִיכְעָנָגָעָ, גַּעַלְבָּעָמְלִיכְעָנָגָעָ אַזְיִחָנָאָה אַזְיִחָנָאָה אַזְיִחָנָאָה
רַיְעָלָעָעָקְזָעָגָעָ, גַּאֲרָעָגָעָ אַזְיִחָנָאָה, גַּאֲרָעָגָעָ אַזְיִחָנָאָה, גַּאֲרָעָגָעָ אַזְיִחָנָאָה

בכז'וד' יגע ארבײַיט און טאנענעריג זיך אָהייטשע, אָגרֿיִישׁע פֿאַיגַּת, אָזִינְשׁרֶעָה זעגַען די
דאָזִיגַּע יָזְעַדְלִיבָע פֿלִיכְפֿלִיגַּע, אָרֿבַֿיְּטָעַדְרִיג אֵין די פֿשְׂרַטָּה, גַּעֲרַבְּיִים גַּעֲזַעְלִיעָן אֵין
דְּשָׁסְׁרַת אָרֿבַֿיְּטָעַדְרִיג אֵין די קַרְאַעַזְמַרְאַצִּי-פֿאַלְגַּשְׁעָן, זְוָאוֹהַיְּן מַעַן האָט גַּעַלְפַּעַט די
אָרֿבַֿיְּטָעַדְרִיג, דְּוֹדְכְּפֿיְּאַדְקְּזִיג אֵין טַעַמְעַטְּן-אַבְּלָאוֹוּס אֵין די גַּרְעַשְׁרַע טַעַמְעַטְּן,
דאָס פֿרְאַבְּלָעָם זְוָעַגְּעָן אַיְלָה פָּאָר די אִינְטְּרַפְּרַטְּעָן אֵין די לאָגְשַׁען, זְוָאָס האָט שְׂזִין
בְּעַשְׁפְּטִיגַּט דָּעַט אִידְיָעָן זְוָעַלְמַקְאַגְּדָרָעָס גַּעַךְ פָּאָר דָּעַט חִילְיִיטְשִׁיאָעָן צְוָזְאַעַנְגְּרוֹדָץ, אֵין
גְּזַוְוָאַרְעָן זְוָאָס אַסְאָל אַפְּרַשְׁתָּאָר. אַיְלָה אַגְּדָרְעָן צְחַזְדְּלִיגַּשׁ טְוַיְּזַעְנְדָשׁ
פְּלִיטִים חַבְעָן זְיךָ דְּעַמְּאַלְמָן גַּעַדְגַּעַן אֵין די לאָגְשַׁען פָּוֹן גַּיְמַקְוָמִירְטָעָן גַּעַמְּתָאָ, צְוָזִישָׁעָן
זְיַיְּ אֵין די גַּרְעַשְׁטָע אַהֲל בְּעַשְׁפְּטִיגַּען פָּוֹן דִּיְתְּשָׁע אָזָן עַסְטְּרִיְּבִּישָׁע פְּלִיטִים, די לִיְּטַשְׁיָן פָּוֹן
חִילְמַטְקָאַמִּיטָּעָס פָּוֹן אִידְיָעָן זְוָעַלְמַקְאַגְּדָרָעָס חָאָס בְּעַקְוּמָעָן די שְׁלֹזְבִּינְיָשׁ אָז בְּצַזְבָּעָן די
לְאַבְּעָרָעָן אָז זְיךָ בְּעַקְעָנָעָן פִּישְׁ די זְיַיְּטָעָן פָּוֹן די אִינְטְּרַפְּרַטְּעָ, בְּעַמְּיחַזְבָּעָן זְעַגְּעָן אַזְגָּאָס
בְּעַזְמָעָן גְּזַוְוָאַרְעָן גַּזְבְּרִיְּדָעָן די עַלְטַשְׁע אָז גַּרְאַקְרָעָ פָּוֹן די לאָגְשַׁעָן. חַילְעָה אֵין
אַרְבָּאַנְיִזְרָטָם גְּזַוְוָאַרְעָן אֵין די פֿוֹנְלִיבָּעָר מַאְמָן.

שְׁפָמְשָׁר, זְוָעָן פָּוֹן אַלְעָזְיִיטָעָן חַבְעָן אַגְּבָעָהָזִיבָּעָן אַגְּקוֹמָעָן בְּעַדְיִכְטָעָן זְזַעְגָּעָן דְּשָׁאָ
שְׁדַעְקָלִיבָּעָן צְזַעְנָדָדָעָן אֵין די אַלְמַזְזָוִיזְיִישָׁעָ אַרְגְּזַעְגַּרְאַטְּזִיג-לְאַגְּשַׁעָן, חַבְעָן די אַנְפִּיחְרָעָס פָּוֹן
אִידְיָעָן זְוָעַלְמַקְאַגְּדָרָעָן אֵין זְיַיְּ אַרְקָמְדָעַגְּדָעָן שְׂיִיר אֵין זְאַטְיִגְמָעָן אָז זְוָיְרָקָעָן
אָזְיַיְּ דָעַר זְוָיְשָׁאָרְטְּזָעָן, אָז זְיַיְּ זְאַל עַנְדְּשָׁעָן די אַזְמַעְלְמַלְכָּעָבָעָן גַּזְגּוֹדָעָן, אֵין זְוָעַלְכָּעָ
עַס זְעַגְּעָן גַּעַנְהַלְטָעָן גְּזַוְוָאַרְעָן די אִינְטְּרַפְּרַטְּעָ, אַזְיַבָּה אֵין אַיְיִזְגָּעָ פְּרַאַגְּזִיזְיִישָׁעָ
לְאַגְּשַׁעָן חָאָס זְיךָ דְּשַׁגְּנָךְ אַבְּגָדְעָא אַבְּגָדְעָא אַבְּגָדְעָא, די בְּחַנְדְּלָוָגָגָ, אֵין אָס גַּעַזְוָעָן
צְוַיְּשָׁאַגְּקָעָן אֵין אַגְּרַוִּישָׁע פָּאָס דָעַר דָאַזְיִגְשָׁא פְּלִיטִיםִישָׁע אִינְטְּשִׁוּזְעָן פָּוֹן אִידְיָעָן זְוָעַלְמַ
קָאַגְּדָרָעָס.
בְּיַיְּ דְּשָׁאַלְמַפְּגָגָ אַרְבָּאַנְיִזְרָטָם לְטוּבָה די פְּלִיטְפְּלִילְיְנוּגָעָ אֵין פְּרַאַגְּדִירִיךְ אֵין בְּאַלְמַפְּגָגָ אַזְגָּאָס
די זְוִיטְזָוְעַדְיִגְיִימָטָם צְוַיְּצָאָן אַזְיַצָּאָן אַזְיַיְּ די פְּלִיטִיםִ, זְוָעַלְפָעָה גַּעַבְעָן פָּוֹן פְּרַאַגְּדִירִיךְ זְיךָ אַרְבָּאַנְיִזְרָטָם
גַּעַרְגִּיבָּעָן אֵין די אַבְּגָזְאַדְיִגָּעָ לְעַזְדָּשָׁא, בְּעַזְוֹדְשָׁתָם קִיְּזָן פְּרַאַגְּדִירִיךְ זְיךָ אַרְבָּאַנְיִזְרָטָם
זְוָאַגְּדַשְׁעָן פָּוֹן דָאַרְטָה אֵין די פְּמַדְרַסְתָּה לִימְלַעְנְדָרָ, קִיְּזָן פְּרַאַגְּדִירִיךְ האָס זְיךָ שְׂזִין אַיְזָה
1940 אַלְעָזְוָן אַפְּרַאַקְרָעָן פְּרַאַגְּדָרָם פָּוֹן אִידְיָעָ פְּלִיטְפְּלִילְיְנוּגָעָ פָּוֹן פְּרַאַגְּדִירִיךְ, אֵין די
שְׁלַמְעַט אַדְתִּית נַעַךְ דָעַט אַזְגְּדַעְגָּדוֹד סְפָרְטָה אַזְגְּדִירִיךְ אַבְעָן זְיךָ אֵין פְּרַאַגְּדִירִיךְ צְוַיְּשָׁאַגְּקָעָן
סְפַלְט בְּעַדְ 25 פְּזָוִיְּזָעַדְ פְּלִיטִיםִ, אַגְּרַוִּישָׁע טְיִיל פָּוֹן זְיַיְּ אָס זְיךָ אַיְיִזְגְּעַשְׁבָּעָן אַיְיִזְרָטָם
אוֹפְּצָוֹאַגְּדַשְׁדָרָעָן אֵין די לאַגְּדָשָׁא אַזְיַיְּ גַּטְבָּה יְעַנְשָׁר זְיִיט אַקְרָאָן, די אַגְּדַשְׁעָה האָס סְעָן גַּעַמְוָזָה
שְׁמַיְּצָעָן אָז שְׁמַעְעָן אַזְיַיְּ גַּטְבָּה פָּאָר זְיִיט עַמִּיגְרָאַצִּי-פְּמַעְלִיכְבִּיכְיִיטָן, עַס האָט זְיךָ דָא אַזְיַיְּ גַּעַזְעָ-
סְמַעְלָמָט פָּאָר זְיִיט די פְּהַנְגָּעָ פָּוֹן זְוָאַזְעַבְעָט בְּיַיְּזָן גַּעַמְוָעָן די מַעְלִיכְבִּיכְיִיט אַזְיִמְצָאַזְוָאָ-

דשען. כרי צו אעלטען מאנשייעל הווען יונידיזט די דאזינגע פלייכטליינגע אויז געלאפען געוווארטען אויז לייפבען אַהיילטָה קאמיטעט, וועלכש איז געמאיצא בעוזארען פִּינְגְּזָאַעַל דורך דעם אידישען זועטראָגרעט.

או אונדרער ערפֿאַיל פֿוֹן די פְּלִיכְטָלִיְּגַע פֿוֹן פְּרָאַקְּרִיךְ אַיז פְּשִׂוּזָאַרְעָן אוין פְּאַרְדְּ-אַפְּרִיךְ, אוין פְּרָאַגְּזָוִיזְעָן אוין אַמְּגָדְּיאָעָן אַמְּרִיךְ, אַמְּגָעְגָּדְּרִיךְ עֲזֵדִיךְ זִיךְ דָּאָרֶת בעזונדרעס אַין קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָה אוין טָאנְצָאַשְׁ, אוין בִּידָּעַ שְׂפָחָה אַגְּבָעָן זִיךְ גַּעֲנָפְּעָן קָאַסְּפָּעָעָן פָּאַרְ דִּי פְּלִיכְטָים, זַעֲמָעָן לְאַגְּעָאַזְעָן דָּא אַ טּוֹזְרָעַ. אַזְיךְ דִּי פְּלִיכְטָים אַלְיָין חַבְעָן זִיךְ אַגְּדָעָהָזְבָּעָן אַרְגָּזְיִירָעָן, שָׁאַפְּעָדִיךְ אוין קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָה אַפְּעָצְמָלָעַ גַּרְזָוִידָוָג פֿוֹן אַיז-פְּלִיכְטָמוּעָלָעַ. די רַעַלְיַעַמְ-אַבְּטִילְזָוָג צְבִיבָם אַידְישָׁעָן זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס אַין גַּזְוִים יָאַרְקָם רַעַגְלָעָס לְשָׁרָדִיךְ אַיז בִּידָּעַ שְׂפָחָה.

אוֹיְף דַעַם גַּאנְגָעָן לִיְידָעְמָהָזָעָג פֿוֹן דָעַרְ דָאַזְיָינְגָשְׁ פְּלִיכְטָים מַאֲסָע, סִיְיָ אַין פְּרָאַקְּרִיךְ גָּזָא אוֹן סִיְיָ אַין פְּאַרְטְּזָגָל אוֹן טְזָאַס אַפְּרִיךְ, חָאַס דַעַעַ אַידְיָוָשׁ זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס בְּעַלְיָיָס די פְּלִיכְטָלִיְּגַע סִימָטָאַילָעַ אוֹן טְזָאַס, שָׁאַפְּעָדִיךְ דִי גַּרְעָסָע אַגְּשָׁרָעָגָדָעָן צַוְּבָעָן פִּיעָל כָּוֹן זִיְיָ מִיטָּעַמְ-גְּרָאָגִיעַס עַגְּלִיכְמָאַגְּשָׁאַס. אַגְּשָׁאַס בְּעַדְיַיְמָעָנְדָעָ אַהֲלָ פֿוֹן די פְּלִיכְטָלִיְּגַע כָּוֹטָקָע גַּעֲנָקָעָס אַזְוִיְּזָעָסָע דָעַן צַפְוֹן=אוֹן דָרְוָסְ-אַסְדִּיקָן, אַהֲלָקָעָס דִי בְּעַמְּחַזְוָגָעָן פֿוֹן אַידְישָׁעָן זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס.

דאַס קָאַפְּיָטָעַל פֿוֹן דָעַרְ חַילְפָּה אַרְבִּיָּיטָס פָּאַרְ די פְּלִיכְטָלִיְּגַע אַיז פְּרָאַקְּרִיךְ אַיז גַּאַךְ זַוְּיָּוָיט גַּיאַס פְּעַרְעָנְדִּיגָט, בִּים אַיְיָמָיְגָעָן זַוְּאַקְּסָטָס כְּפָדָרְ די בְּעַדְשְׁפָּעָנִישָׁ אַין חַילְדָּא אַזְוִיָּאָעָן די פְּלִיכְטָים אַין פְּרָאַקְּרִיךְ, אוֹן דיַיְּ רַעַלְיַעַמְ-אַבְּטִילְזָוָג בִּיסְיָ אַידְישָׁעָן זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס אַיז זַיְזָה יָאַרְקָעָס צַזְאָמָעָן סִימָטָאַילָעַ זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס אַיז דָעַרְ חַיְזָזִיכָם פָּאַר זַוְּאַמְּסָאַל שְׂוֹרְשָׁוֹ אַיז גַּרְעָשָׁאַז גַּזְעָגָעָן.

๕.

סִימָטָאַילָעַ אוֹן פְּרָאַקְּרִיךְ שְׁעָמָט זִיךְ לִיְידָשָׁ זַיְטָ אַזְיךְ די לִיְסָטָעַ פֿוֹן זַוְּאַמְּסָאַל אַידְישָׁעָן חַבְעָן אַין פָּאַרְ מְזָהָרָה, בִּזְוֹ אַיְלָה, גַּעֲנָזָה לְזִוְּיָּוָן צַיְשָׁרָעָ לְעַבְעָגָט, אַין יַעֲדָעָ לְאַגְּדָה אַין הַיְדָרָהָה, זַוְּאַמְּסָאַל אַיְלָהָהָה גַּעֲנָקָעָס גַּעֲנָוָרָעָן דָורךְ די זַהְגָּיָה חַבְעָט זִיךְ גַּעֲנָזָה אַיְבָּשָׁ-חַזְרָעָן די דָאַזְיָגָעָ טְרוֹזְיָדִיךְ שְׁרִיְּזָוָגָעָ, אוֹן אַזְמָעָטָהָה אַיז עַגְּשָׁתָהָה-צַעְמָעָן אַפְּרָאַגְּזָעָס זַעֲמָעָן דִי אַיְדִּישָׁ פְּלִיכְטָים.

דַעַם אַידְישָׁעָן זַעֲמָעָן קָאַסְאַבְּלָאַגְּמָרָעָס אַיז אַין זַיְיָן רַעַלְיַעַמְ-אַרְבִּיָּיטָס אַזְיךְ אַזְוִיְּגָעָסָעָן צַעְמָעָטָיְגָעָן זִיךְ סִימָטָאַילָעַ די פְּלִיכְטָלִיְּגַע פֿוֹן דָעַרְ אַסְגָּזָה אַסְגָּזָה זַיְתָן גַּיְתָן גַּעֲנָקָעָס גַּעֲפִירָהָה זַעֲמָעָן אַיז אַזְוָאַרְיִיטָס סָהָר, זַיְיָלְ רַוְּמָעָזָעָן אַיז אַיְגָנָאַגָּעָן אַרְזָוָתָרָגָעָמָלָעָן

הוּגְמָשָׁר דָּשֵׁי גַּנְגִּיָּה אֲשֶׁר־אָמַרְתָּן. רַצְקָה הָאָמָר דִּי רַעַלְיָה־עַתְּ־אַבְטָיִילְזָגָג פָּזָן אַיְדִּיאָעָן זַוְּלַמְּדָקָרָה—
גרעם צוֹוִיָּה פָּאֵל דַּוְרַכְגַּעַטְיִיחָרֶט גַּרְעַשְׂרֶעָן חַילְפָסָה אַקְצִיעָס לְפָזְבָּחָה דִּי אַיְדִּישָׁעָ פְּלִיטִים אַיְזָן דִּזְ—
סְפָעִיָּעָן. דָּאָם עַרְשָׂעָסָסָל אַיְזָן/בְּעֻזְזָעָן, בָּעָם דִּי סְנוּזָיָעַטְיָשָׁע אַרְטָעָס אַאֲסָס פְּנִינְגְּזָמָעָן גַּעַמְּדָרְגָּשָׁיָה
פָּזָן אַפְּזָן=בְּזַקְאַזְוֹיִינָעָ, אַזָּן פִּיעָל אַיְדָעָן פָּזָן דִּי טְרָאוֹזָיִינָעָן זַעַגְעָן אַוְוָעָן פָּזָן דָּאָרֶט אַיְזָן
דִּי צְעַנְפְּרָאַלָּע גַּעַגְעַדָּעָן פָּזָן רְזַעְמָגִיָּעָן. דַּשְּׁ אַיְדִּישָׁעָ זַוְּלַמְּדָקָרָה חַטָּט דָּאָן גַּשְׁפְּטִיאָס דִּי
פְּלִיטִים זָן בְּסַאֲדָבִיָּה אַזָּן בְּזַקְאַזְוֹיִינָעָ, אַזָּן פִּיעָל גַּרְעַשְׂרֶעָן חַילְפָסָה אַקְצִיעָס חָאָס דִּעְשָׁא אַיְדִּישָׁעָ
זַוְּלַמְּדָקָרָה דַּוְרַכְגַּעַטְיִיחָרֶט, גַּעַגְעָן אַיְזָן דִּי עַרְשָׂעָסָה חַדְשִׁית פָּזָן 1941 זַעַגְעָן פְּאַרְגְּזָקְוּסָעָן דִּי
שְׁרַעְקְלִיבָּעָ אַקְפְּצָעָסָעָן גַּעַגְעָן אַיְזָקָן אַיְזָן רְזַעְמָגִיָּעָן, אַזָּן טְזִוְּיַעַנְדָּעָר אַיְדָעָן חַבְּעָן גַּעַמְּזָעָם
אַזָּעָק פָּזָן זַיְיָאָרָעָ חַיְמָעָן, אַזְגְּדָלָאַזְעָנְדִיגָּ אַזְיָעָחָפְּקָר זַיְיָעָר חַבְּגָאַזְוֹנְגָּסָס. אַיְזָן צְוֹוִיִּטְעָן
פָּאָל אַיְזָן אַיְזָן אַרְגְּעָזְטִיאָנָה גַּעַגְעָמָה גַּעַגְעָרָעָן אַפְּטָעָצִיעָלָשָׁ פָּאָנָדָ לְפָזְבָּחָה דִּי קְרָבְגָּזָה פָּזָן דִּי
פָּאַגְּרָאַמְּטָן אַיְזָן רְזַעְמָגִיָּעָן, אַזָּן פְּיָסָדָ דִּי דָּאַזְיָגָעָ גַּעַלְדָּעָר חָאָס דִּעְשָׁא אַיְדִּישָׁעָ זַוְּלַמְּדָקָרָה גַּעַגְעָס
דַּוְרַכְגַּעַטְיִיחָרֶט דִּי חַילְפָסָה אַקְצִיעָס.

אַיְזָן דִּי לְעַצְפָּעָ וּרְשִׁים פָּזָן 1941 הָאָמָר דִּעְשָׁא אַיְדִּישָׁעָ זַוְּלַמְּדָקָרָה גַּעַפְּאָכָס פִּיעָל בְּעָ—

סְיַחְזְגָּעָן לְפָזְבָּחָה אַגְּרָפְּשָׁעָר גַּרְעַשְׂרֶעָן אַיְקְוָעָשָׁע פְּלִיבְּטָלִינְגָּעָ פָּזָן טְשָׁעָכָיִיָּעָם בְּעָמָדָה
סְאָמָעָן=גִּירּוֹשָׁ פָּזָן דִּי אַיְדָעָן פָּזָן שְׁלָגָד אַזָּן אַנְדָּשָׁע שְׁלָשָׁע סְזָעָן "פְּרָאַטְּעָקְטָאַרְדָּאַטָּ" הָאָמָר דִּעְשָׁא אַיְזָן
דִּישָׁעָר זַוְּלַמְּדָקָרָה גַּעַגְעָס גַּעַרְבָּזָהוֹת צָוָן רַאֲפָעוֹזָעָן אַזָּן טִיְּיל פָּזָן דִּי אַדוֹיְסְפָּעָטְרִיבְּגָעָ טְשָׁעָ—
כִּישָׁעָ אַיְדָעָן אַיְזָקָן דַּוְרָךְ שְׁלָסְעָלִיבָּקָן זַיְיָ אַזְיָצְזָאָוָוָוָאַגְּדָשָׁעָן סְעָבָד לִיְּסָ, רַעַד חַוְּיִפְּמָאָפִיס פָּזָן
אַיְדִּישָׁעָן זַוְּלַמְּדָקָרָה גַּעַגְעָס אַיְזָן גַּיְזָן אַרְקָמָה זַיְיָנָס צְוָעָדָעָטָעָן אַיְזָן דִּי
צְעַנְפְּרָאַלָּעָן דַּדְרְוַמְּאַסְטְּרִיךְאַנְשָׁ — 50 פָּאָר פְּעַשְׁתִּיקָסָעָ אַיְדָעָן פָּזָן שְׁאָכְיָעָן אַזְיָדָעָן דִּעְשָׁא דִּי
סְאָכְיָשָׁע אַיְדָעָן, צְוֹוִיָּה דַּעֲגִירְוּגָעָן, פָּזָן מַעֲקָסִיקָא אַזָּן קְלָמָבִיָּה, חַבְּעָן פְּאַגְּזָמָעָן אַזָּן
סְטִינְגָּעָ שְׁטָעְלָזָגָג צָוָן דִּעְשָׁא בִּיְסָעָ, דִּי מַעֲקָסִיקָא גָּנָעָר דַּעֲגִידָזָגָג חָאָס אַיְיִגְעָעָטָיָס צָוָן גַּעַבְעָן 50
וּזְיָאָמָ, אַזָּן דִּי קְלָמָבִיָּאָנְשָׁ — 50 פָּאָר פְּעַשְׁתִּיקָסָעָ אַיְדָעָן פָּזָן שְׁאָכְיָעָן אַזְיָדָעָן דִּעְשָׁא בָּאָזָעָ פָּזָן
לִיְּפָסָה מִיטָּ נְקָעָן, זַוְּאָס דִּשְׁ אַיְדִּישָׁעָ זַוְּלַמְּדָקָרָה גַּעַגְעָס כּוֹזְבָּשָׁעָלָם דַּוְרָךְ זַיְיָזָעָ פָּאָר —
שְׁמָעָנָה אַיְזָן דִּי לְעַדְרָאָ, דִּי מַעֲקָסִיקָא גָּנָעָר זַיְיָזָעָ זַעַגְעָן דַּוְרָךְ אַקְיָגָעָל אַיְבָּשְׁגָעָסָמָ גַּעַזְוָה
רָעָן צָוָן דִּשְׁ מַעֲקָסִיקָא גָּנָעָר אַסְבָּאַפְּחָדָעָ אַיְזָן בְּשָׁלִיןָ, דָּעַרְוּזָיָל זַעַגְעָן אַבְשָׁר אַיְבָּשְׁגָעָסָמָ גַּעַזְוָה
רָעָן דִּי דַּיְּלָאַמְּטִיטָהָעָ בְּעַזְיָהָזָגָגָן אַזְיָטָעָן מַעֲקָסִיקָא אַזָּן דַּיְּשָׁלָגָגָן, אַזָּן עַפְּ אַיְזָעָן
נוֹיְטָגָג צָוָן בְּעַמְּדָעָן זַיְדָ, אַזָּן דִּי דָּאַזְיָגָעָ זַיְיָזָעָמָ זַיְיָאָמָ זַיְיָאָטָגָגָגָעָן זַיְיָזָעָן דִּיְיָמָלָאָזָדָ, דַּשְּׁ עַזְיָן חָאָס
זַיְדָ זַוְּאָס זַזְעָמָ אַיְבָּשְׁגָעָהָמָעָן דִּי מַעֲקָסִיקָא גָּנָעָר אַיְזָפְּרָעָגָעָסָעָן אַיְזָעָן דִּיְיָמָלָאָזָדָ, דַּשְּׁ עַזְיָן חָאָס
זַיְדָ זַעְאָר פְּשָׁפְּלָאַגְּזָשָׁטָ, אַזָּן קִיְּזָן מַמְּטוֹחָדָיָדָעָר דָּעַזְוּלָטָאָטָה זַיְדָ זַיְמָ דִּיְזָרְגִּירִיכָטָבָ גַּעַזְוָהָרָעָן, גַּיְמָ
גַּיְמָ גַּעַקְוּסָה זַיְדָ אַלְעָ נְזָבָעָהָוִיָּעָ אַגְּטָרָעָגָגָגָגָעָן צָוָן דָּאַזְיָגָעָ זַרְוָעָ טְשָׁקְבִּישָׁע
אַיְדָעָן.

איין זומער 1940 איז א פֿאַן אָז דש ווֹיִיטַשׁ מְזֻרָּחַ גַּעֲזָוָרְעַן אָזֶם עַל
ארט פֿוֹן פְּלִיכְטְּלִינְגְּגָעַ, וּוּלְכָעַ האַבְּעַן זַיְד אַהֲיֵן דָּרְשָׁלָגְדָּעַן ~~אַזְמַנְתָּאָה~~ מִיְּסַפְּעָזָס פֿוֹן ווֹיִלְגָּעַ
דוֹדֶךָ רְוִמְלָאָנְד אַזְמַנְתָּאָה זַיְד קִין אַסְּפָרְיךָאַפְּ, אַרְצַ יִשְׂרָאֵל אָזֶן אַזְמַטְרָאַלְיָעַן. אַיְזַן דָּעַד פָּאָרְטַּ
שְׁטָאָדָט קָבָעַ האַבְּעַן זַיְד גַּעַחַת צְוֹנוֹןְפְּגַעַקְלִיבְּעַן בְּעֶדֶךָ 5,000 פְּלִיטִים. דִּי קְלִיְּגָעַ אַידִּישַׁ
קְהִלָּה אַיְזַן דָּעַר שְׁטָאָדָט האַט גַּעַחַת נְעַמְּטָעַן אַמְּסַפְּעָזָס חִילְפָסְ קָאַמְּטָעַט. בְּעֶדֶךָ צְוֹוִיִּיְיָה דְּרִיכְעָל
פֿוֹן דִּי פְּלִיכְטְּלִינְגְּגָעַ האַט גַּעַחַת נְעַמְּטָעַן אַמְּסַפְּעָזָס דְּרִיכְעָל
בְּעֶדֶךָ האַט מְעַן גַּעַדְרָטַט זַאְרוּגָעַן וּוּעַנְגָּעַן זַוְיְזָאָם אָזֶן שְׁפִּיצָעַן זַיְיָ, בִּיזַּן זַיְיָ וּוּלְעַלְעַן קָאנְזָעַן
אוֹזַעַפְּאַחֲרָעַן. ~~אַזְמַנְתָּאָה~~ מִיט דָּעַר צִיִּים אַיְזַן דָּעַר גַּדְעָסְטָעַר טַיִּיל פֿוֹן דִּי פְּלִיטִים אַרְיְבָעַד קִין
שְׁאַזְבִּיְיָ, דָּעַר אַידִּישַׁ וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט האַט גַּעַחַת אַסְּפָעַצְיַעַלְעַן פְּעַדְרָעַסְעַר אַיְזַן וּזְזִיְּפָעַן
מְזֻרָּחַ, וּוּלְבָעַר האַט אַנְגַּעַפְּיָהָרָט מִיט דָּעַר הִילְפָסְ אַרְבִּיִּטְ, אַיְזַן קָבָעַ אָזֶן שְׁפַעְתָּאָה אַיְזַן
שְׁאַזְבִּיְיָ חָאַט דִּי רַעַלְעַעַף-אַבְּטַיְיָלוֹגָג בְּיַיִם אַידִּישָׁעַן וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט אַיְזַן נְיוֹ יַאֲרָק גַּעַפְּיָהָרָט אַ
גְּרוֹזְסָעַ הִילְפָסְ אַקְצִיעַ, שְׁטִיכְעַדְיָיגָד דִּי פְּלִיטִים אָזֶן בְּעַמִּיהָעַדְיָיגָד זַיְד אַגְּ אַיְזַן דְּשִׁזְעַלְבָעַד צִיִּים
וּוּעַגְעַן עַמִּיגְרָאַצִּיעַפְּ מַעְגְּלִיכְיִיטָעַן פָּאָר זַיְיָ. אַיְזַן שְׁאַזְבִּיְיָ חָאַט דָּעַר אַידִּישַׁ וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט
גַּעַרְבִּיָּה צְוֹזָאָמָעַן מִיט דָּעַפְּ לְאַרְטִיְגָעַן הִילְפָסְקָאַמְּטָעַס פָּאָר דִּי מְזַרְחָה-אַידִּישַׁ פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַ, צַ
וּוּלְכָעַן שַׁר פְּלָעַגְתָּ שִׁיקָעַן אַמְּגָאַמְּלִיבָעַ סּוּבְּטִיכִיעַ, בִּיזַּן דָּאָם אַיְזַן גַּעַזְוּעַן מְעַנְלִיךְ, בִּיזַּן דָּשָׁ
שְׁטָזָרָם פֿוֹן קְרִיבָגְ האַט זַיְד אַוְיִיךְ אַהֲרָר דְּשִׁטְרָאָגָעַן.

איַן דָּעַר צְזַוְיִיטָעַד חַעַלְפָטַט פֿוֹן 1940 האַז דָּעַר אַידִּישַׁרְדַּעַר וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט גַּעַפְּיָהָרָט אַ
חִילְפָסְ אַקְצִיעַ פָּאָר דִּי אַידָעַן אַיְזַן קְרִיאָצִיעַ, זַוְאַז דִּי לָאָגָעַ פֿוֹן דָּעַר אַידִּישַׁרְדַּעַר בְּעַמְּלָקְעָדוֹגָג
איַן גַּעַזְוָרָעַן אַשְׁוִיְדָעַלְיִיבָעַ, זַוְאַז פָּעַן חָאַט גַּעַדְרָטַט דְּעַחְאָלְפָעַן בְּיַיִם לְעַבְעַן אַידָעַן, זַוְאַז
זַעַגְעַן פָּעַרְשִׁיקָט גַּעַזְוָרָעַן אַזְיִיךְ קְאַטְאָרוֹשָׁנוֹעַר צְזַזְאָנְזָס אַרְבִּיִּטְ,

דָּעַר אַידִּישַׁרְדַּעַר וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט הָאַז אַנְגַּעַשְׁפָּאָרָט מִיט זַיְיָ חִילְקָעַ אַזְמַטָּוּם, זַוְאַז עַ
זַעַגְעַן נָאָר גַּעַזְוּעַן פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַן, אַלְעַנְגָּדְעַר צִיִּים זַעַגְעַן אַיְזַן סְפָּאָמְבּוֹל. גַּעַשְׁמִיצָט גַּעַזְוָרָעַן
אַיְינְגָעַ אַזְמַנְדָשָׁטַט פְּלִיטִים-פָּאָמְלִיעַס, זַוְעַלְכָעַ זַעַגְעַן דָּאָרָט גַּעַלְיִיבָעַן שְׁטָעַקָעַן אַזְיִימָ
זַעַגְעַן קִין אַרְצַ יִשְׂרָאֵל. אַזְיִיךְ אַקְלִיְינְגָעַן גַּעַזְוָרָעַן פֿוֹן אַידִּישַׁ פְּלִיטִים פֿוֹן פְּרָאָנְקָרִיִּיד, זַוְאַז
איַזְעַטְזָעַן גַּעַזְוָרָעַן גַּעַזְוָרָעַן ~~אַזְמַנְתָּאָה~~ אַיְזַן פְּרָאָנְצָוִיזְיִיטָעַן סְוּדָאָן, אַיְזַן גַּעַשְׁטִיצָט גַּעַזְוָרָעַן
דוֹרְבִּין אַידִּישָׁעַן זַעַגְעַן וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט. אַגְּרָאָנְטִיעַ אַיְזַן גַּעַזְעַבָעַן גַּעַזְוָרָעַן פָּאָר אַרְיִינְלָאָזָעַן 60
פְּלִיטִים-פָּאָמְלִיעַס אַזְמַנְתָּאָה אַזְמַנְתָּאָה אַזְמַנְתָּאָה. זַעַגְעַן עַם אַיְזַן גַּעַךְ גַּעַזְוּעַן דִּי מַעְגְּלִיכְיִיטַט, אַיְזַן גַּעַ-
שְׁקִטָּם גַּעַזְוָרָעַן אַגְּרָטָעַר דָּרָאָגְפָּאָרָט מְלָבְזִישָׁס פָּאָר דִּי פְּלִיכְטְּלִינְגָּעַן, זַוְאַז זַעַגְעַן אַינְמָעָדוֹת
אוֹיְפָדָעַם דָּעַם אַינְזָעַל רְאָדָאָט. בִּיזַּן אַפְּטָגְדוֹן פֿוֹן קְרִיבָגְ מִיט יַאֲמָן זַעַגְעַן פֿוֹן נְיוֹ-יַאֲרָק גַּעַ-
שְׁמִיצָט גַּעַזְוָרָעַן דִּי יִשְׁבָּוֹת פֿוֹן פְּוִילְעַן, זַוְעַלְכָעַ האַבְּעַן זַיְד אַרְיְבָעַד גַּעַטְרָאָגָעַן אַזְמַנְתָּאָה
פְּעַן כּוֹרָה. אַיְזַן אַיְזָדִיעַן זַעַגְעַן דָּוֹרָן דִּי דְּאַרְטִיְגָעַן פָּאָרָטָעַחְעָר פֿוֹן אַידִּישָׁעַן וּוּלְטַקְאַגְּנָגְרָעַט

- 25 -
געפטיאט געוזאָרען 200 פּוֹוִילְישָׁע אַיְדָּעָן, זֶוּלְבָּעָן זֶעְגָּעָן אֲהֵין אַנְגָּעָקְוָמָעָן אַוְיָפְּיָן זֶוּגָּן
קִיְּין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל.

א זוֹיכְטִיבָּע אַקְצִיעָן אַיְזָן אַיְזָן זֶוּינְטָעָר 1941 - 1942 דָּוּרְכְּנְעָפְּיִחְרָת גַּעַזְאָרָעָן אַיְזָן נִיטָּה
אַקְזְּפִירְטָעָן פְּרָאַגְּקָרְיִיךְ, 99% זֶוּאוֹ דִּי פָּאַרְשְׁטָעָהָעָר פּוֹן אַיְדִישָׁעָן זֶוּלְפְּטָקְאַגְּנְדָרָעָס חָם זַיְדָן
נָאָךְ לְפָזְגְּדָרָעָ בְּעַמְּיָהָנוּנָעָן 8% יְגָגְגָעְבָּעָן אֲוֹ בְּעַפְּרִיְיָעָן אַגְּרָעָטָרָעָ צָחָל אַיְגְּטָרְוִידָטָעָ אַיְדָעָן
פּוֹן דִּי לְאָגְעָדָס אַזְן זַיְדָן אַיְדִיגְאַרְדָּגָעָן אַיְזָן סְפָעָצִיְיָלָעָ פְּלִיטִים-הַיִּמְעָן, זֶוּאוֹ זַיְדָן זֶעְגָּעָן
אַזְיְגְּנְעָרְבָּבָן גַּעַזְאָרָעָן, גַּעַזְגְּדָרִיךְ זַיְדָן צְוָרִיךְ אַזְיִקְעָדָרָעָרָעָ צְיִיט אַיְזָן
פְּעָרְשְׁטָאָרָקָט גַּעַזְאָרָעָן דִּי חִילְפָסָ אַרְבִּיתָאָרָעָן דִּי לְאָגְעָרָס גַּזְפָּא אַזְן פָּאָר דִּי גַּזְיְבָעָד עַרְפְּטִיגָּעָ
פְּלִיבְטָלִינָעָן. אֲזָן דִּי אַיְגְּטָרְנִירָטָעָ אַיְזָן דִּי לְאָגְעָרָס זֶעְגָּעָן גַּשְׁיָקָט גַּעַזְאָרָעָן (אַזְן זֶוּרָעָן
גַּשְׁיָקָט בִּיזְן חִיְּגְּטִינָעָן אַגְּגָ) שְׁפִיְזָן פְּעָקְלָעָן, קְלִיְידָעָן, מְעוּדִיקָמְעַנְטָעָן. כִּיְתָן זַיְדָעָר
חִילָּעָקָפָאָרָעָן דִּי גַּזְיְבָעָד עַרְפְּטִיגָּעָ פְּלִיבְטָלִינָעָן אַיְזָן נִיטָּה אַקְזְּפִירְטָעָן פְּרָאַגְּקָרְיִיךְ הַאָבָעָן דִּי פָּעָר-
טָרְעָמָעָד פּוֹן אַיְדִישָׁעָן זֶוּלְפְּטָקְאַגְּדָרָעָס אַנְגְּשָׁפָאָרָט אַיְזָן דִּי 99% קְלִיְינָעָ שְׁטָעְדְּטָלָעָ אַזְן דְּשָׁ-
פָּעָר, זֶוּאוֹ דִּי פְּלִיטִים זֶעְגָּעָן אַיְצָטָ צְעַזְאָרְפָּעָן.

מִיטָּ אַיְגְּוָעָ אַרְשִׁים צְוָרִיךְ הָאָט דִּי רַעַלְיָעָפְּ-אָבָטִיְילָוָגָ בִּיִּים אַיְדִישָׁעָן זֶוּלְפְּטָקְאַגְּנְדָרָעָס
אַיְזָן נִיזָּוִיָּאָרָק, צְוָאָמָעָן מִיטָּ דָעַט אַסְעָרִיקָגָנָעָר קָמִיטָעָט פּוֹן "אַזְעָ", פָּעָרְזָאָרָגָט אַגְּרָאַסְפָּאָרָט
פּוֹן 8,000 פָּאָרְצִיָּעָט פָּעָרְוָוָם כָּאָרָק אַיְנְשָׁפְּרִיאָזְגָּנָעָן גַּעַגָּעָן פְּלִעְקָטְסִיפָּוּס אַיְזָן דִּי גַּעַטָּאָמָ
פּוֹן פּוֹילָעָן, רָעָרָדָאָזְגָּשָׁר פְּרָאַנְטָפָאָרָט אַיְזָן אַיְבְּשָׁגְעָשִׁיקָם גַּעַזְאָרָעָן דִּי רִירָקָט אַיְזָן דִּי גַּעַטָּאָמָ
דָּאָזָק דִּי בְּעַסְיָהָנוּגָעָן פּוֹן דְּשָׁ פּוֹוִילְישָׁרָ רָעְגִּירְזָוָג, זֶוּאמָ הַאָבָעָן בְּעַקְזָוָן דָעְרוֹיָף אַסְפָּעָצִיעָ
לָעָ עַרְלוֹיְבָנִישָׁ.

דִּי נָגָצָע צִיִּיס בִּין אַיְצָטָ הָעָרָט נִיט אַזְיִקְעָדָרָעָן 99% רַעַלְיָעָפְּ-אָבָטִיְילָוָג בִּיִּים אַיְדִי-
שָׁעָן זֶוּלְפְּטָקְאַגְּנְדָרָעָס אַיְזָן נִיזָּוִיָּאָרָק צָו בְּעַמְּיָהָעָן זַיְדָן זֶעְגָּעָן עַסְיְגָרָאָצִי-עַסְמָעָלִיבְּקִיְיָטָעָן פָּאָר
דִּי פְּלִיטִים אַיְזָן דִּי פְּעָרְשִׁידְעָגָעָ דְּשָׁטָרָר, זֶוּאוֹ זַיְדָן זֶעְגָּעָן פְּשָׁרְוֹוָאָרְפָּעָן גַּעַזְאָרָעָן. רָוּךְ דָעַט
הִלְפָסָסָ קָמִיטָעָט אַיְזָן זֶשְׁעָגְזָוּעָ אַיְזָן דָעְרָחָלָטָעָן גַּעַזְאָרָעָן אַיְדִיעָה, אֲזָן אַיְזָן שָׁאָזְבִּי זֶעְגָּעָן
נָאָכָן אַזְיְסָבְּרוֹן פּוֹן קְרִיגָּ פְּשָׁדְבְּלִיבָּעָן 940 פּוֹוִילְישָׁ אַיְדִישָׁ פְּלִיבְטָלִינָעָן אַיְזָן אַקְטָמָסְפָּרָא-
פָּאָלָעָר לְאָגָעָ, דִּי רַעַלְיָעָפְּ-אָבָטִיְילָוָג אַיְזָן נִיזָּוִיָּאָרָק הָאָט זַיְדָן גְּלִיְיךְ פָּעָרְבּוֹנוֹדָעָן סִיטָּהָר
אַיְדִישָׁד אַגְּעָנָץ אַיְזָן יְרוּשָׁלָיִם זֶעְגָּעָן אַרְצָ-יִשְׂרָאֵל-סְעָרְטִיְפִּיקָטָעָן פָּאָר דִּי 940 פְּלִיטִים אַזְן
חָאָט גְּלִיְיכְזִיטִיגָּג בְּעַמְּאָכָט שְׁרִיסָבָּיָס בִּיִּי דָעַר סָאוֹזָעָגָרְעָנִידָוָג זֶעְגָּעָן טְרָאָגְזִיטָזְוּזִיאָס פָּאָר
זַיְדָן זֶעְגָּעָן זַיְדָן זֶעְגָּעָן הַאָבָעָן דִּי סְעָגְלִיְבְּקִיִּים אֲזָן אַזְיְסָצָזָאָזָגָנְדָעָרָעָן קִיְיָן אַרְצָן יִשְׂרָאֵל. פָּאָר
אַזְוּזִיטָשָׁר גְּרוֹפָעָ פּוֹוִילְישָׁ אַיְדִישָׁ פְּלִיבְטָלִינָעָן, זֶוּאמָ אַיְזָן פְּעָרְבְּלִיבָּעָן אַיְזָן טָאָגְזִשְׁשָׁ, דְּרוֹזָ-
אָפְּרִיקָא אַזְן אַיְזָן אַזְיִקְעָדָרָעָן אַזְיִקְעָדָרָעָן אַזְיִקְעָדָרָעָן אַזְיִקְעָדָרָעָן אַזְיִקְעָדָרָעָן

ען מארטא עעהש איזן פּוֹנִילְיָצֶן גַּזְבִּינְגְּהָרָם דְּדָ. יְצָקָן שְׂוֹאַלְבְּגָאַרְטָה אַזְּגָדְרְגָעָסְמָן גַּעַנְיָה
וּזְרָעָן שְׂרֵיָה צְוּ בְּקָרְבָּן פָּרָר וְיִי בְּיִי דְּשָׁ בְּרִיטְיָאָשָׁ רְעַבְּדְזָבָג אַיְיָדְיָיְזָבָג אַיְיָה
דְּשָׁ אַיְיָזָל דְּזָאָטָיְיךָ.

א בעוֹונְדְּשָׁרָה צְוּוֹיְיָה פּוֹנְ דְּשָׁ רְעַלְיָעְפְּגָרְבְּיָיְטָס פּוֹנְ אַיְדְּיָעָן וּזְעַלְפְּגָדְגָדְעָם אַיְזָ
דאַמְּ אַרְוִיְּסְגָעָן שְׂמַיָּא צְוּ אַיְדְּיָיָה, גַּעֲלַעֲלַעֲפְּטָלְיכָעָסְפָּקְדָיָה, וּזְאַסְמָלְבָיָה דִּי אַדְשָׁ אַנְדְּשָׁרָע
סְבִּזָּה, פְּדָרְבָּזְדְּשָׁעָמְטָיְיָה קְרִיָּג, הַמְּבָעָן וְיִי וִידָּ גַּעֲפְּגָעָן אַיְזָ אַשְׂוּזְעָשָׁ לְאַגָּע, עַם חַתָּא-
דָּלָט זִיד סִיְּסָטָעָס וּזְעַבָּעָסְפָּקְדָיָה פְּלִיבְּטָלְיָזָעָס, פָּאָר וּזְעַלְכָּעָס עַם אַיְזָ גַּעֲמָסָעָס גַּעֲזָרָעָן
אַטְּפָאָזְעָלְשָׁרָס פָּאָזָד אַזְּיָחָ אַרְוִיְּסְגָעָן חַלְזָוָאָהָז אַזָּן אַזְּגָעָשָׁטָיְצָוְגָעָן. דִּי אַזְּגָעָשָׁטָיְצָוְגָעָן
וּשְׁרָעָן אַרְוִיְּסְגָעָבָעָן דִּירְעָמָה אַזְּשָׁ דְּזָרָךְ דָּעָא פְּעַרְמִיטְלָוָגָה פּוֹנְ פְּרָאָמִיגְעָנָס אַיְדְּיָשָׁעָ פְּשָׁזָעָ-
אַזְּגָעָבָעָן לְיכְיִיטָעָן אַיְזָ אַיְיָגְעָלְגָעָ לְעַדְשָׁ, אַיְזָ וּזְעַמְּעָזָה הַעַדְשָׁ עַם זְעַנְעָן אַיְבָשְׁגָעָבָעָן
גַּעַזְאָרָעָן בְּעַשְׁטִימָעָסְפָּעָס פָּאָר אַזְּלָכָעָס צְוּזָקָעָן. דְּשִׁבְיָי וּזְשָׁטָה דִּי טְפִיצָעָס פְּשָׁרְטִילָט אַזְּיָחָ
זְעַחָר אַזְּגָעָזְדָעָן דִּיְפְּקָרְעָמָעָן אַזָּמָן, אַלְמָסָעָן בְּסָחָר. אַפְּטָחָמָן זִיד עַמְּ אַזְּיָחָ גַּעַזְאָדָעָלָה וּזְעַבָּעָן
סְזָדָ, וּזְאָטָגְפִּיגָעָן זִיד אַיְזָ אַזְּוּזְרָשָׁר יְוִרְדִּישָׁר לְאַגָּע אַיְזָ בְּעַזְוּגָדָשָׁר לְעַדְשָׁ, וּזְעָגָעָן
אַרְעַטְיָרָט אַדְשָׁ אַיְסְפָּרְגִּירָט. אַזְּשָׁ חַזְגָּדָרָת אַזְּלָכָעָס עַמְּקָדָיָס זְעַגָּעָן אַרְוִיְּסְגָשָׁטָעָזָעָס גַּעַ-
זְעַרְעָעָן פּוֹנְ פְּרָאָגְקָרְדִּיָּה, אַזְּיָחָ פּוֹנְ לְיִטְעָ אַזְּן אַזְּדָשָׁרָעָ נְאָזָי= בְּעַחְזָשָׁטָר לְעַדְשָׁ דְּזָרָךְ דָּעָם,
וּזְאָמָעָן אַיְזָ אַזְּגָעָזְדָעָן גַּעַזְאָרָעָן דִּי מְעַלְלִיכְקִים אַזָּקָעָן אַיְזָ אַיְזָ דִּי אַמְּעָדְדָקָשָׁר לְעַדְשָׁ.
דִּי רְעַלְיָעְפְּגָטָיְלָוָגָג בְּיִסְמָ אַיְדְּיָשָׁעָן וּזְעַלְפְּקָדְגָדָרָעָס אַיְזָ גַּיְזָיְאָרָק צְוּזָמָעָן צְיָם
דָּעַם חַיְלָפָעָ דָּקָמִימָעָ אַיְזָ זְעַזְעָזָה אַבָּעָן אַרְוִיְּסְגָעָהָלָפָעָן גִּיאַ זָאָר אַיְדְּיָיָס, וּזְאָטָגְפִּיגָעָן גַּעַ-
זְעָגָעָן בְּעַדְרָאָהָמָן, גָּאָר אַזְּיָחָ אַיְגְּנָפְּטָזָאָיָה, וְיִי דִּי "חַלְזָזְבָּעָוָוָעָזָזָג אַזָּן אַיְתָחָר אַרְבִּיָּים אַיְזָ
דָּעַם גַּשְׁבִּים פּוֹנְ פְּזָילָעָן, וּזְאָטָגְפִּיגָעָן אַזְּרִיאָשָׁר גַּרְזָעָן פְּשָׁרְנוּסָעָן דְּזָרָךְ דִּי סָאוּזָעָטָעָן, אַיְזָ
לְיִטְעָ, אַזְּגָדָרָן, פְּלָאוּזָקִיָּהָן. צְוָ דְּשָׁ דְּאַזְּיָחָשָׁן חַיְלָפָעָ אַרְבִּיָּס גַּעַשְׁעָרָט אַזְּיָחָ דִּי שְׁפִיצָעָס פָּאָר
דִּי אַזְּוּאָקְרָאִידָעָס יְשִׁיבָהָ, זְזָעָמָן זְזָעָמָן וּזְאָטָגְפִּיגָעָן דְּשָׁפָעָמָן גַּעַזְוָהָרָעָן.

אַיְזָ פְּיִילָעָן, וּזְאָטָגְפִּיגָעָן וּזְאָטָגְפִּיגָעָן אַזְּוּזְיָן אַזְּבָעָן דְּשָׁפָעָמָן גַּעַזְוָהָרָעָן
דְּשָׁעָן, חַאָה דִּי רְעַלְיָעְפְּגָטָיְלָוָגָג פּוֹנְ אַיְדְּיָשָׁעָן וּזְעַלְפְּקָדְגָדָרָעָס זִיד גַּעַמְזָעָן בְּעַטְיִילְגָעָן
חַיְזָן דִּי גַּרְזָוִטָעָס יְמִינְרָאָצִיעָה אַזְּגָאָהָתָה. אַזָּוִי אַיְזָ עַם גַּעַזְוָעָן בְּעַתְדָּשָׁ אַזְּגָעָזָיָה פּוֹנְ אַזְּיָזָעָד
פְּלִיטָהָמָן פּוֹנְ אַזְּגָעָזְדָעָן, לְיִטְעָ אַזְּן אַזְּדָשָׁר לְעַדְשָׁ קִיְיָן אַרְצָן יְשָׁרָאֵל, בְּפָרָט פּוֹנְ דִּי
חַלְזָאָים אַזָּן קִינְדָעָר. דְּאַזְּוּעָלְבָעָ אַיְזָ גַּעַזְוָעָן, בְּעַתְדָּשָׁ אַזְּיָזָעָד – אַיְיָגָעָן
גַּעַזְוָעָן דָּעַם זְעַגְעָזָעָר בְּיוֹרָה אַיְזָ דִּי שְׁטָטוֹחָרָאָסְטָהָמָן אַזָּן שְׁפָעָן פָּאָר וְיִי עַמְּגָרָאָצִיעָס עַמְּגָרָאָצִיעָס אַיְזָ
טְּזָזִירָטָה פּוֹנְ דִּי דִּיְשָׁעָ אַזְּגָעָזְדָעָאָצִיעָסְלָאָגָרָעָן אַזָּן שְׁפָעָן פָּאָר וְיִי עַמְּגָרָאָצִיעָס עַמְּגָרָאָצִיעָס אַיְזָ
טָעָן. אַזְּיָחָ בְּיִסְמָ אַרְוִיְּסְרָאָטוּזָעָן דִּי בְּעַדְרָאָהָטָה קְאָמָיָס פּוֹנְ אַיְדָאָה אַזָּן אַרְיָבְשָׁפִיחָרָעָן זְיִי

קײַן אָמְעִידָה האט זיך געשטעלט די פֿרָאָגָע זועגען די רֵיֶזְעָהּ צָאוֹת. אַיְן פִּיעָל פָּאָלָעָן, בעזונדשְׁסָם פָּוֹן זי אַרְזִיסְגָּערָאָטָעוּ וּעְטָעָפָן זְוִילְגָּעָ, האט זיך עַמְּגַע גַּעֲהָנְדָעָלָט זְוּעָגָן זְעָמָר גַּרְזִיסְעָ סְזָמָעָ, זְוִילְלָה די בְּעַטְרָעְפָּעְגָּעָהּ הַבָּעָן גַּעֲסָזָס דּוּרְבָּמְאָכָעָן דָּעַם לְאַנְגָּעָן זְוּגָן אַיְבָּאָגָן גַּעֲמָעָן דְּרוּסְלָאָזְדָּזָן דְּוּרָעָן סִיבְּרָן קִיְּין זְוּלָאָדִי זְוּסְמָאָק אָוֹן פָּוֹן דָּאָרָט זְוּיִינְאָדָר גַּעֲמָעָן אַיְדָאָפָּעָאָיָסָן דְּרוּסְלָאָזְדָּזָן דְּוּרָעָן סִיבְּרָן קִיְּין זְוּלָאָדִי זְוּסְמָאָק אַיְדָאָפָּעָאָיָסָן דְּרוּסְלָאָזְדָּזָן פָּוֹן דִּי פָּאָרְשָׁטָעְגָּעָרָפָן דְּעָרָעָן אַזְּבָּטִילְגָּעָן בִּיְסָמָאָ אַיְדָר, זְוּלָטְקָאָזְגָּרָעָם אַפָּאָן אָוֹן דָּעַם פָּאָסִיפִּיקָן קִיְּין סָאָן פְּרָאָנְצִיטָּקָא, אַזְּוִיָּף אַדְּיָהָה קָאָנוּפָּעָרָעָזְעָן כִּימָט דִּי פָּעָרְבָּדָעָ טָעָר פָּוֹן אַפְּעָרְדִּיקָאָגָעָר "דִּשְׁאָגָט" אָוֹן פָּוֹן דָּעַר עַמְּגָּדָעָצִיָּעָהּ חִילְפָסָה גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט "חִיצָּעָם" אָגָן פָּעָטְגָּעְטָאָעָלָט גַּעֲזָרָעָן דָּעַר סָאָדוֹס פָּוֹן דָּעַר בְּעַטְיְילְגָּוָנָגָן כִּון אַלְעָגָדָרָיָיָזָאָצִיעָס אָגָן פָּעָטְגָּעְטָאָעָלָט גַּעֲזָרָעָן דָּעַר אַיְדִישָׂלָזְגָּרָעָס, צְזָוָאָמָעָן מִיטָּה די צְיָוָנִיסְטִישָׂעָ פָּאָרְצִיעָס אָגָן דָּעַר דָּאָזְיִגְעָוָר אַקְצִיעָהּ. דָּעַר אַיְדִישָׂלָזְגָּרָעָס, זְוּלָטְקָאָזְגָּרָעָס, צְזָוָאָמָעָן מִיטָּה די צְיָוָנִיסְטִישָׂעָ פָּאָרְצִיעָס אָגָן זְוּיִינְתָּס עַמְּגַע זְעַמְּגַע גַּעֲהָנְדָעָלָט זְעַגְעָן צְיָוָנִיסְטִישָׂעָ עַקְנָדִים, האט גַּעֲנוֹזָמָעָן אַזְּיִת זְיִדְדִּי, זְוּיִינְתָּס פָּוֹן דִּי זְוָגָאָותָהּ אַפְּמָצָאָעָלָעָהּ אַזְּבָּסִידָיָהּ פָּוֹן אָמְעִידִיקָאָגָעָר אַיְדִישָׂעָן קָאָזָרָעָם זְוּיִינְפָּפָלָאָפָט פָּוֹן דִּי זְוָגָאָותָהּ אַפְּמָצָאָעָלָעָהּ אַזְּבָּסִידָיָהּ פָּוֹן אָמְעִידִיקָאָגָעָר אַיְדִישָׂעָן קָאָזָרָעָם פָּאָר דָּעַם דָּאָזְיִגְעָן צְוּוֹעָק האט פְּעַלְיִיכְטָעָרָט צְוּוֹעָק עַרְבִּילָעָן די דָּאָזְיִגְעָן שְׂוּעָרָעָ אַזְּיִפְּנָאָבָעָ. די דָּאָזְיִגְעָן דָּעַטְזָוָנָסָהּ אַקְצִיעָהּ גַּעֲהָמָט אָזְיִזְעָן חִידְזָשִׁיגָעָן טָבָגָן, אַיְן די רָאָהָמָעָן זְוֹן די מַעְגָּלִיכְיִטָּעָן. אַבְּשָׁר שְׁוִין הַעֲבָשָׁה אַיְהָר, זְוִי די דָּעַלְיִיכְטָעָהּ אַזְּבָּטִילְגָּעָן פָּוֹן אַיְדִישָׂעָן זְוּלָטְקָאָזְגָּרָעָס קָאָנְגָּרָעָס פָּעָרְגָּעְמָט זְיִיךְ מִיטָּה דָּעַשׂ זְעָהָר שְׂוּעָרָעָן שְׂבָלָעָם פָּוֹן אַרְגָּזָנִיזְרָעָן חִילְקָעָ פָּאָר די פִּיעָל הַזְּנְדָעָרָעָר טְוִיְּזָעָדָר אַיְדִישָׂעָ פְּלִיכְטָלִינָגָעָ פָּוֹן זְוִילָעָן, זְוָאָט גַּעֲפִינָעָן זְיִד אִיצְט אַיְן דְּרוּסְלָאָזְדָּזָן. דָּאָס אַיְן אַדְּיָהָה אַזְּיִזְעָן אַזְּיִזְעָבָעָ, זְוָאָס פָּאָדָעָרָט זְעָהָר פִּיעָל מִיחָה אָוֹן אַזְּגָּעָהָזָיָעָר מִיטָּלָעָן.